POLIROM Top 10+

GUY DE

MAUPASSANT

Văduvioarele

şi alte proze poznaşe

Table of Contents

GUY DE MAUPASSANT

Văduvioarele

şi alte proze poznaşe

Traducere din limba franceză de O. Cocevnic

Ediție îngrijită, note, postfață
și tabel cronologic de Laurențiu Zoicaș

POLIROM
2014

Guy de Maupassant, *Nouvelles et contes*

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53
ISBN ePub: 978-973-46-4984-6
ISBN PDF: 978-973-46-4985-3
ISBN print: 978-973-46-4696-8
Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: Auguste Renoir (1841-1919), *Fete în negru*, 1881

Libris .RO
Respect pentru oameni și cărți

Notă asupra traducerii

La 5 decembrie 2012, la iniţiativa câtorva studenţi ai diferitelor secţii francofone din cadrul Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii din Bucureşti, lua fiinţă, sub egida Departamentului de Limba şi literatura franceză, un cerc studenţesc de traduceri literare.

Cum, la început, lipsa cronică de săli de care suferă facultatea ne obliga ca, după o oră-două, să ne întrerupem şedinţele şi să ne căutăm alt spaţiu de lucru, ideea că cercul nostru este „nomad“ a apărut oarecum natural, ca efect al hazului de necaz. Aşa s-a ajuns la denumirea de astăzi: CeNTraL – Cercul Nomad de Traduceri Literare. Tot aşa a apărut şi ideea folosirii pseudonimului colectiv „O. Cocevnic“.

După un an de existenţă, cercul număra 12 membri fondatori – pe Denisa Boncan, Lucian Buciu, Diana Costea, Patricia Hăbăşescu, Alexandra Holban, Alexandra Irimia, Ştefania Lazăr, Daniela Mirodone, Diana Mistreanu, Alexandra Stătescu, Adelina Vladislav şi pe subsemnatul –, şase membri titulari – pe Elena Andreescu, Lăcrămioara Bâcâilă, Mădălina Bîrcă, Cristina Constantin, Diana Dinică şi Mădălina Spiridon – şi un membru de onoare, pe dl Frédéric Bonnor, lectorul francez de la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine. Între timp, au mai aderat şi alţii.

Încurajaţi de rezultatele întrunirilor noastre, am iniţiat publicarea unui volum din opera mai puţin cunoscută a lui Guy de Maupassant, volum care, mulţumită Editurii Polirom şi îndeosebi directorului său general, dl Silviu Lupescu, vede azi lumina tiparului. De succesul lui – garantat şi de redactarea pe care a asigurat-o, cu desăvârşit profesionalism, dna Mădălina Vatcu – va depinde continuarea activităţii noastre. Deocamdată, optimişti, lucrăm la un al doilea proiect…

L. Z.

Buşteanul

Salonul era mic, îmbrăcat în tapiserii groase şi mirosea frumos. În şemineul impunător, focul ardea cu flăcări mari; o singură lampă aşezată pe colţul şemineului îşi împrăştia lumina firavă, umbrită de un abajur din dantelă veche, peste cele două persoane care stăteau de vorbă.

Ea, stăpâna casei, o bătrână cu părul alb, dar dintr-acele bătrâne adorabile a căror piele fără riduri este netedă ca o hârtie fină şi înmiresmată, îmbibată de parfumuri, pătrunsă până-n carne de esenţele fine în care îşi cufundă, de-atâta vreme, epiderma: o bătrână a cărei mână răspândeşte, când i-o săruţi, mirosul plăcut ce-ţi umple nările atunci când deschizi o cutie cu pudră de iris florentin.

El, un prieten de demult, rămas holtei, un prieten de fiecare săptămână, un tovarăş pe drumul vieţii. Nimic mai mult, de altfel.

Încetaseră să mai discute de câteva clipe şi se uitau amândoi la foc, visând la orice, într-o linişte prielnică oamenilor care n-au nevoie să-şi vorbească întruna ca să se simtă bine unul lângă celălalt.

Şi deodată un buştean gros, o buturugă cu rădăcini aprinse, se răsturnă, sări peste suporţi şi, ajuns în odaie, se rostogoli pe covor aruncând jărăgai în jur.

Femeia, ţipând scurt, dădu să fugă, pe când el împinse înapoi în şemineu, cu câteva lovituri de picior, tăciunele imens şi strivi sub talpa cizmei toate scânteile răspândite primprejur.

După ce primejdia trecu, un miros puternic de pârlit umplu salonul; iar bărbatul, aşezându-se din nou în faţa prietenei lui, o privi cu un zâmbet:

— Uite, spuse el arătând către buşteanul pus la loc în cămin,

de ce nu m-am însurat niciodată.

Ea îl cercetă mirată, cu acea privire curioasă a femeilor care vor să ştie, cu acea privire a femeilor trecute de prima tinereţe, în care curiozitatea este chibzuită, complicată, adesea răutăcioasă; şi întrebă:

— Cum aşa?

— O! răspunse el, e o poveste întreagă, destul de tristă şi de neplăcută.

Amicii mei de pe vremuri s-au mirat adesea de răceala apărută dintr-odată între mine şi unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, pe nume Julien. Nu pricepeau cum de doi oameni atât de apropiaţi, doi inşi nedezlipiţi cum eram noi ajunseseră deodată străini unul faţă de celălalt. Or, iată secretul îndepărtării noastre.

Cândva, el şi cu mine locuiam împreună. Nu ne despărţeam niciodată; iar prietenia care ne lega părea atât de puternică, încât nimic nu ar fi reuşit s-o destrame.

Într-o seară, întorcându-se acasă, îmi dădu de veste că se însoară.

Am simţit că primesc o lovitură drept în piept, de parcă m-ar fi furat sau trădat. Când un prieten se căsătoreşte, s-a isprăvit. Afecţiunea geloasă a unei femei, afecţiunea aceea bănuitoare, neliniştită şi trupească, nu tolerează ataşamentul viguros şi cinstit, acel ataşament spiritual, cordial şi întemeiat pe încredere, dintre doi bărbaţi.

Vezi dumneata, oricâtă iubire i-ar lega unul de celălalt, bărbatul şi femeia sunt mereu deosebiţi ca suflet şi ca minte; rămân doi beligeranţi; fac parte din specii diferite; trebuie să existe întotdeauna un îmblânzitor şi un îmblânzit, un stăpân şi un sclav; când unul, când celălalt; nu sunt niciodată egali. Îşi strâng mâinile, mâinile tremurânde de înfocare; nu şi le strâng niciodată cu acea apăsare onestă care pare să deschidă inimile, să le dezgolească, într-un elan de tandreţe sinceră, puternică şi virilă. Oamenii înţelepţi, în loc să se căsătorească şi să procreeze, drept mângâiere pentru bătrâneţe, nişte copii care îi vor

abandona, ar trebui să-şi caute un prieten bun şi statornic şi să îmbătrânească lângă el în acea comuniune de gânduri care nu poate exista decât între doi bărbaţi.

În cele din urmă, prietenul meu Julien s-a însurat. Soţia lui era frumuşică, fermecătoare, o blondină cârlionţată, vioaie şi cu forme pline, care părea să-l adore.

La început, le treceam rar pragul, ca să nu le tulbur tandreţea, simţindu-mă în plus între ei. Totuşi păreau să mă atragă, să mă cheme neîncetat şi să mă îndrăgească.

Încetul cu încetul m-am lăsat sedus de farmecul tihnit al acestui trai în comun; şi cinam adesea la ei; şi adesea, întorcându-mă noaptea acasă, visam să fac la fel ca Julien, să mă însor, căci acum casa mea goală mi se părea foarte tristă.

Ei păreau că se iubesc, erau nedespărţiţi. Or, într-o seară, Julien mi-a scris să vin să cinez cu dânşii. Am mers. „Dragul meu, mi-a zis el, va trebui să plec îndată după masă, pentru o afacere. N-o să mă întorc înainte de ora unsprezece; dar la unsprezece fix voi fi aici. Am contat pe tine să-i ţii companie lui Berthe."

„De altfel, a fost ideea mea", a adăugat ea zâmbind.

I-am strâns mâna: „Eşti din cale-afară de drăguţă". Şi am simţit pe degete o apăsare amicală şi prelungită. Nu i-am dat importanţă. Ne-am aşezat la masă şi, la ora opt, Julien ne părăsea.

Imediat ce a plecat, un soi de stânjeneală s-a strecurat pe neaşteptate între mine şi soţia lui. Nu mai rămăseserăm niciodată singuri şi, în ciuda intimităţii noastre de zi cu zi, ne aflam acum într-o situaţie nouă. Am început să vorbesc despre te miri ce, despre lucruri neînsemnate, din cele cu care umplem tăcerile jenante. Ea nu răspundea nimic – doar stătea în faţa mea, de cealaltă parte a şemineului, cu capul plecat, cu privirea nesigură, cu un picior întins spre foc, pierdută parcă într-o meditaţie spinoasă. După ce mi-am deşertat toate banalităţile, am tăcut. E curios cât de greu găseşti uneori lucruri de spus. Şi apoi, plutea ceva nou în aer, ceva nevăzut, ceva imposibil de exprimat, acel avertisment misterios care te previne că cineva are în privinţa ta intenţii ascunse, bune sau rele.

Tăcerea aceea penibilă a durat un timp. Apoi Berthe mi-a zis: „Pune un buştean pe foc, dragul meu, vezi bine că dă să se stingă“. Am deschis lada cu lemne, aşezată exact ca a dumitale, şi am luat un buştean, cel mai gros buştean, pe care l-am aşezat în piramidă peste celelalte bucăţi de lemn aproape mistuite de foc.

Şi s-a aşternut din nou tăcerea.

După câteva clipe, buşteanul ardea de ne dogorea faţa. Berthe şi-a ridicat spre mine ochii, nişte ochi care mi s-au părut ciudaţi. „Acum e prea cald, a spus ea; să trecem dincoace, pe canapea.“

Şi iată-ne pe canapea.

Deodată, privindu-mă în faţă, mă întreabă: „Ce-ai face dacă o femeie ţi-ar spune că te iubeşte?“.

Am răspuns, descumpănit: „Mai întâi, situaţia nu e de presupus, şi apoi, ar depinde de femeie“.

Atunci a început să râdă, cu un râs sec, nervos, fremătător, un râs fals, ca acelea menite parcă să spargă paharele fine, şi a adăugat:

„Bărbaţii nu sunt niciodată nici îndrăzneţi, nici dibaci“. A tăcut, apoi a urmat:

„Domnule Paul, dumneata ai fost vreodată îndrăgostit?“.

Am recunoscut; da, fusesem îndrăgostit.

„Povesteşte-mi.“

I-am spus o poveste oarecare. Mă asculta cu atenţie, dând semne frecvente de dezaprobare şi de dispreţ; şi deodată: „Nu, habar n-ai. Pentru ca iubirea să fie bună, ar trebui, cred, să-ţi răscolească inima, să-ţi răsucească nervii şi să-ţi tulbure mintea; ar trebui să fie – cum să spun? – primejdioasă, înspăimântătoare chiar, aproape nelegiuită, aproape profanatoare, să fie un fel de trădare; vreau să spun că iubirea are nevoie să rupă obstacole sacre, legi, legături frăţeşti; când iubirea e liniştită, uşoară, lipsită de pericole, legală, mai este iubire?“.

Nu mai ştiam ce să răspund şi exclamam filozofic în sinea mea: O, minte muierească, iată-te!

Vorbind, luase un aer nepăsător, de mironosiţă; şi, sprijinită de perne, se întinsese cu capul pe umărul meu, cu rochia puţin

ridicată, dând la iveală un ciorap de mătase roşie pe care flăcările din cămin îl luminau din când în când.

După câteva momente mi-a spus: „Ţi-e teamă de mine“. Am protestat. S-a sprijinit cu totul de pieptul meu şi, fără să mă privească: „Dacă ţi-aş spune că te iubesc, ce-ai face?“. Şi, până să găsesc un răspuns, braţele ei îmi cuprinseseră gâtul, îmi apucaseră brusc capul, iar buzele ei se lipeau de ale mele.

Ah, draga mea, îţi jur că nu mă distram defel! Cum? Să-l înşel pe Julien? Să devin amantul acelei muieruşte nebune şi parşive, probabil teribil de senzuală, căreia deja soţul nu-i mai era de-ajuns? Să trădezi întruna, să înşeli mereu, să te joci de-a iubirea doar de dragul fructului oprit, al bravadei, al trădării prieteniei? Nu, aşa ceva nu era pentru mine. Dar ce era de făcut? Să fac ca Iosif în casa lui Putifar! – un rol prostesc şi, pe deasupra, foarte greu, căci femeiuşca era înnebunitoare în perfidia ei şi îndrăzneaţă, înfierbântată, fremătândă şi înverşunată. Of! fie ca acela care n-a simţit niciodată pe gura lui sărutul adânc al unei femei dispuse să i se dăruiască, acela să arunce prima piatră…

…În sfârşit, un minut să mai fi durat şi… ai înţeles! Un minut mai mult şi mă… şi o… pardon, şi l-aş fi… când deodată un zgomot puternic ne-a făcut să sărim de pe canapea.

Buşteanul, da, buşteanul se rostogolea în salon, răsturnând făraşul, grătarul de la şemineu, învârtindu-se ca un uragan de flăcări, dând foc covorului şi oprindu-se sub un fotoliu pe care urma să-l aprindă.

M-am repezit ca un nebun şi, în timp ce împingeam înapoi în cămin tăciunele salvator, uşa s-a deschis brusc! Julien, foarte vesel, se întorsese acasă. A strigat: „Am scăpat, am terminat treaba cu două ceasuri mai devreme!“.

Da, draga mea, dacă nu era buşteanul ăla, eram prins în flagrant delict[1]. Şi îţi închipui urmările!

Or, am făcut în aşa fel încât să nu mă mai aflu niciodată, niciodată într-o situaţie asemănătoare. Apoi mi-am dat seama că amicul meu se poartă cu mine rece. Evident, nevastă-sa ne săpa prietenia; şi, puţin câte puţin, Julien m-a îndepărtat; şi am încetat

să ne mai vedem.

Nu m-am însurat niciodată. Cred că lucrul ăsta nu te mai miră.

Traducere de Lucian Buciu

Povestirea „Buşteanul“ („*La Bûche*“) a fost publicată prima oară în numărul 800, din 26 ianuarie 1882, al cotidianului „Gil Blas“ şi reluată, în acelaşi an, în volumul *Mademoiselle Fifi*.

1. În Franţa secolului al XIX-lea, Codul Penal considera adulterul un delict. Prevederile lui erau pe cât de inechitabile, dacă luăm în considerare situaţia bărbatului în raport cu a femeii, pe atât de categorice:

„Art. 324. În cazul unui adulter, prevăzut de articolul 336, uciderea de către soţ a soţiei, precum şi a complicelui acesteia, în momentul în care îi surprinde în flagrant delict de adulter la domiciliul conjugal, este scuzabilă.

[…]

Art. 336. Adulterul soţiei nu poate fi denunţat decât de către soţ; această facultate încetează dacă soţul se află în situaţia prevăzută de articolul 339.

Art. 337. Femeia vinovată de adulter este pasibilă de pedeapsă cu închisoarea între trei luni şi doi ani.

Soţul va putea face să înceteze efectul acestei condamnări, dacă va consimţi să-şi primească înapoi soţia.

Art. 338. Complicele femeii adultere va primi aceeaşi pedeapsă cu închisoarea, la care se va adăuga o amendă cuprinsă între 100 şi 2.000 de franci.

Art. 339. Soţul care va fi întreţinut o concubină la domiciliul conjugal şi care va fi fost găsit vinovat în urma plângerii formulate de soţie va fi pedepsit cu o amendă cuprinsă între 100 şi 2.000 de franci“.

Site-ul INSEE (Institut National de la Statistique et des Études Économiques) pune la dispoziţia publicului un program de convertire în euro a francilor francezi din 1901 până în zilele noastre (http://www.insee.fr/fr/themes/calcul-pouvoir- achat.asp). Pentru a doua jumătate a secolului al XIX-lea, deci şi pentru epoca evocată în povestirile lui Maupassant, un franc ar fi echivalent, ca putere de cumpărare, cu circa 4 euro.

Vorbe de iubire

Duminică, 29 ianuarie

Cocoşelule iubit,

Nu-mi mai scrii, nu te mai văd, nu mai vii pe la mine. Nu mă mai iubeşti? De ce? Ce-am făcut? Te implor, spune-mi, dragul meu! Şi eu care te iubesc atât de mult, atât de mult! Aş vrea să te am mereu alături, să te sărut cât e ziulica de lungă, să-ţi dau, sufleţelule, motănelule, toate numele drăgăstoase care mi-ar trece prin minte. Te iubesc şi te ador, cocoşelul meu frumos!

Găinuşa ta,

Sophie

Luni, 30 ianuarie

Draga mea,

Nu vei pricepe absolut nimic din ceea ce-ţi voi spune. N-are a face. Dacă, din întâmplare, scrisoarea mea va cădea sub ochii altei femei, poate că-i va fi ei de folos.

Probabil că, dacă ai fi fost surdomută, te-aş fi iubit multă, multă vreme. Nenorocirea e că vorbeşti, atâta tot. Un poet[1] a spus:

N-ai fost decât un biet mănunchi de strune,
Pentru arcuşul meu de neînvins,
Şi-n pieptu-ţi sec făcut-am să răsune,
Ca-ntr-o ghitară, dulcele meu vis.

Vezi tu, în amor, oamenii lasă visele să cânte; dar, ca să cânte, visele nu trebuie întrerupte. Or, când te apuci să vorbeşti între două sărutări, întrerupi întotdeauna visul delirant al sufletelor, afară numai dacă rosteşti nişte cuvinte sublime; iar cuvintele sublime nu răsar în tărtăcuţele fetelor frumoase.

Aşa-i că nu pricepi nimic? Foarte bine! Pot continua. Eşti, fără doar şi poate, una dintre cele mai fermecătoare şi mai adorabile

femei pe care mi-a fost dat să le văd.

Există oare pe lume ochi care să ascundă într-înşii mai multă visare decât ai tăi, mai multe făgăduieli necunoscute, mai multă iubire fără de sfârşit? Nu cred. Iar când pe buzele tale rotunde apare câte un zâmbet ce-ţi scoate la iveală dinţii sclipitori, mă aştept ca din gura ta încântătoare să iasă o muzică negrăită, ceva incredibil de suav, ceva atât de gingaş, încât să facă pe oricine să izbucnească în plâns.

Şi atunci tu-mi spui, liniştită: „Iepuraşul meu scump". Şi mi se pare că intru deodată în mintea ta şi că văd cum îţi funcţionează sufletul, sufleţelul tău de muiere frumuşică, frumuşică, dar… Iar lucrul ăsta, vezi tu, mă stânjeneşte, mă stânjeneşte din cale-afară. Mai bine n-aş mai vedea.

Nu-i aşa că tot nu pricepi? Nici nu mă aşteptam.

Mai ţii minte când ai venit la mine prima oară? Ai intrat brusc, iar fustele tale au răspândit un parfum de violete; ne-am privit îndelung fără să scoatem un cuvânt, apoi ne-am sărutat ca doi nebuni… apoi… apoi n-am mai spus nimic până a doua zi.

Când ne-am luat însă rămas-bun, mâinile ne tremurau şi ochii ne spuneam atâtea, atâtea lucruri… care nu pot fi exprimate în nici o limbă. Sau, cel puţin, aşa am crezut eu. Iar când ai plecat, mi-ai şoptit: „Pe curând!". Atât ai spus; nu-ţi vei imagina niciodată în ce abur de vise m-ai lăsat, tot ce întrezăream, tot ce mi se părea că ghicesc în cugetul tău.

Vezi tu, biată copilă, pentru bărbaţii nu tocmai proşti, cât de cât rafinaţi, cât de cât răsăriţi, amorul este un instrument atât de complicat, încât o nimica toată îl dă peste cap. Când iubiţi, voi, femeile, nu percepeţi niciodată ridicolul anumitor lucruri, iar grotescul anumitor expresii vă scapă.

De ce o vorbă nimerită, rostită de o brunetă zglobie este neînchipuit de falsă şi de caraghioasă dacă o rosteşte o blondă planturoasă? De ce gestul duios al uneia va fi deplasat la cealaltă? De ce anumite mângâieri fermecătoare din partea uneia vor fi stânjenitoare din partea celeilalte? De ce? Pentru că în toate, şi mai cu seamă în amor, trebuie să existe o deplină armonie, o

potrivire absolută a gestului, vocii, vorbei, a expresiei drăgăstoase cu persoana care se mişcă, vorbeşte sau se exprimă, cu vârsta, cu statura, cu nuanţa părului şi cu fizionomia frumuseţii ei.

O femeie de treizeci şi cinci de ani, ajunsă deci la vârsta marilor pasiuni violente, care-şi păstrează fie şi un dram din dulcegăria amorurilor ei de la douăzeci, care nu pricepe că trebuie să se exprime altfel, să sărute altfel, să fie o Didonă, şi nu o Julietă, va îngreţoşa fără tăgadă nouă amorezi din zece, chiar dacă ei nu-şi vor da seama de motivele înstrăinării lor[2]. Pricepi? – Nu. – Mi-am închipuit.

Din ziua în care ai dat drumul robinetului cu drăgălăşenii, pentru mine s-a terminat, iubito.

Rămâneam uneori câte cinci minute, pierduţi într-o singură, disperată, interminabilă sărutare, o sărutare din cele pe care le dai şi le primeşti cu ochii închişi, de parcă privirea le-ar putea împuţina, de parcă ai vrea să le păstrezi mai întregi în sufletul înnegurat pe care ţi-l răscolesc. Apoi, când ne desprindeam buzele, spuneai râzând cu râsul tău cristalin: „Minunat, dulăul meu drag!“. În momentele alea, îmi venea să te bat.

Căci mi-ai dat, rând pe rând, toate numele de animale şi de legume pe care le vei fi găsit prin *Manualul bucătăresei, Grădinăritul pe înţelesul tuturor* şi *Elemente de istorie naturală pentru clasele din ciclul inferior*. Dar asta încă nu e nimic.

Dacă stai să te gândeşti, dezmierdarea amoroasă este brutală, animalică şi chiar mai rău decât atât. Musset spunea:

Port încă-n amintire zvâcnirile cumplite,
Săruturile mute, strânsorile fierbinţi,
Vârtejul ce te soarbe când, palid, strângi din dinţi
Şi simţi că urci la ceruri, sau iadul că te-nghite[3],

ori grotescul!… O, biată copilă, ce duh pus pe şotii, ce spirit pervers ţi-o fi suflat oare cuvintele… cu care ai încheiat?

Le-am pus la păstrare, dar, de dragul tău, n-am să le arăt nimănui.

Şi apoi, erai atât de lipsită de tact şi trânteai câte un „Te iubesc!“ înflăcărat în împrejurări atât de ciudate, încât abia

reuşeam să-mi ţin râsul. Află de la mine că sunt momente în care cuvintele astea sunt nu numai deplasate, ci aproape necuviincioase.

Dar tu nu mă-nţelegi.

Mai sunt destule femei care nu mă vor înţelege şi care mă vor socoti neghiob. Nu-mi pasă. Flămânzii înfulecă lacom, dar persoanele delicate se scârbesc şi au de multe ori, dintr-o nimica toată, repulsii de neînvins. Amorul nu se deosebeşte mult de bucătărie.

Nu înţeleg, de exemplu, cum de anumite femei care cunosc prea bine irezistibila seducţie a ciorapilor de mătase fini, cu broderie, şi farmecul gingaş al nuanţelor, şi vraja preţioaselor dantele ascunse bine în lenjeria intimă, şi tulburătoarea savoare a luxului secret, a desuurilor rafinate, toată delicateţea subtilă a eleganţei feminine, nu reuşesc să priceapă greaţa fără leac pe care ne-o inspiră nişte cuvinte nelalocul lor sau nişte drăgălăşenii prosteşti.

Uneori, o vorbă grosolană face minuni, şfichiuieşte carnea, îmboldeşte inima. Astfel de vorbe sunt îngăduite la ceas de bătălie. A lui Cambronne[4] n-a fost sublimă? Nimic nu izbeşte dacă vine la vreme. Dar omul trebuie să ştie şi când să tacă, evitând astfel frazele care amintesc de scrierile lui Paul de Kock[5].

Te sărut pătimaş, cu condiţia să nu spui nimic,

René

Marţi, 31 ianuarie

Măi guguştiucule!

Sophie

Pentru conformitate,

Maufrigneuse[6]

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

Schiţa „Vorbe de iubire“ („*Les Mots d’amour*“) a fost publicată prima oară în numărul 807, din 2 februarie 1882, al cotidianului „Gil Blas“, şi reluată, în acelaşi an, în volumul *Mademoiselle Fifi*. Traducerea s-a făcut după textul publicat în ziar.

1. Este vorba de Louis Bouilhet (1822-1869). Versurile constituie strofa a patra a poemului „*À une femme*“ („Unei femei“), din volumul *Festons et Astragales* (*Festoane şi astragale*), publicat în 1859: „*Tu n’as jamais été, dans tes jours les plus rares,/Qu’un*

banal instrument sous mon archet vainqueur,/Et, comme un air qui sonne, au bois creux des guitares,/J'ai fait chanter mon rêve au vide de ton cœur“. Maupassant va cita din nou acest catren în povestirea „Descoperire“.

2. Maupassant va relua tema „persecuţiei prin drăgălăşenie“, pe care o tratase deja în cronica „Arta despărţirii“ (v. Apendicele la volumul de faţă), în romanul *Bel-Ami* (partea a II-a, capitolul 5); protagonistul, Georges Duroy, încearcă să se descotorosească de amanta lui, dna Walter: „De o lună şi jumătate încerca să se despartă de ea, fără a izbuti să-i istovească ataşamentul îndârjit. [...] I se arăta cu totul altfel decât o visase, încerca să-l seducă prin dulcegării puerile, prin drăgălăşenii ridicole la vârsta ei. [...] Îi scria câte zece scrisori pe zi, scrisori pe cât de nebunatice, pe atât de stupide, într-un stil bizar, poetic şi caraghios, înflorit ca al indienilor, presărat cu nume de animale şi de păsări. De îndată ce rămâneau singuri, îl săruta cu tandreţuri stângace, de fetiţă grasă, cu ţuguieli de buze cam groteşti, cu fremătări care-i zgâlţâiau sub stofa rochiei pieptul prea greu. Îl apuca greaţa când o auzea spunându-i „şoricel“, „căţeluş“, „motănel“, „păunaş“ şi când o vedea cum i se dăruieşte de fiecare dată cu câte o comedioară de pudoare copilărească, cu tresăriri de teamă care ei i se păreau drăguţe şi cu mici jocuri de şcolăriţă depravată. [...] La vârsta ei, ar fi trebuit să simtă, după părerea lui, că în amor este nevoie de mult tact, de multă îndemânare, precauţie şi măsură, şi că, dăruindu-i-se, ea, femeie matură, mamă, doamnă, trebuia să o facă cu gravitate, cu un soi de entuziasm stăpânit, poate chiar cu lacrimi, dar cu lacrimi de Didonă, nu de Julietă“.

3. Versurile fac parte din actul al IV-lea al poemului dramatic *La Coupe et les Lèvres* (*Cupa şi buzele*), publicat în 1832 (în volumul *Un spectacle dans un fauteuil – Un spectacol într-un fotoliu*): *„Je me souviens encor de ces spasmes terribles,/De ces baisers muets, de ces muscles ardents,/De cet être absorbé, blême et serrant les dents./ S'ils ne sont pas divins, ces moments sont horribles“.*

4. Reconstituind din imaginaţie bătălia de la Waterloo, Victor Hugo a consacrat în *Mizerabilii* (t. II, cartea a doua, capitolele XIV-XV) legenda potrivit căreia generalul Pierre Cambronne (1770-1842), comandantul Gărzii imperiale, le-ar fi răspuns englezilor care-l somau să se predea: „Garda moare, dar nu se predă“, apoi, exasperat, ar fi adăugat: *„Merde!*“ („Căcat“ – dar exclamaţia franceză şi-ar putea găsi în română o mulţime de alte echivalente cel puţin la fel de expresive). Deşi Cambronne a negat toată viaţa autenticitatea acestui episod, sintagma „vorba lui Cambronne“ îşi păstrează şi azi valoarea eufemistică.

5. Succesul lui Charles-Paul de Kock (1793-1871), prolific autor de romane populare, drame şi vodeviluri, se datora stilului său uşor şi, adesea, truculent.

6. La 31 mai 1880, Maupassant începe să publice cu regularitate în „Le Gaulois“ (o va face până în 1889). Întrucât contractul îl obliga să semneze exclusiv în paginile acestui cotidian, între 29 octombrie 1881 şi 15 septembrie 1885 Maupassant va publica în „Gil Blas“ cronici şi povestiri sub pseudonimul „Maufrigneuse“. Ducele de Maufrigneuse este un personaj balzacian, un dandy care nu-şi refuză nici una dintre

plăcerile vieţii. Luându-şi acest pseudonim a cărui primă silabă aminteşte de propriul nume, Maupassant îşi plăsmuieşte o genealogie fictivă, prilej de a aduce un omagiu indirect lui Honoré de Balzac.

Zăvorul

Lui Raoul Denisane[1]

Paharele din faţa celor patru bărbaţi rămăseseră pe jumătate pline, ceea ce de obicei e semn că mesenii sunt sătui. Şi, sătui fiind, începuseră să vorbească fără a asculta ce li se răspunde, absorbit fiecare de propriile gânduri; iar vocile deveneau mai sonore, gesturile mai exuberante, ochii mai aprinşi.

Era o cină între holtei, între holtei inveteraţi. Cu douăzeci de ani în urmă stabiliseră să ia masa împreună cu regularitate, numindu-şi întâlnirile „Burlăcia". Pe atunci erau paisprezece la număr, ferm hotărâţi să nu se însoare niciodată. Acum mai rămăseseră patru. Trei muriseră, iar ceilalţi şapte erau căsătoriţi.

Aceştia patru se ţineau tare; respectau cu stricteţe, pe cât le stătea în putere, regulile instituite la începutul curioasei lor asociaţii. Îşi juraseră, ţinându-se de mâini, că vor abate de la ceea ce se numeşte calea cea dreaptă cât de multe femei vor putea, mai ales pe nevestele prietenilor lor şi cu deosebire pe ale prietenilor celor mai apropiaţi. De aceea, de îndată ce vreunul dintre ei părăsea grupul pentru a-şi întemeia o familie, avea grijă să se certe în mod iremediabil cu toţi foştii săi tovarăşi.

De asemenea, la fiecare cină aveau datoria de a se destăinui unii altora, de a-şi povesti în amănunt, cu nume şi informaţii cât mai precise, ultimele aventuri. Aşa apăruse un fel de zicală, binecunoscută printre ei: „Minte ca un burlac".

În acelaşi timp, profesau cel mai adânc dispreţ pentru Femeie, pe care o considerau bună doar să satisfacă poftele bărbatului. Îl citau întruna pe Schopenhauer, zeul lor[2]; cereau reînfiinţarea haremurilor şi a cutiilor turnante de la porţile azilurilor[3], iar pe faţa de masă folosită la cina Burlăciei puseseră să se brodeze

preceptul antic „*Mulier perpetuus infans*“[4] şi, dedesubt, versul lui Alfred de Vigny:

Femeia, prunc bolnav, de-a pururi necurat.[5]

Astfel că, dispreţuind cu atâta tărie femeile, nu se mai gândeau decât la ele, nu trăiau decât pentru ele şi numai către ele îşi îndreptau toate strădaniile, toate năzuinţele.

Aceia dintre ei care se căsătoriseră îi numeau crai ofiliţi, îi zeflemiseau, dar se temeau de ei.

Când se servea şampania începeau şi confidenţele la cina Burlăciei.

În ziua aceea, bătrânii, căci de-acum erau bătrâni şi, cu cât înaintau în vârstă, cu-atât povesteau mai multe şi mai uimitoare aventuri galante, bătrânii deci se arătară plini de vervă. În ultima lună, fiecare dintre cei patru cucerise cel puţin o femeie pe zi; şi ce femei! care mai de care mai tânără, mai nobilă, mai bogată, mai frumoasă!

Când îşi încheiară povestirile, unul dintre ei, cel care vorbise primul şi fusese apoi nevoit să-i asculte pe toţi ceilalţi, se ridică.

— Acum că am terminat cu glumele, zise el, am să vă povestesc nu ultima, ci prima mea aventură, prima aventură din viaţa mea, cum am căzut eu întâia oară (fiindcă am căzut) în braţele unei femei. O! Să nu credeţi că vă voi povesti… cum să-i spun? iniţierea mea, nu. Prima încălecare pe şa (spun „şa“ la figurat) nu are nimic interesant. De obicei e trivială, iar apoi, când te dai jos, te simţi cam murdar şi văduvit de o iluzie încântătoare, uşor dezgustat, puţin trist. Realitatea dragostei, prima dată când o atingi, nu e tocmai plăcută; ţi-o închipuiseşi cu totul altfel, mai delicată, mai fină. Rămâi cu o senzaţie morală şi fizică de scârbă, ca atunci când, din întâmplare, ai pus mâna pe ceva lipicios şi nu ai apă să te speli. Oricât ai freca, senzaţia rămâne.

Da, dar ce uşor te obişnuieşti cu ea, şi cât de repede! Cum să nu! Şi totuşi… şi totuşi, în ce mă priveşte, mereu am regretat că nu i-am putut da sfaturi Creatorului când a orânduit treaba asta. Nu ştiu sigur ce aş fi născocit eu, dar cred că aş fi întocmit-o altfel.

Aş fi căutat o combinaţie mai potrivită şi mai poetică, da, mai poetică.

Cred că bunul Dumnezeu s-a dovedit prea… prea… naturalist. Invenţia lui duce lipsă de poezie.

Vreau deci să vă povestesc despre prima mea femeie de lume, prima femeie de lume pe care am sedus-o. Mă iertaţi, vreau să spun prima femeie de lume care m-a sedus. Căci la început noi suntem cei prinşi în mreje, pe când mai târziu… e la fel.

*

Era o prietenă a mamei mele, de altfel o femeie fermecătoare. De obicei aceste fiinţe, când sunt caste, sunt caste din prostie, iar când sunt îndrăgostite, iubesc cu furie. Iar lumea ne acuză pe noi că le corupem! Haida-de! Cu ele, de vină e întotdeauna iepurele, niciodată vânătorul. O, ştiu! Par nevinovate, dar nu sunt; fac din noi ce vor fără să lase impresia asta; iar apoi ne acuză pe noi că le-am dus la pierzanie, că le-am dezonorat, că le-am întinat şi mai ştiu eu ce.

Cea despre care vorbesc nutrea fără îndoială o dorinţă arzătoare de a se lăsa întinată de către mine. Avea vreo treizeci şi cinci de ani; eu abia împlinisem douăzeci şi doi. Mai degrabă mi-ar fi trecut prin minte să mă călugăresc decât să o seduc. Într-o zi însă, pe când eram în vizită la ea şi mă uitam uimit la cum era îmbrăcată, cu un capot larg deschis, deschis ca uşa bisericii când bat clopotele pentru slujbă, m-a luat de mână, mi-a strâns-o, ştiţi cum fac ele în asemenea clipe, apoi, cu un oftat ca de leşin, un oftat venit parcă din fundul sufletului, mi-a zis: „Ah! Nu te uita aşa la mine, puiule“. M-am făcut roşu ca racul şi-am devenit şi mai sfios decât de obicei, cum era de aşteptat. Îmi venea să-mi iau tălpăşiţa, însă ea mă ţinea strâns de mână. Mi-a pus mâna pe pieptul ei, un piept voluptuos, şi mi-a spus: „Uite, simţi cum îmi bate inima?“. Bătea, desigur. Începeam eu să pricep, dar nu ştiam cum să procedez, de unde să încep. M-am schimbat mult de

atunci.

Cum stăteam eu aşa, cu o mână lipită de căptuşeala cărnoasă a inimii ei şi cu pălăria în cealaltă, şi o priveam în continuare cu un zâmbet tulburat, nătâng, temător, tresare dintr-odată şi-mi spune, cu iritare în glas: „Vai de mine, ce faci, tinere, eşti neruşinat şi prost-crescut!“. Mi-am retras imediat mâna, mi-am şters zâmbetul de pe faţă, am îngăimat nişte scuze, m-am ridicat şi am plecat năucit, cu mintea rătăcită.

Dar eram deja vrăjit, visam la ea. Mi se părea fermecătoare, adorabilă; îmi închipuiam că o iubesc, că o iubisem dintotdeauna; am hotărât să fiu îndrăzneţ, curajos chiar!

Când am revăzut-o, mi-a adresat un zâmbet furiş. Ah! Cât m-a tulburat zâmbetul acela! Şi mi-a strâns mâna îndelung, cu o insistenţă sugestivă.

Din ziua aceea am început, se pare, să-i fac curte. Cel puţin aşa pretindea, că am sedus-o, că am cucerit-o, că am dezonorat-o cu un machiavelism ieşit din comun, cu o iscusinţă desăvârşită, cu o perseverenţă de matematician şi o şiretenie de diavol.

Un lucru mă neliniştea însă din cale-afară. Unde avea să se săvârşească triumful meu? Locuiam cu familia, iar familia mea se arăta neîngăduitoare în această privinţă. Nu îndrăzneam să intru, în plină zi şi cu o femeie la braţ, pe uşa unui hotel; nu ştiam cui să-i cer sfatul.

Dar iată că, într-o zi, pe când cocheta cu mine, iubita mea îmi spune că orice tânăr ar trebui să aibă o cameră în oraş. Locuiam la Paris. M-am luminat: am închiriat o cameră, iar ea a venit.

A venit într-o zi de noiembrie. Vizita ei, pe care aş fi vrut s-o amân, m-a stânjenit, pentru că nu făcusem focul. Şi nu îl făcusem fiindcă îmi fumega coşul. Chiar cu o zi înainte mă certasem cu proprietarul, un fost negustor, care îmi promisese că va veni el însuşi în cel mult două zile cu coşarul, pentru a vedea amănunţit ce reparaţii sunt de făcut.

De cum a intrat, am anunţat-o: „N-am făcut focul, pentru că îmi fumegă coşul“. Nu a părut să mă asculte şi a bâiguit: „Nu-i nimic, am eu destul...“ Am rămas surprins, iar ea a tăcut,

descumpănită; apoi a continuat: „Nici nu mai ştiu ce vorbesc… sunt nebună… îmi pierd minţile… Doamne, ce-am făcut? De ce am venit, nefericita de mine! Vai! Ce ruşine! Ce ruşine!…“ Şi s-a prăbuşit, hohotind de plâns, în braţele mele.

Am crezut în sinceritatea remuşcărilor ei şi i-am jurat că o voi respecta. Atunci a căzut la genunchii mei, gemând: „Dar tu nu vezi că te iubesc, că m-ai învins, că m-ai zăpăcit?“.

În clipa aceea mi s-a părut potrivit să încep atacul. Ea însă a tresărit, s-a ridicat, a fugit într-un dulap să se ascundă, strigând: „Ah! Nu te uita la mine, te rog! Pe lumina asta mi-e ruşine. Măcar dacă nu m-ai vedea, dacă am fi pe întuneric, în noapte, amândoi. Îţi imaginezi? Ce vis! Vai! Lumina asta!“.

M-am repezit la fereastră, am închis obloanele, am tras draperiile, am atârnat un palton peste un firicel de lumină care încă mai pătrundea în încăpere; apoi, cu mâinile întinse ca să nu mă împiedic de scaune, cu inima zvâcnind, am căutat-o, am găsit-o.

A urmat o nouă călătorie, în doi, pe bâjbâite, cu buzele împreunate, către celălalt colţ, unde se afla alcovul. Nu cred că am mers drept, pentru că întâi m-am lovit de şemineu, apoi de comodă şi, în sfârşit, de ceea ce căutam.

Atunci am uitat totul, cuprins de un extaz frenetic. A fost o oră de nebunie, de dezlănţuire, de fericire supraomenească; pe urmă, învinşi de o oboseală desfătătoare, am adormit îmbrăţişaţi.

Şi am început să visez. Se făcea că mă cheamă cineva, că aud strigăte de ajutor; apoi am primit o lovitură puternică; am deschis ochii!… Vai!… Soarele la asfinţit, roşu, magnific, intra cu totul pe fereastra mea larg deschisă, părea să ne privească de la marginea zării, ilumina apoteotic patul meu răvăşit, în care o femeie disperată urla, se zbătea, se zvârcolea, dădea din mâini şi din picioare căutând să apuce o bucată de cearşaf, un colţ de draperie, orice, în timp ce în mijlocul încăperii, buimăciţi, în picioare unul lângă altul, proprietarul meu în redingotă, portarul şi un coşar negru ca tăciunele se uitau la noi înmărmuriţi.

M-am sculat furios, cât pe-aci să sar la gâtul proprietarului, şi

am strigat: „Ce Dumnezeu căutaţi aici?!“.

Coşarul, izbucnind într-un râs de nestăvilit, a scăpat jos bucata de tablă pe care o ţinea în mână. Portarul parcă-şi pierduse minţile; iar proprietarul a îngăimat: „Nu vă supăraţi, am… am venit… pentru… pentru coş…“

Am zbierat: „Căraţi-vă naibii odată!“.

Proprietarul şi-a scos pălăria cu un aer încurcat şi politicos şi, făcând câţiva paşi înapoi, a mormăit: „Pardon, domnule, mă scuzaţi, dacă ştiam că vă deranjez, nu veneam. Portarul mi-a spus că sunteţi plecat. Mă iertaţi“. Şi s-au dus.

De atunci, vedeţi voi, nu mai închid niciodată ferestrele; în schimb, trag mereu zăvorul.

Traducere de Ştefania Lazăr

Povestirea „Zăvorul“ („*Le Verrou*“) a apărut prima oară în numărul 980, din 25 iulie 1882, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în volumul de nuvele şi povestiri *Les Sœurs Rondoli*, publicat în 1884.

1. În legătură cu Raoul Denisane (sau Denisanne), sursele documentare nu sunt generoase. Se ştie despre el că făcea parte din categoria celebrităţilor mondene minore ale Parisului de la sfârşitul secolului al XIX-lea, că expunea uneori acuarele (fusese elevul pictorului Évariste Luminais), că se număra printre cei aproape două mii de membri ai Uniunii Artistice şi că era, probabil, fiul acelei doamne Denisane pe care Maupassant o pomeneşte într-o scrisoare către mama sa, din 27 august 1870.

2. În 1874, Théodule Ribot (1839-1916) publică lucrarea *La Philosophie de Schopenhauer* (*Filozofia lui Schopenhauer*), stimulând astfel interesul publicului francez pentru gândirea filozofului german care murise în 1860 şi ale cărui opere încep să fie traduse. Astfel, în 1877, Salomon Reinach (1858-1932) publică versiunea în limba franceză a *Eseului asupra liberului-arbitru* (*Über die Freiheit des menschlichen Willens*); în 1879, Auguste Burdeau (1851-1894) traduce *Fundamentul moralei* (*Über die Grundlage der Moral*); în 1880, Ioan Alexandru Cantacuzino (J.A. Cantacuzène) publică traducerea în franceză a *Aforismelor despre înţelepciunea vieţii* (*Aphorismen zur Lebensweisheit*) şi, tot în 1880, Jean Bourdeau (1848-1928) editează o culegere de *Cugetări şi fragmente* schopenhaueriene.

Acest din urmă volum includea, în secţiunea intitulată „*L'amour*“ („Amorul“), traducerea „Metafizicii amorului“ („*Metaphysik der Geschlechtsliebe*“ – capitolul 44 al lucrării *Lumea ca voinţă şi reprezentare*) şi pe cea a „Eseului despre femei“ („*Über die Weiber*“ – capitolul 27 din *Parerga und Paralipomena*, II). Iată textul rezumatului care preceda „Eseul despre femei“ în volumul publicat de Bourdeau: „Destinul [femei]lor. – Frumuseţea trecătoare. – Precocitatea, limitele inteligenţei lor. Femeile trăiesc în mai mare măsură decât bărbatul în momentul prezent, sunt mai înclinate

spre milă decât spre dreptate; minciuna este apărarea naturală a slăbiciunii lor. – Pasiunile femeilor slujesc interesele speciei. Rivalitatea dintre ele provine din vocaţia lor unică. – În definitiv, acest sex urât nu are sentimentul frumosului. Dacă se prefac atrase de arte, e numai din dorinţa de a plăcea. – *Doamna* în Occident. – Căsătoria, o capcană şi o servitute. – Onoarea femeilor". Nu este deci de mirare că burlacii din „Zăvorul" făcuseră din Schopenhauer „zeul lor".

Maupassant îşi va exprima admiraţia pentru Schopenhauer şi în povestirea „Lângă un mort" (*Auprès d'un mort*), publicată în numărul din 30 ianuarie 1883 al cotidianului „Gil Blas".

3. În numărul 882, din 18 aprilie 1882, al cotidianului „Gil Blas", ziaristul Émile Villemot (1846-1883) publicase articolul „Martiri în fragedă pruncie" (*Les martyrs du bas âge*), evocând recentele cazuri a două femei tinere, condamnate una la trei luni de închisoare pentru abandonarea unei fetiţe de şapte luni, cealaltă la cinci ani de închisoare pentru pruncucidere. Villemot făcea cu acest prilej istoricul „cutiilor turnante" (fr. *tours*) care, până la Revoluţia Franceză, constituiseră o soluţie la problema copiilor nedoriţi sau cărora părinţii nu le puteau asigura subzistenţa: „Existau comis-voiajori în branşa «copii abandonaţi». Astfel de întreprinzători adunau de prin sate şi oraşe copiii cărora mamele refuzau să le poarte de grijă; îi ambalau într-o ladă matlasată, care se purta în spinare, cu ajutorul unor bretele. […] Ajuns în faţa azilului, omul îi vâra pe copii în cutia turnantă, trăgea de sonerie, cutia pivota, iar azilul primea pruncii fără să întrebe cine şi unde i-a adus pe lume. […] Cutiile turnante au fost desfiinţate sub cuvânt că ar fi încurajat abandonarea copiilor. […] Reînfiinţarea lor este o chestiune socială de prim ordin, căci singurele clase interesate sunt cele sărace, adică majoritatea populaţiei."

4. „Femeia, veşnic copil" (lat.) – dar ideea pare o moştenire mai curând schopenhaueriană (*bleiben die Weiber ihr Leben lang Kinder*, „femeile rămân toată viaţa nişte copii" – „Despre femei", §366) decât antică.

5. „*La femme, enfant malade et douze fois impur!*" – versul este preluat din poemul lui Alfred de Vigny „*La Colère de Samson*" („Mânia lui Samson"), publicat în volumul postum *Les Destinées* (*Destinele*, 1864). Transpunere a episodului biblic al trădării lui Samson de către Dalila, poemul cuprinde şi dezvoltă ideea că pe pământ se dă dintotdeauna o luptă între bunătatea bărbatului şi viclenia femeii.

Şiretlicul

Stăteau de vorbă în faţa şemineului un medic bătrân şi o tânără pacientă. Bolnava suferea numai de tulburările pe care le au adesea femeile frumoase: puţină anemie, o stare de agitaţie şi o uşoară oboseală, oboseala pe care o simt uneori după luna de miere tinerii însurăţei, dacă s-au căsătorit din dragoste.

Ea stătea întinsă pe divan şi vorbea.

— Nu, domnule doctor, n-am să pricep niciodată cum poate o femeie să-şi înşele soţul. Înţeleg să nu-l iubească, să nu-i pese de făgăduielile, de jurămintele pe care le-a făcut! Dar cum să se încumete să i se dăruiască altui bărbat? Cum să se ascundă de toată lumea? Cum să poată iubi sub semnul minciunii şi al trădării?

Doctorul zâmbea.

— Asta e uşor. Vă asigur că nu se gândeşte nimeni la atâtea subtilităţi când îi e poftă să calce strâmb. Ba chiar sunt încredinţat că femeia ajunge îndeajuns de coaptă pentru dragostea adevărată abia după ce a trecut prin tot ce înseamnă promiscuitate şi silă într-un mariaj – care, după cum spunea un om ilustru, nu e decât un schimb de orori în timpul zilei şi de duhori în timpul nopţii. Nimic mai adevărat. Femeia nu poate iubi cu patimă decât după ce a fost măritată. Dacă ar fi să o compar cu o casă, aş spune că nu poate fi locuită decât după ce a zugrăvit-o un soţ.

Iar de prefăcătorie nici o femeie nu duce lipsă în asemenea împrejurări. Chiar şi femeile cele mai simple sunt extraordinare şi ştiu să iasă cu dibăcie din cele mai mari încurcături.

Dar tânăra părea neîncrezătoare…

— Nu, domnule doctor, numai după ce faptul e consumat ne

dăm seama ce ar fi trebuit să facem într-o situaţie primejdioasă; iar femeile sunt cu siguranţă mai predispuse decât bărbaţii să se piardă cu firea.

Medicul îşi ridică braţele.

— Când faptul e consumat, ziceţi! Numai nouă, bărbaţilor, ne vine inspiraţia abia când faptul e consumat. Dar dumneavoastră, femeilor!... Uitaţi, am să vă povestesc ce i s-a întâmplat unei paciente de-ale mele, despre care aş fi zis că e uşă de biserică, vorba aceea.

*

Totul s-a petrecut într-un orăşel de provincie.

Într-o seară, pe când eram cufundat în somnul acela adânc de la începutul nopţii, din care e atât de greu să te trezeşti, mi s-a părut, într-un vis neclar, că aud clopotele oraşului bătând de incendiu.

M-am trezit dintr-odată: doar clopoţelul uşii de la stradă suna în disperare. Pentru că servitorul meu nu părea că are de gând să răspundă, am tras şi eu cu putere de cordonul atârnat deasupra patului şi în curând am auzit uşi care se deschideau, paşi care tulburau liniştea casei adormite; apoi a apărut şi Jean, cu un bilet pe care scria: „Dna Lelièvre îl roagă insistent pe dl doctor Siméon să-i facă o vizită de îndată“.

Am cugetat câteva secunde; mă gândeam: criză de nervi, ameţeli şi tot tacâmul, sunt prea obosit. Aşa că am răspuns: „Doctorul Siméon, foarte bolnav, o roagă pe dna Lelièvre să binevoiască a-l chema pe confratele lui, dl doctor Bonnet“.

Apoi am trimis biletul într-un plic şi m-am culcat la loc.

După vreo jumătate de oră, clopoţelul de la stradă a sunat din nou, iar Jean a venit să-mi spună: „E cineva, un bărbat sau o femeie (nu ştiu sigur, atât e de ascuns sub haine), care ar vrea să vorbească numaidecât cu domnul. Zice că e în joc viaţa a două persoane“.

M-am ridicat. „Pofteşte-l înăuntru."

Am aşteptat, aşezat în pat.

A apărut atunci un fel de stafie neagră, care s-a descoperit de îndată ce Jean s-a retras. Era doamna Berthe Lelièvre, o tinerică măritată de trei ani cu un mare negustor din oraş, despre care se spunea că se însurase cu cea mai frumoasă fată din provincie.

Femeia era groaznic de palidă, cu faţa schimonosită de contracţii nervoase; mâinile îi tremurau; de două ori a încercat să vorbească, fără să poată scoate vreun sunet. Într-un târziu, a bâiguit: „Repede, repede… repede… Domnule doctor… Veniţi. A… amantul meu… a murit la mine în dormitor…"

S-a oprit, sufocată, apoi a continuat: „Soţul meu se va… se va întoarce de la club…"

Am sărit în picioare, fără să mă mai gândesc că sunt în cămaşă de noapte, şi m-am îmbrăcat într-o clipită. Apoi am întrebat-o: „Dumneavoastră aţi sunat mai devreme?". Ea, dreaptă ca o statuie, împietrită de spaimă, a murmurat: „Nu… servitoarea mea… Ştie…" Iar după un moment de tăcere: „Eu rămăsesem… lângă el". A scos apoi un soi de ţipăt de durere sfâşietor şi, după ce s-a înecat şi a sughiţat, a izbucnit în plâns şi a plâns deznădăjduită, zguduită de hohote, timp de un minut sau două; pe urmă lacrimile i s-au oprit deodată, au secat ca uscate de un foc interior. Redevenită tragic de calmă, a zis: „Să mergem, repede!".

Eram gata, când am exclamat: „Fir-ar să fie, n-am pus să înhame caii la cupeu!". Ea mi-a răspuns: „Am eu un cupeu, cupeul care-l aştepta pe el". Apoi s-a acoperit până în creştetul capului. Şi am plecat împreună.

După ce s-a aşezat lângă mine în întunericul trăsurii, m-a apucat brusc de mână şi, strângând-o cu putere cu degetele ei delicate, a bâiguit cu vocea întretăiată de palpitaţiile inimii ei frânte: „Ah! Dac-aţi şti, dac-aţi şti cât sufăr! Îl iubeam, îl iubeam cu patimă, ca o nebună, de şase luni încoace".

Am întrebat-o: „E toată lumea trează în casă?". Mi-a răspuns: „Nu, nimeni, în afară de Rose, care ştie totul".

Ne-am oprit în faţa porţii; într-adevăr, toată lumea din casă dormea; am intrat în linişte, cu un paspartu, şi am urcat în vârful picioarelor. Servitoarea, înspăimântată, şedea pe podea în capul scărilor, cu o lumânare aprinsă alături; nu îndrăznise să rămână lângă mort.

Am intrat în dormitor. Era răvăşit ca după o bătălie. Patul boţit, răscolit, desfăcut, rămăsese parcă în aşteptare; un cearşaf atârna până pe covor; câteva prosoape ude, cu care îi tamponaseră tânărului tâmplele, erau aruncate pe jos, lângă un lighean şi un pahar. Şi, de cum intrai, te izbea un miros înţepător de oţet amestecat cu adieri de parfum Lubin.

În mijlocul odăii, întins pe spate cât era de lung, zăcea cadavrul.

M-am apropiat; l-am examinat; l-am pipăit; i-am deschis ochii; i-am palpat mâinile, apoi, întorcându-mă către cele două femei care tremurau ca de frig, le-am spus: „Ajutaţi-mă să-l urc în pat“. L-am culcat uşurel. Pe urmă i-am ascultat inima şi i-am pus o oglindă în dreptul gurii; apoi am şoptit: „S-a dus, haideţi să-l îmbrăcăm repede“. A fost ceva teribil!

Îi luam membrele unul câte unul, de parcă ar fi fost o păpuşă uriaşă, şi le întindeam către hainele pe care le aduceau femeile. I-am pus ciorapii, izmenele, pantalonii, jiletca, apoi haina, în care ne-a fost foarte greu să-i vârâm braţele.

Când a trebuit să-i încheiem botinele, cele două femei au îngenuncheat, în timp ce eu le făceam lumină; dar, pentru că picioarele se umflaseră puţin, a fost îngrozitor de greu. Nemaigăsind igliţa, trăgeau butonii cu agrafele lor de păr.

De îndată ce am terminat sinistra toaletă, m-am uitat la mort şi am zis: „Ar trebui pieptănat puţin“. Servitoarea s-a dus să caute pieptănul şi peria stăpânei; fiindcă însă tremura şi, cu mişcări involuntare, smulgea părul lung şi încâlcit, doamna Lelièvre i-a smucit pieptănul şi a aranjat părul mortului cu blândeţe, de parcă l-ar fi mângâiat. I-a refăcut cărarea, i-a pieptănat barba, apoi i-a răsucit încet mustaţa cu degetul, aşa cum probabil obişnuia s-o facă în intimitatea iubirii.

Şi dintr-odată, lăsând deoparte ce avea în mână, a apucat capul inert al amantului ei şi a privit îndelung, cu disperare, chipul neînsufleţit care nu avea să-i mai zâmbească; apoi, repezindu-se asupra lui, l-a strâns în braţe, sărutându-l cu patimă. Sărutările ei cădeau ca nişte lovituri pe gura închisă, pe ochii stinşi, pe tâmple, pe frunte. Apoi, apropiindu-se de urechea lui, de parcă el ar mai fi putut s-o audă şi de parcă ar fi vrut să-i spună cuvântul care înflăcărează pasiunea, i-a repetat de zece ori cu o voce sfâşietoare: „Adio, iubitule".

Dar atunci pendula a bătut de miezul nopţii.

Am tresărit: „«Eeei, e douăsprezece! La ora asta se închide clubul. Haideţi, doamnă, fiţi tare!".

S-a ridicat. Eu am poruncit: „Să-l ducem în salon". L-am luat toţi trei şi, după ce l-am cărat, l-am aşezat pe o canapea, apoi eu am aprins candelabrele.

Uşa de la stradă s-a deschis şi s-a închis cu zgomot. Era El, deja. Am strigat: „Rose, repede, adu-mi prosoapele şi ligheanul şi deretică dormitorul; grăbeşte-te, ce Dumnezeu aştepţi! S-a întors dl Lelièvre".

Am auzit paşi urcând, apropiindu-se. Pe întuneric, mâinile lui pipăiau pereţii. Atunci l-am chemat: „Aici suntem, dragul meu: am avut un accident".

Soţul stupefiat a apărut în prag, cu un trabuc în gură. „Poftim? Ce-i? Ce se întâmplă aici?", a întrebat.

M-am îndreptat către el: „Prietene, ne-ai găsit într-o mare încurcătură. Am zăbovit la taifas cu soţia dumitale şi cu amicul nostru care m-a adus cu trăsura. Şi dintr-odată îl văd că se prăbuşeşte şi, de două ceasuri, în ciuda strădaniilor noastre, nu şi-a mai venit în simţiri. N-am vrut să chem străini. Ajută-mă dumneata să-l cobor; o să-l pot îngriji mai bine la el acasă".

Soţul, mirat, dar fără să bănuiască nimic, şi-a scos pălăria; apoi l-a apucat de subsuori pe rivalul său, acum inofensiv. Eu l-am prins de picioare, mergând ca un cal între hulube; şi am coborât aşa pe scări, în timp ce soţia ne lumina calea.

Când am ajuns în faţa porţii, am îndreptat de spate cadavrul şi

i-am vorbit, încurajându-l, ca să-l păcălesc pe birjar.

„Hai, prietene, o să-ţi treacă; nu-i aşa că te simţi deja mai bine? Hai, curaj, curaj, puţin efort şi gata.“

Simţeam că se va prăbuşi, că îmi alunecă din mâini, aşa că l-am îmbrâncit cu umărul, împingându-l înainte şi trântindu-l în trăsură, apoi am urcat în urma lui.

Soţul, îngrijorat, m-a întrebat: „Crezi că e grav?“. I-am răspuns „Nu“ zâmbind şi m-am uitat la soţie. Îşi petrecuse braţul pe sub cel al soţului legitim şi-şi pironea privirea în întunericul din cupeu.

Am dat mâna cu ei, apoi am poruncit birjarului să mâne. Tot drumul, capul mortului mi-a căzut întruna pe urechea dreaptă.

Când am ajuns la el acasă, am anunţat că-şi pierduse cunoştinţa pe drum. Am ajutat să-l urce în dormitorul lui, apoi am constatat decesul; am jucat o nouă comedie în faţa familiei lui disperate. Într-un târziu, am ajuns înapoi în patul meu, nu fără să-i blestem în gând pe amorezi.

*

Doctorul tăcu, zâmbind în continuare.

Tânăra doamnă, încordată, întrebă:

— De ce mi-aţi povestit întâmplarea asta cumplită?

El îi răspunse galant:

— Ca să vă ofer serviciile mele, la nevoie.

Traducere de Ştefania Lazăr

Povestirea „Şiretlicul“ („*Une ruse*“) a apărut prima oară în numărul 1042, din 25 septembrie 1882, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în ediţia a doua, adăugită, a volumului *Mademoiselle Fifi* (1883).

Milionul

Erau un cuplu modest: soţul, mărunt funcţionar într-un minister, corect şi meticulos, îşi făcea datoria cu stricteţe. Se numea Léopold Bonnin. Era un tinerel care gândea în toate privinţele întocmai cum trebuia gândit. Deşi fusese crescut în spirit religios, devenise mai puţin credincios de când Republica tindea să despartă Biserica de stat. Spunea sus şi tare, pe coridoarele ministerului: „Sunt credincios, chiar foarte credincios, dar cu credinţă în Dumnezeu; nu sunt clerical“.

Avea mai cu seamă pretenţia că e un om cinstit, lucru pe care îl declara bătându-se cu pumnul în piept. Şi chiar era un om cinstit în sensul cel mai comun al cuvântului. Sosea la timp, pleca la timp, nu hoinărea mai deloc şi se arăta nestrămutat în „chestiunea banilor“. Se însurase cu fata unui coleg sărac, dar a cărui soră poseda un milion de franci, căci fusese luată în căsătorie din dragoste. Pentru că nu avusese copii, ceea ce o umplea de mâhnire, mătuşa nu putea să-şi lase averea decât nepoatei sale.

Această moştenire devenită principalul gând al familiei îşi întindea aripile asupra casei şi asupra întregului minister, unde toată lumea ştia că „Bonnin şi cu nevastă-sa or să aibă un milion“.

Dar nici tinerii nu aveau copii şi nici nu prea ţineau să aibă, căci trăiau fericiţi în strâmta şi paşnica lor onestitate. Apartamentul lor era curat, ordonat, amorţit, căci erau potoliţi şi cumpătaţi în toate; şi se gândeau că un copil le-ar tulbura viaţa, intimitatea, tihna.

Nu s-ar fi străduit să rămână fără urmaşi; dar dacă Cerul tot nu le trimisese vreunul, cu atât mai bine.

Mătuşa cu milionul, îndurerată de neputinţa lor de a face

copii, le tot dădea sfaturi cum să-i pună capăt. Încercase şi ea pe vremuri, în zadar, nenumărate metode dezvăluite de prieteni sau de câte o ghicitoare în palmă; de când depăşise vârsta până la care ar fi putut procrea, i se indicaseră zeci şi zeci de alte mijloace pe care le presupunea infailibile, regretând că nu le poate verifica, dar se încăpăţâna să le destăinuie nepoţilor săi, cărora le repeta întruna: „Ia spuneţi, aţi încercat ce v-am recomandat deunăzi?“.

Mătuşa muri. Inimile celor doi tineri se umplură de o veselie secretă, din acelea pe care le ascunzi sub vălul doliului şi faţă de tine, şi faţă de ceilalţi. Conştiinţa se îmbracă în straie cernite, dar sufletul freamătă de bucurie.

Au fost înştiinţaţi că la un notar fusese depus un testament. De îndată ce ieşiră de la biserică, alergară într-acolo.

Mătuşa, fidelă ideii fixe a vieţii sale, lăsa milionul de franci primului lor născut, cu drept de rentă pentru părinţi până la moartea lor. Dacă tânărului cuplu nu avea să i se nască un moştenitor în răstimp de trei ani, milionul urma să fie împărţit la săraci.

Rămaseră stupefiaţi, răvăşiţi. Soţul se îmbolnăvi şi lipsi de la birou o săptămână. Apoi, când îşi reveni, îşi făgădui cu tărie că va fi tată.

Timp de şase luni, se osteni până ce nu rămase decât umbra din el. Îşi amintea acum toate metodele mătuşii şi le punea în aplicare conştiincios, dar zadarnic. Voinţa disperată îi dădea o forţă artificială, care fu cât pe ce să-l coste viaţa.

Anemia îl măcina; îl pândea ftizia. Un medic pe care îl consultase îl îngrozi şi-l făcu să-şi reia traiul cel liniştit, chiar mai liniştit decât altădată, însoţit de un regim întăritor.

În minister se iscase mare vâlvă, toţi aflaseră de dezamăgirea testamentului şi în toate departamentele se făceau bancuri pe seama faimoasei „poveşti cu milionul“. Unii îl sfătuiau glumeţi pe Bonnin, alţii se ofereau cu obrăznicie să îndeplinească nenorocita clauză. Mai ales un tinerel, care trecea drept un petrecăreţ teribil şi ale cărui aventuri galante erau cunoscute prin birouri, îl

hărţuia cu aluzii, cu vorbe fără perdea, lăudându-se că-n douăzeci de minute îl poate face să moştenească milionul.

Într-o zi, Léopold Bonnin se înfurie şi, ridicându-se brusc, cu tocul la ureche, îi aruncă această injurie: „Domnule, eşti un infam; dacă n-aş fi un om care se respectă, te-aş scuipa în obraz“.

Îşi trimiseră unul celuilalt martori, ceea ce ţinu tot ministerul cu sufletul la gură timp de trei zile. Aceşti martori erau singurii pe care-i mai întâlneai pe culoare, comunicându-şi procese-verbale şi puncte de vedere asupra afacerii. În cele din urmă se ajunse la un protocol adoptat în unanimitate de cei patru delegaţi şi acceptat de cei doi interesaţi, care schimbară un salut grav şi o strângere de mână în faţa şefului de birou, îngăimând câteva scuze.

În luna care urmă, se salutară cu o ceremonie căutată şi cu o solicitudine ireproşabilă, ca doi adversari care s-au aflat faţă în faţă. Apoi, într-o zi, ciocnindu-se la un colţ de culoar, domnul Bonnin întrebă cu o amabilitate demnă: „Vai, sper că nu v-am lovit!“. Celălalt răspunse: „Nu, absolut deloc“.

Din acel moment, crezură de cuviinţă să schimbe câteva vorbe când se întâlneau. Apoi deveniră din ce în ce mai familari; se obişnuiră unul cu celălalt, începură să se înţeleagă unul pe altul, să se respecte ca unii care-şi greşiseră şi deveniră nedespărţiţi.

Dar Léopold era nefericit în căsnicie. Soţia lui îl agasa cu aluzii jignitoare, îl martiriza cu subînţelesuri. Şi timpul trecea; se scursese deja un an de la moartea mătuşii. Moştenirea părea pierdută.

Când se aşezau să mănânce, doamna Bonnin spunea: „Avem puţine de pus pe masă; ar fi cu totul altfel dacă am fi bogaţi“.

Când Léopold pleca la birou, doamna Bonnin zicea, dându-i bastonul: „Dac-am avea cincizeci de mii de livre rentă, n-ar mai trebui să te osteneşti, domnule scârţa-scârţa“.

Când ieşea din casă în câte-o zi ploioasă, doamna Bonnin murmura: „Dac-am avea trăsură, n-am fi obligaţi să umblăm prin noroaie pe o vreme ca asta“.

Ce mai încoace şi-ncolo, ceas de ceas, în orice împrejurare,

doamna părea să-i reproşeze soţului său ceva ruşinos, făcându-l singurul vinovat, singurul răspunzător de pierderea averii.

Exasperat, Léopold ajunse să o ducă la un medic renumit care, după o lungă consultaţie, nu se pronunţă, declarând că nu vede nimic; cazul era destul de frecvent; trupurile sunt ca minţile; după ce văzuse atâtea căsnicii destrămate din pricina nepotrivirii de caracter, nu se mira să vadă alte cupluri sterile din pricina incompatibilităţii fizice. Consultaţia îi costă patruzeci de franci.

Se scurse un an, fusese declarat războiul, un război continuu, înverşunat, între cei doi soţi, un soi de ură înfricoşătoare. Iar doamna Bonnin repeta întruna: „Ce ghinion, să pierzi o avere pentru că te-ai măritat cu un tâmpit!“ sau: „Când te gândeşti că, dacă nimeream peste alt bărbat, aveam astăzi cincizeci de mii de livre rentă“ sau: „Există oameni care nu fac decât să-ţi pună piedică în viaţă şi care strică tot“.

Mesele, îndeosebi cinele, deveneau insuportabile. Într-o seară, temându-se de o scenă urâtă şi nemaiştiind ce să facă, Léopold veni acasă cu prietenul său, Frédéric Morel, cu care fusese cât pe ce să se bată în duel. Morel deveni curând prietenul familiei, povăţuitorul ascultat de ambii soţi.

Nu mai rămăseseră decât şase luni până la expirarea termenului după care milionul urma să le revină săracilor; şi, puţin câte puţin, Léopold îşi schimbă atitudinea faţă de soţia lui, devenind şi el agresiv, înţepând-o adesea cu insinuări obscure, vorbind misterios despre nevestele unor funcţionari care ştiuseră să le asigure o situaţie soţilor lor.

Din când în când, povestea despre câte un funcţionăraş care avusese parte de o avansare surprinzătoare. „Moş Ravinot, care de cinci ani de zile era supranumerar, tocmai a fost numit subşef“. Doamna Bonnin declara: „Tu n-ai fi în stare să faci la fel!“.

Atunci Léopold ridica din umeri: „De parcă face el mai mult ca alţii! Adevărul e că are o nevastă deşteaptă, care a ştiut să placă şefului de divizie şi obţine tot ce vrea. În viaţă, trebuie să ştii să te descurci, ca să n-ajungi victima împrejurărilor“.

Ce-o fi vrut să spună, de fapt? Ce-o fi înţeles ea? Ce s-o fi întâmplat? Fiecare avea un calendar şi marca zilele care îi despărţeau de termenul fatal, şi în fiecare săptămână simţeau cum îi cuprinde o nebunie, o furie disperată, o exasperare turbată şi o asemenea deznădejde, încât deveneau capabili de o crimă dacă ar fi trebuit să o comită.

Şi iată că, într-o dimineaţă, doamna Bonnin, radioasă şi cu ochii strălucind, îşi trecu mâinile peste umerii soţului său şi, privindu-l adânc, cu o privire fixă şi veselă, îi şopti: „Cred că sunt însărcinată". Domnul Bonnin avu un asemenea şoc, încât fu cât pe ce să cadă pe spate; şi deodată îşi luă soţia în braţe, o sărută cu foc, o aşeză pe genunchii lui, o strânse încă o dată ca pe un odor şi, cedând emoţiei, începu să plângă în hohote.

După două luni, nu mai avea îndoieli. Merse atunci cu ea la un medic care să-i constate starea şi duse certificatul obţinut la notarul care păstra testamentul.

Omul legii declară că, din moment ce copilul exista, născut sau pe cale de a se naşte, se înclină şi va amâna execuţia testamentului până la sfârşitul sarcinii.

Li se născu un băiat pe care îl numiră Dieudonné, în amintirea a ceea ce se obişnuia în casele regale.

Erau bogaţi.

Într-o seară însă, când domnul Bonnin se întorcea acasă, unde urma să cineze şi prietenul său Frédéric Morel, soţia lui îi spuse fără fasoane: „Tocmai l-am rugat pe prietenul nostru Frédéric să nu mai calce pe-aici, a fost necuviincios cu mine". El o privi o secundă cu un zâmbet recunoscător în ochi, apoi îşi deschise braţele; ea se aruncă la pieptul lui şi se îmbrăţişară timp îndelungat, ca doi soţi tandri, foarte uniţi şi foarte fideli.

Şi s-o auzi pe doamna Bonnin vorbind despre femeile care au călcat strâmb din iubire şi despre cele pe care o nobilă însufleţire le-a împins la adulter![1]

Traducere de Mădălina Spiridon

Povestirea „Milionul" („*Un million*") a apărut prima oară în numărul 1080, din 2 noiembrie 1882, al cotidianului „Gil Blas" şi a fost inclusă în volumul 10 (din 1908) al

Operelor complete ale lui Maupassant editate de Louis Conard.

1. În februarie-martie 1884, Maupassant va dezvolta tema din „Milionul“ sub forma unei lungi nuvele intitulate „Moştenirea“ („*L’Héritage*“). Diferenţa dintre cele două texte este pur cantitativă: toate motivele din „Milionul“ sunt reluate aproape întocmai (fiica de modest funcţionar care se căsătoreşte cu un coleg al tatălui ei; mătuşa căpătuită şi strângătoare, care hotărăşte să-şi lase averea moştenire copiilor tânărului cuplu; sterilitatea bărbatului; reproşurile soţiei; rezolvarea crizei prin contribuţia unui coleg de birou).

Sărutul

Scumpa mea,

Aşadar, spui că plângi de dimineaţa până seara şi de seara până dimineaţa fiindcă soţul te neglijează; nu ştii ce să te faci şi ceri un sfat de la bătrâna ta mătuşă, pe care se pare că o consideri foarte pricepută. Nu ştiu atât de multe pe cât crezi, şi totuşi arta de a iubi sau mai degrabă de a te face iubită, care îţi cam lipseşte, nu-mi este cu totul străină. Pot, la vârsta mea, să recunosc.

Îmi spui că n-ai pentru el decât răsfăţuri, drăgălăşenii, dezmierdări, sărutări. Poate că de-aici ţi se trage nefericirea; cred că îl săruţi prea mult.

Draga mea, în mâinile noastre stă puterea cea mai formidabilă: iubirea.

Bărbatul, înzestrat cu forţă fizică, şi-o exercită prin violenţă. Femeia, înzestrată cu farmec, domină prin dezmierdare. Asta e arma noastră, o armă de temut, de neînvins, dar pe care trebuie să ştii să o mânuieşti.

Ţine minte, noi, femeile, suntem stăpânele pământului. Istoria Iubirii de la începuturile lumii se confundă cu însăşi istoria omului. Totul decurge de aici – artele, marile evenimente, moravurile, obiceiurile, războaiele, răsturnările de imperii.

În Biblie, afli de Dalila, de Iudita; în mitologie, de Omphale, de Elena; în istorie, de sabine, de Cleopatra şi de câte altele.

Prin urmare, dominăm ca nişte suverane atotputernice. Însă trebuie să ne folosim, aidoma regilor, de o diplomaţie delicată.

Iubirea, fetiţo, e făcută din nuanţe fine, din senzaţii imperceptibile.

Ştim că e tare ca Moartea[1]; dar şi la fel de fragilă ca sticla. Cea mai mică lovitură o zdrobeşte, iar atunci puterea noastră se

prăbuşeşte, fără ca noi să o putem recăpăta.

Avem capacitatea de a ne face adorate, dar ne lipseşte un lucru mărunt de tot, deosebirea nuanţelor din dezmierdare, flerul pentru ce este PREA MULT în manifestarea dragostei noastre. În timpul îmbrăţişărilor pierdem simţul subtilităţilor, pe când bărbatul pe care îl dominăm rămâne stăpân pe sine, apt să judece ridicolul anumitor cuvinte, stângăcia anumitor gesturi[2].

Ai grijă de asta, drăguţa mea: aici e punctul slab al platoşei noastre, călcâiul lui Ahile.

Ştii de unde se trage adevărata noastră putere? Din sărut, din simplul sărut! Dacă ştim să ne întindem şi să ne abandonăm buzele, putem ajunge regine.

Sărutul nu e totuşi decât o prefaţă. Dar o prefaţă fermecătoare, mai plăcută decât opera în sine, o prefaţă pe care o reciteşti întruna, pe când nu poţi întotdeauna... să reciteşti cartea.

Da, întâlnirea buzelor este cea mai minunată, cea mai divină senzaţie care să le fi fost dată oamenilor, este ultima, suprema limită a fericirii.

Prin sărut, prin simplul sărut crezi uneori că simţi acea imposibilă îngemănare a sufletelor pe care o căutăm, acea contopire a inimilor mistuite de dor.

Aminteşte-ţi versurile lui Sully Prudhomme:

O dezmierdare-i doar o beţie nebunească,
Strădania deşartă a bietului amor
Ce sufletele-ncearcă, prin trup, să le unească.[3]

Singura dezmierdare care dă acea senzaţie profundă, imaterială că două fiinţe sunt una este sărutul. Furtunoasa aţâţare a posedării trupeşti nu e nimic pe lângă apropierea fremătândă a buzelor, acel prim contact umed şi răcoros, apoi acea legătură încremenită, tulburătoare şi lungă, atât de lungă! dintre două guri.

Prin urmare, scumpa mea, sărutul este arma noastră cea mai puternică, dar trebuie să ai grijă să n-o toceşti. Valoarea ei, nu uita, e relativă, pur convenţională. Se schimbă neîncetat după împrejurări, după dispoziţia de moment, după starea de aşteptare

şi de extaz a minţii.

O să-ţi dau un exemplu.

Un alt poet, François Coppée, a scris un vers pe care toate îl avem în minte, un vers pe care îl considerăm adorabil, care ne face inimile să tresalte.

După ce descrie aşteptarea îndrăgostitului într-o cameră închisă, într-o seară de iarnă, neliniştile lui, nerăbdarea lui, neastâmpărul lui, teama sfâşietoare că EA nu mai vine, poetul, povestind sosirea femeii iubite care intră în cele din urmă, într-un suflet, cu gerul de-afară în fuste, exclamă:

Ah! primele săruturi prin gingaşa voaletă![4]

Nu exprimă acest vers un sentiment delicat, o observaţie fină şi fermecătoare, un adevăr deplin? Toate femeile care au alergat la o întâlnire de taină şi pe care pasiunea le-a azvârlit în braţele unui bărbat au avut parte de asemenea prime sărutări prin voaletă şi încă palpită amintindu-şi-le. Şi totuşi farmecul lor nu ţine decât de împrejurări, de întârziere, de aşteptarea înfrigurată; în realitate însă, din punct de vedere pur, sau, mai bine zis, impur senzual, asemenea sărutări sunt detestabile.

Ia gândeşte-te. Afară este frig. Femeia a mers repede, voaleta este complet udă de la aburul respiraţiei ei. Picuri de apă strălucesc în ochiurile de dantelă neagră. Iubitul se repede şi îşi lipeşte buzele înfierbântate de aburul acela din plămâni, lichefiat.Voalul umed, din care începe să iasă culoarea şi care păstrează gustul neplăcut al coloranţilor chimici, pătrunde în gura bărbatului, îi udă mustaţa. El nu gustă deloc din buzele iubitei, ci din vopseaua acelei dantele îmbibate de respiraţia rece.

Şi cu toate astea exclamăm, la fel ca poetul:

Ah! primele săruturi prin gingaşa voaletă!

Pentru că valoarea acestei dezmierdări este pur convenţională, trebuie să te fereşti s-o deprecieziezi.

Ei bine, draga mea, te-am văzut stângace în mai multe împrejurări. Nu eşti singura, de altfel; marea majoritate a femeilor îşi pierd autoritatea prin simplul exces de sărutări, prin săruturi nelalocul lor. Dacă simt că soţul sau iubitul este puţin

obosit, în momentele acelea de cădere când inima are nevoie de odihnă aidoma trupului, în loc să înţeleagă ce se întâmplă cu el, ele se înverşunează să-l asalteze cu dezmierdări, îl agasează întinzându-şi buzele spre el, îl istovesc îmbrăţişându-l hodoronc-tronc.

Ai încredere în experienţa mea. Mai întâi de toate, să nu-ţi săruţi niciodată soţul în public, în vagon, la restaurant. E de prost gust; stăpâneşte-te. El s-ar simţi caraghios şi nu ţi-ar ierta-o.

Evită mai cu seamă săruturile inutile, de care faci risipă în intimitate. Sunt sigură că nu te abţii deloc la capitolul ăsta.

Aşa ai reuşit să mă şochezi într-o zi. Probabil că nu-ţi aminteşti.

Eram toţi trei în micul tău salon şi, pentru că nu vă prea jenaţi faţă de mine, soţul tău te ţinea pe genunchi şi îţi săruta îndelung ceafa, cu buzele pierdute prin cârlionţii de pe gâtul tău. Deodată ai ţipat: „Ah! focul!“. Uitaserăţi de el şi se stingea. Câţiva tăciuni negri gata să se stingă mai înroşeau puţin vatra. Atunci el s-a ridicat iute şi a luat din lada de lemne doi buşteni mari, pe care de-abia-i căra, când te-ai dus spre el cerşind cu buzele şi şoptind: „Sărută-mă“.El, cu buştenii în braţe, a întors cu greu capul. Atunci ţi-ai apropiat gura uşor, lent, de a nefericitului care rămăsese cu gâtul sucit, cu şalele frânte, cu braţele rupte, tremurând de oboseală şi de încordare disperată. Iar tu prelungeai acel sărut chinuitor, fără să vezi şi fără să pricepi. Apoi, când l-ai lăsat, ai început să mormăi pe un ton supărat: „Cât de prost mă săruţi“. Doamne Dumnezeule!

Of, ai grijă! Toate avem mania asta prostească, nevoia inconştientă şi stupidă de a ne repezi în cele mai nepotrivite momente – când el aduce un pahar cu apă, când îşi trage cizmele, când îşi înnoadă cravata, mă rog, când se află într-o postură neplăcută – şi de a-l imobiliza printr-o dezmierdare jenantă care îl face să rămână un moment cu gestul nedus până la capăt şi cu o singură dorinţă: să scape de noi.

Nu socoti critica asta ca neînsemnată şi meschină. Iubirea e gingaşă, scumpa mea: se şifonează din te miri ce; ţine minte: totul

depinde de tactul alintărilor noastre. Un sărut stângaci poate face mult rău.

Pune în practică sfaturile mele.

Mătuşa ta,
Colette

Pentru conformitate:
Guy de Maupassant

Traducere de Lucian Buciu

Textul „Sărutul“ („*Le Baiser*“) a apărut prima oară în numărul 1092, din 14 noiembrie 1882, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclus în volumul 9 (din 1908) al *Operelor complete* ale lui Maupassant editate de Louis Conard.

1. Aluzie la *Cântarea cântărilor*, 8, 6: „Că iubirea ca moartea e de tare şi ca iadul de grozavă este gelozia“. *Tare ca moartea* (*Fort comme la mort*) va fi şi titlul celui de-al cincilea roman al lui Maupassant, publicat în 1889.

2. Ideea fusese deja dezvoltată, din punctul de vedere al unui bărbat, în schiţa *Vorbe de iubire*.

3. Versurile deschid poemul „*Les Caresses*“ („Dezmierdările“), din volumul *Les Solitudes* (*Singurătăţile*), apărut în 1869 („*Les caresses ne sont que d'inquiets transports,/ Infructueux essais du pauvre amour qui tente/L'impossible union des âmes par les corps*“).

4. Maupassant rezumă aici al doilea poem din volumul *Intimités* (*Intimităţi*), apărut în 1867; secvenţa citată este ultimul vers al poemului.

Înlocuitorul

— Doamna Bonderoi.

— Da, dragă, doamna Bonderoi.

— Nu se poate!

— Dacă-ţi spun!?

— Doamna Bonderoi, bătrâna doamnă cu bonete de dantelă, bisericoasa, cucernica, onorabila doamnă Bonderoi, cu peruca ei cu firicele zburlite, de parcă i le-a lipit cineva de ţeastă?

— În persoană.

— Nu se poate! Eşti nebun?

— Pe cu-vân-tul meu.

— Atunci, povesteşte-mi totul de-a fir a păr.

— Să vezi. Cică pe când trăia domnul Bonderoi, fostul notar, doamna Bonderoi se folosea de serviciile secretarilor. E o cucoană respectabilă, cu vicii secrete şi cu principii inflexibile, cum sunt atâtea. Îi plăceau băieţii chipeşi; nimic nefiresc în asta. Ce, nouă nu ne plac fetele frumoase?

După ce moş Bonderoi s-a prăpădit, văduva lui a început să-şi ducă traiul tihnit şi nevinovat de rentieră. Se ducea cu osârdie la biserică, vorbea cu dispreţ despre aproapele ei şi nu lăsa să plutească asupră-i nici o bănuială.

Apoi a îmbătrânit şi a ajuns băbătia pe care o cunoşti, înţepată, acră, nesuferită.

Dar iată ce lucru de necrezut s-a întâmplat joia trecută:

Prietenul meu Jean d'Anglemare este, după cum ştii, căpitan de dragoni, încartiruit în foburgul Rivette.

Deunăzi, ajungând el dimineaţa la cazarmă, află că doi oameni din compania lui s-au încăierat şi s-au bătut ca chiorii. Onoarea militară are legi aspre. A urmat un duel, după care soldaţii s-au

împăcat şi, luaţi la întrebări de ofiţerul lor, i-au povestit de ce s-au încăierat. Se bătuseră pentru doamna Bonderoi.

— Ei!

— Da, dragul meu, pentru doamna Bonderoi! Dar să-i las cuvântul cavaleristului Siballe:

*

— ’Trăiţi, don’ căpitan, iată cum stă treaba. Acum vreun an jumate, mă plimbam pe corso, pe la şase-şapte seara, când mă abordează o ţivilă.

Şi-mi zice, de parcă m-ar fi întrebat pe unde s-o apuce: „Ia spune, militarule, vrei să câştigi cinstit zece franci pe săptămână?“.

Io-i răspund sincer: „Vreau, doamnă“.

Atunci îmi zice: „Treci pe la mine mâine la 12. Doamna Bonderoi, Rue de la Tranchée nr. 6“.

„Vin negreşit, doamnă, n-aveţi grijă.“

După aia a plecat aşa, mulţumită, şi a mai zis doar: „Mulţumesc frumos, militarule“.

„Io vă mulţumesc, doamnă.“

Povestea m-a zgândărit până a doua zi.

La ora 12, sunam la uşa ei.

Mi-a deschis chiar dânsa. Avea pe cap o mulţime de panglicuţe.

„Repejor, zice, că acuşi vine slujnica.“

Io-i răspund: „Repejor, repejor. Da’ ce trebuie să fac?“.

Atunci ea începe să râdă şi mi-o taie: „Te faci că nu-nţelegi, pezevenchiule!“.

Eram năucit, don’ căpitan, pe cuvânt de onoare.

A venit, s-a aşezat lângă mine şi mi-a zis: „Dacă povesteşti cuiva despre asta, o să am grijă să înfunzi puşcăria. Jură că o vorbuliţă n-o să sufli“.

Am jurat cum mi-a zis. Dar tot nu pricepeam. Mă treceau toate

năduşelile. Atunci mi-am scos casca, unde aveam batista. Ea a luat batista şi m-a şters pe păr şi pe tâmple. Şi odată ce mă sărută şi-mi şopteşte la ureche:

„Ia spune, vrei?“

Io-i răspund: „Vreau, doamnă, că doar de-aia am venit“.

Atunci a început să arate limpede ce vrea. Când am văzut io cum stă treaba, mi-am pus casca pe un scaun; şi i-am dovedit, ’trăiţi, că dragonii nu bat niciodată în retragere.

Nu că mi-ar fi plăcut din cale-afară, pentru că ţivila era trecută binişor de prima tinereţe. Da’ nu tre’ să fim nici noi prea mofturoşi, că pleştile-s rare. Şi mai trebuie să-ţi hrăneşti şi familia. Mă gândeam: „O să-i iasă şi tatii cinci franci din asta“.

După ce mi-am isprăvit corvada, don’ căpitan, am dat să fac stânga-mprejur. Ea nu, că să mai stau. Dar i-am spus: „Una-i una şi două-s mai multe, doamnă. Un păhărel costă zece centime, două păhărele costă douăzeci“.

Femeia a-nţeles judecata asta şi mi-a strecurat în palmă un napoleon de zece franci. Nu prea-mi convenea, că bănuţul ăla ţi se pierde prin buzunar, iar dacă ai pantalonii descusuţi, te trezeşti cu el în cizmă, sau te trezeşti că nu-l mai ai deloc.

Cum mă uitam io lung la rotundul ăla galben, se uită şi ea la mine; apoi roşeşte şi, înţelegând greşit mutra mea, mă-ntreabă:

„E prea puţin?“.

Io-i răspund:

„Nu-i asta, doamnă, doar că, nu vă supăraţi, mi-ar prinde mai bine două monezi de cinci franci“.

Mi le dă şi plec.

Şi treaba asta durează de un an jumate, don’ căpitan. Mă duc la dânsa în fiecare marţi seara, când îmi daţi învoire. Zice că şi pentru ea e mai bine, că slujnica doarme la ora aia.

Numa’ că săptămâna trecută m-am simţit rău, de-am ajuns la infirmerie. S-a făcut marţi, da’ cum să ies? Şi mueam de ciudă că pierd ăia zece franci cu care mă-nvăţasem.

Şi mă gândeam: „Dacă nu se duce nimeni la ea, s-a zis cu mine; că sigur o să-şi găsească un artilerist“. Şi simţeam că fierbe

sângele-n mine.

Trimit atunci după Paumelle, că suntem din acelaşi sat; şi-i zic ce şi cum: „Cinci franci ţie, cinci franci mie“.

Batem palma şi se duce. Îi dădusem adresă, tot. Bate el la uşă; ea-i deschide; îl pofteşte în casă; nu se uită la faţa lui şi nu-şi dă seama că nu-s tot io.

M-aţi înţeles, toţi dragonii seamănă-ntre ei când au casca pe cap.

Deodată însă descoperă transformarea şi întreabă, furioasă:

„Dar dumneata cine eşti? Ce vrei de la mine? Nu te cunosc!“.

Atunci Paumelle îi explică. Îi spune că io nu mă simt bine şi că l-am trimis pe post de înlocuitor.

Ea se uită bine la el, îl pune şi pe el să jure, apoi îl primeşte, vă-nchipuiţi, mai ales că nici Paumelle n-arată rău.

Dar pişicheru', când s-a-ntors, n-a mai vrut să-mi dea cei cinci franci. Dac-ar fi fost pentru mine, nu ziceam nimic, don' căpitan, da' erau pentru tata; şi, când e vorba de tata, io nu glumesc.

Îi zic: „Cu apucăturile astea, nu meriţi să fii dragon; faci uniforma de râs“.

Atunci a ridicat palma, 'trăiţi, şi mi-a zis că aşa corvadă merita cel puţin de două ori pe-atât.

Fiecare şi le ştie pe-ale lui, nu-i aşa? Nu trebuia să se bage. I-am tras un pumn în nas. Mai departe, cunoaşteţi.

*

— Căpitanul d'Anglemare râdea cu lacrimi povestindu-mi întâmplarea. Dar m-a pus şi pe mine să jur că voi păstra secretul pe care-l garantase celor doi soldaţi. Ai grijă deci să nu mă dai de gol, făgăduieşte-mi că n-o să povesteşti nimic nimănui.

— O, fii pe pace. Dar cum s-au aranjat lucrurile până la urmă?

— Cum? N-ai dumneata idee!… Madam Bonderoi i-a păstrat pe amândoi, fixând fiecărui dragon câte o zi. În felul ăsta, toată lumea e mulţumită.

— Ooo! Straşnică treabă!

— Iar părinţii au ce pune pe masă. Morala e nevătămată.

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

Povestirea „Înlocuitorul“ („*Le Remplaçant*“) a apărut prima oară în numărul 1141, din 2 ianuarie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost reluată, în acelaşi an, în ediţia a doua, adăugită, a volumului *Mademoiselle Fifi*.

Textul original are o savoare suplimentară, deoarece titlul face aluzie la sistemul recrutării în armata franceză în secolul al XIX-lea: numele celor de peste 19 ani care urmau să fie încorporaţi erau trase la sorţi; până în 1889, legea le permitea „ghinioniştilor“ să-şi găsească *înlocuitori* (pe care trebuiau să-i plătească). În capitolul 31 al romanului *Germinie Lacerteux* (1865) de Jules şi Edmond de Goncourt, protagonista îşi „răscumpără“ iubitul cu 2.300 de franci (echivalentul actual a peste 9.000 €).

Domnul Iocast

Îţi mai aminteşti, scumpă doamnă, cum ne-am certat noi într-o seară, în salonaşul japonez, în legătură cu tatăl care a comis incest? Îţi mai aminteşti ce indignată erai, ce vorbe violente mi-ai aruncat în faţă, cât de mâniată te-ai arătat şi-ţi aminteşti ce-am spus eu în apărarea acelui om? Atunci m-ai condamnat. Dar fac recurs.

Susţineai că nimeni pe lume, nimeni n-ar putea trece cu vederea josnicia al cărei avocat mă făceam. Am să povestesc azi publicului întreaga dramă.

Poate se va găsi cineva care nu să scuze fapta mârşavă şi brutală, ci să înţeleagă că nu se poate lupta împotriva anumitor fatalităţi ce par nişte fantezii înfricoşătoare ale naturii atotputernice!

*

Fusese măritată la şaisprezece ani, cu un bărbat bătrân şi aspru, un om de afaceri lacom după zestrea ei. Era o făptură blondă, gingaşă, veselă şi visătoare deopotrivă, năzuia la fericirea ideală. Dezamăgirea o apăsă pe inimă până i-o zdrobi. Înţelese dintr-odată viaţa, pierderea viitorului, spulberarea speranţelor ei şi o singură dorinţă îi mai rămase în inimă, aceea de a-şi dedica iubirea unui copil.

N-a fost să fie.

Trecură doi ani. Se îndrăgosti de cineva. Era un tânăr de douăzeci şi trei de ani, care o iubea la nebunie. Ea rezistă totuşi cu hotărâre şi timp îndelungat. Îl chema Pierre Martel.

Dar într-o seară de iarnă se întâmplă să rămână singuri, la ea acasă. El venise la o ceaşcă de ceai. Apoi se aşezară lângă foc, pe o canapeluţă. Nu prea mai vorbeau, prinşi în capcana dorinţei, cu buzele uscate de o sete aprigă care îi împingea să se-adape de la alte buze, cu braţele fremătând de nevoia de a se desface şi de a cuprinde pe cineva.

Lampa cu abajur de dantelă răspândea o lumină intimă în salonul cufundat în tăcere. Stingheri, rosteau câte un cuvânt, dar când privirile li se-ntâlneau, inimile le zvâcneau în piept.

Ce pot face sentimentele educate împotriva violenţei instinctelor? Ce poate face prejudecata pudorii împotriva voinţei neînduplecate a naturii?

Degetele li se atinseră din întâmplare. Şi a fost de-ajuns. Forţa brutală a simţurilor îi aruncă unul către celălalt. Se strânseră în braţe, iar ea i se abandonă.

Rămase grea. Cu amantul sau cu soţul? Putea ea să ştie? Probabil, totuşi, cu amantul.

Atunci groaza îi intră-n suflet; era sigură că va muri la naştere şi îl tot punea pe cel care o posedase astfel să jure că va veghea toată viaţa asupra copilului, că nu-i va refuza nimic, că va fi totul pentru el, absolut totul, şi că, la nevoie, va comite o crimă pentru fericirea lui.

Obsesia o aduse în pragul nebuniei; pe măsură ce se apropia sorocul, îşi ieşea tot mai tare din minţi. Muri aducând pe lume o fată.

Tânărul căzu pradă unei deznădejdi înspăimântătoare, unei deznădejdi într-atât de năprasnice, încât n-o putea ascunde. Soţul intră, poate, la bănuieli; ştia, probabil, că fata nu avea cum să fie a lui! Îi închise toate uşile celui care se credea adevăratul tată, apoi ascunse de el copila, pe care o crescu în taină.

Şi ani mulţi se scurseră.

Pierre Martel uită, cum uită lumea orice. Se îmbogăţi, dar nu mai iubi pe nimeni şi nu se căsători. Ducea o viaţă obişnuită, de om fericit şi liniştit. Nu mai ştia nimic de soţul pe care-l înşelase, nici de fata despre care bănuia că este propria fiică.

Într-o dimineaţă însă, primi de la cineva o scrisoare din care află, întâmplător, de moartea vechiului său rival; şi o tulburare nedefinită, un soi de remuşcare i se strecură-n suflet. Ce se alesese de copila aceea, de copila lui? Nu putea face nimic pentru ea? Se informă. Găsise adăpost la o mătuşă şi era săracă, săracă lipită.

Vru s-o vadă şi s-o ajute. Cineva îl duse în vizită la singura rudă a orfanei.

Numele său nu trezi nici o amintire. Deşi avea patruzeci de ani, părea un tinerel. Nu îndrăzni să spună că o cunoscuse pe mama fetei, de teamă să nu dea naştere, mai târziu, la bănuieli.

Dar când fata îşi făcu apariţia în salonaşul în care el o aştepta încordat, o uimire vecină cu groaza îl făcu să tresară. Era ea! cealaltă! moarta!

Avea aceeaşi vârstă, aceiaşi ochi, acelaşi păr, aceeaşi talie, acelaşi zâmbet, acelaşi glas. Iluzia, perfectă, îl buimăcea; mintea i se golise, nu mai ştia de el; toată iubirea înflăcărată de odinioară îi clocotea în străfundul inimii. La fel ca mama ei, fata avea un suflet curat şi o fire veselă, prietenoasă şi caldă.

Întors acasă, Martel îşi dădu seama că vechea rană i s-a redeschis şi plânse amarnic, cu capul în mâini, o plânse pe cealaltă, bântuit de amintiri, urmărit de cuvintele familiare pe care i le spunea, căzut iarăşi într-o deznădejde fără leac.

Începu dar să frecventeze casa în care locuia fata. Nu se mai putea lipsi de ea, de vorbăria-i veselă, de foşnetul rochiei sale, de modulaţiile glasului ei. Acum, în mintea şi în sufletul lui, cea dispărută se contopea cu cea vie, iar el dădea uitării distanţa, timpul scurs, moartea, iubind-o pe cea de-atunci prin cea de-acum, iubind-o pe cea de-acum în amintirea celei de-atunci, nemaicăutând să înţeleagă, să afle, nemaiîntrebându-se măcar dacă-i era sau nu fiică.

Uneori însă priveliştea sărăciei în care trăia cea pe care-o iubea cu patimă îndoită, confuză şi de neînţeles pentru el însuşi îl chinuia cumplit.

Ce putea să facă? Să le dea bani? Sub ce pretext? Cu ce drept?

Să facă pe tutorele? Părea cu puţin mai în vârstă decât ea: lumea ar fi crezut că sunt amanţi. S-o mărite? Gândul acesta, ivit pe neaşteptate în sufletul lui, îl înfricoşă. Apoi se linişti. Cine s-o vrea? N-avea nimic, absolut nimic.

Mătuşa îl primea în casă, văzând bine c-o iubeşte pe copilă. Iar el aştepta. Ce anume? Nici el nu ştia.

Într-o seară, rămaseră singuri. Vorbeau încetişor, unul lângă celălalt, pe canapeaua din salonaş. Deodată el luă mâna fetei cu un gest părintesc. Şi o privi, cu inima şi cu simţurile tulburate împotriva voinţei lui, fără să-ndrăznească să dea deoparte mâna care i se abandona şi simţind că leşină dacă o mai ţine într-a lui. Şi, dintr-odată, ea îi căzu în braţe. Căci îl iubea cu patimă, cum îl iubise şi mama ei, ca şi cum ar fi moştenit această pasiune fatală.

Năucit, îşi lipi gura de părul ei blond şi, cum ea înălţă capul, dând să se retragă, buzele li se-ntâlniră.

În anumite momente, oricine îşi poate pierde minţile. Aşa se întâmplă şi cu ei.

Când se trezi pe stradă, o porni tot înainte, fără să ştie ce va face.

*

Îmi amintesc strigătul dumitale de indignare: „N-avea decât să-şi pună capăt zilelor!“.

Eu ţi-am răspuns: „Dar ea? Trebuia s-o ucidă şi pe ea?“.

Copila îl iubea orbeşte, nebuneşte, cu patima fatală şi ereditară care o aruncase, ca pe o fecioară neştiutoare şi năucită ce era, la pieptul acelui bărbat. Se lăsase purtată de irezistibila beţie a întregii făpturi care nu mai ştie, care se dăruieşte, pe care instinctul năvalnic o ia în stăpânire şi o azvârle în braţele unui amant, la fel cum împinge un animal spre perechea lui.

Dacă el şi-ar pune capăt zilelor, de ea ce s-ar alege?... Ar muri!... Ar muri dezonorată, deznădăjduită, în chinuri groaznice.

Ce să facă?

S-o lase de izbelişte, să-i dea zestre, s-o mărite?... Din nou, ar muri; ar muri de amărăciune, fără să accepte banii lui sau alt bărbat, de vreme ce i se dăruise lui. El îi distrusese viaţa şi orice posibilă sursă de fericire; o condamnase la nenorocire veşnică, la deznădejde veşnică, la lacrimi veşnice, la singurătate veşnică sau la moarte.

Şi apoi, şi el o iubea! O iubea acum cu groază, dar şi cu înflăcărare. Să admitem că era fiica lui. Hazardul fecundărilor, legea brutală a procreării, un contact de o clipă o făcuseră fiica lui pe făptura asta de care nu era legat prin nimic în faţa legii, pe care o îndrăgea aşa cum o îndrăgise pe mama ei, şi chiar mai mult, de parcă două patimi s-ar fi adunat în el.

Dar chiar era fiica lui? Şi-apoi, ce dacă? Cine putea afla?

Şi îi reveneau în amintire jurămintele pe care le făcuse muribundei. Îi făgăduise că-şi va dedica întreaga viaţă copilei, că, la nevoie, va comite o crimă pentru fericirea ei.

Şi o iubea, adâncit în gândul crimei lui pe cât de monstruoase, pe-atât de dulci, sfâşiat de durere şi pustiit de dorinţe. Cine putea afla?... câtă vreme celălalt, tatăl, murise!

„Fie! îşi zise; secretul ăsta infam n-are decât să-mi macine sufletul. Cum ea nu va bănui nimic, voi duce singur povara.“

I-a cerut mâna şi a luat-o de nevastă.

Nu ştiu dacă a fost fericit, dar în locul lui, doamnă, aş fi făcut la fel.

Traducere de Adelina Vladislav

Povestirea „Domnul Iocast“ („*M. Jocaste*“) a apărut prima oară în numărul 1162, din 23 ianuarie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în volumul 4 (din 1908) al *Operelor complete* ale lui Maupassant editate de Louis Conard.

Tuşitul

Lui Armand Silvestre[1]

Dragul meu confrate şi prieten,

Am pentru dumneata o povestioară, o povestioară banală. Dacă voi reuşi să ţi-o spun bine, la fel de bine ca cea de la care o ştiu, sper că-ţi va plăcea.

Nu e deloc o sarcină uşoară, pentru că prietena mea e o femeie cu un umor fără margini şi mai slobodă la gură. Nu dispun de resursele ei. Nu pot să dau ca ea acel ton nebunatic lucrurilor pe care le povestesc şi, fiind nevoit să evit cuvinte prea directe, mă declar incapabil să găsesc sinonimele delicate pe care le găseşti dumneata.

Prietena mea, de altfel actriţă de teatru foarte talentată, nu m-a autorizat să fac publică istorioara ei.

Ţin deci să-i rezerv drepturile de autor în caz că va dori într-o bună zi să scrie ea însăşi despre această întâmplare. Sunt sigur că ar face-o mai bine decât mine. Mai pricepută decât mine în domeniu, ar găsi o sumedenie de amănunte amuzante pe care eu nu le pot inventa.

Dar să vezi cât e de greu: ar trebui ca, încă de la primul cuvânt, să găsesc un termen echivalent, şi l-aş vrea genial. Nu despre *tuşit* este vorba. Ca să fiu înţeles, îmi trebuie măcar un comentariu sau o perifrază în maniera abatelui Delille[2]:

Tuşitul despre care vorbesc nu din piept vine.

*

Prietena mea dormea lângă bărbatul iubit. Noaptea,

bineînţeles.

Pe bărbatul ăsta nu-l prea cunoştea, sau, mai bine zis, îl ştia de puţin timp. Aşa se întâmplă câteodată, mai ales în lumea teatrului. Să le lăsăm pe gospodine să se mire. Când dormi lângă un bărbat, faptul că îl cunoşti bine sau puţin nu prea înrâureşte purtarea în aşternut. Dacă aş fi femeie, cred că aş prefera iubiţii proaspeţi. Probabil sunt mai simpatici, din toate punctele de vedere, decât cei cu care eşti obişnuită.

Oamenii din ceea ce numim înalta societate au un alt mod de a privi lucrurile, pe care eu nu-l împărtăşesc. Îmi pare rău pentru doamnele din lumea bună, dar mă întreb dacă nu cumva modul de a privi influenţează simţitor purtarea cuiva…

Prietena mea dormea aşadar lângă un iubit nou. Iată o chestiune delicată şi extrem de dificilă. Cu un tovarăş vechi eşti în largul tău, nu te sfieşti, te întorci cum vrei, dai cu picioarele, ocupi trei sferturi din saltea, tragi toată pătura şi te înfăşori în ea, poţi sforăi, mormăi, tuşi (zic „tuşi“ în lipsă de altceva mai bun) sau strănuta (ce zici de „a strănuta“ ca sinonim?).

Dar, ca să ajungi aici, e nevoie de cel puţin şase luni de intimitate. Şi mă refer la oamenii care nu sunt din fire mofturoşi. Ceilalţi păstrează mereu anumite rezerve, cu care eu sunt de acord. Dar poate că percepem diferit aceste lucruri.

Când este vorba despre o legătură nouă pe care o putem numi sentimentală, cu siguranţă trebuie să fii atent să nu-ţi incomodezi vecinul de pat şi să păstrezi un anumit prestigiu, oarece poezie şi o oarecare autoritate.

Femeia dormea. Deodată însă simţi cum o străbate o durere lăuntrică, ascuţită, umblătoare. Se porni din stomac şi coborî spre… spre… cheile inferioare, cu un zgomot discret de tunet intestinal.

Bărbatul, noul iubit, zăcea liniştit pe spate, cu ochii închişi. Îngrijorată, şovăitoare, ea trase cu coada ochiului spre el.

Ţi s-a întâmplat vreodată, stimate confrate, să fii în sală la o premieră, bolnav de bronşită? Toată sala stă încordată, cu sufletul la gură, cufundată în tăcere; dar tu nu mai asculţi nimic, doar

aştepţi, disperat, un moment de rumoare ca să poţi tuşi. Simţi de-a lungul gâtlejului gâdilături şi furnicături groaznice. Până la urmă, nu mai rezişti. Fie ce-o fi! Tuşeşti. Şi toată sala strigă: „Afară!“.

Prietena mea era în aceeaşi situaţie, muncită, chinuită de nevoia disperată de a tuşi. (Spun „a tuşi“, rămânând ca dumneata să transpui.)

El părea că doarme; respira liniştit. Sigur dormea.

Ea îşi zise: „O să fiu atentă. O să încerc doar să răsuflu, uşor de tot, ca să nu-l trezesc“. Şi făcu întocmai ca cei care îşi pun mâna la gura şi se chinuie să-şi degajeze gâtul fără zgomot, expectorând cu iscusinţă aer.

Ori că nu s-a priceput, ori că inflamaţia era prea puternică, cert e că a tuşit.

S-a pierdut imediat cu firea. Dacă a auzit-o, ce ruşine! Şi ce pericol! Ah! Şi dacă el nu dormea? Cum să-şi dea seama? Îl fixă cu privirea şi, la lumina lămpii de veghe, i se păru că, deşi ţinea ochii închişi, zâmbeşte. Păi, dacă râdea... înseamnă că nu dormea... şi, dacă nu dormea...?

Încercă să scoată pe gură un sunet asemănător, pentru a-şi... păcăli partenerul.

Nu suna deloc la fel.

Dar oare dormea?

Se întoarse spre el, se agită, îl împinse ca să afle cu certitudine.

El nu se clinti.

Aşa că ea începu să îngâne un cântec.

El – nimic.

Pierzându-şi cumpătul, îl strigă: „Ernest!“.

El rămase nemişcat, dar răspunse imediat: „Ce vrei?“.

Atunci ei îi zvâncni inima. Deci nu dormea; nu dormise deloc!...

Îl întrebă: „Nu dormi?“.

El murmură resemnat: „Păi vezi bine“.

Speriată, nu mai ştia ce să zică. Într-un târziu, continuă: „N-ai auzit nimic?“.

Tot fără să se mişte, el răspunse: „Nu“.

Ea simţea că-i vine să-l ia la palme; aşezându-se în capul oaselor, spuse: „Totuşi, mi s-a părut că...“

„Că ce?“

„Că merge cineva prin casă.“

El zâmbi – categoric, de astă-dată, îl văzuse zâmbind – şi spuse: „Lasă-mă odată în pace! Mă agasezi de-o jumătate de oră“.

Ea tresări.

„Eu?... Exagerezi. Abia m-am trezit. Deci n-ai auzit nimic?“

„Ba da.“

„Aha! deci ai auzit ceva! Ce?“

„A... tuşit cineva!“

Ea sări şi strigă exasperată: „A... tuşit cineva! Unde? Cine a tuşit? Ai înnebunit? Răspunde!“.

El începea să-şi piardă răbdarea.

„Hai, încetează! Ştii bine că tu ai fost.“

De data asta, ea făcu pe indignata, zbierând: „Eu? – Eu? – Eu? – Am tuşit eu? Eu? Am tuşit eu! Ah! mă insulţi, mă jigneşti, mă dispreţuieşti. Dacă-i pe-aşa, adio! Nu pot rămâne lângă un bărbat care mă tratează aşa“.

Şi făcu o mişcare hotărâtă pentru a se da jos din pat.

Cu o voce obosită, căutând pace cu orice preţ, el spuse: „Hai, linişteşte-te. Eu am tuşit”.

Dar ea se porni din nou: „Cum? ai... tuşit în patul meu!... lângă mine... în timp ce eu dormeam? Şi mai şi recunoşti! Eşti un infam! Şi crezi că stau cu un bărbat care... tuşeşte lângă mine... Dar cine mă crezi?“.

Şi se ridică în picioare în pat, încercând să păşească jos.

El o luă calm de picioare şi o trânti la loc, râzând de ea voios:

„Hai, Rose, linişteşte-te odată. Tu ai tuşit. Tu. Nu mă plâng, nu mă supăr, ba chiar mă bucur. Dar culcă-te naibii odată!“.

De data asta, ea se smulse şi sări din pat; îşi căuta disperată hainele, repetând: „Poate-ţi închipui că o să stau lângă un bărbat care-i dă voie unei femei să... tuşească în patul lui. Eşti un infam, dragule“.

Atunci el se ridică şi, mai întâi, îi arse o palmă. Pentru că se zbătea, îi mai trase câteva scatoalce; apoi o înşfăcă şi o azvârli în pat.

Şi, cum stătea ea aşa întinsă, inertă şi plângând cu faţa la perete, el se culcă lângă ea. Apoi îi întoarse la rândul lui spatele şi se puse pe tuşit, în salve… cu pauze şi reluări. Din când în când, o întreba: „Mai vrei?“ şi, cum ea nu răspundea, o lua de la capăt.

Deodată ea începu să râdă, să râdă ca nebuna, şi să ţipe: „Vai, cât eşti de caraghios! Cât eşti de caraghios!“.

Şi, brusc, îl îmbrăţişă, lipindu-şi buzele de ale lui şi murmurându-i: „Te iubesc, puişor“.

Şi nu au mai dormit… până dimineaţa.

*

Asta e povestea mea, dragă Silvestre. Iartă-mi această incursiune pe terenul dumitale. Iată încă un cuvânt nepotrivit. Nu „teren“ ar trebui să spun. Mă faci să râd atât de des, încât n-am rezistat tentaţiei de a mă aventura puţin pe latifundiile dumitale.

Dar îţi va rămâne gloria de a ne fi deschis larg această cale.

Traducere de Alexandra Holban

Povestirea „Tuşitul“ („*La Toux*“) a apărut prima oară în numărul 18, din 28 ianuarie 1883, al săptămânalului „Panurge“ şi a fost inclusă abia în volumul I al ediţiei critice „Pléiade“ îngrijite de Louis Forestier (Maupassant, *Contes et Nouvelles*, Paris, Gallimard, N.R.F., 1974).

1. După ce-şi făcuse debutul literar ca poet şi publicase în volumele colective *Le Parnasse contemporain* din 1871 şi din 1876, Armand Silvestre (1837-1901), prieten şi tovarăş de petreceri al lui Maupassant, se specializase (mai ales după 1879, când se angajează la „Gil Blas“) în povestioare picante, deocheate, în care elementul comic este de multe ori asociat flatulenţelor şi deranjamentelor intestinale.

2. Abatele Jacques Delille (1738-1813), poet şi traducător, între altele, al operelor lui Vergilius şi Milton, reuşise, în poeme didactice ca *Les Jardins ou l’art d’embellir les paysages* (1782 – *Grădinile sau arta de a înfrumuseţa peisajele*), să transpună în versuri descrierea unor realităţi dintre cele mai banale.

Deşteptarea

De trei ani de când era măritată, nu părăsise niciodată Val de Ciré, unde soţul ei avea două filaturi. Ducea o viaţă liniştită, fără copii, fericită în casa ascunsă sub copaci, căreia muncitorii îi ziceau „castelul".

Cu mult mai în vârstă decât ea, dl Vasseur era un om bun. Ea îl iubea şi nici un gând vinovat nu i se strecurase vreodată în suflet. Mama ei venea în fiecare vară la Ciré, apoi, de îndată ce frunzele începeau să cadă, se întorcea la Paris pentru iarnă.

Pe Jeanne o lua tusea în fiecare toamnă. Valea strâmtă în care şerpuia râul se acoperea de neguri vreme de cinci luni. Mai întâi se lăsa o ceaţă uşoară ce plutea pe deasupra pajiştilor şi toată întinderea începea să semene cu un iaz din care se mai iveau doar acoperişurile caselor. Apoi pâcla albă suia ca o maree, învăluia totul, făcea din văiugă un ţinut al fantomelor, în care oamenii lunecau aidoma unor umbre şi nu se puteau recunoaşte unul pe altul de la zece paşi. Copacii se înălţau înveşmântaţi în aburi, mucegăiţi de atâta umezeală.

Dacă priveai însă de pe coastele învecinate spre gaura albă din vale, vedeai, deasupra ceţii ce urca până sus pe coline, cele două hornuri uriaşe ale stabilimentelor dlui Vasseur, care zi şi noapte scuipau spre cer doi şerpi de fum negru.

Nimic altceva nu dădea vreun semn că în valea umplută parcă de un nor de vată trăiesc oameni.

Or, în acel an, când veni iar octombrie, doctorul o sfătui pe tânăra doamnă Vasseur să stea peste iarnă la Paris, la mama ei, căci aerul din văiugă devenise primejdios pentru plămâni.

Aşa că Jeanne plecă.

În primele luni se gândi întruna la casa pe care o lăsase în

urmă şi unde tabieturile ei prinseseră rădăcini, la mobilierul familiar, la traiul tihnit de acolo. Apoi se obişnui cu noua ei viaţă şi dădu de gustul petrecerilor, cinelor, seratelor şi dansului.

Până atunci îşi păstrase manierele de domnişoară, un aer nehotărât şi molatic, un mers uşor legănat, un zâmbet uşor obosit. Acum prinsese viaţă, era veselă, mereu în căutare de plăceri. Bărbaţii începură s-o curteze. Ea făcea haz de vorbăria lor, le lua galanteriile în joacă, sigură că nu va sucomba, uşor dezgustată de amor din câte-i dezvăluise căsnicia.

Simplul gând că şi-ar putea lăsa trupul pradă dezmierdărilor grosolane ale acelor făpturi bărboase o făcea să râdă de milă şi să se înfioare de scârbă. Se întreba cu stupoare cum de sunt femei care consimt să aibă astfel de contacte degradante cu nişte străini, când sunt deja obligate să le îndure din partea soţului legitim. Ea, una, şi-ar fi iubit soţul cu şi mai mult drag dacă ar fi trăit ca doi prieteni, mărginindu-se la sărutările neprihănite care sunt mângâieri pentru suflet.

I se păreau însă ridicole complimentele bărbaţilor, dorinţele care li se citeau în priviri şi pe care nu le împărtăşea defel, atacurile directe, declaraţiile şoptite la întoarcerea în salon după câte o cină rafinată, vorbele mormăite atât de încet, că aproape trebuia să le ghicească, şi care o lăsau rece şi netulburată, gâdilându-i totuşi cochetăria inconştientă, aprinzând în sufletul ei o flăcăruie de satisfacţie şi aducându-i culoare în obraji, strălucire în priviri şi freamăt în inima ei de femeie demnă de toată adoraţia.

Îi plăceau mult întâlnirile între patru ochi pe înserat, în faţa căminului, în salonul deja întunecat, când bărbatul devine insistent, se bâlbâie, tremură şi cade în genunchi. Ce bucurie nespusă şi nemaiîncercată era pentru ea să simtă o pasiune care nu o atingea câtuşi de puţin, să spună „nu“ din cap şi din buze, să-şi retragă mâinile, să se ridice şi să sune, cu sânge rece, o slugă care să aprindă lămpile şi să vadă cum cel care tremura la picioarele ei se ridică zăpăcit şi înciudat, auzind paşii valetului.

Avea un fel de a râde care îngheţa orice vorbă fierbinte, avea

cuvinte dure ce cădeau ca o răpăială rece peste protestele cele mai arzătoare, avea inflexiuni de glas care l-ar fi adus în pragul sinuciderii pe cel care ar fi adorat-o nebuneşte.

Doi tineri o curtau însă cu mai mare stăruinţă. Nu semănau mai deloc între ei.

Primul, dl Paul Péronel, era un om de lume, galant şi îndrăzneţ, un bărbat cu succes la femei, care ştia să aştepte şi să aleagă momentul potrivit.

Celălalt, dl d'Avancelle, era cuprins de tulburare când se apropia de ea, nu cuteza nici măcar să-şi închipuie dragostea ei, dar o urmărea ca o umbră şi căuta mereu să-i fie în preajmă, iar dorinţa disperată i se citea în ochi.

Pe primul îl poreclise „Leu-Paraleu“, pe-al doilea, „Pudel Fidel“; ajunsese să facă din acesta un fel de sclav care se ţinea întruna după ea şi pe care îl folosea drept slugă.

Ar fi râs în hohote dacă cineva i-ar fi spus că-l va iubi.

Şi totuşi ajunse să-l iubească, într-un fel cu totul unic. Văzându-l neîncetat, se obişnuise cu glasul lui, cu gesturile lui, cu întreaga lui persoană, aşa cum te obişnuieşti cu cei lângă care trăieşti.

Imaginea lui îi apărea adesea în vis; îl vedea aşa cum era el, blând, delicat, mistuit de pasiune, dar fără s-o arate; şi se deştepta obsedată de amintirea acestor vise, auzindu-l parcă în continuare şi simţindu-l aproape de ea. Or, într-o noapte (pesemne că avea febră), se făcea că era singură cu el într-o pădurice şi că şedeau amândoi pe iarbă.

El îi spunea vorbe dulci în timp ce îi strângea şi îi săruta mâinile. Ea îi simţea căldura pielii şi suflul respiraţiei; şi, în chipul cel mai firesc, îl mângâia pe păr.

În vis suntem cu totul altfel decât în realitate. Ea se simţea plină de dragoste pentru el, de o dragoste liniştită şi adâncă, fericită să-l atingă pe frunte şi să-l aibă lângă ea.

El o lua puţin câte puţin în braţe, o săruta pe obraji şi pe ochi, ea nu căuta să i se împotrivească, buzele lor se întâlniră, iar ea i se dărui cu totul.

Avu parte (viaţa reală nu oferă asemenea extaze), avu parte de o clipă de fericire intensă şi supraomenească, ideală şi carnală, înnebunitoare şi de neuitat.

Se trezi fremătândă, zdruncinată şi, simţindu-se obsedată, posedată definitiv de el, nu reuşi să mai adoarmă.

Iar când îl revăzu, pe el care nu ştia nimic de tulburarea pe care o provocase, simţi că roşeşte; şi, în timp ce el îi vorbea cu sfială de dragostea lui, ea-şi amintea neîncetat, fără a-şi putea alunga acest gând, îşi amintea de voluptuoasa îmbrăţişare din vis.

Începu să-l iubească, îl iubi cu o dragoste stranie, rafinată şi senzuală, alcătuită în bună parte din amintirea acelui vis, deşi se temea de împlinirea dorinţei care îi încolţise în inimă.

Îşi dădu şi el seama în cele din urmă. Iar ea îi spuse totul, până şi cât de mult se temea de sărutările lui. Îl puse să jure că o va respecta.

Şi el o respectă. Petreceau împreună ceasuri lungi de dragoste pătimaşă, în care numai sufletele lor se îmbrăţişau. Apoi se despărţeau sleiţi, sfârşiţi, înfierbântaţi.

Uneori buzele lor se întâlneau; atunci, cu ochii închişi, savurau amândoi această lungă, dar neprihănită dezmierdare.

Dându-şi seama că nu va mai rezista multă vreme şi nevrând să păcătuiască, îi scrise soţului ei că vrea să se întoarcă acasă şi să-şi reia traiul tihnit şi singuratic.

Dl Vasseur îi răspunse plin de bunăvoinţă, sfătuind-o să nu se întoarcă în miezul iernii, să nu se expună unei schimbări atât de bruşte şi nici ceţurilor glaciale din vale.

Acest răspuns, venit din partea unui bărbat încrezător, care nu pricepea şi nu-şi închipuia luptele din inima ei o consternă şi o umplu de indignare.

Februarie era senin şi blând şi, deşi acum evita să rămână multă vreme singură cu Pudel Fidel, accepta uneori să-l însoţească în câte o plimbare cu trăsura în jurul lacului, pe înserat.

În seara aceea, vântul ce adia călduţ trezise parcă la viaţă întreaga natură. Cupeul mergea agale; se înnopta; cei doi se

ţineau de mână, lipiţi unul de celălalt. Ea se gândea: „Până aici mi-a fost, sunt pierdută!", căci simţea încolţind în ea dorul, nevoia imediată de acea supremă îmbrăţişare pe care o trăise până la capăt în vis. Buzele lor se căutau întruna, se uneau şi se respingeau doar ca să se regăsească.

El nu îndrăzni să o conducă până în casă şi o lăsă în faţa uşii, năucită şi sfârşită.

Dl Paul Péronel o aştepta în salonaş, pe întuneric.

Când o atinse pe mână, simţi că arde ca de febră. Începu să sporovăiască în şoaptă, drăgăstos şi galant, legănându-i cu vorbe de amor sufletul istovit. Ea îl asculta fără să răspundă, cu gândul la celălalt, la glasul lui, la atingerea lui, ca pradă unei halucinaţii. Nu îl vedea decât pe el, uitase că mai există vreun alt bărbat pe lume, iar la auzul celor trei silabe: „Te iubesc!", tresări: celălalt le rostea, celălalt îi săruta degetele, celălalt o strângea la piept, ca adineauri în trăsură, şi tot el îi aşternea pe buze dezmierdări biruitoare, şi tot pe el îl lua ea în braţe şi îl dorea din tot sufletul şi din tot trupul ei mistuit de dorinţă.

Când se deşteptă din visare, scoase un ţipăt îngrozitor.

Leu-Paraleu stătea în genunchi lângă ea şi îi mulţumea cu patos, acoperindu-i cu sărutări părul despletit. Ea strigă: „Pleacă de-aici, du-te, du-te!".

Iar pentru că el nu pricepea şi căuta să o cuprindă din nou de mijloc, ea se smuci bâiguind: „Eşti un mişel, te urăsc, m-ai furat, pleacă!".

El se ridică buimăcit, îşi luă pălăria şi plecă.

Jeanne se întoarse a doua zi în Val de Ciré. Uimit, soţul ei îi reproşă această toană. „Nu mai puteam să trăiesc departe de tine", îi spuse ea.

I se păru schimbată, mai tristă ca altădată, iar când o întreba: „Ce-i cu tine? Pari nefericită. Ce-ţi lipseşte?", ea îi răspundea: „Nimic. În viaţă, singurul lucru bun sunt visele".

Pudel Fidel trecu pe la ea vara următoare.

Îl primi fără tulburare şi fără regrete, căci îşi dădu brusc seama că nu-l iubise decât într-un vis din care o deşteptase cu

brutalitate Paul Péronel.

Dar tânărul, care o adora în continuare, se gândea în drum spre casă: „Femeile sunt cu adevărat ciudate, complicate şi de neînţeles“.

Traducere de Diana Mistreanu

Povestirea „Deşteptarea“ („*Réveil*“) a fost publicată prima oară în numărul 1190, din 20 februarie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi reluată, în acelaşi an, în ediţia a doua, adăugită, a volumului *Mademoiselle Fifi*.

Comoara

Întâlnind-o la o soarea, în casa subşefului său de birou, dl Lantin simţi cum iubirea îl învăluie ca o plasă.

Era fiica unui perceptor din provincie, mort cu ani buni în urmă, şi venise la Paris cu maică-sa, care frecventa câteva familii înstărite din cartierul ei, în speranţa că-i va găsi fetei un soţ. Erau sărace şi onorabile, liniştite şi blânde. Fata părea tipul însuşi de femeie cinstită, căreia orice tânăr cu minte visează să-şi încredinţeze viaţa. Frumuseţea ei modestă avea farmecul unei sfiiciuni îngereşti, iar surâsul imperceptibil care nu-i părăsea buzele părea o oglindire a inimii ei.

Toată lumea o ridica în slăvi; toţi cei care o cunoşteau repetau întruna: „Ferice de cel care va lua de nevastă aşa o comoară! Fată ca ea, mai rar!“.

Dl Lantin, care era pe atunci comis principal la Ministerul de Interne şi avea o leafă de trei mii cinci sute de franci pe an, îi ceru mâna şi o luă în căsătorie.

A fost, alături de ea, nespus de fericit. Tânăra soţie se pricepea să ţină gospodăria cu atâta chiverniseală, încât păreau că trăiesc în lux. Pe el îl răsfăţa în fel şi chip, arătându-se grijulie şi delicată; iar întreaga ei făptură era atât de atrăgătoare, încât, la şase ani de când se întâlniseră prima oară, el o iubea mai tare ca la început.

Nu-i displăceau la ea decât două pasiuni: cea pentru teatru şi cea pentru bijuteriile false.

Prietenele ei (se împrietenise cu câteva neveste de funcţionari mărunţi) îi făceau rost oricând de loje la piesele în vogă, chiar şi la premiere; iar ea îşi târa soţul, cu sau fără voia lui, la acest gen de amuzamente care pe el îl oboseau grozav după câte o zi de muncă. Aşa că dl Lantin îşi rugă soţia să meargă la spectacol cu

vreo doamnă dintre cunoştinţele ei, care s-o şi conducă înapoi acasă. Deşi se lăsă greu înduplecată, căci asemenea procedee i se păreau nelalocul lor, acceptă, doar de dragul lui; iar el îi purtă o recunoştinţă neţărmurită.

Or, pasiunea pentru teatru trezi în ea nevoia de a se găti. Ţinutele ei rămâneau simple, e-adevărat, întotdeauna de bun gust, dar modeste; şi, deşi simplitatea rochiilor ei părea să-i sporească graţia caldă, graţia irezistibilă, smerită şi surâzătoare, căpătă obiceiul de a-şi atârna la urechi două cristale mari, în chip de diamante, şi purta coliere de perle false, brăţări din similor, piepteni împodobiţi cu mărgele de sticlă colorată, care imitau pietrele scumpe.

Soţul, pe care slăbiciunea ei pentru zorzoane îl cam şoca, îi spunea adesea: „Iubito, când n-ai cu ce să cumperi bijuterii veritabile, nu porţi drept podoabe decât propria-ţi frumuseţe şi graţie, care sunt cele mai rare giuvaieruri".

Ea însă zâmbea blând şi răspundea mereu: „Ce vrei? Îmi plac. Ăsta-i năravul meu. Ştiu că ai dreptate, dar n-o să mă dezveţi. Mi-ar fi plăcut la nebunie bijuteriile!".

Şi lăsa să-i zornăie printre degete şiragurile de mărgele, făcea să lucească în lumină feţele cristalelor şlefuite, repetând: „Uită-te şi tu ce bine sunt făcute. Juri că-s autentice!".

El zâmbea spunând: „Ai gusturi de ţigancă".

Câteodată, seara, când rămâneau singuri în faţa căminului, dna Lantin punea pe măsuţa de ceai cutia de marochin în care-şi ţinea „zdrăngănelele", cum le numea dl Lantin; şi începea să cerceteze cu atenţie şi cu pasiune bijuurile acelea false, ca şi cum ar fi savurat cine ştie ce plăcere tainică şi adâncă; şi se tot încăpăţâna să-i petreacă soţului ei câte un şirag pe după gât, ca apoi să râdă din toată inima, strigând în gura mare: „Ce caraghios eşti!". Apoi i se arunca în braţe şi-l săruta pătimaş.

Într-o noapte de iarnă, după ce fusese la Operă, se întoarse acasă tremurând toată de frig. A doua zi, începu să tuşească. O săptămână mai târziu, murea de congestie pulmonară.

Puţin a lipsit ca Lantin să n-o urmeze în mormânt. Disperarea

lui a fost atât de groaznică, încât părul i-a albit într-o lună. Plângea de dimineaţa până seara, cu sufletul sfâşiat de o suferinţă insuportabilă, bântuit de amintirea, de surâsul, de glasul, de tot farmecul răposatei.

Trecerea timpului nu i-a alinat durerea. Adesea, la serviciu, când colegii lui mai vorbeau de una, de alta, vedeai cum obrajii lui se umflă, nasul i se strâmbă, iar ochii i se umplu de lacrimi; faţa i se schimonosea şi îl podidea plânsul.

Păstrase neatinsă odaia tovarăşei lui, unde se încuia în fiecare zi ca să se gândească la ea; iar toate obiectele, chiar şi veşmintele ei, rămăseseră la locurile lor, întocmai ca-n ultima zi.

Dar traiul lui se înăsprea. Cu leafa, care, chivernisită de soţie, ajunsese pentru nevoile căminului lor, de-abia se mai descurca acum, rămas singur. Şi se întreba cu stupoare cum de reuşise ea să-i pună mereu pe masă numai vinuri de soi şi bucate alese, pe care acum nu şi le mai putea procura cu modestele lui resurse.

Începu să facă datorii şi să alerge după bani, ca oamenii ajunşi să trăiască din expediente. Până ce, într-o dimineaţă, când rămăsese iar fără un sfanţ şi mai avea o săptămână încheiată până la sfârşitul lunii, îi trecu prin minte că ar putea vinde ceva; şi se gândi pe dată să se descotorosească de „zdrăngănelele“ nevestei lui, căci purta încă în adâncul inimii un soi de ranchiună pentru „marafeturile“ care-l enervaseră odinioară. Până şi vederea lor, în fiecare zi, îi tulbura oarecum amintirea iubitei.

Scormoni multă vreme prin grămada de zorzoane rămasă de pe urma ei – căci, până în ultimele-i zile, biata femeie cumpărase cu încăpăţânare bijuuri, venind acasă seară de seară cu câte una nouă –, şi alese colierul uriaş care fusese preferatul ei şi care probabil făcea, cine ştie, şapte, poate chiar opt franci, căci, deşi fals, era foarte îngrijit lucrat.

Îl vârî în buzunar şi porni spre ministerul lui luând-o pe bulevard, în căutarea unei giuvaiergerii care să-i inspire încredere.

Dibui una şi intră, ruşinat că-şi dă astfel în vileag sărăcia şi că încearcă să vândă un obiect atât de lipsit de valoare.

— Nu vă supăraţi, îi spuse el bijutierului, aş vrea să ştiu cam la cât estimaţi piesa asta.

Negustorul primi obiectul, îl cercetă, îl întoarse pe toate părţile, îl cântări în palmă, luă o lupă, îşi chemă comisul, îi spuse ceva pe şoptite, puse apoi colierul pe tejghea şi se uită la el de departe, ca să-şi dea mai bine seama cum ar arăta la gâtul cuiva.

Dl Lantin, stânjenit de aceste operaţiuni complicate, dădu să spună: „O, ştiu că n-are nici o valoare“, când giuvaiergiul rosti:

— Stimate domn, acest colier valorează între douăsprezece şi cincisprezece mii de franci; dar nu-l pot cumpăra de la dumneavoastră decât dacă-mi spuneţi exact de unde-l aveţi.

Văduvul făcu ochii cât cepele şi rămase cu gura căscată, năucit. Într-un târziu, bâigui:

— Cât aţi spus?... Sunteţi sigur?

Celălalt îi înţelese greşit uimirea şi-i zise, pe un ton sec:

— Puteţi încerca şi în altă parte, dacă nu vă convine. Pentru mine, colierul valorează cel mult cincisprezece mii. Reveniţi dacă n-o să-l daţi cu mai mult.

Dl Lantin, complet buimăcit, îşi luă colierul şi plecă, mânat de o nedesluşită nevoie de a rămâne singur şi de a chibzui.

De cum ieşi însă în stradă, simţi că-l apucă râsul şi se gândi: „Ce tâmpit! Vai, ce tâmpit! Dacă mă luam după el? Halal bijutier, care habar n-are să deosebească ce e fals de ce e autentic!“.

Şi intră în altă prăvălie, chiar în colţ pe Rue de la Paix. De cum dădu cu ochii de giuvaier, bijutierul exclamă:

— Ha! Recunosc colierul ăsta! Eu l-am vândut.

Dl Lantin, foarte tulburat, întrebă:

— Cât valorează?

— Domnule dragă, eu l-am vândut cu douăzeci şi cinci de mii. Sunt dispus să-l răscumpăr cu optsprezece, dacă veţi binevoi a-mi spune, pentru a respecta prevederile legale, cum aţi intrat în posesia lui.

De astă-dată, dl Lantin se aşeză, înlemnit de uimire. Apoi spuse:

— Staţi... staţi, uitaţi-vă bine la el; până acum credeam că e...

că e fals.

Giuvaiergiul continuă:

— Îmi puteţi spune cum vă numiţi?

— Sigur că da. Mă numesc Lantin, sunt funcţionar la Ministerul de Interne, locuiesc pe Rue des Martyrs, la numărul 16.

Negustorul deschise nişte catastife, căută prin ele, apoi rosti:

— Într-adevăr, acest colier a fost expediat pe adresa dnei Lantin, Rue des Martyrs 16, la 20 iulie 1876.

Şi cei doi rămaseră privindu-se în ochi – slujbaşul, ca lovit de trăsnet, bijutierul, bănuind că are de-a face cu un hoţ.

Bijutierul rupse tăcerea:

— N-aţi vrea să-mi lăsaţi obiectul, doar douăzeci şi patru de ore? Vă dau chitanţă.

Dl Lantin bâigui:

— Ba da, desigur.

Şi ieşi împăturind hârtiuţa şi băgând-o în buzunar.

Apoi traversă strada, o porni în sus, îşi dădu seama că a apucat-o greşit, coborî din nou până la Tuileries, trecu Sena, se rătăci iar, se întoarse pe Champs-Élysées fără nici o idee limpede în minte. Se străduia din răsputeri să judece, să priceapă. Soţia lui nu avea cum să fi cumpărat un obiect de o asemenea valoare. – Nu, categoric. – Înseamnă că a fost un cadou! Un cadou! Cadou de la cine? Şi de ce?

Se oprise şi rămăsese aşa în mijlocul bulevardului. O groaznică bănuială i se strecură în suflet. – Nu cumva...? – Înseamnă că toate celelalte bijuterii erau tot cadouri! Avu senzaţia că-i fuge pământul de sub picioare; că un copac din faţa lui se răstoarnă; desfăcu braţele şi se prăbuşi, fără simţire.

Îşi recăpătă cunoştinţa într-o farmacie în care-l căraseră nişte trecători. Ceru să fie dus acasă şi se încuie la el în apartament.

Plânse deznădăjduit până la căderea nopţii, muşcând dintr-o batistă ca să nu urle. Apoi se băgă în pat, copleşit de oboseală şi de ciudă, şi dormi adânc.

Trezit de o rază de soare, se sculă cu greu ca să meargă la minister. Dar cum să mai lucrezi, după asemenea zguduiri? Se

gândi atunci că i-ar putea cere şefului o învoire, aşa că-i scrise un bilet. Îşi dădu apoi seama că trebuie să se întoarcă după colier şi, de ruşine, se făcu roşu ca racul. Stătu mult timp pe gânduri. Totuşi nu putea lăsa bijuteria la giuvaiergiu; se îmbrăcă şi ieşi.

Vremea era frumoasă, cerul era senin deasupra oraşului, care parcă zâmbea. Pe străzi vedeai trecători plimbându-se fără ţintă, cu mâinile în buzunare.

Lantin se uita la ei şi se gândea: „Ce fericit eşti când eşti bogat! Cu bani, scapi şi de supărări, te duci unde vrei, călătoreşti, petreci! Of, dacă-aş fi bogat!“.

Constată că i s-a făcut foame, căci nu mâncase de două zile. Dar nu avea nici un ban, aşa că îşi aminti de colier. Optsprezece mii de franci! Optsprezece mii de franci! Ăştia erau bani, nu glumă!

Intră pe Rue de la Paix şi începu să se plimbe în sus şi-n jos pe trotuar, în faţa prăvăliei. Optsprezece mii de franci! Dădu să intre de douăzeci de ori, dar, de fiecare dată, ruşinea îl oprea.

Totuşi îi era foame, foarte foame, şi nu avea nici un ban. Îşi luă inima-n dinţi, traversă strada în fugă, ca să nu aibă timp să se mai gândească, şi intră la giuvaiergiu.

De cum îl văzu, negustorul se arătă prevenitor şi, zâmbindu-i politicos, îl pofti să şadă. Sosiră până şi comişii, care trăgeau cu coada ochiului spre Lantin, cu priviri şi chipuri vesele.

Bijutierul declară:

— Stimate domn, m-am interesat şi, dacă nu v-aţi răzgândit între timp, sunt gata să vă plătesc suma pe care v-am propus-o.

Funcţionarul bâigui:

— Da, sigur.

Giuvaiergiul scoase dintr-un sertar optsprezece bancnote mari, le numără şi i le întinse lui Lantin, acesta semnă de primire şi, cu mâna tremurândă, vârî banii în buzunar.

Apoi, când să iasă, se întoarse către negustorul tot numai un zâmbet şi, cu privirea în pământ, îi spuse:

— Mai… mai am şi alte bijuterii… care provin… din aceeaşi moştenire. V-ar interesa să le cumpăraţi?

Negustorul răspunse plecându-se:

— Sigur că da, domnule.

Unul dintre comişi ieşi ca să poată râde în voie; altul îşi suflă nasul cu putere.

Lantin, impasibil, îmbujorat şi grav, anunţă:

— Am să vi le aduc.

Apoi urcă într-o birjă, ca să meargă după giuvaiericale.

Când se întoarse, după un ceas, tot n-apucase să mănânce. Începură să cerceteze obiectele bucată cu bucată, evaluându-l pe fiecare în parte. Aproape toate proveneau din prăvălia bijutierului.

Treptat, Lantin începu să discute estimările, să se supere, să ceară să i se arate registrele de vânzări şi să vorbească din ce în ce mai tare, pe măsură ce creştea şi suma.

Cerceii mari cu briliante valorau douăzeci de mii de franci, brăţările – treizeci şi cinci de mii, broşele, inelele şi medalioanele – şaisprezece mii, o garnitură de smaralde şi safire – paisprezece mii, un colier format dintr-un lanţ de aur şi un solitar – patruzeci de mii; totalul se ridica la o sută nouăzeci şi şase de mii de franci.

Negustorul declară, cu o bonomie zeflemitoare:

— Toate provin de la o persoană care-şi băga economiile în bijuterii.

Lantin rosti grav:

— Este un mod ca oricare altul de a investi banii.

Şi plecă, după ce se puseră de acord ca a doua zi să aibă loc o contraexpertiză.

Ajungând în stradă, se uită la columna Vendôme şi simţi că-i vine să se caţăre pe ea până-n vârf. Se simţea uşor, de-ar fi putut sări capra peste statuia împăratului, cocoţată sus de tot.

Merse să ia masa la Voisin[1] şi bău vin de douăzeci de franci sticla.

Apoi luă o birjă şi dădu o raită în Bois de Boulogne. Se uita la trăsuri cu oarecare dispreţ, apăsat de dorinţa de a le striga trecătorilor: „Şi eu sunt bogat. Am două sute de mii de franci!“.

Îşi aminti de minister. Se duse într-acolo în birjă, intră hotărât

la şeful lui şi îl anunţă:

— Primiţi, domnule, demisia mea. Am moştenit trei sute de mii de franci.

Se duse şi dădu mâna cu foştii săi colegi şi le destăinui planurile lui pentru o viaţă nouă; apoi luă cina la Café Anglais.

Văzându-se vecin cu un domn care i se păru distins, nu rezistă ispitei de a-i destăinui, cu oarecare cochetărie, că tocmai a moştenit patru sute de mii de franci.

Pentru prima oară în viaţă, nu se plictisi la teatru şi îşi petrecu noaptea cu nişte târfe.

Şase luni mai târziu, se recăsătorea. A doua lui soţie era o femeie foarte cinstită, dar năzuroasă. Pătimi mult din pricina ei.

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

„Comoara“ („*Les Bijoux*“) a apărut prima oară în numărul 1225, din 27 martie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost reluată, în acelaşi an, în volumul de nuvele şi povestiri *Clair de lune*.

Potrivit articolului „De l'utilisation d'un «fait divers» dans quelques contes de Maupassant“, publicat de Gérard Delaisement în „Le Bel-Ami“, nr. 7, 1959 (*apud* Louis Forestier, note la Maupassant, *Contes et nouvelles*, Paris, Gallimard, N.R.F., „Bibliothèque de la Pléiade“, vol. 1, p. 1520), sursa, directă sau indirectă, a acestei povestiri este probabil un fapt divers relatat în numărul 699, din 25 martie 1870, al săptămânalului ilustrat „Le Voleur“. Iată traducerea respectivului fapt divers:

„În urmă cu câteva zile, un funcţionar dintr-un minister şi-a pierdut soţia, un adevărat model de virtute.

Ca urmare a poziţiei sale, funcţionarul cu pricina mergea la toate balurile oficiale; cum însă toată averea lui provenea numai din leafă, doamna purta bijuterii cu ştrasuri, imitaţii de dantele şi caşmiruri franţuzeşti.

După moartea adoratei lui soţii, funcţionarul l-a rugat pe un prieten să vândă toate zorzoanele rămase după ea.

Prietenul s-a achitat de sarcină şi, după ce a vândut totul, i-a spus sărmanului soţ: «Doar atât am putut să scot», înmânându-i *o sută patruzeci de mii de franci*.

Dantelele erau malin sadea, caşmirurile erau indiene, iar ştrasurile – diamante veritabile.

Soţia funcţionarului fusese *fermecătoreasa*… ministrului“.

1. Voisin şi, mai jos, Café Anglais – celebre restaurante pariziene din acea epocă.

Sera

Domnul şi doamna Lerebour erau de-o seamă. Domnul părea însă mai tânăr, deşi vârsta îl slăbise mai mult. Locuiau în apropiere de Nantes într-o frumoasă reşedinţă de ţară pe care o construiseră după ce făcuseră avere din vânzarea de stambă.

Casa era înconjurată de o curte frumoasă, ce cuprindea o ogradă, un chioşc chinezesc şi o mică seră, aflată în capătul grădinii. Domnul Lerebour era scund, plinuţ şi jovial, de o jovialitate de prăvăliaş cumsecade. Soţia lui, uscăţivă, autoritară şi veşnic nemulţumită, nu izbutise să învingă buna-dispoziţie a soţului ei. Se vopsea, citea câte un roman care o făcea să viseze, deşi se prefăcea că dispreţuieşte astfel de scrieri. Se spunea despre ea că este exaltată, deşi nu făcuse nimic care să îndreptăţească o asemenea părere. Soţul ei spunea însă adesea: „Straşnică-i nevastă-mea!“, cu un soi de subînţeles care trezea fel de fel de supoziţii.

Totuşi, de câţiva ani, doamna se arăta arţăgoasă cu domnul Lerebour, era mereu nervoasă şi aspră, ca şi cum ar fi chinuit-o o durere tainică şi de nemărturisit. De aici, tot soiul de neînţelegeri. Cei doi soţi abia îşi mai vorbeau, iar doamna, care se numea Palmyre, îl potopea pe domnul, care se numea Gustave, cu insulte, cu aluzii jignitoare şi cu vorbe necruţătoare, din senin.

El tăcea şi înghiţea, necăjit şi totuşi vesel, căci, mulţumit din fire, reuşea să treacă peste cicălelile intime. Se întreba însă ce cauză necunoscută ar fi putut să-i înăcrească într-atât consoarta, pentru că îşi dădea seama că iritarea ei avea un motiv ascuns, dar atât de greu de pătruns, încât toate eforturile lui erau zadarnice.

O întreba adesea: „Draga mea, hai, spune-mi, ce-ai cu mine? Simt că-mi ascunzi ceva“. Ea răspundea invariabil: „N-am nimic,

absolut nimic. Oricum, dac-aş avea vreun motiv de nemulţumire, ar fi datoria ta să-l ghiceşti. Nu-mi plac bărbaţii care nu pricep nimic, care sunt atât de blegi, încât trebuie ajutaţi să înţeleagă şi cel mai mic lucru“. El murmura descurajat: „Văd că nu vrei să-mi zici nimic“. Şi se îndepărta, încercând să pătrundă misterul.

Noaptea, mai ales, era foarte greu pentru el, căci continuau să împartă acelaşi pat, cum se întâmplă în orice căsnicie sănătoasă. Atunci nu mai rămânea jignire pe care ea să n-o folosească la adresa lui. Aştepta momentul când erau amândoi lungiţi unul lângă celălalt şi începea să-l piseze cu cele mai usturătoare ironii. Îi reproşa în primul rând că s-a îngrăşat: „Ocupi tot patul, atâta te-ai umflat. Şi îmi năduşeşti în spate ca osânza topită. Crezi că-mi place?!“. Îl punea să se scoale sub cele mai neînsemnate pretexte, trimiţându-l jos după ziarul pe care îl uitase sau după sticla cu apă de flori de portocal pe care avusese grijă s-o ascundă de el. Şi ţipa pe un ton furios şi sarcastic: „Ar trebui să ştii de unde s-o iei, nătărăule!“. Iar după ce bietul om umbla câte o oră prin casa adormită şi se întorcea cu mâna goală, în loc de mulţumire, dumneaei îi spunea: „Hai, culcă-te la loc, plimbărica asta te ajută să mai slăbeşti. Te-ai făcut puhav ca un burete“. Imediat însă îl trezea spunându-i că o doare stomacul şi cerându-i să o fricţioneze pe burtă cu o cârpă îmbibată în apă de colonie. El se chinuia s-o oblojească, necăjit să o vadă bolnavă, şi se oferea să meargă după Céleste, slujnica lor. Atunci, doamna se supăra de-a binelea şi ţipa: „Doamne, că prost mai eşti! Hai! Gata, nu mă mai doare, culcă-te, tolomacule“. El întreba: „Sigur nu te mai doare?“. Ea îi trântea în faţă, cu asprime: „Da, taci, lasă-mă să dorm şi nu mă mai bate la cap! Nu eşti bun de nimic, nici măcar să-i faci frecţie unei femei“. El îşi pierdea orice speranţă. „Păi, draga mea…“ Ea se enerva la culme: „Nici un păi! Gata! Lasă-mă-n pace acum!“. Şi se întorcea cu faţa la perete. Dar într-o noapte, ea îl zgâlţâi atât de brusc, încât el sări de frică şi se ridică în capul oaselor cu o iuţeală neobişnuită.

Bâigui: „Ce? Ce-i? Ce e?“. Cu unghiile înfipte în braţul lui, ea îi şopti la ureche: „Am auzit zgomot în casă“.

Obişnuit cu desele alarme ale doamnei, domnul Lerebour nu se tulbură peste măsură şi întrebă liniştit: „Ce zgomot, draga mea?“. Ea tremura, speriată, şi răspunse: „Zgomot… zgomot de paşi. Umblă cineva prin casă“. El rămânea neîncrezător „Cineva? Crezi? Nu, te înşeli. Cine să fie?“. Ea simţea că o trec toate apele: „Cine? Cum cine? Hoţii, tâmpitule!“. El se cufundă uşurel în aşternut: „Nu, draga mea, nu e nimeni, probabil că ai visat“. Atunci ea azvârli cuvertura şi, sărind din pat exasperată, spuse: „Vasăzică pe cât eşti de tont, pe-atât eşti de fricos! În orice caz, n-o să mă las omorâtă din pricina laşităţii tale!“. Şi, apucând vătraiul, se proţăpi în faţa uşii zăvorâte, gata de luptă.

Mişcat de acest exemplu de vitejie, ruşinat poate, domnul Lerebour se ridică la rândul său înciudat şi, fără să-şi scoată scufia de bumbac, înşfăcă făraşul şi luă poziţie faţă-n faţă cu soţia lui.

Aşteptară aşa douăzeci de minute, în tăcere deplină. Nici un sunet străin nu mai tulbură liniştea casei. Atunci, doamna se întoarse furioasă în pat, declarând: „Sunt sigură totuşi că era cineva“. Pentru a evita o nouă ceartă, el nu mai făcu peste zi nici o aluzie la acest moment de panică.

Dar în noaptea următoare, doamna Lerebour îşi trezi soţul cu şi mai multă brutalitate decât în ajun şi, cu sufletul la gură, bâigui:

„Gustave, Gustave, cineva tocmai a deschis poarta de la grădină“. Uimit de atâta insistenţă, domnul Lerebour crezu că nevastă-sa suferă de somnambulism şi dădu să o trezească din acest somn periculos, când i se păru şi lui că aude un zgomot uşor pe lângă zidurile casei.

Se ridică, merse fuga la fereastră şi văzu, da, văzu o umbră albă care traversa iute o alee.

Murmură, pierit: „E cineva!“. Apoi îşi veni în fire, se îmbărbătă şi, cuprins subit de groaznica mânie a proprietarului căruia i se încalcă proprietatea, rosti: „Ei, stai aşa, că-ţi arăt eu dumitale!“. Se repezi la secreter, îl deschise, îşi luă revolverul şi coborî pe scări. Soţia sa, înfiorată, îl urmărea strigând: „Gustave, Gustave, nu

pleca, nu mă lăsa singură! Gustave! Gustave!“. Dar el nu mai asculta: ajunsese deja la poartă.

Atunci, ea urcă iute înapoi şi se baricadă în dormitorul conjugal.

Aşteptă cinci minute, zece, un sfert de oră. Simţea cum o cuprinde o frică nebună. Poate că-l omorâseră, îl legaseră, îl sugrumaseră. Ar fi preferat să audă răsunând cele şase focuri de revolver, să ştie că soţul ei se luptă, se apără. Dar liniştea aceea imensă, liniştea înspăimântătoare care se aşternuse peste întreaga lor proprietate o înnebunea.

Sună după slujnică. Céleste nu veni, nu răspunse. Doamna sună iarăşi, epuizată, mai să-şi piardă cunoştinţa. Toată casa era cufundată în tăcere.

Îşi lipi fruntea fierbinte de geam, încercând să răzbată cu privirea prin întunericul de afară. Nu desluşea decât umbrele mai închise ale copacilor, alături de urmele cenuşii ale potecilor.

Bătu de douăsprezece şi jumătate. Soţul ei lipsea de trei sferturi de oră. N-o să-l mai vadă! Nu, sigur n-o să-l mai vadă! Căzu în genunchi, plângând.

Două ciocănituri uşoare în uşa dormitorului o făcură să sară în picioare. Domnul Lerebour o chema: „Deschide, Palmyre, eu sunt!“. Ea se repezi spre uşă, deschise şi, cu mâinile în şold, cu ochii încă umezi, zise: „De unde vii, mizerabile? Ah! Mă laşi să mor de frică singură! Deloc nu-ţi pasă de mine, parcă nici n-aş exista“. El închisese uşa şi râdea, râdea ca un apucat, cu gura până la urechi, ţinându-se cu mâinile de burtă, cu ochii plini de lacrimi.

Doamna Lerebour, uimită, amuţi.

El bâiguia: „Era… Era… Céleste, care avea un… un… un rendez-vous în seră… Dacă ai şti ce… ce… ce mi-au văzut ochii…“ Doamna Lerebour pălise, sufocându-se de indignare. „Cum? Ce spui? Céleste… în casa mea? În… în… în casa mea,… în… în… în sera mea. Şi nu l-ai omorât! Aveai revolverul la tine şi nu l-ai omorât… În casa mea… în casa mea…“ Se aşeză, epuizată.

El făcu un pas de dans, pocni din degete, plescăi din limbă şi,

fără să se oprească din râs, spuse: „Dacă ai şti... dacă ai şti...“ Şi, deodată, o sărută.

Ea îl îmbrânci. Şi, gâtuită de furie, spuse: „Vreau ca fata asta să nu mai stea o zi în casa mea, auzi? Nici măcar o zi, nici măcar un ceas. Când se întoarce, o dăm afară“.

Domnul Lerebour îşi luase soţia de mijloc şi o tot săruta pe gât, cu zgomot, ca odinioară. Ea amuţi din nou, înmărmurită. El însă, ţinând-o bine, o trăgea uşurel spre pat...

Dimineaţa, pe la nouă şi jumătate, Céleste, mirată că nu-şi vede încă stăpânii, care se trezeau mereu devreme, bătu uşor la uşa lor.

Îi găsi pe amândoi în pat, stând de vorbă veseli. Se holbă şi zise: „Doamnă, v-am adus cafeaua cu lapte“. Domnul Lerebour o îndemnă cu voce blândă: „Adu-o aici, fetiţo, suntem cam obosiţi, am dormit foarte prost“.

Nici nu ieşi slujnica bine, că domnul Lerebour începu iar să râdă, gâdilându-şi soţia şi repetând: „Dacă ai şti, oho, dacă ai şti!“. Dar ea îl luă de mâini: „Gata, linişteşte-te, dragul meu, o să ţi se facă rău de la atâta râs!“. Şi îl sărută încetişor pe ochi.

Doamna Lerebour nu mai este ursuză. Uneori, în nopţile senine, cei doi soţi merg pe furiş de-a lungul pomilor şi al straturilor cu flori, până la mica seră din capătul grădinii. Şi rămân acolo, ghemuiţi unul lângă celălalt, în faţa geamurilor, ca şi cum ar privi înăuntru un lucru ciudat şi foarte interesant.

I-au mărit simbria lui Céleste.

Domnul Lerebour a slăbit.

Traducere de Alexandra Irimia

Povestirea „Sera“ („*La Serre*“) a fost publicată prima oară în numărul 1316, din 26 iunie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost reluată postum în volumul colectiv *Le Colporteur* (1900).

Dezmierdările

Nu, dragul meu, nici să nu te gândeşti. Ceea ce îmi ceri mă indignează şi mă umple de silă. S-ar zice că Dumnezeu, pentru că eu cred în Dumnezeu, a vrut să strice orice lucru bun pe care l-a făcut adăugându-i ceva îngrozitor. Ne dăruise dragostea, cel mai gingaş lucru de pe lume, dar, socotind-o prea frumoasă şi prea curată pentru oameni, a născocit simţurile, josnice, spurcate, respingătoare, brutale, simţurile pe care le-a creat parcă în bătaie de joc şi pe care le-a amestecat cu murdăriile trupului, simţurile pe care le-a zămislit astfel încât nu ne putem gândi la ele fără să roşim şi despre care nu putem vorbi decât în şoaptă. Lucrarea lor oribilă este învăluită în ruşine, trebuie ascunsă, revoltă sufletul, răneşte ochii şi, hulită de morală, vânată de lege, trebuie săvârşită în taină, ca o nelegiuire.

Să nu-mi mai vorbeşti despre asta niciodată!

Nu ştiu dacă te iubesc, dar ştiu că mă simt bine lângă dumneata, că privirea dumitale mi-e dragă, iar glasul dumitale îmi mângâie inima. În ziua în care vei fi obţinut ce-ţi doreşti de la slăbiciunea mea, îmi vei deveni de nesuferit. Legătura plăpândă care ne uneşte s-ar rupe. Între noi nu ar mai exista decât un abis de infamie.

Să rămânem cum suntem. Şi… iubeşte-mă, dacă vrei, îţi dau voie.

A dumitale prietenă,

Geneviève

Doamnă, te rog, îngăduie-mi să-ţi vorbesc, la rândul meu, pe şleau, fără menajamente galante, aşa cum i-aş vorbi unui prieten care vrea să se călugărească.

Nici eu nu ştiu dacă te iubesc. Nu voi şti cu adevărat decât

după lucrul acela care te revoltă atâta.

Ai uitat cumva versurile lui Musset:

Port încă-n amintire zvâcnirile cumplite,
Săruturile mute, strânsorile fierbinţi,
Vârtejul ce te soarbe când, palid, strângi din dinţi
Şi simţi că urci la ceruri, sau iadul că te-nghite[1].

Senzaţia de oroare şi de greaţă de neînvins o avem şi atunci când, biruiţi de clocotul sângelui, cădem pradă împreunărilor întâmplătoare. Dar când o femeie este pentru un bărbat fiinţa aleasă, mereu fermecătoare, nesfârşit de seducătoare, aşa cum eşti dumneata pentru mine, dezmierdarea devine o fericire mistuitoare, deplină şi nesfârşită.

Dezmierdarea, doamnă, este proba iubirii. Dacă aprinderea noastră se stinge după îmbrăţişare, înseamnă că ne-am înşelat. Dacă, dimpotrivă, creşte, înseamnă că ne iubim.

Un filozof[2] care nu punea în practică asemenea învăţături ne-a atras atenţia asupra acestei capcane a naturii. Natura, spune el, vrea fiinţe şi, pentru a ne obliga să le creăm, a aşezat lângă capcană dubla momeală a iubirii şi a voluptăţii. Şi adaugă: De îndată ce ne-am lăsat prinşi, de îndată ce rătăcirea de o clipă a trecut, ne cuprinde o tristeţe fără margini, pentru că înţelegem viclenia care ne-a înşelat, vedem, simţim, atingem cauza tainică şi obscură care ne-a mânat în pofida voinţei noastre.

Adesea, foarte adesea, aşa e. Şi atunci ne ridicăm scârbiţi. Natura ne-a învins, ne-a aruncat, după pofta ei, în nişte braţe care se deschideau pentru că ea le făcuse să se deschidă.

Da, cunosc sărutările reci şi violente pe buze necunoscute, privirile pironite şi arzătoare în nişte ochi pe care nu i-ai mai văzut şi nu-i vei mai vedea niciodată, şi tot ce nu pot spune, tot ce ne umple sufletul de o melancolie amară.

Dar când nebuloasa de afecţiune pe care o numim iubire a învăluit două fiinţe, când acestea s-au gândit una la cealaltă mult timp, mereu, când amintirea veghează neîntrerupt, în ciuda depărtării, zi şi noapte, aducându-ţi trăsăturile feţei şi zâmbetul şi sunetul glasului celuilalt, când ai fost obsedat, posedat de forma

absentă şi totuşi mereu vizibilă, nu este oare firesc ca braţele să se deschidă în sfârşit, ca buzele să se unească şi trupurile să se contopească?

Nu ai avut niciodată dorinţa de a săruta? Spune-mi dacă buzele nu cheamă alte buze, şi dacă privirea luminoasă, care pare să curgă prin vine, nu stârneşte porniri furioase, de neoprit?

Bineînţeles, aici e capcana, capcana murdară, cum ai spune dumneata. Ce contează? ştiu, cad în capcană, iubesc această capcană. Natura ne dăruieşte dezmierdarea pentru a-şi ascunde viclenia, pentru a ne sili să eternizăm generaţiile în ciuda voinţei noastre. Prea bine! Să-i furăm dar dezmierdarea, să ne-o însuşim, să o rafinăm, să o schimbăm, s-o idealizăm, ca să zic aşa. Să înşelăm, la rândul nostru, înşelătoarea Natură. Să facem mai mult decât a vrut ea, mai mult decât a putut sau a îndrăznit ea să ne înveţe. Fie-ne dezmierdarea ca o materie preţioasă ieşită din pământ neşlefuită, s-o luăm şi s-o prelucrăm fără să ne gândim la scopul ei dintâi sau la voinţa ascunsă a ceea ce numeai Dumnezeu. Şi pentru că gândirea poetizează totul, să poetizăm şi dezmierdarea, până şi în grozavele ei brutalităţi, până şi în combinaţiile ei cele mai necurate, până şi în născocirile ei cele mai monstruoase.

Să iubim dezmierdarea savuroasă ca pe vinul care ne îmbată, ca pe fructul copt care ne parfumează cerul gurii, ca pe tot ceea ce ne umple de bucurie. Să iubim trupul pentru că este frumos, pentru că este alb şi pietros, cu rotunjimi şi gingaş, şi pentru că e o desfătare să-l atingi cu buzele sau cu mâinile.

Când artiştii au căutat forma cea mai rară şi cea mai pură pentru cupele din care arta trebuia să bea beţia, au ales rotunjimea sânilor, a căror frăgezime aminteşte de petalele trandafirului.

Or, am citit într-o carte erudită, care se numeşte *Dicţionar de ştiinţe medicale*, următoarea definiţie pentru pieptul femeilor, pe care parcă ar fi scris-o domnul Joseph Prudhomme[3] ajuns doctor:

„Sânii femeilor pot fi consideraţi un obiect deopotrivă util şi dătător de plăcere“[4].

Să lăsăm deoparte, cu voia dumitale, utilitatea şi să păstrăm numai plăcerea. Oare ar mai avea sânii forma aceasta adorabilă, care cheamă în mod irezistibil dezmierdarea, dacă ar sluji doar la alăptatul pruncilor?

Da, doamnă, să-i lăsăm pe moralişti să ne propovăduiască pudoarea şi pe doctori – prudenţa; să-i lăsăm pe mincinoşii de poeţi, care mereu se mint singuri, să cânte în versuri îngemănarea castă a sufletelor şi fericirea imaterială; să le lăsăm pe femeile urâte să-şi vadă de îndatoriri şi pe bărbaţii serioşi să-şi vadă de treburile lor inutile; să-i lăsăm pe doctrinari cu doctrinele lor, pe preoţi cu poruncile lor, iar noi să iubim înainte de toate dezmierdarea care ameţeşte, zăpăceşte, moleşeşte, istoveşte, reînvie, care e mai dulce decât orice parfum, mai uşoară decât orice adiere, mai usturătoare decât orice rană, care e iute şi mistuitoare, care ne face să ne rugăm, care împinge la toate crimele şi la toate faptele de curaj! Să iubim dezmierdarea, nu pe cea cuminte, normală, legală, ci pe cea nestăpânită, dezlănţuită, nemăsurată. S-o căutăm cum am căuta aur sau diamante, pentru că e mai scumpă, căci e trecătoare şi nepreţuită! S-o urmărim necontenit, să murim pentru ea şi prin ea.

Şi dacă vrei, scumpă doamnă, să-ţi spun un adevăr pe care nu cred că ai să-l găseşti în vreo carte, află că singurele femei fericite de pe acest pământ sunt acelea cărora nu le lipseşte nici o dezmierdare. Aceste femei trăiesc fără griji, fără gânduri chinuitoare, fără vreo dorinţă în afară de cea pentru următorul sărut, care va fi la fel de delicios şi de liniştitor ca ultima sărutare.

Celelalte, adică femeile pentru care dezmierdările sunt numărate, neîndestulătoare sau rare, trăiesc măcinate de o sumedenie de griji, de dorinţe de îmbogăţire sau de vanitate, de orice întâmplare care se transformă în prilej de amărăciune.

Dar femeile dezmierdate pe săturate nu au nevoie de nimic, nu doresc nimic, nu regretă nimic. Visează doar, liniştite şi topite, de-abia atinse de ceea ce pentru altele ar fi nişte catastrofe îngrozitoare, pentru că dezmierdarea înlocuieşte orice, vindecă de orice boală, uşurează de orice apăsare.

Şi-aş mai avea atâtea lucruri de spus!...

Henri

Aceste două scrisori, scrise pe hârtie japoneză din pai de orez, au fost găsite într-un mic portofel de piele rusească, sub o strană din biserica Madeleine, ieri, duminică, după liturghia de la ora 1.

Traducere de Patricia Hăbăşescu

Textul „Dezmierdările" („*Les Caresses*") a apărut prima oară în numărul 1365, din 14 august 1883, al cotidianului „Gil Blas" şi a fost inclus în volumul 16 (din 1909) al *Operelor complete* ale lui Maupassant editate de Louis Conard.

1. V. schiţa „Vorbe de iubire", nota 3.
2. Filozoful respectiv este Schopenhauer; paragraful rezumă o parte din ideile exprimate de el în *Metafizica amorului* (v. povestirea „Zăvorul", nota 2).
3. Joseph Prudhomme este un personaj creat în 1830 de scriitorul şi caricaturistul Henry Monnier (1799-1877). În 1866, în Introducerea la volumul lui Monnier *Paris et la Province* (*Parisul şi provincia*), Théophile Gautier îl numeşte pe domnul Prudhomme „sinteza prostiei burgheze".
4. *Dictionnaire des sciences médicales*, t. XXX, Paris, Panckoucke, 1818, p. 387. Maupassant citează, cu foarte mici abateri, articolul „*Mamelle*" („Mamelă"), semnat de doctorii Murat şi Patissier. Între timp însă, ştiinţa medicală evoluase. Între 1874 şi 1889, A. Dechambre şi, ulterior, L. Lerebouillet coordonează publicarea unui *Dicţionar enciclopedic al ştiinţelor medicale* (*Dictionnaire encyclopédique des sciences médicales*, Paris, Masson & Asselin); articolul „*Mamelles*" (seria a II-a, t. 4, pp. 371 şi urm.) nu mai conţine reflecţii de acest gen.

Amicul Patience

— Mai ştii ceva de Leremy?

— E căpitan în Regimentul 6 dragoni.

— Dar de Pinson?

— A ajuns subprefect.

— Şi Racollet?

— A murit.

Căutam alte nume care ne aminteau chipuri de băieţi cu şepci de şcolari. Îi reîntâlniserăm pe unii dintre camarazii noştri, acum bărboşi, chei, însuraţi, cu copii, iar regăsirile şi schimbările astea ne dăduseră fiori, arătându-ne cât de scurtă e viaţa, cum totul trece, cum totul se schimbă.

Prietenul meu mă întrebă:

— Dar Patience, grăsanul?

Am scos un soi de urlet.

— O, stai să vezi! Eram, acum vreo patru-cinci ani, în inspecţie la Limoges şi aşteptam ora cinei. Şedeam în faţa cafenelei din Piaţa Teatrului şi mă plictiseam de moarte. Comercianţii veneau câte doi, câte trei, câte patru, să-şi bea absintul sau vermutul, vorbeau tare despre afacerile lor şi ale altora, râdeau zgomotos sau şuşoteau când îşi comunicau chestiuni importante şi delicate.

Mă întrebam: „Ce-o să fac după cină?“. Şi mă gândeam la lunga seară care mă aştepta în oraşul acela de provincie, la plimbarea lentă şi sinistră pe nişte străzi necunoscute, la tristeţea covârşitoare ce emană, pentru călătorul solitar, din trecătorii pe care-i vede şi care-i sunt străini prin tot – prin forma vestonului provincial, a pălăriei şi a pantalonilor, prin obiceiurile şi accentul locului –, mă gândeam la tristeţea pătrunzătoare a caselor, a prăvăliilor, a trăsurilor cu forme ciudate, a zgomotelor obişnuite,

dar care nu-ţi sunt familiare, la tristeţea sfâşietoare care te face treptat să iuţeşti pasul, de parcă te-ai fi rătăcit pe un tărâm periculos şi apăsător, te face să vrei să ajungi repede la hotel, la hotelul hidos şi în camera care a păstrat o sumedenie de mirosuri suspecte, cu patul care te face să eziţi, cu ligheanul ce mai păstrează un fir de păr lipit în mizeria de pe fund.

Mă gândeam la toate astea uitându-mă cum se aprind felinarele, simţind cum tristeţea mea de exilat creşte odată cu lăsarea întunericului. Ce-o să fac după cină? Eram singur, absolut singur, pierdut în mod lamentabil.

Un bărbat gras se aşează la masa vecină şi comandă cu glas răsunător: „Băiete, biterul meu!".

Acel „meu" s-a auzit ca un bubuit de tun. Am înţeles de îndată că totul, pe lumea asta, era al lui, doar al lui şi nu al altcuiva, că personajul ăsta avea un caracter *al lui*, apetitul *lui*, pantalonii *lui*, orice *al lui* într-un fel propriu, absolut, mai deplin decât oricine altcineva. S-a uitat apoi în jur cu un aer satisfacut. După ce i s-a adus biterul, a strigat: „Ziarul meu!".

Mă întrebam „Care-o fi ziarul lui?". Titlul avea să-mi dezvăluie, cu siguranţă, opiniile lui, teoriile lui, principiile lui, marotele lui şi prostiile lui.

Chelnerul i-a adus „Le Temps". Lucrul ăsta m-a surprins. De ce tocmai „Le Temps", un ziar grav, cenuşiu, doctrinar, ponderat? M-am gândit: „Înseamnă că e un om aşezat, serios, cu tabieturi, mă rog, un adevarat burghez".

Şi-a pus pe nas ochelarii de aur, s-a lăsat pe spate şi, înainte de a începe să citească, a mai aruncat o privire în jur. M-a zărit şi a început să mă măsoare cu o insistenţă jenantă. Tocmai voiam să-l întreb care este motivul atenţiei sale, când îmi strigă de unde stătea:

— Să fiu al naibii dacă ăsta nu e Gontran Lardois!

Îi răspund:

— Ba da, stimabile, chiar el.

Se ridică brusc şi vine spre mine cu braţele deschise:

— Ah, ce mai faci, bătrâne?

Am fost foarte stânjenit, căci nu l-am recunoscut deloc.

— Păi... bine... şi... ăăă... dumneavoastră? am îngăimat.

El a izbucnit în râs.

— Pun pariu că nu mă mai cunoşti.

— Nu, nu prea... Mi se pare... totuşi.

M-a bătut pe umăr.

— Hai, las-o baltă. Sunt Patience, Robert Patience, colegul, prietenul tău.

Atunci l-am recunoscut. Da, era Robert Patience, colegul meu de şcoală. Sigur că da. Am strâns mâna pe care mi-o întindea.

— Şi tu cum o mai duci?

— Minunat.

A zâmbit triumfător, apoi m-a întrebat:

— Cu ce treburi pe-aici?

I-am explicat că sunt inspector de finanţe şi că mă aflu în deplasare.

El a continuat, arătând spre decoraţia mea:

— Deci te-ai ajuns?

I-am răspuns:

— Să zicem... Şi tu?

— Oo, mie mi-e foarte bine.

— Cu ce te ocupi?

— Cu afaceri.

— Şi câştigi mult?

— Foarte mult, sunt foarte bogat. Dar vino pe la mine mâine dimineaţă, pe Rue du Coq-qui-chante, la numărul 17; o să-mi vezi stabilimentul.

A părut că ezită o secundă, apoi a adăugat:

— Mai eşti băiat de viaţă, ca pe vremuri?

— Eu aşa sper!

— Nu eşti însurat, nu?

— Nu.

— Bravo. Şi îţi mai plac voia bună şi cartofii?

Începuse să-mi pară lamentabil de comun. I-am răspuns totuşi.

— Sigur că da.

— Şi fetele?

— Mai e vorbă?

A izbucnit în râs, mulţumit.

— Foarte bine, foarte bine. Mai ţii minte prima noastră farsă, la Bordeaux, când am fost să mâncăm, seara, în cârciuma Roupie? Ce chiolhan!

Ţineam minte cheful acela, iar amintirea lui m-a înveselit. Mi-au revenit în gând alte şi alte întâmplări; ne-am trezit zicând:

— Auzi, dar mai ţii minte când l-am închis pe pedagog în beciul lui moş Latoque?

Şi Patience râdea, bătea cu pumnul în masă şi continua:

— Da… da… da…, sau ce mutră a făcut profesorul de geografie, domnul Marin, când am aruncat o petardă în harta lumii tocmai când el ne vorbea despre principalii vulcani de pe glob!

Dintr-odată, însă, l-am întrebat:

— Dar tu te-ai însurat?

A strigat:

— De-acum zece ani, dragul meu, şi am patru copii, drăguţi foc. O să-i vezi şi pe ei, şi pe mama lor.

Mi-am dat seama că vorbeam prea tare; cei de la mesele învecinate întorceau capetele şi ne priveau cu mirare.

Deodată, prietenul meu se uită la ceas, un ditamai ceasul de precizie, şi exclamă:

— Ei, fir-ar să fie; îmi pare rău, dar trebuie să plec; seara nu sunt liber.

Se ridică, mă apucă de mâini, mi le scutură de parcă ar fi vrut să-mi smulgă braţele şi-mi zise:

— Pe mâine la prânz, ne-am înţeles!

— S-a făcut.

Mi-am petrecut dimineaţa lucrând cu directorul Administraţiei Financiare. Voia să mă reţină pentru prânz, însă i-am spus că sunt invitat la un prieten. Pentru că tot trebuia să iasă, m-a însoţit.

L-am întrebat:

— Ştiţi cumva unde e Rue du Coq-qui-chante?

Mi-a răspuns:

— Da, la cinci minute de aici. Nu am nimic de făcut, aşa că o să vă conduc.

Şi am pornit.

Am ajuns în curând pe strada căutată. Era mare, destul de frumoasă, undeva la graniţa dintre oraş şi câmpuri. Mă uitam la case, când am zărit numărul 17. Era un fel de hotel cu o curte în spate. Faţada ornată cu fresce în stil italian mi s-a părut de prost gust. Puteai vedea zeiţe aplecând nişte urne, altele ale căror frumuseţi secrete erau ascunse de câte un nor. Plăcuţa cu numărul era ţinută de doi amoraşi de piatră.

I-am zis directorului:

— Aici am treabă.

Şi i-am întins mâna. A avut un gest brusc şi ciudat, însă n-a spus nimic şi a strâns mâna pe care i-o întindeam.

Am sunat. A apărut o servitoare.

— La domnul Patience, vă rog.

Ea a răspuns:

— Aici, domnule… Chiar cu dumnealui vreţi să vorbiţi?

— Bineînţeles.

Vestibulul era, de asemenea, ornat cu picturi ieşite din penelului vreunui artist al locului. În ele, cupluri care aminteau de Paul şi Virginie[1] se sărutau sub palmieri scăldaţi într-o lumină roz. Un felinar oriental hidos atârna din tavan. Mai multe uşi erau mascate de draperii ţipătoare.

Cel mai tare m-a frapat însă mirosul – un miros greţos şi parfumat, ca de pudră de orez şi de mucegai de pivniţă. Un miros de nedefinit într-o atmosferă grea, apăsătoare, ca a băilor cu aburi unde se frământă trupuri omeneşti. Am urcat în urma servitoarei pe o scară de marmură acoperită de un covor în stil oriental şi am fost introdus într-un salon somptuos.

Odată rămas singur, am început să mă uit în jur.

Camera era mobilată bogat, dar cu un gust pretenţios, de parvenit iubitor de plăceri trupeşti. Gravuri din secolul trecut, de altfel destul de frumoase, înfăţişau femei cu ample coafuri

pudrate, pe jumătate goale, surprinse de bărbaţi curtenitori în posturi interesante. O altă doamnă, culcată într-un pat enorm răvăşit, aţâţa cu piciorul un căţeluş încurcat în cearşafuri[2]; alta se prefăcea că-i rezistă unui amant ale cărui mâini alunecau pe sub fustele ei. Un desen arăta patru picioare care lăsau să se ghicească două trupuri ascunse în spatele unei perdele. Vasta încăpere, înconjurată de divane moi, era impregnată în întregime de mirosul moleşitor şi fad care mă frapase deja. Din pereţi, din stofe, din luxul exagerat, din toate emana ceva suspect.

M-am apropiat de fereastră să mă uit în grădina în care zăream nişte copaci. Era foarte mare, umbroasă, superbă. Un drum lat dădea ocol unei întinderi de gazon cu fântână arteziană, dispărea apoi pe sub tufişurile înalte şi ieşea la iveală mai departe. Şi deodată, în depărtare, între două pâlcuri de arbuşti, apărură trei femei. Mergeau încet, ţinându-se de braţ, îmbrăcate în neglijeuri albe garnisite cu dantelă: două erau blonde şi una brunetă. S-au întors de îndată sub copaci. Am rămas subjugat, încântat, în faţa acestei scurte şi fermecătoare apariţii care făcuse să izvorască în mine un întreg univers poetic. Abia dacă se arătaseră în lumina care trebuia, încadrate de frunze, în fundul parcului aceluia secret şi încântăor. Le revăzusem, dintr-odată, pe doamnele din secolul trecut plimbându-se pe sub umbrare, pe frumoasele doamne cărora gravurile galante de pe pereţi le evocau poveştile de amor. Şi mă gândeam la vremurile fericite, însorite, spirituale şi duioase, când moravurile erau atât de dulci, iar buzele atât de uşor de cucerit…

O voce groasă m-a făcut să tresar. Patience intrase şi-mi întindea mâinile radios.

M-a privit adânc în ochi, cu acea expresie şireată care precedă confidenţele amoroase, şi, cu un gest larg şi circular, un gest de Napoleon, mi-a arătat salonul său somptuos, parcul său, pe cele trei femei care se plimbau şi a adăugat, pe un ton triumfător, plin de mândrie:

— Şi când te gândeşti că la început n-aveam nimic… doar pe nevastă-mea şi pe soră-sa…

Traducere de Alexandra Stătescu

Povestirea „Amicul Patience“ (*L'Ami Patience*) a apărut în numărul 1386, din 4 septembrie 1883, şi a fost reluată în volumul *Toine*, publicat în 1886.

1. Paul şi Virginie sunt protagoniştii romanului *Paul et Virginie* (1788) al scriitorului francez Bernardin de Saint-Pierre (1737-1814); romanul istoriseşte nefericita poveste de dragoste dintre doi adolescenţi, plasată în decorul exotic al insulei Mauritius (pe atunci, Île de France).

2. Gravura cu pricina pare să fie o prelucrare după tabloul „La Gimblette“ („Prăjiturica“ – cca. 1769) de Jean-Honoré Fragonard (1732-1806), autor al multor picturi cu subiecte frivole sau erotice.

La marginea patului

Focul arde în şemineu cu flăcări mari. Pe măsuţa japoneză, două ceşti de ceai aşteaptă faţă-n faţă, iar ceainicul abureşte lângă zaharniţa străjuită de carafa cu rom.

Contele de Sallure îşi azvârle pe un scaun pălăria, mănuşile şi blana, în vreme ce contesa, care şi-a lepădat mantoul, îşi aranjează puţin părul în faţa oglinzii. Îşi zâmbeşte drăguţ, netezindu-şi uşor, cu vârfurile degetelor ei fine şi sclipind de inele, zulufii de pe tâmple. Apoi se întoarce spre soţul său, care se uită la ea de câteva clipe şi pare să şovăie, ca stingherit de un gând ascuns.

Într-un târziu, o întreabă:

— Ai avut parte de destulă curte în seara asta?

Ea se uită drept în ochii lui, cu privirea aprinsă de o străfulgerare de triumf şi de sfidare, şi răspunde:

— Sper că da!

Apoi se aşază. Contele vine în faţa ei şi continuă, frângând o brioşă:

— A fost aproape ridicol… pentru mine.

Ea întreabă:

— Îmi faci o scenă? Ai de gând să-ncepi cu reproşurile?

— Nu, draga mea, spun doar că domnul Burel a fost aproape necuviincios cu dumneata. Dacă… dacă aveam drepturi… mă supăram.

— Dragul meu, spune drept: azi nu mai gândeşti cum gândeai anul trecut, asta-i tot. Când am aflat că ai o amantă, o amantă pe care o iubeai, nu-ţi prea păsa dacă mi se face curte sau nu. Ţi-am mărturisit care mi-e supărarea, am spus, ca dumneata în seara asta, dar cu mai multă dreptate: „Dragule, pe doamna de Servy o compromiţi, iar pe mine mă faci să sufăr şi să mă simt

caraghioasă“. Şi ce mi-ai răspuns? O, mi-ai dat de înţeles foarte limpede că sunt liberă, că, între nişte oameni inteligenţi, căsătoria este doar o asociaţie de interese, o legătură socială, nu şi o legătură morală. N-am dreptate? Mi-ai dat de înţeles că amanta dumitale este de o mie de ori mai bine ca mine, mai atrăgătoare, mai femeie! Aşa ai zis: „mai femeie“. Sigur, toate astea erau spuse cu menajamente de om bine-crescut, înfăşurate în complimente, rostite cu o delicateţe în faţa căreia mă înclin. Dar ce era de înţeles am priceput perfect.

Am convenit să trăim în continuare împreună, dar complet separat. Aveam un copil care ne unea.

Mi-ai dat de înţeles că nu ţii decât la aparenţe, că pot, dacă am chef, să-mi găsesc un amant, cu condiţia ca legătura mea cu el să rămână secretă. Mi-ai vorbit îndelung, şi bine, despre şiretenia femeilor, despre iscusinţa cu care ştiu ele să păstreze convenienţele etc. etc.

Am înţeles, dragul meu, perfect am înţeles. Pe atunci o iubeai mult de tot pe doamna de Servy, iar dragostea mea legitimă, dragostea mea legală te stânjenea. Îţi răpeam, probabil, din libertate. De atunci, am trăit despărţiţi. Ieşim în lume împreună, ne întoarcem împreună, apoi fiecare se retrage în apartamentul lui.

Dar de vreo lună-două, ai purtări de bărbat gelos. Ce-nseamnă asta?

— Draga mea, nu sunt gelos, dar mă tem să nu te compromiţi. Eşti tânără, plină de viaţă, aventuroasă…

— Să-mi fie cu iertare, dar, dacă veni vorba de aventuri, ia să le punem în balanţă pe-ale fiecăruia dintre noi.

— Hai, nu glumi, te rog. Îţi vorbesc ca un prieten, ca un prieten serios. Iar ceea ce spui e o exagerare.

— Nicidecum. Ai mărturisit, ai recunoscut legătura pe care o aveai, ceea ce însemna că mă autorizezi să fac la fel ca dumneata. N-am făcut-o…

— Dă-mi voie…

— Lasă-mă să vorbesc. N-am făcut-o. N-am nici un amant şi

nici n-am avut… până acum. Mai aştept… mai caut… încă n-am găsit. Îmi trebuie cineva bine… mai bine decât dumneata… Ţi-am făcut un compliment şi am impresia că nici n-ai băgat de seamă.

— Draga mea, toate glumele astea sunt absolut deplasate.

— Dar nu glumesc câtuşi de puţin! Mi-ai vorbit de secolul XVIII, mi-ai dat de înţeles că-ţi place libertinajul. N-am uitat nimic. În ziua în care voi hotărî să nu mai fiu ce sunt, nu vei putea face nimic, ascultă la mine, vei purta, fără să-ţi dai măcar seama, …coarne, ca atâţia alţii.

— Vai, cum poţi rosti asemenea cuvinte?

— Asemenea cuvinte?… Ţin minte că ai râs ca un apucat când doamna de Gers a spus despre domnul de Servy că parcă şi-ar căuta coarnele.

— Lucrurile care pot părea amuzante când le spune doamna de Gers devin necuviincioase când le spui dumneata.

— Ba deloc. Doar că ţi se pare foarte nostim când vine vorba de coarnele domnului de Servy, dar foarte neplăcut când vine vorba de ale dumitale. Depinde numai din ce unghi priveşti. De altfel, nici mie nu-mi plac cuvintele astea, le-am rostit doar ca să văd dacă eşti îndeajuns de copt.

— De copt… pentru ce?

— Pentru coarne. Când un bărbat se supără la auzul acestui cuvânt, înseamnă că… îl mănâncă fruntea. Peste două luni, o să râzi primul dacă voi aduce vorba despre… podoabele astea. Aşa e… când le porţi, nu le simţi.

— Să ştii că în seara asta eşti cu totul prost-crescută. Nu te-am văzut niciodată aşa.

— Ei, ca să vezi! M-am schimbat… în rău. Dumneata eşti de vină.

— Hai să vorbim serios, scumpa mea. Te rog, te implor să nu mai îngădui, ca în seara asta, stăruinţele necuviincioase ale domnului Burel.

— Eşti gelos. Am avut dreptate.

— Ba nu, nu sunt. Doar că nu vreau să fiu ridicol. Nu vreau. Şi dacă-l mai prind pe domnul acela că-ţi vorbeşte între… umeri,

sau, mai bine zis, între sâni…

— Voia să se facă auzit mai bine.

— O să-l… o să-l trag de urechi.

— Nu cumva te-ai îndrăgostit de mine!

— Te poţi îndrăgosti şi de femei mai puţin frumoase.

— Ca să vezi! Doar că eu nu mai sunt îndrăgostită de dumneata!

Contele s-a ridicat. Dă ocol măsuţei şi, trecând prin spatele soţiei sale, o sărută iute pe ceafă. Ea sare în picioare şi, privindu-l fix în ochi, îi spune:

— Gata cu glumele astea între noi, te rog. Trăim separat. S-a isprăvit.

— Hai, nu te supăra. De la o vreme, eşti tot mai fermecătoare.

— Înseamnă… înseamnă că am câştigat. Şi dumneata eşti de părere că m-am… copt.

— Eşti fermecătoare, draga mea; ai nişte braţe, un ten, nişte umeri…

— Care i-ar plăcea domnului Burel.

— Eşti nemiloasă. Dar… zău… nu cunosc nici o femeie atât de atrăgătoare ca dumneata.

— Eşti nemâncat.

— Poftim?

— Am spus că eşti nemâncat.

— Cum adică?

— Când n-ai mâncat, ţi se face foame, iar când ţi-e foame, îţi vine să mănânci şi lucruri care, în alt moment, nu ţi-ar plăcea. Eu sunt mâncarea… dată mai demult deoparte, dar din care ţi-ar plăcea să te înfrupţi… în seara asta.

— O, Marguerite! De unde-ai învăţat să vorbeşti în felul ăsta?

— De la dumneata! Iată: de când te-ai despărţit de doamna de Servy, ai avut, din câte ştiu, patru metrese – de astă-dată, cocote, în felul lor, artiste. Şi-atunci cum aş putea explica altfel decât printr-o foame de moment… tentativele dumitale din seara asta?

— Ţi-o spun fără înconjur şi fără politeţuri: m-am îndrăgostit din nou de dumneata. Tare, tare de tot. Poftim.

— I-auzi! Şi ai vrea s-o... iei de la capăt?

— Da, doamnă.

— În seara asta!

— Of! Marguerite!

— Bun. Iarăşi te-ai scandalizat. Dragul meu, să fim înţeleşi. Nu ne mai suntem nimic unul celuilalt, nu-i aşa? Sunt soţia dumitale, e-adevărat, dar soţia dumitale liberă. Eram pe punctul de a începe o altă legătură, iar dumneata îmi ceri să-ţi acord întâietate. Ţi-o voi acorda... la acelaşi preţ.

— Nu-nţeleg.

— Să-ţi explic. Sunt la fel de bine ca artistele dumitale? Dar fii sincer.

— De o mie de ori mai bine.

— Mai bine decât cea mai bine?

— De-o mie de ori.

— Şi cât te-a costat dumneaei, cea mai bine, în trei luni?

— Nu mai pricep nimic.

— Am întrebat cât te-a costat, în trei luni, cea mai fermecătoare dintre metresele dumitale, ca bani, bijuterii, mese, teatru şi celelalte, mă rog, întreţinerea completă?

— Mai ştiu eu...?

— Trebuie să ştii. Hai, un preţ mediu, moderat. Cinci mii de franci pe lună: cam aşa?

— Da... Cam aşa.

— Atunci, dragule, scoate cinci mii de franci şi sunt a dumitale o lună întreagă, începând din seara asta.

— Ai înnebunit.

— Ei, dac-o iei aşa, noapte bună.

Contesa trece la dânsa în dormitor. Patul este pregătit. În odaie pluteşte un parfum uşor, care pătrunde în draperii.

Contele apare în prag:

— Ce frumos miroase aici!

— Adevărat?... Şi totuşi e acelaşi parfum. Folosesc tot *peau d'Espagne*[1].

— Hm, uimitor... Miroase foarte frumos.

— Se poate. Dar acum fă-mi plăcerea şi pleacă, pentru că vreau să mă culc.

— Marguerite!

— Pleacă!

Contele intră în dormitor şi se aşază într-un fotoliu.

Contesa:

— A, dacă-i pe-aşa, să nu spui că nu ţi-am spus.

Cu mişcări încete, îşi dă jos bluza cu care a fost la bal, lăsându-şi goale braţele albe. Apoi le ridică deasupra capului, ca să-şi despletească părul în faţa oglinzii; iar de sub o spumă de dantele, la marginea corsetului de mătase neagră se iveşte ceva trandafiriu.

Contele sare în picioare şi se duce spre ea.

Contesa:

— Să nu te apropii de mine, că mă supăr!...

El o strânge în braţe şi-i caută buzele.

Atunci, aplecându-se iute, ea înşfacă de pe măsuţa de toaletă un pahar cu apă de gură parfumată şi, peste umăr, i-l aruncă în faţă soţului ei.

El se ridică şiroind, furios, mormăind:

— Asta-i o prostie.

— Se prea poate... Dar ştii ce condiţie am pus: cinci mii de franci.

— Ar fi o stupiditate!...

— De ce?!

— Cum de ce? Să plătesc ca să mă culc cu soţia mea?!

— Vai, ce cuvinte urâte foloseşti!...

— Aşa o fi. Dar îţi repet c-ar fi stupid să-mi plătesc soţia, soţia legitimă.

— E mult mai stupid ca, având o soţie legitimă, să plăteşti nişte cocote.

— De acord, dar nu vreau să fiu caraghios.

Contesa s-a aşezat pe o sofa. Îşi scoate încet ciorapii, întorcându-i ca pe o piele de şarpe. Pulpa ei trandafirie iese din teaca de mătase mov, iar piciorul delicat se sprijină pe covor.

Contele se apropie puţin şi spune, cu glas drăgăstos:

— Ce idee trăsnită mai e şi asta?

— Care idee?

— Să-mi ceri cinci mii de franci.

— Nimic mai firesc. Suntem străini unul faţă de celălalt, nu-i aşa? Dar mă doreşti. Nu mă poţi lua de nevastă, de vreme ce suntem căsătoriţi. Şi atunci mă cumperi, poate puţin mai ieftin decât pe alta.

Însă ia gândeşte-te. Banii ăştia, în loc să ajungă la vreo pupăză care cine ştie ce-ar face cu ei, vor rămâne în casa dumitale, în menajul dumitale. Şi apoi, pentru un bărbat inteligent, ce poate fi mai nostim, mai original decât să-şi plătească propria soţie? În amorul nelegitim, bărbaţilor le place doar ceea ce costă mult, foarte mult. Dai amorului nostru… legitim un preţ nou, îi adaugi o savoare de desfrâu, un dram de… impudoare… tarifându-l ca pe amorul contra cost. Nu am dreptate?

Se ridică, aproape goală, şi se îndreaptă spre un cabinet de toaletă.

— Acum, domnule, pleacă, sau sun să vină camerista.

Contele, în picioare, perplex, se uită la ea şi, deodată, îi aruncă portofelul în obraz:

— Ţine, hoţomanco, poftim şase mii… Dar ai grijă!

Contesa ia banii de pe jos, îi numără şi întreabă, cu glas leneş:

— Să ce?

— Să nu te obişnuieşti.

Ea izbucneşte în râs şi, îndreptându-se spre el, spune:

— Cinci mii pe lună, stimabile, sau te trimit înapoi la cocotele dumitale. Ba chiar, dacă… dacă ai să fii mulţumit…, am să urc preţul.

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

Sceneta „La marginea patului“ („*Au bord du lit*“) a apărut în numărul 1435, din 23 octombrie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost reluată în volumul de nuvele şi povestiri *Monsieur Parent*, publicat în 1885.

1. *Peau d'Espagne* („piele de Spania“) este denumirea unui parfum în legătură cu care doctorul Havelock Ellis (1859-1939), unul dintre întemeietorii sexologiei, făcea următoarele remarci: „*Peau d'Espagne* poate fi menţionat ca un parfum foarte complex şi somptuos, fiind adesea favoritul persoanelor senzuale; puterea lui se

datorează în bună măsură prezenţei mirosului sexual animal brut de mosc şi de zibetă. [...] Unii spun, poate cu drept cuvânt, că, dintre toate parfumurile, *peau d'Espagne* seamănă cel mai mult cu mirosul pielii de femeie; nu e limpede dacă el sugerează şi mirosul de piele prelucrată. Este însă neîndoios că mirosul de piele prelucrată acţionează ca un curios stimulant sexual asupra multor bărbaţi şi femei“ (*Studies in the Psychology of Sex*, vol. 4: *Sexual Selection in Man*, Philadelphia, F.A. Davis Company, 1905, pp. 99-100). Maupassant evocă de multe ori virtuţile afrodiziace ale parfumurilor; în povestirea *Salvarea* (din volumul de faţă), anticipând parcă observaţiile lui Havelock Ellis, un personaj spune: „Parfumul este esenţial pentru a seduce un bărbat; căci îi trezeşte amintiri inconştiente care îl împing la acţiune; parfumul pricinuieşte confuzii obscure în mintea lui, îl tulbură şi îl moaie, amintindu-i de plăceri“.

Răzbunătorul

Când domnul Antoine Leuillet se căsători cu văduva Mathilde Souris, se făceau aproape zece ani de când era îndrăgostit de ea.

Răposatul domn Souris fusese prietenul lui, vechiul său coleg de şcoală.

Leuillet ţinea mult la el, dar îl considera cam bleg. Spunea adeseori: „Pe bietul Souris nu-l dă mintea afară din casă“. Când Souris se căsători cu domnişoara Mathilde Duval, Leuillet fu surprins şi puţin jignit, căci şi lui îi cam plăcea fata. Era fiica unei vecine care ţinuse pe vremuri o mercerie şi care se retrăsese din afaceri, cu o brumă de avere. Era o fată drăguţă, gingaşă, deşteaptă. Se mărită cu Souris pentru banii lui.

Atunci în Leuillet încolţiră alte năzuinţe. Începu s-o curteze pe soţia prietenului său. Era bărbat bine, isteţ şi, pe deasupra, bogat. Era sigur de izbândă; eşuă. Atunci se îndrăgosti de ea de-a binelea, dar apropierea de soţ îl obliga la discreţie, îl intimida, îl stânjenea. Doamna Souris îşi închipui că Leuillet renunţase la gândul de a o cuceri şi îi deveni prietenă sinceră.

Şi aşa trecură nouă ani.

Într-o dimineaţă însă, un comisionar îi aduse lui Leuillet o scrisoare disperată de la biata femeie. Souris tocmai murise subit din cauza ruperii unui anevrism.

Vestea îl zdruncină zdravăn pe Leuillet, căci el şi Souris erau de-o seamă, dar aproape de îndată îl copleşi o senzaţie de bucurie profundă, de uşurare fără margini, de descătuşare.

Doamna Souris era liberă.

Avu totuşi grijă să afişeze aerul îndurerat pe care-l impunea situaţia, aşteptă cât trebui, respectă convenienţele. După un an si trei luni, se însură cu văduva.

Lumea consideră firească şi chiar generoasă fapta lui. Era gestul unui prieten bun şi-al unui om cinstit.

Leuillet era fericit, în sfârşit fericit.

Au trăit în cea mai afectuoasă intimitate, căci se înţeleseseră şi se preţuiseră de la bun început. Nu aveau nici un secret unul faţă de celălalt şi îşi împărtăşeau şi cele mai tainice gânduri. Acum, Leuillet îşi iubea soţia cu o dragoste tihnită si încrezătoare, o iubea ca pe o tovarăşă tandră şi devotată, în care vedea o egală şi o confidentă. Dar îi rămăsese în suflet o stranie şi inexplicabilă ranchiună împotriva răposatului Souris, care o posedase primul pe această femeie, care culesese floarea tinereţii şi a sufletului ei, care întru câtva o depoetizase. Amintirea soţului mort strica fericirea soţului viu; iar această gelozie postumă chinuia acum inima lui Leuillet zi şi noapte.

Ajunsese să vorbească întruna despre Souris, să ceară despre el nenumărate detalii intime şi secrete, să vrea să ştie totul despre obiceiurile şi despre persoana lui. Îl urmărea cu zeflemeaua până în pânzele albe, amintind cu plăcere răutăcioasă cusururile lui, stăruind asupra obiceiurilor lui ridicole, accentuându-i defectele.

Îşi chema nevasta la tot pasul, dintr-un capăt al casei în altul.

— Hei, Mathilde!

— Da, iubitule.

— Vino să-mi spui ceva.

Ea sosea mereu zâmbitoare, căci ştia că urmau să vorbească despre Souris, dar nu descuraja această manie inofensivă a noului ei soţ.

— Auzi, mai ţii minte când Souris a vrut să-mi demonstreze că bărbaţii scunzi sunt mai iubiţi decât cei înalţi?

Şi se lansa în reflecţii răutăcioase faţă de defunct, care era scund, şi discret avantajoase pentru el, care era înalt.

Iar doamna Leuillet îi dădea de înţeles că are dreptate, mare dreptate; şi râdea din toată inima, făcând haz pe seama fostului ei soţ, spre marea plăcere a noului soţ, care avea grijă să adauge de fiecare dată:

— Şi Souris ăsta, ce bleg!

Erau fericiţi, pe deplin fericiţi. Iar Leuillet îi dovedea întruna soţiei sale dragostea lui neostoită, în toate felurile cu putinţă.

Într-o noapte însă, cum nu reuşeau deloc să adoarmă, emoţionaţi amândoi de o izbucnire de tinereţe, Leuillet, care îşi ţinea soţia strâns în braţe şi o săruta cu foc, o întrebă deodată:

— Auzi, dragă...

— Ce-i?

— Souris... mi-e şi greu să te-ntreb... Souris era bun... la pat?

Ea îl sărută apăsat şi murmură:

— Nu ca tine, motănelule.

Flatat în amorul-propriu de bărbat, Leuillet continuă:

— Cred că era cam... bleg... nu-i aşa?

Ea nu răspunse. Doar chicoti maliţios şi îşi ascunse faţa în gâtul soţului său.

El o întrebă:

— Era bleg şi... şi... cum să spun... nepriceput?“

Ea clătină uşor din cap, ceea ce însemna: „Da, nepriceput“.

El continuă:

— Cred că te plictisea rău noaptea, nu?

De astă-dată, ea avu un acces de sinceritate şi îi răspunse:

— O, da!

El o sărută din nou pentru aceste cuvinte şi murmură:

— Ce brută! Nu erai fericită cu el, nu-i aşa?

Ea răspunse:

— Nu era mereu plăcut.

Leuillet se simţi încântat făcând în minte o comparaţie în avantajul său între situaţia de dinainte a soţiei lui şi cea de acum.

Tăcu o vreme, apoi tresări vesel şi întrebă:

— Auzi...?

— Ce?

— Vrei să fii sinceră, dar foarte sinceră cu mine?

— Sigur, iubitule.

— Ei bine, hm, sincer, n-ai fost niciodată tentată să... să... să-l înşeli pe prostul ăla de Souris?

Doamna Leuillet scoase un „O!“ pudic şi se ascunse şi mai

adânc la pieptul soţului său. Dar Leuillet văzu că râdea.

Atunci insistă:

— Hai, sincer, recunoaşte! Chiar că merita să poarte coarne, cu mutra aia! Ar fi tare, tare de tot! Dragul de Souris – hai, hai, draga mea, mie poţi să-mi spui, mai ales mie.

Apăsa acel „mie“, convins că, dacă ea s-ar fi gândit să-l înşele pe Souris, numai cu el ar fi făcut-o; şi fremăta de plăcere în aşteptarea unei astfel de mărturisiri, încredinţat că, dacă n-ar fi fost virtuoasă cum o ştia el, ar fi cucerit-o de-atunci.

Dar ea nu răspundea, continuând să râdă ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva din cale-afară de comic.

Leuillet începu şi el să râdă la gândul că i-ar fi putut pune coarne lui Souris. Ce renghi! Ce farsă bună! Chiar aşa, ce farsă bună!

Se bâlbâia, vesel nevoie mare:

— Bietul Souris, amărâtul! Cu mutra aia! Oho! Da! O, da!

Acum doamna Leuillet se chircea în aşternut, râzând în hohote, cu lacrimi.

Iar Leuillet repeta:

— Hai, recunoaşte, recunoaşte. Fii sinceră! Îţi dai seama că nu mă poate deranja, tocmai pe mine.

Atunci ea bâigui, înăbuşindu-se:

— Da, da.

Soţul ei insista:

— Da, ce? Haide, spune tot.

Ea continuă să râdă mai discret şi, apropiindu-şi buzele de urechea lui Leuillet, care se aştepta la o mărturisite plăcută, şopti:

— Da… l-am înşelat.

El simţi un fior rece ca gheaţa până în adâncul oaselor şi bolborosi, disperat:

— L-ai… l-ai… l-ai înşelat… cum se înşală?

Crezând că mărturisirea ei continuă să-l amuze, ea răspunse:

— Da… cum se înşală.

El simţi o asemenea lovitură, încât se ridică în capul oaselor, cu respiraţia tăiată, răscolit de parcă tocmai ar fi aflat că a fost el

însuşi înşelat.

La început nu spuse nimic; apoi, după câteva secunde, rosti doar: „A!“. Nici ea nu mai râdea, înţelegându-şi prea târziu greşeala.

Într-un târziu, Leuillet o întrebă:

— Şi cu cine?

Rămase mută, căutând o explicaţie.

El repetă:

— Cu cine?

În cele din urmă, ea răspunse:

— Cu un tânăr.

Leuillet se întoarse brusc către ea şi îi spuse rece:

— Îmi închipui că sigur nu cu vreo bucătăreasă. Cu ce tânăr?

Ea nu răspunse. Leuillet trase cearşaful cu care era acoperită şi îl azvârli în mijlocul patului, repetând:

— Vreau să ştiu cu ce tânăr, n-auzi?

Atunci ea rosti cu greu:

— Voiam să râd.

Dar el clocotea de mânie:

— Ce? Cum? Voiai să râzi? Înseamnă că de mine râdeai? Nu mă lua pe mine cu de-astea, auzi? Cum îl cheamă pe tânăr?

Ea stătea pe spate nemişcată, fără să răspundă.

El o apucă de braţ şi o strânse cu putere:

— N-auzi? Răspunde când îţi vorbesc!

Atunci ea spuse nervoasă:

— Ai înnebunit, lasă-mă-n pace!

El tremura de furie, nemaiştiind ce să spună, exasperat, şi o zgâlţâia repetând:

— N-auzi? N-auzi?

Ea se smulse brusc, dar atinse cu vârful degetelor nasul soţului său. El se înfurie, crezându-se lovit, şi se năpusti asupra ei.

Acum o ţinea sub el, pălmuind-o cu năduf şi strigând:

— Na! Na! Na! Nenorocito, târfo! Târfo!

Într-un târziu, gâfâind, istovit, se ridică, se îndreptă spre comodă să-şi pună un pahar de apă îndulcită cu floare de

portocal, căci se simţea sleit de puteri.

Ea plângea în fundul patului, cu sughiţuri, simţind că toată fericirea i s-a sfârşit, din vina ei.

Atunci, printre lacrimi, bâigui:

— Ascultă, Antoine, vino-ncoace, te-am minţit, ai să înţelegi, ascultă.

Şi, pregătită acum să se apere, înarmată cu motive şi cu şiretlicuri, îşi ridică puţin capul ciufulit, cu boneta strâmbă.

Iar el, întorcându-se către ea, se apropie, ruşinat că o lovise, dar simţind în adâncul sufletului său de soţ o ură nesfârşită împotriva acestei femei care îl înşelase pe celălalt, pe Souris.

Traducere de Cristina Constantin

Povestirea „Răzbunătorul“ („*Le Vengeur*“) a apărut prima oară în numărul 1449, din 6 noiembrie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă postum în volumul colectiv *Le Colporteur* (1900).

Înţelepciune

Baronului de Vaux[1]

Blérot era prietenul meu din copilărie, tovarăşul meu cel mai drag; nu aveam secrete unul faţă de celălalt. Ne lega o prietenie adâncă, a sufletelor şi a minţilor, o intimitate fraternă, o absolută încredere reciprocă. Îmi destăinuia cele mai delicate gânduri ale lui, chiar şi pe cele pe care unii nu îndrăznesc să le mărturisească nici propriei conştiinţe. Şi la fel i le împărtăşeam şi eu pe-ale mele.

Fusesem confidentul tuturor amorurilor lui. Iar el, al tuturor amorurilor mele.

Când m-a anunţat că urmează să se însoare, m-am simţit rănit, trădat. Am ştiut că afecţiunea caldă, absolută care ne unea luase sfârşit. Între noi apăruse soţia lui. Intimitatea patului stabileşte între două fiinţe, chiar şi după ce iubirea a dispărut, un soi de complicitate, de alianţă misterioasă. Bărbatul şi nevasta sunt ca doi asociaţi discreţi, care se ţin deoparte de tot restul lumii. Dar strânsa legătură dintre ei, pe care o pecetluieşte sărutul conjugal, se desface brusc din ziua în care soţia îşi găseşte un amant.

Ţin minte de parc-ar fi fost ieri ceremonia căsătoriei lui Blérot. Nu voisem să asist şi la semnarea contractului, căci astfel de evenimente nu mă prea atrag; m-am dus doar la primărie şi la biserică.

Soţia lui, pe care n-o cunoşteam, era o blondă înăltuţă, subţire, frumuşică, cu ochi palizi, cu obrazul palid, cu mâini palide. Avea un mers unduios, de parcă ar fi plutit într-o barcă, şi fiecare pas al ei părea însoţit de o lungă reverenţă graţioasă.

Blérot se arăta foarte îndrăgostit de ea. O privea întruna şi îl simţeam că femeia asta trezeşte în el o poftă nemăsurată.

Am trecut pe la el după câteva zile. Mi-a spus:

— Nu-ţi poţi închipui cât sunt de fericit. O iubesc la nebunie. De altfel, este… este…

Nu şi-a dus fraza până la capăt, dar şi-a pus două degete pe gură, cu un gest care însemna „divină, delicioasă, perfectă“ şi aşa mai departe.

L-am întrebat râzând:

— Chiar aşa?

Mi-a răspuns:

— Tot ce poate visa un bărbat!

M-a prezentat doamnei, iar ea s-a arătat încântătoare, familiară atât cât se cuvine şi mi-a spus să mă simt la ei ca acasă. Dar eu îmi dădeam seama că Blérot nu-mi mai aparţinea, că legătura dintre noi fusese retezată – de-abia dacă mai găseam ce să ne spunem.

Am plecat. Apoi am întreprins o călătorie în Orient. La înapoiere, am făcut un ocol prin Rusia, Germania, Suedia şi Olanda.

M-am întors la Paris după un an şi jumătate.

A doua zi după ce sosisem, pe când mă plimbam pe bulevard bucurându-mă din nou de aerul Parisului, văd venind spre mine un bărbat palid, tras la faţă, care semăna cu Blérot tot atât cât ar putea semăna între ei un tuberculos scheletic şi un bărbat trupeş, cu obrajii trandafirii. L-am privit surprins, îngrijorat, întrebându-mă dacă el e. M-a văzut, a scos un strigăt, a întins braţele spre mine. Am făcut la fel şi ne-am îmbrăţişat în mijlocul bulevardului. După ce ne-am plimbat de câteva ori între strada Drouot şi Teatrul de Vodevil, venind vremea să ne despărţim, căci părea deja extenuat de atâta mers, i-am zis:

— Nu arăţi prea bine. Eşti bolnav?

— Da, un pic, mi-a răspuns.

Arăta ca unul care nu mai are mult de trăit. Am simţit atunci năvălindu-mi în inimă toată vechea dragoste pentru bunul meu prieten, singurul pe care l-am avut vreodată. I-am strâns mâinile.

— Dar ce-ai păţit? Ce te supără?

— Nimic, sunt doar un pic obosit. O să-mi treacă.

— Doctorul ce ţi-a spus?

— Zice că am o anemie şi mi-a prescris fier şi carne roşie.

Mi-a încolţit în minte o bănuială. L-am întrebat:

— Eşti fericit?

— Da, foarte fericit.

— Absolut fericit?

— Sigur că da.

— Dar soţia ta…?

— E încântătoare. O iubesc mai mult ca niciodată.

Dar am băgat de seamă că roşise. Părea stânjenit, de parcă s-ar fi temut să nu-i pun şi alte întrebări. L-am apucat de braţ, am intrat amândoi într-o cafenea goală la ora aceea, l-am obligat să se aşeze şi, privindu-l drept în ochi, i-am spus:

— Hai, René, spune tot.

— Păi n-am ce să-ţi spun, a bâiguit el.

Am continuat, cu glas ferm:

— Nu e adevărat. Eşti bolnav, probabil de inimă, şi nu îndrăzneşti să spui nimănui. Te macină o supărare. Mie însă o să-mi spui. Hai, aştept.

A roşit iar, apoi a îngăimat, întorcând capul:

— E stupid!… dar sunt… sunt terminat!

Văzând că tace iar, am repetat:

— Hai, dă-i drumul.

Atunci a spus brusc, de parcă ar fi dat afară din el un gând chinuitor, încă nemărturisit:

— Am o nevastă care mă ucide… Poftim!

Nu pricepeam.

— Îţi face viaţa amară? Te chinuie zi şi noapte? Cum? De ce?

A murmurat, cu glas slab, de parcă ar fi destăinuit o crimă:

— Nu… O iubesc eu prea tare.

Am rămas cu gura căscată în faţa acestei mărturisiri brutale. Apoi am simţit că mă apucă râsul, dar până la urmă am putut răspunde:

— Mă gândesc că ai putea s-o… s-o iubeşti mai puţin.

Era iarăşi foarte palid. Şi-a luat totuşi inima-n dinţi şi mi-a vorbit deschis, ca pe vremuri:

— Nu, nu pot. Şi asta mă omoară. Ştiu. Mor. Mor cu zile. Şi mi-e frică. Sunt zile, ca azi, când îmi vine s-o părăsesc, să-mi iau lumea-n cap, să mă duc unde-oi vedea cu ochii, numai ca să mai pot trăi. Apoi, seara, mă întorc acasă fără voia mea, cu paşi mărunţi, cu sufletul chinuit. Urc încet pe scări. Sun. Iar ea mă aşteaptă într-un fotoliu. Şi-mi spune: „Ce târziu ai venit!“. O sărut. Apoi stăm la masă. Şi, în tot acest timp, eu mă gândesc: „După cină, o să ies, mă urc în tren şi plec definitiv“. Dar când ne întoarcem în salon mă simt atât de obosit, încât nu mai am curaj să mă ridic. Aşa că rămân. Şi apoi… apoi, de fiecare dată, mă dau bătut…

Nu m-am putut abţine să zâmbesc. A observat şi a urmat:

— Râzi tu, râzi, dar să ştii că e groaznic.

— Dar de ce nu-i spui şi ei? Doar nu e un monstru, o să înţeleagă…

A ridicat din umeri.

— O, ţie ţi-e uşor să vorbeşti! Nu-i spun nimic, pentru că-i cunosc firea. Ai auzit zicându-se despre câte o femeie: „E la al treilea soţ“? Da, nu-i aşa, şi ai zâmbit, ca adineauri. Şi totuşi e adevărat. Ce-i de făcut? Nu e vina nici a ei, nici a mea. Aşa e ea, pentru că aşa a făcut-o natura. Are un temperament de mesalină. Ea nici nu ştie, eu însă da, spre ghinionul meu. Este fermecătoare, tandră, plăcută, iar dezmierdările noastre nebuneşti, care pe mine mă sleiesc de puteri şi mă ucid[2], ei i se par absolut fireşti. Pare neştiutoare ca o elevă de pension. Şi chiar e neştiutoare, draga de ea.

În fiecare zi iau hotărâri drastice. Înţelege-mă că mor. Dar este de-ajuns să-i văd ochii, ochii aceia din care răzbate dorinţa arzătoare a buzelor ei, ca să sucomb de îndată, spunându-mi: „E ultima dată, nu-mi mai trebuie sărutările ei ucigătoare“. Pe urmă, după ce iarăşi am cedat, ca astăzi, ies din casă, merg fără ţintă, gândindu-mă că o să mor, că sunt pierdut, că s-a isprăvit.

Mintea mi-e atât de bolnavă, încât ieri am dat o raită prin

cimitirul Père Lachaise. Mă uitam la pietrele de mormânt aliniate ca nişte piese de domino şi mă gândeam: „În curând, aici o să fiu şi eu“. M-am întors acasă, hotărât să-i spun că sunt bolnav, hotărât s-o evit. Dar n-am putut.

O, nici nu ştii ce-nseamnă asta! Întreabă-l pe un fumător otrăvit de nicotină dacă poate renunţa la obiceiul lui pe cât de plăcut, pe-atât de ucigător. Îţi va spune că a încercat de o sută de ori, în zadar. Şi va adăuga: „Asta e, prefer să mor fumând“. Aşa şi eu. Când te laşi prins în mrejele unei asemenea pasiuni sau ale unui asemenea viciu, trebuie să mergi până la capăt.

S-a ridicat, mi-a întins mâna. Simţeam cum mă năpădeşte o furie dezlănţuită, o furie plină de ură faţă de femeia aceea, faţă de femeie, faţă de făptura aceea inconştientă, fermecătoare, îngrozitoare. Prietenul meu, pe picior de plecare, se încheia la pardesiu. I-am trântit-o, brutal:

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, mai bine găseşte-i amanţi decât să te laşi omorât aşa!

A ridicat iar din umeri, fără să răspundă, şi a ieşit.

Şase luni nu l-am mai văzut. Mă aşteptam în fiecare dimineaţă să primesc un ferpar prin care să fiu chemat la înmormântarea lui. Dar nu voiam nici să calc pe la el pe-acasă, din pricina unui sentiment complicat, în care se contopeau dispreţul pentru femeia aceea şi, pentru el, mânie, indignare şi nenumărate alte trăiri.

Într-o frumoasă zi de primăvară, mă plimbam pe Champs-Elysées. Era o după-amiază călduţă, din cele care deşteaptă în noi desfătări secrete, care ne aprind privirile şi ne umplu de o năvalnică bucurie a vieţii. Deodată, o bătaie pe umăr. Mă întorc: era el! Era el – arătos, durduliu, plesnind de sănătate, bucălat, roşu în obraji.

Mi-a întins amândouă mâinile, voios nevoie mare, şi a exclamat:

— Greu mai dă omul de tine!

M-am uitat la el, stupefiat:

— Da… Măi să fie, felicitări! Te-ai schimbat mult în ultimele

luni!

S-a făcut roşu ca racul şi a răspuns, cu un râs forţat:

— Facem şi noi ce putem.

Mă uitam la el cu o încăpăţânare care-l stânjenea. Am întrebat:

— Deci te-ai… te-ai făcut bine?

— Da, sigur, mulţumesc, a îngăimat repede. Şi a adăugat, schimbând tonul: Dragul meu, ce noroc să te întâlnesc! Sper că de-acum înainte o să ne vedem mai des, nu?

Eu însă n-aveam de gând să-l slăbesc. Voiam să ştiu. L-am întrebat:

— Ascultă, ţii minte confidenţa pe care mi-ai făcut-o acum şase luni… Ia spune-mi… ai învăţat să rezişti?

— Hai să uităm ce ţi-am spus, dă-mi pace, a bâiguit el. Dar să ştii că, dacă tot am pus mâna pe tine, nu-ţi mai dau drumul. Vii să mănânci la mine.

M-a apucat o dorinţă de nestăpânit de a vedea interiorul acela şi de a înţelege, aşa că am primit.

După două ceasuri, intram la el în casă.

Soţia lui mi-a făcut o primire încântătoare. Avea un aer simplu, deopotrivă ingenuu şi distins, care te fermeca. Mâinile ei lungi, obrazul, gâtul erau minunat de albe şi de fine; era o femeie nobilă, rasată; şi avea mersul acela unduios, ca o plutire, de parcă ar fi îndoit uşor genunchiul la fiecare pas.

René a sărutat-o frăţeşte pe frunte şi a întrebat:

— Lucien încă n-a ajuns?

Ea a răspuns, cu un glas cristalin:

— Încă nu, iubitule. Ştii că mereu întârzie puţin.

S-a auzit soneria. A apărut un tânăr înalt, oacheş, cu obrazul păros şi cu o înfăţişare de Hercule monden. Am făcut cunoştinţă; îl chema Lucien Delabarre.

René şi cu el şi-au strâns mâinile energic. Apoi ne-am aşezat la masă.

Prânzul a fost delicios, plin de veselie. René îmi vorbea întruna, familiar, cordial, deschis, ca odinioară – „ştii, dragule“,

„ascultă, scumpule“, „ţii minte, bătrâne“. Deodată a exclamat:

— Nici nu-ţi închipui cât mă bucur că am dat iarăşi de tine. Parcă mă nasc a doua oară!

Mă uitam la nevastă-sa şi la celălalt bărbat. Atitudinea lor era impecabilă. Mi s-a părut totuşi de vreo două ori că schimbă între ei priviri furişe.

Când ne-am ridicat de la masă, René s-a întors către soţia lui, declarând:

— Scumpa mea, l-am regăsit pe Pierre şi îl răpesc; mergem să ne plimbăm şi să mai povestim, ca pe vremuri. Sper că ne ierţi că ieşim şi noi ca băieţii. Te las în compania domnului Delabarre.

Ea a zâmbit şi mi-a spus, întinzându-mi mâna:

— Să nu mi-l ţii prea mult.

Şi iată-ne, braţ la braţ, pe stradă. Atunci, pentru că voiam să ştiu cu orice preţ, l-am întrebat:

— Hai, ce s-a întâmplat? N-ai de gând să-mi spui?...

El însă m-a întrerupt brusc şi mi-a răspuns, pe tonul morocănos al unui om liniştit, tulburat fără motiv:

— Of, da’ mai lasă-mă cu întrebările tale! Apoi a adăugat cu voce scăzută, de parcă ar fi vorbit singur, şi cu aerul convins al celor care au luat o hotărâre înţeleaptă: În fond, era o prostie să mă las omorât aşa!

N-am insistat. Mergeam cu paşi iuţi. Am început să sporovăim. Deodată, mi-a şoptit la ureche:

— Ce-ar fi să megem pe la târfe? Ce zici?

Am pufnit în râs.

— Cum pofteşti. Haidem, bătrâne.

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

Povestirea „Înţelepciune“ („*Un sage*“) a fost publicată prima oară în numărul 1477, din 4 decembrie 1883, al cotidianului „Gil Blas“ şi inclusă în volumul *Les Sœurs Rondoli*, apărut în 1884.

1. Redactor la „Gil Blas“, baronul Ludovic de Vaux (18..?-19..?) era specialist în echitaţie, tir şi cinegetică, domenii în care publicase sau avea să publice diferite lucrări. La curent cu scandalurile şi cu cronica mondenă a Parisului de la sfârşitul secolului al XIX-lea, Ludovic de Vaux pare să fi fost unul dintre modelele pe baza cărora Maupassant a creat personajul lui Georges Duroy (zis „Bel-Ami“ – protagonistul

romanului cu acelaşi nume).

2. Caracterul primejdios al unei activităţi sexuale considerate excesive era o temă recurentă în literatura medicală din epocă. În 1863 fusese tradusă în franceză lucrarea medicului englez William Acton (1813-1875), *The Functions and Disorders of the Reproductive Organs* (*Funcţiile şi tulburările organelor genitale*, 1857), din care cititorii aflau, printre altele: „Mulţi oameni căsătoriţi cred că actul sexual poate fi repetat cu regularitatea şi cu frecvenţa meselor. Până ce nu li se atrage atenţia asupra pericolului la care se expun, nici nu-şi închipuie că se fac vinovaţi de excese grave, aproape criminale. […] Pacienţilor trebuie să li se spună că fiecare act sexual este însoţit de o puternică zguduire a întregului organism şi că pierderea de lichid seminal poate vătăma organele deja slăbite. Prin astfel de excese se ajunge la îmbătrânire prematură şi la îmbolnăvirea organelor genitale“ (*op. cit.*, ed. a VI-a, 1875, London, J.& A. Churchill, pp. 191-192).

Rose

Cele două tinere par îngropate sub un aşternut de flori. Sunt singure în landoul imens, încărcat cu buchete ca un coş uriaş. Pe bancheta din faţa lor sunt două panere din satin alb pline cu violete de Nisa, iar pe blana de urs care le acoperă genunchii, o grămadă de trandafiri, mimoze, micşunele, margarete, tuberoze şi flori de portocal legate cu panglici de mătase pare să strivească cele două trupuri gingaşe, lăsând să iasă din acest pat luminos şi parfumat doar umerii, braţele şi puţin din corsaje, unul albastru, celălalt lila.

Biciul vizitiului e vârât într-o teacă de anemone, hăţurile cailor sunt capitonate cu micsandre, spiţele roţilor sunt îmbrăcate în rezede; iar în locul felinarelor, două buchete rotunde, enorme, par a fi ochii stranii ai acestei dihănii înflorite.

Landoul parcurge în trap întins Rue d'Antibes, precedat, urmat şi însoţit de o mulţime de alte trăsuri la fel de împodobite, pline cu femei ascunse sub un val de violete. Este sărbătoarea florilor la Cannes[1].

Toată lumea ajunge pe Boulevard de la Foncière, unde se desfăşoară bătaia. De-a lungul imensului bulevard, un dublu şir de echipaje ornate cu ghirlande merge înainte şi înapoi ca o panglică fără sfârşit. De la unul la altul sunt aruncate flori, care trec prin aer ca gloanţele, lovesc feţele tinere, se învârt în aer şi cad în praf, de unde le adună o armată de ţânci.

Pe trotuar – o mulţime de privitori, compactă, zgomotoasă şi calmă, zăgăzuită de jandarmi călări, care trec cu brutalitate şi-i împing înapoi pe curioşi, parcă pentru a nu-i lăsa pe săraci să se amestece cu bogaţii.

Din trăsuri, oamenii se strigă, se recunosc, se bombardează cu

trandafiri. Un car plin cu femei frumoase, îmbrăcate în roşu ca nişte diavoli, atrage şi seduce privirile. Un domn care seamănă cu Henric al IV-lea din portrete lansează cu însufleţire un enorm buchet legat cu un elastic. Sub ameniţarea loviturii, femeile îşi feresc ochii, iar bărbaţii se apleacă, însă proiectilul graţios, rapid şi ascultător descrie o curbă şi revine la stăpânul său, care îl aruncă de îndată spre o figură nouă.

Cele două tinere aruncă braţe întregi de flori şi primesc înapoi o grindină de buchete; apoi, după o oră de bătaie, ostenite, îi poruncesc vizitiului s-o ia pe drumul de pe malul mării, spre Golful Juan.

Soarele dispare dincolo de Esterel, desenând în negru, pe fondul învăpăiat al asfinţitului, silueta dantelată a muntelui. Marea calmă se întinde, albastră şi limpede, până la orizont, unde se confundă cu cerul, iar escadra[2] ancorată în mijlocul golfului pare o turmă de fiare monstruoase, care stau nemişcate pe apă, animale apocaliptice, împlătoşate şi cocoşate, cu catargele lor subţiri zbârlite ca nişte creste, cu ochi care se aprind la căderea nopţii.

Cele două tinere, întinse sub blana grea, privesc cu nostalgie. Una dintre ele spune într-un târziu:

— Ce minunate sunt unele seri, când totul pare frumos. Nu-i aşa, Margot?

Cealaltă răspunde:

— Da, e frumos. Dar întotdeauna lipseşte ceva.

— Ce anume? Eu mă simt întru totul fericită. Nu am nevoie de nimic.

— Ba da, doar că nu te gândeşti la asta. Oricât de bine ne-am simţi, oricât ne-ar toropi traiul bun, ne dorim mereu ceva mai mult… pentru inimă.

Prietena ei zâmbeşte:

— Puţină dragoste?

— Da.

Tac, privind înainte, apoi cea pe nume Marguerite murmură:

— Altfel, viaţa mi se pare de nesuportat. Am nevoie să fiu

iubită, fie şi numai de un câine. De fapt, aşa suntem toate, orice ai zice tu, Simone.

— Ba nu, draga mea. Prefer să nu fiu iubită de nimeni decât să fiu iubită de te miri cine. Crezi că mi-ar face plăcere să fiu, bunăoară, iubită de… de…

Caută pe cineva de care ar putea fi iubită, plimbându-şi privirea peste vastul peisaj. După turul de orizont, ochii îi cad pe cei doi nasturi de metal care lucesc pe spinarea vizitiului şi continuă, râzând:

— …de vizitiul meu?

Doamna Margot schiţează un surâs şi rosteşte, cu voce scăzută:

— Te asigur că e foarte amuzant să fii iubită de un servitor. Mi s-a întâmplat de vreo două-trei ori. Îţi aruncă nişte priviri atât de caraghioase, că-ţi vine să mori de râs. Desigur, te arăţi cu atât mai severă, cu cât ei sunt mai îndrăgostiţi, apoi, într-o bună zi, îi dai afară sub primul pretext apărut, pentru că ai deveni ridicolă dacă cineva şi-ar da seama.

Doamna Simone ascultă, privind ţintă înainte, apoi declară:

— Nu, în nici un caz, inima servitorului meu nu mi-ar fi de ajuns. Povesteşte-mi cum îţi dădeai seama că te iubeau.

— Îmi dădeam seama tot aşa ca în cazul celorlalţi bărbaţi: când deveneau stupizi.

— Mie ceilalţi nu mi se par atât de proşti când mă iubesc.

— Nişte tâmpiţi, draga mea, incapabili să vorbească, să răspundă, să priceapă ceva.

— Dar pentru tine cum era să fii iubită de un servitor? Cum erai, emoţionată… măgulită?

— Emoţionată? Deloc. Măgulită, da, oarecum. Ne măguleşte întotdeauna dragostea unui bărbat, oricine ar fi el.

— Ei, Margot, cum se poate?

— Da, da, chiar aşa. Uite, o să-ţi povestesc o aventură ciudată de care am avut parte. Vei vedea cât de ciudate şi de confuze sunt lucrurile care se petrec în noi în astfel de cazuri.

Se fac, în toamnă, patru ani de-atunci. Rămăsesem fără

cameristă. Încercasem vreo cinci-şase care se dovediseră neghioabe şi-mi pierdusem speranţa că voi găsi una potrivită, când citesc, în anunţurile dintr-un ziar, că o fată care ştie să coasă, să brodeze şi să coafeze caută o slujbă şi că va prezenta referinţe foarte bune. Mai vorbea şi engleza.

Am scris la adresa indicată şi, a doua zi, persoana în chestiune s-a înfăţişat. Era înăltuţă, subţire, cam palidă şi părea foarte timidă. Avea nişte ochi negri, frumoşi, un ten superb, mi-a plăcut pe loc. I-am cerut scrisorile de recomandare; avea una în engleză, căci spunea că lucrase până atunci pentru lady Rymwell, în casa căreia rămăsese zece ani.

Scrisoarea atesta că fata plecase de bunăvoie ca să vină în Franţa şi că nimeni nu avusese nimic a-i reproşa pe perioada îndelungatului său serviciu, în afara unei anumite „cochetării franţuzeşti".

Turnura pudibondă a frazei englezeşti m-a făcut chiar să zâmbesc puţin şi am angajat-o pe cameristă imediat.

A început să lucreze la mine chiar din ziua aceea; o chema Rose.

După o lună, o adoram.

Era o comoară, o perlă, un fenomen.

Ştia să coafeze cu un gust nespus; aranja dantelele unei pălării mai bine decât modistele şi ştia chiar să facă rochii.

Eram uimită de capacităţile ei. Niciodată nu fusesem servită astfel.

Mă îmbrăca repede, avea o mână uluitor de uşoară. Nu-i simţeam niciodată degetele pe piele, şi nimic nu-mi displace mai mult decât să fiu atinsă de mâna unei cameriste. Am căpătat în curând obiceiuri excesiv de leneşe, atât de mult îmi plăcea să mă las îmbrăcată, din cap până-n picioare şi de la cămaşă până la mănuşi, de către fata aceea înaltă şi timidă, care roşea mereu şi nu vorbea niciodată. Când ieşeam din baie, mă fricţiona şi mă masa cât timp dormitam pe divan; pe cuvânt dacă nu o consideram mai degrabă o prietenă de condiţie inferioară decât o simplă servitoare.

Într-o dimineaţă însă, portarul îmi spune, cu un aer misterios, că ar dori să stea de vorbă cu mine. Am rămas surprinsă şi l-am poftit în casă. Era un om de toată încrederea, un fost militar, fostă ordonanţă a soţului meu.

Părea stânjenit de ceea ce avea să-mi comunice. În cele din urmă, a spus bâlbâindu-se: „Doamnă, aşteaptă jos un comisar de poliţie".

Am întrebat brusc: „Ce doreşte?".

„Vrea să facă percheziţie în casă."

Desigur, poliţiştii sunt utili, dar îi detest. Nu cred că au o meserie nobilă. Am răspuns, enervată şi jignită: „Cum percheziţie? Pentru ce? Nu-l primesc".

Portarul a continuat: „Zice că ascundem un răufăcător".

De data asta m-am speriat şi i-am poruncit să-l poftească înăuntru pe comisar, ca să mi se dea explicaţii. Era un bărbat destul de bine-crescut, decorat cu Legiunea de onoare. S-a scuzat, şi-a cerut iertare, apoi mi-a declarat că am printre servitori un ocnaş!

Am fost revoltată; am răspuns că garantez pentru toţi servitorii mei, pe care i-am şi trecut în revistă.

„Portarul, Pierre Courtin, fost soldat."

„Nu e el."

„Vizitiul, François Pingau, ţăran din Champagne, fiul unui fermier al tatălui meu."

„Nu e el."

„Rândaşul, tot din Champagne şi tot fiul unor ţărani pe care îi cunosc, şi valetul pe care tocmai l-aţi văzut."

„Nu sunt ei."

„În cazul ăsta, vedeţi bine că vă înşelaţi."

„Mă iertaţi, doamnă, sunt sigur că nu mă înşel. Pentru că e vorba de un criminal de temut, vă rog să binevoiţi a-i chema aici, în faţa dumneavoastră şi a mea, pe toţi servitorii pe care-i aveţi."

La început m-am opus, apoi am cedat şi mi-am chemat sus toate slugile, bărbaţi şi femei.

Comisarul de poliţie i-a examinat pe toţi dintr-o singură

privire, apoi a declarat:

„Nu sunt toţi“.

„Mă iertaţi, domnule, mai e doar camerista, o fată pe care n-o puteţi confunda cu un ocnaş.“

A întrebat: „O pot vedea şi pe ea?“.

„Desigur.“

Am sunat după Rose, care a apărut imediat. Doar ce a intrat, că poliţistul a şi făcut semn, iar doi bărbaţi pe care nu-i văzusem, ascunşi după uşă, s-au repezit la ea, au prins-o de mâini şi i le-au legat cu nişte funii.

Am scos un ţipăt de furie şi am vrut să-i sar în apărare. Comisarul m-a oprit:

„Această fată, doamnă, este un bărbat pe nume Jean-Nicolas Lecapet, condamnat la moarte în 1879 pentru crimă precedată de viol. Pedeapsa i-a fost comutată în închisoare pe viaţă. A evadat acum patru luni. De-atunci îl căutăm“.

Eram năucită, îngrozită. Nu-mi venea să cred. Comisarul a continuat râzând: „Nu vă pot da decât o dovadă. Are un tatuaj pe braţul drept“. I-a suflecat mâneca. Era adevărat. Poliţistul a adăugat, cu un anume prost gust: „Aveţi încredere în noi în privinţa altor constatări“.

Şi mi-au luat camerista!

Ei bine, te rog să mă crezi că ceea ce mă stăpânea era nu mânia că fusesem păcălită, înşelată şi ridiculizată; nu ruşinea că fusesem îmbrăcată, dezbrăcată, manevrată şi atinsă de bărbatul acela, ci o… o… umilinţă profundă… o umilinţă de femeie. Înţelegi?

— Nu prea…

— Ia gândeşte-te… Băiatul ăla fusese condamnat… pentru viol… Mă gândeam… mă gândeam la cea… care fusese violată… şi mă simţeam… mă simţeam umilită… Poftim… Înţelegi acum?

Dar doamna Simone nu a răspuns. Se uita ţintă înainte, cu o privire încremenită şi ciudată, la cei doi nasturi lucitori ai livrelei, zâmbind ca un sfinx, cum zâmbesc uneori femeile.

Traducere de Daniela Mirodone

Povestirea „Rose“ a apărut prima oară în numărul 1533, din 29 ianuarie 1884, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost încorporată în volumul *Contes du jour et de la nuit*, publicat în 1885.

1. Bătaia cu flori la care se face aluzie a avut loc, se pare, în 24 ianuarie 1884 (v. Louis Forestier, note la Maupassant, *Contes et nouvelles*, Paris, Gallimard, N.R.F., „Bibliothèque de la Pléiade“, vol. 1, p. 1626). Faptul că e vorba de luna ianuarie explică prezenţa blănii de urs care le ţine de cald celor două femei.

2. Prin poziţia lui, Golful Juan oferă un excelent adăpost navelor franceze. Escadra Mediteranei, care ancora adeseori aici, constituia deopotrivă un punct de atracţie şi un motiv de mândrie naţională. În romanul *Bel-Ami* (partea I, capitolul 8), personajul Georges Forestier, ajuns la Cannes cu soţia, îi arată acesteia, indicându-i şi numele lor, o parte din navele de război ancorate în golf. Escadra a constituit un obiect de interes şi pentru pictori ca Henri Rudaux, Eugène Boudin sau Raoul Dufy.

Idilă

Lui Maurice Leloir[1]

Trenul tocmai plecase din Genova în direcţia Marseille, urmărind unduirile lungi ale coastei stâncoase, alunecând între mare şi munte ca un şarpe de fier, târându-se pe plajele cu nisip galben mărginite de valuri ca de un fir de argint, şi intrând dintr-odată în gura neagră a vreunui tunel, ca un animal în vizuina lui.

În ultimul vagon, o femeie grasă şi un tânăr stăteau faţă în faţă fără să-şi vorbească, privindu-se din când în când. Femeia să tot fi avut douăzeci şi cinci de ani; stătea lângă portieră, admirând peisajul. Era o ţărancă vânjoasă din Piemont, cu ochii negri, pieptul mare şi obrajii durdulii. Îngrămădise mai multe pachete sub bancheta de lemn şi ţinea pe genunchi un paner.

El părea să aibă vreo douăzeci de ani; era slab, ars de soare, avea obrazul tuciuriu al oamenilor care muncesc pământul sub bătaia soarelui. Lângă el, toată averea lui într-o bocceluţă: o pereche de încălţări, o cămaşă, nişte nădragi şi o haină. Şi el ascunsese ceva sub băncuţa de lemn: o lopată şi un târnăcop legate strâns cu o funie. Mergea să caute de lucru în Franţa.

Soarele urca pe cer vărsând o ploaie de foc peste coastă; era pe la sfârşitul lui mai, iar aerul era plin de miresme delicioase, care intrau în vagoane prin ferestrele coborâte. Sub cerul liniştit, portocalii şi lămâii înfloriţi îşi răspândeau parfumurile dulci, atât de gingaşe, atât de puternice, atât de tulburătoare, şi le amestecau cu suflarea trandafirilor care apăruseră pretutindeni ca nişte buruieni – de-a lungul căii ferate, în curţile bogate, în faţa bordeielor şi pe câmpii.

Pe coasta Mediteranei, trandafirii sunt la ei acasă! Umplu locul cu aroma lor puternică şi uşoară, iar aerul devine un cofet, ceva

mai savuros decât vinul şi la fel de ameţitor ca el.

Trenul mergea încet, ca şi cum ar fi vrut să mai întârzie în grădina asta îmbătătoare. Se oprea din când în când în gările mici, în faţa câtorva case albe, apoi pornea din nou agale, după o şuierătură prelungă. Nimeni nu urca. Lumea întreagă părea că dormitează în dimineaţa caldă de primăvară şi că nu poate hotărî dacă să-şi schimbe sau nu locul.

Femeia cea grasă închidea din când în când ochii, apoi îi deschidea tresărind, când panerul îi aluneca de pe genunchi, gata să cadă. Îl prindea cu o mişcare iute, se uita pe fereastră câteva minute şi adormea la loc. Fruntea îi era brobonită de sudoare; respira greu, de parcă ar fi apăsat-o o greutate.

Tânărul îşi înclinase capul şi dormea somnul greu al omului de rând.

Deodată, la ieşirea dintr-o gară, ţăranca păru să se trezească şi, deschizând panerul, scoase o bucată de pâine, nişte ouă fierte, un clondir de vin şi nişte prune, nişte prune roşii, frumoase, şi începu să mănânce.

Bărbatul se trezise şi el şi o privea, urmărind cum fiecare îmbucătură merge de la genunchi la gură. Stătea cu braţele încrucişate, cu ochii pironiţi, cu obrajii traşi şi cu buzele strânse.

Ea înfuleca de zor, ca o femeie grasă ce era, mai luând câte un gât de vin ca să ajute ouăle să lunece mai uşor, mai oprindu-se să-şi tragă sufletul.

Înghiţi tot – pâinea, ouăle, prunele, vinul. Şi, îndată ce ea termină de mâncat, flăcăul închise ochii. Atunci, simţindu-se apăsată, femeia îşi desfăcu corsajul, iar el începu din nou să privească.

Fără să se arate deloc îngrijorată, femeia continuă să-şi descheie nasturii de la rochie, iar sânii ei grei împingeau stofa la o parte, scoţând la iveală, prin deschizătura crescândă, un petic de rufărie albă şi puţină piele.

Apoi, când se simţi mai în largul său, spuse în italiană:

— E-aşa de cald, că nu se mai poate respira.

Tânărul îi răspunse în aceeaşi limbă şi cu acelaşi accent:

— E vreme bună de călătorit.

Ea întrebă:

— Eşti din Piemont?

— Din Asti.

— Eu, din Casale.

Erau vecini[2]. Începură să flecărească.

Vorbiră despre tot soiul de lucruri banale pe care şi le repetă întruna oamenii din popor şi care sunt de ajuns pentru mintea lor înceată şi mărginită. Vorbiră despre ţinutul lor de baştină. Aveau cunoştinţe comune. Pomeniră diferite nume, împrietenindu-se pe măsură ce descopereau oameni pe care-i ştiau amândoi. Cuvintele repezi, grăbite le ieşeau din gură cu terminaţiile lor sonore şi cu melodia lor italiană. Apoi povestiră despre ei înşişi.

Ea era măritată; avea deja trei copii pe care-i lăsase în grija surorii ei, pentru că găsise o slujbă de doică, o slujbă bună la o doamnă franţuzoaică, la Marseille.

El căuta de muncă. I se spusese că va găsi ceva pe-acolo, căci se construia mult.

Apoi tăcură.

Căldura devenise îngrozitoare, căzând ca o ploaie pe acoperişul vagoanelor. Un nor de praf se ridica în spatele trenului şi intra înăuntru; iar mireasma portocalilor şi trandafirilor era din ce în ce mai puternică, mai pătrunzătoare, mai grea.

Cei doi călători adormiră din nou.

Deschiseră ochii din nou aproape în acelaşi timp.

Soarele cobora înspre mare, iluminându-i suprafaţa albastră cu un şuvoi de lumină. Aerul, mai proaspăt, părea mai uşor.

Cu corsajul desfăcut, cu obrajii căzuţi şi privirea palidă, doica gâfâia; spuse, cu glas stins:

— N-am mai alăptat de ieri; acum sunt ameţită şi simt că-mi vine leşin.

El nu răspunse, neştiind ce să zică. Ea continuă:

— Când ai lapte cum am eu, trebuie să dai sân de trei ori pe zi, altfel te apasă. E ca o greutate pe inimă; o greutate care nu-mi dă voie să respir şi care mă moleşeşte. E mare chin când ai atâta

lapte.

— Da. Mare chin. Şi cred că şi mare bătaie de cap, spuse el.

Părea într-adevăr bolnavă, copleşită şi în pragul leşinului. Murmură:

— E de ajuns s-apeşi puţin, că laptele ţâşneşte ca dintr-o cişmea. E chiar curios. Nici nu-ţi vine să crezi. La Casale, toţi vecinii veneau să mă vadă.

— Zău? întrebă el.

— Zău. Ţi-aş arăta şi dumitale, dar nu mi-ar fi de nici un folos. Oricum, nu iese destul de mult aşa.

Şi tăcu.

Trenul se opri la o haltă. Lângă o barieră, o femeie ţinea în braţe un copilaş care plângea. Era slabă şi zdrenţăroasă.

Doica se uita la ea. Spuse, cu milă în glas:

— Încă una pe care aş putea-o ajuta. Iar copilaşul m-ar uşura pe mine. Nu sunt bogată, de vreme ce mi-am lăsat casa, pe-ai mei şi pe-ăla micu', drăguţul de el, ca să am o slujbă; dar aş da cinci franci numai să pot alăpta copilaşul ăla zece minute. S-ar linişti şi el şi m-aş linişti şi eu, şi-ncă cum. Aş simţi că mă nasc a doua oară.

Tăcu din nou. Apoi îşi trecu de mai multe ori mâna fierbinte peste fruntea asudată. Şi gemu:

— Nu mai pot. Simt că mor.

Şi, cu o mişcare inconştientă, îşi desfăcu rochia complet.

Sânul drept apăru, mare, întins, cu sfârcul maroniu. Sărmana femeie se tânguia:

— Ah! Doamne! Ah! Doamne! Ce să mă fac?

Trenul pornise din nou şi îşi continua drumul printre florile ce-şi răspândeau mirosul pătrunzător, ca în serile călduţe. Câte o barcă de pescuit părea că doarme pe marea albastră, iar pânza ei albă şi nemişcată se reflecta în apa în care parcă moţăia o altă barcă, stând cu capul în jos.

Tânărul, tulburat, îngăimă:

— Păi… doamnă… aş putea să vă ajut eu…

Ea îi răspunse cu glasul gâtuit:

— Da, dacă vrei, m-ai ajuta mult. Nu mai pot, nu mai pot.

El îngenunche în faţa ei, iar ea se aplecă, ducându-i la gură, cu o mişcare de doică, sfârcul cafeniu. Apucase sânul cu ambele mâini ca să i-l întindă tânărului, şi o picătură de lapte apăru în vârf. El o sorbi iute, prinzând între buze ţâţa grea, ca pe un fruct. Şi începu să sugă cu nesaţ.

Îi cuprinsese talia cu braţele şi o strângea, trăgând-o spre el; şi bea cu înghiţituri mici, mişcându-şi capul cum fac şi copiii.

Deodată, ea zise:

— De-ajuns cu ăsta, treci la celălalt.

Ascultător, flăcăul trecu la celălalt sân.

Doica îşi pusese mâinile pe spatele lui şi respira acum uşurată, fericită, bucurându-se de mirosul florilor amestecat cu adierile aduse în vagoane de mişcarea trenului.

— Miroase bine pe-aici, spuse ea.

Flăcăul nu răspunse; continua să bea de la izvorul acela viu, cu ochii închişi, ca pentru a simţi mai bine gustul.

Ea îl dădu însă uşurel la o parte:

— Gata, de-ajuns. Mă simt mai bine. Parcă sunt din nou eu.

El se ridicase, ştergându-se la gură cu mâneca hainei.

În timp ce-şi vâra înapoi în rochie ploştile vii care-i umflau pieptul, doica îi spuse:

— Mare pomană ţi-ai făcut, domnule! Mulţumesc frumos.

Iar el îi răspunse recunoscător:

— Ba eu vă mulţumesc, domniţă, că de două zile nu mai pusesem nimic în gură!

Traducere de Patricia Hăbăşescu

„Idilă“ („*Idylle*“) a apărut prima oară în numărul 1547, din 12 februarie 1884, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost reluată, în acelaşi an, în volumul de nuvele şi povestiri *Miss Harriet*.

1. Maurice Leloir (1853-1940) – pictor, ilustrator şi, mai târziu, colecţionar, apropiat al lui Maupassant. Preocupat de istoria îmbrăcămintei, va întemeia în 1907 „Societatea de istorie a costumului“.

2. Localităţile piemonteze Asti şi Casale Monferrato sunt despărţite de numai 40 de kilometri.

Sfaturi deşarte

Scumpul meu prieten, e greu de dat sfatul pe care mi-l ceri.

Ai deci o legătură amoroasă pe care nu o poţi rupe şi ale cărei condiţii îmi par foarte proaste pentru tine. Sunt bătrân, ţi s-a spus că am trăit destule şi chemi în ajutor experienţa mea. Mă tem că nu-ţi va fi de nici un folos, căci din câte văd nu stai bine deloc.

Iată situaţia în care eşti, dacă am înţeles bine scrisoarea ta. Ai cucerit o femeie măritată prea tenace. Voi lămuri fiecare amănunt, ca să fiu sigur că nu mă înşel.

Eşti tânăr, foarte tânăr, ai douăzeci şi cinci de ani. După ce ai bătut şi tu o vreme străzile, alergând în stânga şi-n dreapta după femei uşoare, ai năzuit, în cele din urmă, ca noi toţi, la o iubire mai rafinată.

Ţi-a atras deci atenţia una dintre prietenele mamei tale, care şi ea te remarcase de ceva vreme.

Era o damă încă bine, dar pe cale să se treacă. Patruzeci de ani bătuţi pe muchie, trupeşă, plină de sevă ca strugurii bine păstraţi şi debordând de afecţiune, o afecţiune din care soţul ei nu se mai înfruptase de mult.

Aţi făcut mai întâi schimb de priviri. Pe urmă, strângerile de mână au devenit mai lungi, mai puternice, cu apăsări la început timide, mai apoi pline de înţelesuri. Şi, într-o seară, ai sărutat-o în spatele unei uşi, iar ea ţi-a întors sărutul cu asupra de măsură.

Fermecat, lipsit de griji, exaltat, ai ieşit să te plimbi. Căzuseşi în capcană. Câteva zile mai târziu, erai în lanţuri. Lanţuri grele, bietul meu prieten.

În primul rând, fie şi numai vârsta amantei tale constituie un pericol teribil. Ajunse la vârsta asta, femeile îşi caută ultima pradă, caierul pe care să-l toarcă la bătrâneţe. Vârtelniţa se-

nvârte lin. Foarte bine. Dar nu are a face. O vulpe bătrână e mai şireată decât una tânără. În al doilea rând, gândeşte-te că lucrul la care o femeie consimte cel mai greu să renunţe este amorul. Ea amână momentul abdicării cât mai mult – dacă poate, până în ceasul paraliziei senile. Eu, unul, aş vrea ca desfrâul bătrânelor să fie la fel de condamnat pe cât este coruperea de minore. Căci de ce ar fi mai condamnabil să începi prea devreme decât să renunţi prea târziu? Şi într-un caz, şi în celălalt, natura este siluită.

Băiete, îţi plâng de milă! De cinci ani durează legătura asta, nu-i aşa? De acord, am înţeles, era încă ispititoare. Dar acum nu mai e. Cinci ani, la vârsta zbenguielii, fac cât cincizeci. Ai văzut-o deteriorându-se pe zi ce trece. Când ţi-ai ales-o drept amantă, aveai încă din ce să te înfrupţi. Acum mai ai doar nişte resturi… bune de aruncat.

Mi-e teamă că singura ta mângâiere va fi, de acum înainte, s-o vezi îmbătrânind. Măcar asta e o răzbunare, şi ce mai răzbunare!

Nu-mi dau seama cum ai putea să scapi de ea – poate doar mărturisindu-i adevărul mamei tale, ceea ce nu ar fi elegant. Amanta ta cinează la voi acasă de două ori pe săptămână. Seara, oricând, este acolo. Soţul ei te adoră şi te ia la spectacole. Nimic mai natural. Iar dumneaei te bombardează cu atenţii, cu răsfăţuri, cu drăgălăşenii, cu incontestabile dovezi de iubire.

Vezi tu, sunt două lucruri pe care copiii ar trebui să le înveţe odată cu alfabetul: să nu-ţi iei niciodată o amantă care să nu-ţi mai poată fi infidelă; să te păzeşti cât poţi de legăturile amoroase care nu pot fi desfăcute cu bani.

Atunci când o femeie are încă pe vino-ncoace, cu puţină iscusinţă, ne putem descotorosi de ea în defavoarea unui amic. Dar tu nu poţi nici măcar spera la aşa ceva. Cu toate astea, vrei să te desparţi de ea cu orice preţ! Să te desparţi! Mare problemă!

Cel care ar întocmi un bun manual de artă a despărţirii ar face mai mari servicii omenirii, îndeosebi bărbaţilor, decât inventatorul căii ferate[1]. Să căutăm câteva mijloace practice.

Dacă am trăi într-o altă epocă şi cu alte moravuri, te-aş sfătui pur şi simplu s-o otrăveşti, de vreme ce vine atât de des la voi la

cină. Dar ai proceda greşit şi te-ar aresta.

Ştiu că există şi alte mijloace de a otrăvi o femeie, pe care legea nu le poate prevedea şi nu le pedepseşte. Dar nu este de datoria mea să ţi le dezvălui. Să nu insistăm.

În realitate, nu există decât un singur mijloc de a te despărţi de o amantă: să te dai la fund. Dispari definitiv. Când îţi scrie, nu-i răspunzi; dacă vine la tine acasă, i se spune că te-ai mutat. Te caută peste tot, dar eşti de negăsit. Dacă vă întâlniţi întâmplător, te prefaci că n-o cunoşti şi-ţi vezi de drum. Dacă te opreşte, o întrebi politicos: „Ce doriţi, doamnă?" şi te bucuri de stupoarea ei, de furia şi indignarea ei. Dacă procedezi astfel, nu ai a te teme decât de vitriol[2]. Metoda are avantajul de a fi radicală şi grosolană. Din păcate, nu se poate aplica în cazul tău, căci locuieşti cu familia. Iepurele vânat se întoarce mereu în vizuina lui; trebuie să revii în sânul familiei, oricât de lungă ţi-ar fi fost absenţa. Iar ea te va prinde la întoarcere, şi gata.

Ce să faci? Să te resemnezi! S-o păstrezi. Ştiu că momentan îţi stârneşte silă şi ură. Asta e! Cred că nu-ţi rămâne decât să eviţi ocaziile cu dibăcie. Apoi eschivează-te, pierde-ţi cunoştinţa, prefă-te că ai atacuri de nervi, de furie sau de epilepsie, zbiară: „Săriţi! Foc! Mă omoară!" de îndată ce veţi fi singuri; lasă-ţi în mâinile ei haina[3] şi chiar mai mult; plăteşte o slugă să bată pe la uşi de îndată ce vei fi încuiat în aceeaşi cameră cu ea. Dar împacă-te cu gândul că va trebui să-i suporţi, măcar platonic, pasiunea.

Dacă ţii morţiş să te desparţi de ea, lasă-te surprins de soţul ei în flagrant delict. Ai scăpa cu două luni de închisoare. E o nimica toată. Cât despre procedeu, nu-l considera brutal: este şi licit, şi legal.

Ştiu că s-ar putea ca soţul să nu vrea să te surprindă şi că te-ai expune, aşadar, unei întâlniri cruciale şi foarte chinuitoare. Te voi învăţa cum să-l atragi în capcană pe soţul bănuitor şi prudent. Scrie-i o scrisoare de dragoste pe care o vei iscăli cu numele unei actriţe tinere şi drăguţe, în care îi ceri un rendez-vous de o oră.

Cum orice bărbat tinde să se creadă irezistibil, va veni. Îi vei fi recomandat să intre de-a dreptul, fără să mai sune, în locuinţa

indicată. Tu trebuie doar să nu pui zăvorul şi să rezişti cât mai mult. Fie că se supără, fie că vă iartă, te va dezlega. Fii totuşi cu băgare de seamă să ai nişte martori într-un dulap, pentru cazul în care va refuza să facă vreo constatare.

Amorul, drăguţă, este un lucru deopotrivă plăcut şi neplăcut. Cum spunea mareşalul de Saxe, „dacă l-ai tras din butoi, trebuie să-l bei": din păcate, vinul vechi al drăgălăşeniilor nu se compară cu vinurile vechi din pivniţe.

Îmi dau seama că ţi-am ţinut o lungă predică, fără să-ţi fi oferit, de fapt, nici un mijloc practic. Nici nu există. Totul depinde de iscusinţa, diplomaţia şi caracterul fiecăruia.

Ai putea la fel de bine să te faci preot! sau să-ţi zbori creierii!

Ar mai fi totuşi… căsătoria! Dar, în cazul tău, ai cădea din lac în puţ. Şi este căsătoria o eliberare?

În fine, între noi fie vorba, ştii ce aş face în locul tău? Este urât ceea ce îţi voi spune, dar când te aperi orice este permis. Ei bine, aş încerca să o las grea, dacă mai este vremea. Se va supăra pe tine atât de tare, încât s-ar putea să te părăsească.

Dar mi-ar plăcea să existe în şcoli o disciplină specială, menită să-i înarmeze pe elevi împotriva primejdiilor de felul ăsta. Ţi se predă greaca şi latina, care nu-ţi sunt aproape deloc utile, dar nu ţi se spune cum să te aperi de femei, care, până la urmă, sunt cea mai mare primejdie în viaţa unui bărbat. Ar trebui să ni se dezvăluie natura şi şiretlicurile lor, tenacitatea lor şi atâtea alte lucruri, să fim avertizaţi asupra lor.

E drept că nici asta n-ar sluji, poate, la nimic.

Îţi strâng mâna, cum se face la poarta cimitirului cu oamenii pe care nu-i putem nici uşura, nici consola.

Pentru conformitate,

Maufrigneuse

Traducere de Diana Dinică

Textul „Sfaturi deşarte" („*Vains Conseils*") a fost publicat prima oară în numărul 1561, din 26 februarie 1884, al cotidianului „Gil Blas", dar a fost inclus într-un volum abia 80 de ani mai târziu, în ediţia îngrijită de Albert-Marie Schmidt (Maupassant, *Contes et Nouvelles*, Albin Michel, 1964-1967, 2 vol.).

[1] Maupassant reia aici o idee avansată deja în cronica „Arta despărţirii“ (31 ianuarie 1881), care figurează ca apendice în volumul de faţă.

[2] Tema vitriolului ca armă de pedepsire a infidelităţii amoroase fusese şi ea abordată în cronica „Arta despărţirii“. Pentru mai multe detalii, v. „Arta despărţirii“, nota 2.

[3] Aluzie la încercarea femeii lui Putifar de a-l seduce pe Iosif (*Facerea* 39, 7-16): „Ea l-a apucat de haină şi i-a zis: «Culcă-te cu mine!». El însă, lăsând haina în mâinile ei, a fugit şi a ieşit afară“ (v. 12). Maupassant evocase acest episod biblic şi în povestirea „Buşteanul“.

Crima lu' moş Boniface

În ziua aceea, ieşind din clădirea poştei şi văzând că are de dus mai puţină corespondenţă decât de obicei, factorul Boniface fu bucuros nevoie mare. Răspundea de satele din jurul orăşelului Vireville şi, când se întorcea seara, cu paşi mari şi osteniţi, adunase în picioare mai bine de patruzeci de kilometri.

Avea deci să termine iute de împărţit corespondenţa; avea chiar să poată hoinări puţin pe drum şi să se întoarcă acasă pe la ora trei a după-amiezii. Ce noroc pe el!

Ieşi din târg pe drumul care duce spre Sennemare şi îşi începu treaba. Era iunie, luna verde şi înflorită, adevărata lună a câmpiilor.

Îmbrăcat în surtucul lui albastru şi purtând pe cap chipiul negru cu ceapraz roşu, traversa pe cărări înguste lanurile de rapiţă, de ovăz sau de grâu, îngropat până la umeri în roade. Capul, care îi trecea pe deasupra spicelor, părea că pluteşte pe o mare calmă şi înverzită, pe care un vânt uşor o făcea să se unduiască lin.

Intra în gospodării pe la bariera de lemn înfiptă în taluzurile străjuite de două rânduri de fagi, îl saluta pe fermier zicându-i pe nume: „Ziua bună, nea Chicot“, şi-i întindea ziarul, „Le Petit Normand“. Ţăranul se ştergea pe mâini de turul pantalonilor, lua foaia şi o băga în buzunar ca să o citească în tihnă după masa de prânz. Dintr-un butoiaş de la rădăcina unui măr strâmb, câinele hămăia cu înverşunare trăgând de lanţ; poştaşul, fără să se întoarcă, îşi relua mersul milităresc întinzând pasul, cu mâna stângă pe tolbă şi cu dreapta ţinându-şi toiagul, care mergea ca şi el, grăbit şi fără întrerupere.

Împărţi tipăriturile şi scrisorile în cătunul Sannemare, după

care o porni peste câmpuri să-i ducă nişte corespondenţă perceptorului care locuia într-o căsuţă izolată, la un kilometru de oraş.

Perceptorul, domnul Chapatis, proaspăt căsătorit, sosise cu numai o săptămână înainte.

Primea un ziar de la Paris şi, uneori, când avea timp, poştaşul Boniface arunca o privire pe el înainte de a-l înmâna destinatarului.

Îşi deschise deci tolba, luă ziarul, îl trase din banderolă, îl despături şi începu să citească mergând. Prima pagină nu-l prea interesa, politica îl lăsa rece; nu citea niciodată rubrica financiară; îl pasiona însă faptul divers.

În ziua aceea avea ce citi! Îl impresionă atât de tare relatarea unei crime săvârşite în locuinţa unui pădurar, încât se opri în mijlocului unei trifoişti ca să o poată reciti pe îndelete. Detaliile erau înfiorătoare. Trecând dimineaţa pe lângă casa pădurarului, un tăietor de lemne observase câţiva stropi de sânge pe prag, ca şi cum cuiva i-ar fi curs sânge din nas. „Pesemne că pădurarul a tăiat vreun iepure aseară“, se gândise el; apropiindu-se, a văzut însă că uşa era întredeschisă şi că încuietoarea fusese spartă.

Speriat, a fugit în sat să-l înştiinţeze pe primar, care i-a chemat la rândul lui în ajutor pe paznicul rural şi pe învăţător. S-au întors toţi patru la casa pădurarului. L-au găsit pe bietul om cu beregata tăiată, în faţa căminului, pe nevasta lui sugrumată sub pat şi pe fetiţa lor de şase ani, sufocată între două saltele.

Poştaşul Boniface rămase atât de mişcat la gândul acestui asasinat ale cărui circumstanţe îngrozitoare i se perindau parcă prin faţa ochilor, încât simţi că i se înmoaie picioarele şi rosti cu glas tare:

— Măi să fie, ce nenorociţi pe lumea asta!

Apoi puse ziarul la loc în banderolă şi îşi continuă drumul, cu mintea la scenele crimei. Ajunse curând la casa domnului Chapatis; împinse poarta de la curticică şi se apropie de casă. Era o locuinţă scundă, fără etaj, cu acoperiş mansardat. De la ea până la următoarea casă erau pe puţin cinci sute de metri.

Poştaşul urcă cele două trepte ale pridvorului, puse mâna pe clanţă, dădu să deschidă uşa, dar constată că e încuiată. Băgă atunci de seamă că obloanele erau trase şi că nimeni nu ieşise încă din casă în ziua aceea.

Îl cuprinse îngrijorarea, căci ştia că, de când sosise în sat, domnul Chapatis se trezise destul de devreme. Boniface îşi scoase ceasul. Era abia şapte şi zece, ajunsese deci cu aproape o oră mai devreme. N-avea a face, perceptorul trebuia să fie treaz de mult.

Dădu atunci ocol casei, mergând cu grijă, ca şi cum l-ar fi pândit vreo primejdie. Nu văzu nimic suspect, doar nişte urme de paşi într-un strat de căpşuni.

Deodată însă, trecând prin dreptul unei ferestre, încremeni, paralizat de frică. Din casă se auzeau gemete.

Boniface păşi peste un rând de cimbru şi se apropie, lipindu-şi urechea de oblon ca să audă mai bine; într-adevăr, cineva gemea. Poştaşul auzea desluşit nişte suspine de durere, un soi de vaier, un zgomot de luptă. Apoi gemetele deveniră icnete, se înteţiră, se accentuară şi mai mult, se transformară în ţipete.

Atunci, nemaiavând nici o îndoială că în casa perceptorului se petrece chiar în acel moment o crimă, Boniface îşi luă picioarele la spinare, tăie curticica, o luă peste câmpuri, peste lanuri, goni ca nebunul, cu tolba săltându-i pe şale, şi sosi extenuat, gâfâind, disperat, la uşa jandarmeriei.

Înarmat cu nişte cuie şi cu un ciocan, brigadierul Malautour repara un scaun rupt. Jandarmul Rautier ţinea între picioare scaunul stricat şi aşeza câte un cui pe marginea spărturii, iar brigadierul, atent, rozându-şi mustaţa, cu ochii bulbucaţi şi înlăcrimaţi de atenţie, îşi lovea de fiecare dată subalternul peste degete.

Cum îi văzu, poştaşul strigă:

— Săriţi, îl omoară pe perceptor, veniţi iute!

Cei doi se opriră din treabă şi ridicară capetele, nişte capete mirate, de oameni nemulţumiţi că sunt deranjaţi.

Boniface, văzându-i mai degrabă uimiţi decât grăbiţi, repetă:

— Iute, iute! Hoţii sunt în casă, am auzit ţipete. Haideţi, până

nu e prea târziu!

Brigadierul, lăsând jos ciocanul, întrebă:

— Şi cum a ajuns acest fapt la cunoştinţa dumitale?

Poştaşul răspunse:

— Mă duceam să-i duc ziarul şi două scrisori, când am observat că uşa e închisă şi că perceptorul nu s-a trezit. Am dat ocol casei ca să văd ce se întâmplă şi am auzit un om gemând, ca şi cum cineva i-ar fi tăiat gâtul sau l-ar fi sugrumat. Şi-atunci am dat fuga încoace. Haideţi, până nu e prea târziu!

Brigadierul se îndreptă de spate şi continuă:

— Şi dumneata nu ai intervenit personal?

Speriat, poştaşul răspunse:

— Mi-a fost teamă că… nu eram destui.

Atunci, convins, jardarmul declară:

— Mă echipez şi mergem împreună.

Şi intră în jandarmerie urmat de soldatul lui, care ducea înapoi scaunul.

Reveniră aproape imediat şi plecară cu toţii în pas întins spre locul crimei.

Ajunşi în dreptul casei, prudenţi, încetiniră, iar brigadierul îşi scoase pistolul. Intrară apoi uşurel în curte şi se apropiară de perete. Nici o urmă recentă nu arăta că răufăcătorii ar fi plecat. Uşa era tot închisă, ferestrele, la fel.

— Ai noştri sunt, murmură brigadierul.

Cu sufletul la gură, moş Boniface îl trimise în partea cealaltă, arătându-i un oblon:

— Acolo!

Şi brigadierul se duse singur şi îşi lipi urechea de scânduri. Pregătiţi, cu privirea aţintită spre el, ceilalţi doi aşteptau.

Fără să se mişte, ascultă ceva timp. Ca să-şi poată apropia capul de oblonul din lemn, îşi scosese tricornul şi îl ţinea în mâna dreaptă.

Oare ce auzea? Figura sa impasibilă nu trăda nimic. Deodată însă mustaţa i se ridică, iar obrajii i se încreţiră ca de la un râs înfundat. Păşind iar peste gardul de merişor, se întoarse la ceilalţi

doi, care îl priveau cu uimire.

Le făcu semn să-l urmeze în vârful picioarelor şi, când ajunseră în faţa uşii de la intrare, îi ordonă lui Boniface să strecoare pe sub uşă ziarul şi scrisorile.

Deşi uluit, poştaşul făcu întocmai cum i se ceruse.

— Şi-acum, să mergem, zise brigadierul.

Dar, imediat ce trecură de poartă, se întoarse către factor şi, cu un aer zeflemitor, cu ochii sclipind de voioşie, îi zise ca în glumă:

— Mare pişicher mai eşti dumneata!

Bătrânul întrebă:

— Cine? Eu? Am auzit, mă jur c-am auzit.

Dar jandarmul nu se mai putu abţine şi izbucni în râs. Râdea de-ai fi zis că se sufocă, aplecat, ţinându-se de burtă, cu ochii în lacrimi şi schimonosindu-se groaznic. Ceilalţi doi îl priveau îngroziţi.

Cum nu putea nici să vorbească, nici să se oprească din râs, nici să spună ce are, făcu un gest, un gest popular şi deocheat.

Dar tot nu era înţeles, aşa că îl repetă de mai multe ori, dând din cap spre casa încă încuiată.

Soldatul înţelese în sfârşit şi el şi izbucni la rândul lui în hohote.

Bătrânul stătea în continuare năucit în faţa celor doi bărbaţi care se tăvăleau de râs.

Până la urmă brigadierul se linişti şi, înghiontindu-l pe bătrân în burtă, cum fac oamenii când se veselesc, îi strigă:

— Aoleu! Pezevenchi mai eşti! O să-mi aduc aminte câte zile oi avea de crima lu' moş Boniface!

Poştaşul făcu ochii cât cepele şi zise iar:

— Mă jur c-am auzit!

Brigadierul începu din nou să râdă. Jandarmul se aşezase pe iarba din şanţ ca să râdă în voie.

— Aoleu! Ai auzit. Şi pe nevastă-ta tot aşa o omori? Zi, pezevenchiule!

— Pe nevastă-mea?...

Stătu o vreme pe gânduri, apoi răspunse:

— Nevastă-mea? Da, mai zbiară când îi trag câte-o scatoalcă... Da’ zbiară, na, cum zbiară muierile. Deci aşa, domnul Chapatis îşi bătea nevasta?

Atunci brigadierul, cuprins de o veselie delirantă, îl luă pe moş Boniface de umeri, îl răsuci ca pe o păpuşă şi îi şopti la ureche ceva care-l lăsă mut de uimire.

Apoi bătrânul, îngândurat, murmură:

— Nu... nu aşa... nu, nu... nu aşa... a mea nu zice nimica... Nu credeam... nu se poate... ai fi băgat mâna-n foc că o schingiuieşte...

Şi, buimăcit, dezorientat, ruşinat, îşi reluă drumul peste câmpuri, în timp ce jandarmul şi brigadierul, continuând să râdă şi strigându-i de departe vorbe porcoase de cazarmă, vedeau cum chipiul negru se îndepărtează pe marea liniştită de spice.

Traducere de Alexandra Holban

Povestirea „Crima lu’ moş Boniface“ („*Le Crime au père Boniface*“) a apărut prima oară în numărul 1680, din 24 iunie 1884, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în volumul *Contes du jour et de la nuit*, publicat în 1885.

Descoperire

Vaporul e plin de lume. Pentru că traversarea se anunţă foarte frumoasă, doamnele din Le Havre au pornit într-o plimbare până la Trouville.

Marinarii au desfăcut amarele; o ultimă fluierătură anunţă plecarea şi, imediat, o tresărire zguduie întregul corp al navei, în timp ce de-a lungul cocii se aude clipocitul apei învolburate.

Zbaturile se învârt câteva secunde, se opresc, pornesc din nou încetişor şi, după ce căpitanul strigă de pe puntea de comandă, prin portavocea lui ce coboară până în măruntaiele maşinii, „La drum!“, încep să bată marea cu viteză.

Înaintăm în lungul digului înţesat de lume. Pasagerii de pe navă îşi flutură batistele de parcă ar pleca spre America, iar prietenii rămaşi pe mal le răspund în acelaşi fel.

Soarele dogoritor de iulie se revarsă peste umbrelele roşii, peste toaletele de vară, peste chipurile vesele, peste oceanul de-abia încreţit de valuri. La ieşirea din port, mica navă ia o curbă rapidă, îndreptându-şi botul ascuţit spre coasta îndepărtată care se zăreşte prin aburul dimineţii.

În stânga noastră se deschide, largă de douăzeci de kilometri, gura Senei. Din loc în loc, nişte geamanduri mari semnalizează bancurile de nisip şi poţi recunoaşte în depărtare apele dulci şi mâloase ale fluviului care, neamestecându-se cu apa sărată, desenează panglici mari, galbene, sub imensa pânză verde şi curată a mării.

De îndată ce urc pe un vas, simt nevoia de a merge-n lung şi-n lat, ca un marinar care face de cart. De ce? Habar n-am. Am început deci să circul pe punte prin mulţimea de călători.

Deodată mă strigă cineva. Mă întorc şi dau cu ochii de vechiul

meu prieten Henri Sidoine, pe care nu-l mai văzusem de zece ani.

După ce ne-am strâns mâinile, am reluat împreună, vorbind de una, de alta, plimbarea de urs în cuşcă pe care o făcusem până atunci singur. În timp ce vorbeam, ne uitam la cele două şiruri de călători care şedeau de-o parte şi de alta a punţii.

Deodată, Sidoine spune, cu o adevărată furie:

— E plin de engleji aici! Infecţi oameni!

Într-adevăr, era plin de englezi. Bărbaţii stăteau în picioare şi scrutau zarea cu un aer important ce părea să însemne: „Noi, englezii, suntem stăpânii mării! Bum! Bum! Uitaţi-vă la noi şi minunaţi-vă!".

Şi toate voalurile albe care fluturau pe pălăriile lor albe păreau nişte drapele ale suficienţei lor.

Tinerele englezoaice fără forme, cu pantofi care aminteau şi ei de construcţiile navale din patria lor, îşi strângeau în şaluri multicolore talia dreaptă şi braţele subţiri şi priveau cu un zâmbet şters peisajul radios. Pe capetele mici, răsărite în vârful unor trupuri deşirate, purtau pălării englezeşti de formă ciudată, iar la ceafă cocurile lor firave semănau cu nişte năpârci încolăcite.

Domnişoarele bătrâne, parcă şi mai uscăţive, păreau că ameninţă spaţiul cu dinţii lor galbeni şi lungi ori de câte ori îşi desfăceau fălcile tipic englezeşti.

Când treceai pe lângă ele, simţeai un miros de cauciuc şi de apă de gură.

Sidoine repetă, cu furie crescândă:

— Infecţi oameni! Nu li s-ar putea interzice să mai calce prin Franţa?

Întreb, zâmbind:

— Ce-ai cu ei? Mie îmi sunt indiferenţi.

Îmi răspunde:

— Da, ţie, cred şi eu! Dar eu m-am însurat cu o englezoaică. Iată de ce.

M-am oprit şi i-am râs în nas.

— Ei, drăcia dracului! Ia povesteşte-mi. Şi zi aşa, îţi face viaţa

grea?

El a ridicat din umeri:

— Ei, nu chiar…

— Atunci… te… te… înşală?

— Din păcate, nu. Ăsta ar fi fost un motiv de divorţ[1] şi aş fi scăpat de ea.

— Atunci nu pricep!

— Nu pricepi? Nu mă mir. Află că a învăţat franceza, nici mai mult, nici mai puţin! Să vezi:

*

Acum doi ani, pe când nu aveam nici un chef să mă însor, mi-am petrecut vara la Étretat. Nimic nu e mai periculos decât staţiunile balneare. Nu-ţi poţi imagina cât le avantajează pe fetişcane! Aşa cum femeilor li se potriveşte Parisul, staţiunile li se potrivesc fetelor nemăritate.

Plimbările pe măgăruşi, scăldatul de dimineaţă, prânzurile la iarbă verde nu sunt decât capcane matrimoniale! Căci nimic nu e mai frumos decât să vezi o copilă de optsprezece ani alergând pe o pajişte sau culegând flori de pe marginea unui drum.

Am făcut cunoştinţă cu o familie din Anglia care stătea la acelaşi hotel cu mine. Tatăl semăna cu bărbaţii pe care-i vezi colea, iar mama, cu toate englezoaicele.

Aveau doi băieţi, genul acela de băieţi numai piele şi os, care joacă de dimineaţa până seara jocuri violente, cu mingi, ciomege sau rachete; şi două fete – cea mare, o uscătură de englezoaică tipică; cea mică, o minunăţie. O blondă, o blondină cu un căpşor ca de înger. Când se nimereşte să fie frumuşele, hoţomancele astea sunt divine. Cea despre care-ţi povestesc avea ochii albaştri, din aceia care par să cuprindă într-înşii toată poezia, toată visarea, toată speranţa, toată fericirea din lume!

Ce orizont, ce vise nesfârşite îţi deschid doi ochi de femeie ca aceia! Cât de bine răspund ei aşteptării eterne şi nedesluşite din

inima noastră!

Trebuie să recunoaştem că noi, francezii, adorăm străinele. Imediat ce întâlnim o rusoaică, o italiancă, o suedeză, o spanioloaică sau o englezoaică mai frumuşică, ne-am şi îndrăgostit de ea. Tot ceea ce vine din afară ne entuziasmează, postav pentru pantaloni, pălării, mănuşi, arme şi… femei. Totuşi, greşim.

Dar cred că cel mai mult ne seduce la exotice pronunţia lor greşită. De îndată ce ne vorbeşte prost limba, orice femeie este încântătoare; dacă face o greşeală de franceză la fiecare cuvânt, este delicioasă, iar dacă bâiguie într-un mod de-a dreptul ininteligibil, devine irezistibilă.

Nu-ţi poţi imagina cât este de plăcut să auzi o guriţă cu buze trandafirii spunând: „îm plaacei mult pulpu dei miell“.

Kate, mica mea englezoaică, vorbea o limbă năucitoare. În primele zile n-am înţeles nimic din ce spunea, căci inventa cuvinte surprinzătoare; apoi, m-am îndrăgostit până peste cap de jargonul ei comic şi vesel.

Toţi termenii schilodiţi, bizari, caraghioşi căpătau pe buzele ei un farmec nespus; iar seara, pe terasa Cazinoului, purtam lungi conversaţii care semănau cu nişte enigme vorbite.

M-am însurat cu ea! O iubeam nebuneşte, aşa cum iubeşti un Vis. Căci adevăraţii îndrăgostiţi nu adoră decât visul care s-a întruchipat într-o femeie.

Îţi aminteşti minunatele versuri ale lui Louis Bouilhet:

N-ai fost decât un biet mănunchi de strune
Pentru arcuşul meu de neînvins,
Şi-n pieptu-ţi sec făcut-am să răsune,
Ca-ntr-o ghitară, dulcele meu vis.[2]

Ei bine, dragul meu, singura mea greşeală a fost să-i aduc nevesti-mii un profesor de franceză.

Câtă vreme a martirizat dicţionarul şi a schingiuit gramatica, am adorat-o.

Convorbirile noastre erau simple şi îmi dezvăluiau graţia surprinzătoare a fiinţei sale, eleganţa incomparabilă a fiecărui

gest al ei; mi-o înfăţişau ca pe o minunată bijuterie vorbitoare, ca pe o păpuşă vie, bună doar să se lase sărutată şi care abia dacă ştia să enumere ceea ce îi plăcea, să scoată câte o exclamaţie bizară şi să exprime – într-un fel pe cât de incomprehensibil şi de imprevizibil, pe atât de cochet –, emoţii şi senzaţii deloc complicate.

Semăna cu jucăriile care zic „tata“ şi „mama“, pronunţând *daada* şi *baamba*.

De unde să-mi imaginez că...

Acum, vorbeşte... Vorbeşte... prost... foarte prost... Face tot atâtea greşeli... Dar o pot înţelege... da, o înţeleg... ştiu... o cunosc...

Am desfăcut păpuşa ca să mă uit înăuntru... am văzut. Iar acum trebuie să vorbesc cu ea, dragul meu!

Ah! Habar n-ai tu ce opinii, ce idei, ce teorii poate avea o tânără englezoaică bine-crescută, căreia nu-i pot reproşa nimic şi care îmi repetă, de dimineaţa până seara, toate frazele dintr-un dicţionar de conversaţie pentru uzul pensioanelor de domnişoare.

Ai văzut aşa-numitele surprize de pe la baluri, hârtiile acelea frumoase, aurite, care ascund bomboane execrabile. Am avut şi eu una, am desfăcut-o, am vrut să-i mănânc umplutura şi am rămas atât de îngreţoşat, încât acum îmi vine să vărs dacă doar zăresc vreo compatrioată de-ale ei.

M-am însurat cu un papagal pe care o învăţătoare englezoaică bătrână l-a învăţat franceza: pricepi?

. . . .

Se zăreau jetelele din lemn ticsite de lume ale portului Trouville.

Îl întreb:

— Unde ţi-e nevasta?

— Am dus-o înapoi la Étretat.

— Şi tu unde te duci?

— Eu? Mă duc să mă distrez la Trouville.

Tace o clipă, apoi adaugă:

— Nu-ţi poţi imagina cât de proastă poate fi uneori o femeie.

Traducere de Denisa Boncan

Povestirea „Descoperire“ („*Découverte*“) a apărut prima oară în numărul 781, din 4 septembrie 1884, al cotidianului „Le Gaulois“ şi a fost inclusă în volumul *Monsieur Parent*, publicat în 1885.

1. Autorizat îndată după Revoluţia Franceză, divorţul fusese abrogat în mai 1816, sub Ludovic al XVIII-lea. La 27 iulie 1884, aşadar cu nici o lună şi jumătate înainte de publicarea povestirii „Descoperire“, divorţul fusese reintrodus în Codul Civil prin legea Naquet (v. şi sceneta „Revanşa“, nota 1). Noul Cod Civil admitea trei motive de divorţ: 1. adulterul unuia dintre soţi (art. 229 şi 230); 2. supunerea unuia dintre soţi la rele tratamente din partea celuilalt (art. 231); 3. condamnarea unuia dintre soţi la o pedeapsă aflictivă şi infamantă (art. 232).

2. V. schiţa „Vorbe de iubire“, nota 1.

Revanşa

Scena I

Dl de Garelle, singur, tolănit într-un fotoliu.

Iată-mă la Cannes şi, pe deasupra, burlac – ca să vezi! Sunt burlac! La Paris, abia dacă-mi dădeam seama. În vilegiatură, e altceva. Nu mă pot plânge, zău aşa.

Iar nevastă-mea s-a recăsătorit!

Oare succesorul meu o fi fericit, mai fericit ca mine? Numai un tâmpit o putea lua de nevastă după mine! De fapt, tâmpit am fost şi eu când m-am însurat cu ea. Avea, ce-i drept, calităţi… fizice… remarcabile, dar şi nişte metehne morale grozave.

Ce hoţomancă, ce mincinoasă, ce poamă, şi cum le sucea ea minţile ălora care nu se însuraseră cu ea! Mă înşela? Doamne, ce chin era să mă tot întreb de dimineaţa până seara, fără să pot şti sigur!

În fel şi chip am încercat s-o prind, şi degeaba! În tot cazul, dacă am purtat coarne, acum nu mai port, mulţumită lui Naquet[1]. Dacă stai să te gândeşti, nu e aşa de greu să divorţezi. Pe mine m-a costat o cravaşă de zece franci şi un cârcel la braţul drept, ca să nu pun la socoteală plăcerea de a croi o muiere pe care aveam motive s-o bănuiesc că mă înşală!

Ce chelfăneală i-am tras, ce chelfăneală!…

(Se ridică râzând, face câţiva paşi, apoi se aşază la loc.)

E drept că divorţul s-a pronunţat în beneficiul ei şi din vina mea – dar ce chelfăneală i-am tras!

Acum îmi voi petrece iarna pe Coasta de Azur, ca burlac! Ce noroc pe mine! Nu e minunat să călătoreşti cu veşnica speranţă a amorului care dă târcoale? Oare pe cine am să întâlnesc în hotelul ăsta, acuşica, sau pe Croazetă, sau pe stradă, mai ştii? Unde este cea care mă va iubi şi pe care o voi iubi mâine? Cum i-or fi ochii, buzele, părul, zâmbetul? Cum va fi prima femeie care mă va lăsa să o sărut şi pe care o voi cuprinde cu braţele? Brunetă sau blondă? înaltă sau micuţă? veselă sau severă? durdulie sau…? Durdulie, musai!

Oho! Mi se rupe inima când mă gândesc la bărbaţii care nu cunosc sau care nu mai cunosc farmecul nespus al aşteptării! Adevărata femeie pe care o iubesc eu este Necunoscuta, Nesperata, Dorita, femeia care mi s-a strecurat în suflet fără ca ochii mei s-o fi văzut şi în care se îngemănează toate perfecţiunile visate. Oare unde se ascunde? Aici, în hotel, în spatele uşii ăsteia? În vreo cameră, la doi paşi, sau mai departe? Nu importă, câtă vreme o doresc, câtă vreme sunt sigur c-o voi întâlni! Şi nu mă îndoiesc că o voi întâlni odată şi-odată – azi, mâine, săptămâna asta sau săptămâna viitoare; dar trebuie s-o găsesc!

Şi voi avea atunci parte pe de-a-ntregul de bucuria primului sărut şi a primelor dezmierdări, şi de beţia descoperirilor amoroase, şi de misterul noutăţii – la fel de încântătoare, în prima zi, ca o floare abia culeasă! O, numai tâmpiţii nu înţeleg adorabila senzaţie a vălurilor ridicate întâia oară. O, tâmpiţii care se însoară… căci vălurile acelea… nu trebuie ridicate prea des… şi nu trebuie să ascundă aceeaşi privelişte…

Ia uite, o femeie!…

(O femeie elegantă, atrăgătoare, zveltă
traversează holul.)

Măi, măi! E mlădie, e distinsă. Ia să-i vedem… căpşorul.

(Femeia trece, fără să-l observe, pe lângă fotoliul lui. El murmură:)

Măi să fie, dar asta e nevastă-mea! nevastă-mea, adică, mă rog, nevasta lui Chantever. E totuşi frumuşică diavoliţa…

Doar n-o să-mi vină s-o iau iar de nevastă!… Ia uite, s-a aşezat

şi citeşte din „Gil Blas“. Mai bine mă fac că plouă.

Nevastă-mea! Ce senzaţie ciudată! Nevastă-mea! Poftim, a trecut mai bine de un an de când nu mai e a mea... Da, avea nişte calităţi fizice... remarcabile; aşa un picior! Mă ia cu ameţeală doar când mă gândesc. Şi nişte sâni perfecţi. Of! La începuturile noastre, ne jucam de-a exerciţiile militare – stâng’ – drept’ – stâng’ – drept’ – ce sâni! Stângul, dreptul, totuna.

Dar şi ce scorpie... moralmente!

O fi avut amanţi? Doamne, cât m-am perpelit! Acum, gata! Nu mai e treaba mea.

N-am văzut făptură mai atrăgătoare când se culca. Avea un fel al ei de-a sări în pat şi de a se strecura în aşternut...

Poate mă îndrăgostesc la loc...

Ce-ar fi să intru în vorbă cu ea?... Dar ce să-i spun?

Parcă văd că o să strige după ajutor, din pricina chelfănelii! Ce chelfăneală! Poate că am fost totuşi cam brutal.

Ce-ar fi să intru în vorbă cu ea?... Ar fi o chestie! şi, la urma urmei, o dovadă de curaj. Chiar aşa, o să intru în vorbă cu ea şi, dacă sunt băiat deştept... Vom vedea...

Scena a II-a

Se apropie de femeia care citeşte cu atenţie
„Gil Blas“ şi-i spune cu glas blând:

— Îmi permiteţi, scumpă doamnă, să vă aduc aminte că ne-am cunoscut?

(Dna de Chantever ridică brusc capul,
scoate un ţipăt şi dă să fugă. El îi taie
calea şi-i spune, umil:)

— N-avea nici o teamă, doamnă, nu mai sunt soţul dumitale.

Dna de Chantever — O! Îndrăzneşti? După... după cele petrecute!?

Dl de Garelle — Îndrăznesc... şi nu prea. Mă rog... Priceapă

cine poate. Când te-am zărit, n-am putut rezista ispitei de a-ţi vorbi.

Dna de Chantever — Sper că gluma s-a isprăvit, da?

Dl de Garelle — Nu e glumă, doamnă.

Dna de Chantever — Înseamnă că vrei să-ncerci marea cu degetul, sau nu e decât neobrăzare. La urma urmei, un bărbat care loveşte o femeie e în stare de orice.

Dl de Garelle – Eşti aspră. Eu zic totuşi că n-ar trebui să-mi reproşezi astăzi un moment de furie pe care, de altfel, îl regret. Drept să-ţi spun, mă aşteptam mai degrabă să-mi mulţumeşti.

Dna de Chantever, *uluită* — Ai înnebunit? Sau îţi baţi joc de mine ca un mojic?

Dl de Garelle — Nicidecum şi, dacă nu mă înţelegi, înseamnă că eşti tare nefericită.

Dna de Chantever — Ce vrei să spui?

Dl de Garelle — Că, dacă ai fi fericită cu cel care mi-a luat locul, mi-ai fi recunoscătoare pentru violenţa mea, care ţi-a permis acest nou mariaj.

Dna de Chantever — Cred că întinzi coarda cam mult, stimabile. Te poftesc să mă laşi în pace.

Dl de Garelle — Totuşi, ia gândeşte-te: dacă n-aş fi comis infamia de a te lovi, nici până azi n-am fi scăpat din obezi…

Dna de Chantever, *jignită* — E drept că mare serviciu mi-ai făcut!

Dl de Garelle — Nu-i aşa? Un serviciu care merită mai mult decât primirea de care am avut parte adineauri.

Dna de Chantever — O fi. Dar mutra dumitale îmi este atât de nesuferită…

Dl de Garelle — Eu nu pot spune la fel despre a ta.

Dna de Chantever — Complimentele astea îmi displac la fel de mult ca brutalităţile dumitale.

Dl de Garelle — Deh; dacă tot nu mai am voie să te bat, măcar să mă arăt amabil.

Dna de Chantever — Cel puţin eşti sincer. Dar dacă ţii să te arăţi cu adevărat amabil, pleacă.

Dl de Garelle — Încă nu vreau să împing atât de departe dorinţa de a-ţi fi pe plac.

Dna de Chantever — Şi ce pofteşti?

Dl de Garelle — Să-mi îndrept greşelile, admiţând că ţi-am greşit în vreun fel.

Dna de Chantever, *indignată* — Poftim? Admiţând că mi-ai greşit în vreun fel? Dar pe ce lume eşti? M-ai bătut măr, iar acum ţi-oi fi închipuind că te-ai purtat cu mine cum nu se poate mai frumos.

Dl de Garelle — Şi nu e aşa?

Dna de Chantever — Poftim? Cum să fie aşa?

Dl de Garelle — Aşa bine. Ştii comedia intitulată *Soţul încornorat, bătut şi mulţumit*. Păi întrebarea e dacă am fost sau nu încornorat! Că, oricum, dumneata ai fost şi bătută, şi nemulţumită…

Dna de Chantever, *ridicându-se* — Domnule, mă jigneşti.

Dl de Garelle, *iute* — Te rog, ascultă-mă un minut. Eram gelos, din cale-afară de gelos, ceea ce dovedeşte că te iubeam. Te-am bătut, ceea ce o dovedeşte şi mai mult, şi te-am bătut chiar foarte tare, ceea ce o dovedeşte în mod strălucit. Or, dacă ai fost şi credincioasă, şi bătută, meriţi toată compasiunea din lume, recunosc, şi…

Dna de Chantever — Nu-mi trebuie compasiunea dumitale.

Dl de Garelle — Dumneata cum vezi lucrurile? Le putem înţelege în două feluri: fie îmi dispreţuieşti mila, fie n-o meriţi. Or, dacă mila de care te recunosc vrednică este nemeritată, înseamnă că loviturile… loviturile straşnice pe care ţi le-am tras erau pe deplin meritate.

Dna de Chantever — Ia-o cum pofteşti.

Dl de Garelle — Bun. Am priceput. Aşadar, lângă dumneata, eram un soţ înşelat.

Dna de Chantever — N-am spus asta.

Dl de Garelle — Ai lăsat să se înţeleagă.

Dna de Chantever — Am lăsat să se înţeleagă că n-am nevoie de mila dumitale.

Dl de Garelle — Hai să nu ne mai jucăm cu vorbele; mărturiseşte deschis că eram…

Dna de Chantever — Nu mai rosti cuvântul acela infam, care mă revoltă şi mă dezgustă.

Dl de Garelle — Renunţ la cuvânt, dar recunoaşte că aşa a fost.

Dna de Chantever — Nici nu mă gândesc. Nu e adevărat.

Dl de Garelle — Atunci te compătimesc din toată inima, iar propunerea pe care voiam să ţi-o fac nu-şi mai are rostul.

Dna de Chantever — Ce propunere?

Dl de Garelle — Ce folos să ţi-o mai spun, din moment ce nu-şi avea rostul decât dacă m-ai fi înşelat.

Dna de Chantever — Ei, să zicem atunci că te-am înşelat.

Dl de Garelle — Nu e de-ajuns. Am nevoie să recunoşti.

Dna de Chantever — Recunosc.

Dl de Garelle — Nu e de-ajuns. Am nevoie de dovezi.

Dna de Chantever, *zâmbind* — Începi să ceri prea mult.

Dl de Garelle — Ba nu, scumpa mea. Voiam să-ţi fac o propunere serioasă, foarte serioasă, altminteri n-aş fi venit aşa la dumneata după ce a făcut fiecare ce a făcut – mai întâi dumneata, apoi eu. Propunerea mea, care ar putea avea pentru amândoi consecinţele cele mai serioase, ar rămâne lipsită de valoare dacă nu m-ai fi înşelat.

Dna de Chantever — Eşti culmea. Ce mai vrei de la mine? Te-am înşelat, poftim!

Dl de Garelle — Îmi trebuie dovezi.

Dna de Chantever — Dar ce dovezi vrei să-ţi dau? N-am sau, mai bine zis, nu mai am asupra mea astfel de dovezi.

Dl de Garelle — N-are a face. Tot îmi trebuie.

Dna de Chantever — Dar după asemenea lucruri nu rămân dovezi… şi… în afara unui flagrant delict… *(Tace puţin.)* Cred c-ar trebui să te mulţumeşti cu cuvântul meu.

Dl de Garelle, *plecându-se* — Deci eşti gata să juri.

Dna de Chantever, *ridicând mâna* — Jur.

Dl de Garelle, *serios* — Te cred. Şi cu cine m-ai înşelat?

Dna de Chantever — O, prea multe vrei să ştii.

Dl de Garelle — E musai să ştiu cu cine.

Dna de Chantever — Mi-e peste poate să-ţi spun.

Dl de Garelle — Şi de ce, mă rog?

Dna de Chantever — Pentru că sunt femeie măritată.

Dl de Garelle — Şi?

Dna de Chantever — Şi secretul profesional?

Dl de Garelle — Just.

Dna de Chantever — De altfel, cu dl de Chantever te-am înşelat.

Dl de Garelle — Asta n-o cred.

Dna de Chantever — Şi de ce, mă rog?...

Dl de Garelle — Pentru că nu te-ar mai fi luat de nevastă.

Dna de Chantever — Nesimţitule! Şi care-ţi era propunerea?...

Dl de Garelle — Iată: tocmai ai recunoscut că am fost, mulţumită dumitale, unul din bărbaţii aceia caraghioşi, luaţi mereu în zeflemea, orice ar face, comici dacă tac, groteşti dacă se supără, pe care lumea îi numeşte soţi înşelaţi. Este neîndoios că cele câteva lovituri de cravaşă pe care le-ai primit nu compensează nici pe departe ultragiul şi dauna conjugală pe care mi le-ai adus şi este şi mai neîndoios că-mi datorezi o compensaţie mai serioasă şi de o cu totul altă natură, acum că nu-ţi mai sunt soţ.

Dna de Chantever — Ţi-ai pierdut minţile. Ce vrei să spui?

Dl de Garelle — Vreau să spun că eşti datoare să-mi restitui azi momentele încântătoare pe care mi le-ai răpit când îţi eram soţ, ca să le dăruieşti nu ştiu cui.

Dna de Chantever — Eşti nebun.

Dl de Garelle — Ba deloc. Iubirea dumitale îmi aparţinea, nu-i aşa? Sărutările dumitale, toate, fără excepţie, mi se cuveneau doar mie. Am dreptate? Dumneata ai deturnat o parte din ele în beneficiul altuia! Mă aştept deci la o restituire, la o restituire fără scandal, secretă, ca în cazul furturilor ruşinoase.

Dna de Chantever — Dar drept cine mă iei?

Dl de Garelle — Drept soţia dlui de Chantever.

Dna de Chantever — Asta e culmea!

Dl de Garelle — Ba pardon, cel care m-a înşelat te-a luat drept soţia dlui de Garelle. Corect este să-mi vină şi mie rândul. Culmea ar fi să refuzi să restitui ceea ce datorezi în mod legitim.

Dna de Chantever — Şi dacă aş fi de acord… ai putea…

Dl de Garelle — Sigur că da.

Dna de Chantever — Atunci, la ce va fi folosit divorţul?

Dl de Garelle — Va fi înviorat iubirea noastră.

Dna de Chantever — Nu m-ai iubit niciodată.

Dl de Garelle — Şi totuşi ai o dovadă serioasă.

Dna de Chantever — Ce dovadă?

Dl de Garelle — Cum adică „ce dovadă“? Dacă un bărbat este îndeajuns de nebun încât să-i propună unei femei mai întâi să-i devină soţ, apoi să-i devină amant, înseamnă că o iubeşte – sau nu m-oi fi pricepând eu deloc într-ale amorului?

Dna de Chantever — O, să nu amestecăm lucrurile! Când iei de nevastă o femeie, dovedeşti că o iubeşti sau că o doreşti, dar când ţi-o faci amantă nu dovedeşti nimic… decât dispreţ. În primul caz, accepţi toate obligaţiile, toate neplăcerile şi toate răspunderile dragostei; în al doilea, îi laşi toate aceste poveri proprietarului legitim şi păstrezi doar plăcerea, dimpreună cu posibilitatea de a te face nevăzut în ziua în care respectiva nu-ţi va mai plăcea. Nu prea e acelaşi lucru.

Dl de Garelle — Draga mea, faci un raţionament greşit. Când un bărbat iubeşte o femeie, n-ar trebui să se însoare cu ea, pentru că, luând-o de nevastă, poate fi sigur că ea o să-l înşele – ca probă, faptul că aşa ai făcut şi dumneata cu mine. În schimb, este indiscutabil că o amantă rămâne fidelă amantului ei cu aceeaşi îndârjire cu care şi-a înşelat soţul. Greşesc cumva? Bărbatul care doreşte ca între el şi o femeie să ia naştere o legătură indisolubilă trebuie să lase pe altul s-o ia de nevastă, căci mariajul este doar o sforicică pe care o putem tăia când poftim, şi să devină amantul femeii cu pricina, căci amorul liber este un lanţ care nu poate fi sfărâmat. – Acum, că am tăiat sforicica, îţi ofer lanţul.

Dna de Chantever — Ştii că ai haz? Nu primesc aşa ceva.

Dl de Garelle — Atunci va trebui să-i spun dlui de Chantever.

Dna de Chantever — Ce să-i spui?

Dl de Garelle — Să-i spun că m-ai înşelat!

Dna de Chantever — Că te-am înşelat!... Te-ai...

Dl de Garelle — Da, când erai soţia mea.

Dna de Chantever — Şi?

Dl de Garelle — Şi n-o să ţi-o ierte.

Dna de Chantever — El?

Dl de Garelle — Mai întrebi? Ar avea numai motive de nelinişte.

Dna de Chantever, *râzând* — Să nu faci una ca asta, Henry.

(O voce de pe scări strigă „Mathilde!“.)

Dna de Chantever, *cu glas scăzut* — Soţul meu! Trebuie să plec.

Dl de Garelle, *ridicându-se* — Am să te conduc până la el şi am să mă prezint.

Dna de Chantever — Să nu faci una ca asta.

Dl de Garelle — Stai să vezi.

Dna de Chantever — Te rog.

Dl de Garelle — Primeşte atunci lanţul.

Vocea — Mathilde!

Dna de Chantever — Lasă-mă!

Dl de Garelle — Unde vrei să ne întâlnim?

Dna de Chantever — Aici. Diseară. După cină.

Dl de Garelle, *sărutându-i mâna* — Te iubesc...

(Ea se face nevăzută.)

(Dl de Garelle se întoarce agale şi se prăvăleşte în fotoliul lui.)

— Păi da! Rolul ăsta îmi place mai mult decât cel dinainte. E fermecătoare, absolut fermecătoare, chiar şi mai fermecătoare de când am auzit vocea dlui de Chantever chemând-o „Mathilde“ cu tonul acela de proprietar pe care-l au soţii.

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

Sceneta „Revanşa“ („*La Revanche*“) a apărut prima oară în numărul 1827, din 18 noiembrie 1884, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în volumul *Le Rosier de Mme Husson*, apărut în 1888, după ce, în 1886, fusese inclusă în volumul 7 („Amorul la teatru“) al culegerii colective *Noul Decameron* (*Nouveau Décaméron. Septième journée: l'amour au théâtre*, Paris, E. Dentu).

1. Alfred Naquet (1834-1916), om politic, deputat de extremă stângă, militant în favoarea

reintroducerii divorţului şi iniţiator al „legii Naquet“ (v. povestirea „Descoperire“, nota 1).

Camera 11

— Cum aşa? Nu ştii de ce l-au mutat pe domnul prim-preşedinte Amandon?

— Nu, deloc.

— Nici el n-a aflat vreodată de ce. Dar întâmplarea e tare ciudată.

— Povesteşte-mi.

— O mai ţii minte pe doamna Amandon, bruneta aceea frumuşică şi slăbuţă, foarte distinsă şi rafinată, căreia i se spunea doamna Marguerite în tot oraşul?

— Sigur că da.

— Atunci, ascultă. Mai ţii minte cât era ea de respectată, de preţuită, iubită ca nimeni alta în tot oraşul; ştia să primească lumea, să organizeze petreceri sau opere de binefacere, să găsească bani pentru săraci şi să-i amuze pe tineri în fel şi chip.

Era din cale-afară de elegantă şi de cochetă, dar de o cochetărie platonică şi de o încântătoare eleganţă provincială, căci femeiuşca asta era o provincială plină de farmec.

Domnii scriitori, care sunt toţi din Paris, ne zugrăvesc femeia pariziană în toate nuanţele, pentru că nu o cunosc decât pe ea, dar eu declar cu mâna pe inimă că provinciala, când este de calitate superioară, o întrece de o sută de ori pe pariziancă.

Provinciala rafinată are o înfăţişare aparte, mai discretă decât a pariziencei, mai umilă, care nu făgăduieşte nimic, dar oferă multe, pe când parizianca mai tot timpul făgăduieşte multe şi nu oferă nimic cu sinceritate.

Parizianca este triumful elegant şi neobrăzat al falsului. Provinciala este modestia autenticului.

O provincială dezgheţată, cu aerul ei de cuconiţă vioaie, cu

candoarea-i înşelătoare de elevă de pension, cu un zâmbet care nu spune nimic şi cu mici patimi dibace, dar stăruitoare, trebuie să se dovedească de o mie de ori mai şireată, mai diplomată, mai plină de imaginaţie decât toate pariziencele la un loc, ca să ajungă să-şi satisfacă plăcerile, sau viţiile, fără să trezească nici o bănuială, fără să işte nici o bârfă, nici un scandal în orăşelul care o priveşte cu toţi ochii şi de la toate ferestrele.

Doamna Amandon întruchipa acest soi rar, dar fermecător. Nimeni n-o bănuise niciodată, nimeni nu s-ar fi gândit că viaţa ei nu era la fel de limpede ca ochii ei, nişte ochi căprui, calzi şi luminoşi, dar atât de sinceri – numai să-i vezi!

Deci avea femeia asta o metodă nemaipomenită, de o inventivitate genială, de o ingeniozitate uimitoare şi de o simplitate de necrezut.

Îşi culegea toţi amanţii din rândurile militarilor şi nu-i păstra mai mult de trei ani, cât dura şederea lor în garnizoană. – Iacă! – Nu avea iubire, ci doar simţuri.

De îndată ce un nou regiment sosea în Perthuis-le-Long, se informa asupra tuturor ofiţerilor cu vârste între treizeci şi patruzeci de ani, căci, înainte de treizeci de ani, bărbaţii nu sunt prea discreţi. Iar după patruzeci, puterile încep să-i lase.

O, doamna Amandon cunoştea cadrele mai bine decât colonelul! Ştia absolut tot, le ştia tabieturile, instrucţia, educaţia, calităţile fizice, rezistenţa la oboseală, firea răbdătoare sau nestăpânită, averea, ştia dacă sunt economi sau cheltuitori. Apoi alegea. Avea o predilecţie pentru bărbaţii calmi, ca ea, dar care să fie şi frumoşi. Mai voia ca aceştia să nu aibă vreo relaţie cunoscută, vreo pasiune care să fi lăsat urme sau care să fi stârnit ecouri. Căci bărbatul căruia lumea îi comentează amorurile nu e un bărbat din cale-afară de discret.

După ce punea ochii pe cel care urma să-i fie amant de-a lungul celor trei ani de şedere regulamentară, nu-i mai rămânea decât să-i arunce batista.

Orice altă femeie s-ar fi simţit stânjenită, ar fi apelat la mijloacele obişnuite, ar fi mers pe căile cunoscute, s-ar fi lăsat

curtată şi ar fi urmat pas cu pas toate etapele cuceririi şi împotrivirii, oferind sărutărilor în prima zi degetele, a doua zi încheietura mâinii, a treia zi obrazul, apoi gura, apoi restul.

Sistemul ei era mai prompt, mai discret şi mai sigur. Dădea un bal.

Ofiţerul ales o invita la dans pe amfitrioană. Şi, valsând, purtată de mişcările repezi, ameţită de beţia dansului, femeia se lipea de pieptul lui ca pentru a i se dărui şi-i strângea înfrigurată mâna.

Dacă bărbatul nu înţelegea, însemna că e prost, iar ea trecea la următorul, clasat al doilea pe lista dorinţelor ei.

Dacă însă înţelegea, totul era ca şi aranjat, fără tărăboi, fără galanterii compromiţătoare, fără vizite nenumărate.

Nimic mai simplu şi mai practic!

Toate femeile ar trebui să recurgă la asemenea procedee pentru a ne da de înţeles că le interesăm! Ne-ar scuti de atâtea dificultăţi, şovăieli, vorbe, mişcări, frământări, îndoieli, încurcături! De câte ori nu trecem pe lângă o posibilă fericire, fără ca măcar să bănuim, căci cine poate pătrunde misterul gândurilor, tainicele înfrângeri ale voinţei, chemările mute ale poftei trupeşti, întregul necunoscut din sufletul unei femei a cărei gură e pecetluită, a cărei privire rămâne senină şi de nepătruns.

De îndată ce pricepea, domnul ofiţer cerea o întâlnire. Iar ea îl lăsa întotdeauna să aştepte o lună-două, ca să-l spioneze, să-l cunoască bine şi să se asigure că n-are vreun defect periculos.

În acest timp, el se dădea peste cap ca să găsească un loc în care se puteau întâlni fără primejdie; îşi imagina fel de fel de combinaţii complicate şi nesigure.

Apoi, cu prilejul vreunei sărbători oficiale, ea îi spunea încetişor: „Vino marţi seara, la ora nouă, la hanul Calul de aur, lângă metereze, pe drumul spre Vouziers, şi întreabă de domnişoara Clarisse. O să te aştept acolo, dar ai grijă să te îmbraci în civil“.

Căci de opt ani de zile închiria acolo, pe câte douăsprezece luni, o cameră mobilată. Fusese o idee a primului ei amant, o idee

care ei i se păruse foarte practică; aşa că, după ce el plecase, ea păstrase cuibuşorul.

O, un cuibuşor modest: patru pereţi tapetaţi cu hârtie gri-deschis cu flori albastre, un pat din lemn de brad cu perdele de muselină, un fotoliu pe care chiar ea îl rugase pe hangiu să-l cumpere, patru scaune, un covoraş şi câteva vase necesare pentru toaletă! Nici nu era nevoie de mai mult!

Pe pereţi, trei fotografii mari. Trei colonei călare; comandanţii amanţilor ei! De ce? Poate pentru că, neputând păstra imaginea însăşi, amintirea directă, se mulţumea cu suveniruri indirecte.

— Şi spuneţi că nu fusese recunoscută niciodată, de către nimeni, în toate vizitele ei la Calul de aur?

— Niciodată! De către nimeni!

Mijlocul pe care-l folosea era admirabil şi simplu. Pusese la cale o sumedenie de reuniuni caritabile la care se ducea adesea, dar de la care mai şi lipsea. Soţul, cunoscându-i operele de caritate, care-l costau o avere, n-avea nici o bănuială.

Aşadar, după ce întâlnirea era aranjată, doamna spunea la cină, având grijă s-o audă şi slugile: „Diseară mă duc la Asociaţia brâurilor de flanelă pentru bătrânii paralitici“.

Şi pleca de-acasă pe la opt, intra la Asociaţie, ieşea de îndată, o lua pe diverse străzi şi, când se vedea singură pe vreo ulicioară, în vreun colţ ferit şi întunecat, îşi scotea pălăria, o înlocuia cu o bonetă de bonă adusă pe ascuns, sub capă, despăturea un şorţ alb, adus la fel, şi-l încingea şi, punând într-un şervet pălăria şi capa ce-i acoperise umerii, pornea voiniceşte, cu paşi mărunţi, legănându-şi şoldurile, ca o servitoare trimisă cu vreo treabă; ba câteodată chiar alerga, de parcă ar fi zorit-o cineva.

Cine ar fi recunoscut-o în persoana slujnicuţei mărunte şi vioaie pe doamna prim-preşedinte Amandon?

Ajungea la Calul de aur, urca, intra în cameră cu cheia pe care o avea la ea; iar patronul, domnul Trouveau, o urmărea cu privirea de la tejghea, mormăind: „Veni duduia Clarisse la seara de amor“.

Ghicise el ceva, vulpoiul, dar nu căuta să afle mai mult, şi tare

surprins trebuie să fi fost când a aflat că duduia Clarisse, clienta lui, era doamna Amandon, sau doamna Marguerite, cum i se spunea în Perthuis-le-Long.

Iată şi cum avu loc groaznica descoperire.

Domnişoara Clarisse nu venea două seri la rând niciodată, absolut niciodată, fiind mult prea prudentă. Domnul Trouveau ştia şi el lucrul ăsta, de vreme ce nici măcar o dată, în opt ani, n-o văzuse venind şi a doua zi după o vizită. Ba chiar, în perioadele aglomerate, mai închiriase odaia pentru câte o noapte.

Or, vara trecută, domnul prim-preşedinte Amandon lipsi o săptămână. Era în iulie; doamna avea călduri şi, pentru că nu se temea că ar putea fi prinsă, îşi întrebă la plecare, într-o seară de marţi, amantul, pe chipeşul maior de Varangelles, dacă este de acord să se întâlnească şi a doua zi, iar el răspunse: „Cum să nu!".

Căzură deci de acord să se vadă miercuri, la ora ştiută. Ea îi şopti: „Dacă ajungi înaintea mea, iubitule, să mă aştepţi în pat".

Se sărutară, apoi se despărţiră.

A doua zi dimineaţă, pe la zece, domnul Trouveau, care citea „Tablettes de Perthuis", organul republican al oraşului, îi strigă de departe soţiei lui, care jumulea o pasăre în curte: „A venit şi la noi holera[1]. Ieri a murit un om la Vauvigny".

Apoi nu se mai gândi la asta, căci hanul îi era plin de lume, iar afacerile-i mergeau ca pe roate.

Pe la amiază se prezentă la han un călător pedestru, un soi de turist, care mâncă zdravăn după ce băuse două pahare de absint. Şi, pentru că era foarte cald, mai dădu pe gât un litru de vin şi pe puţin doi litri de apă.

Apoi îşi bău cafeaua şi păhărelul de lichior sau, mai degrabă, cele trei păhărele de lichior. Apoi, simţindu-se cam plin, ceru o cameră ca să doarmă un ceas-două. Nu mai era nici una liberă, aşa că patronul, după ce se sfătui şi cu nevastă-sa, îi dădu camera domnişoarei Clarisse.

Omul intră şi, pe la cinci, pentru că nimeni nu-l văzuse ieşind, patronul se duse să-l trezească.

Stupoare! Murise!

Hangiul coborî după soţia lui: „Auzi, cred că artistul pe care l-am trimis în camera 11 a murit!“.

Nevasta ridică braţele: „Nu se poate! Doamne Dumnezeule! Oare de holeră?“.

Jupânul Trouveau clătină din cap: „Cred că mai degrabă de congestie *celebrală*, că s-a învineţit tot“.

Dar femeia, înspăimântată, repeta: „Nici un cuvinţel, nici unul, or să creadă că-i holeră. Du-te şi declară-l şi nu mai vorbi cu nimeni. O să-l ducem de-aici la noapte, să nu ne vadă careva. Nu ştim nimic, n-am auzit nimic“.

Bărbatul murmură: „Duduia Clarisse a fost ieri, diseară camera rămâne liberă“.

Şi se duse după medic, care constată decesul cauzat de o congestie după o masă copioasă. Apoi se înţelese cu comisarul de poliţie ca trupul să fie ridicat pe la miezul nopţii, pentru ca muşteriii să nu intre la bănuieli.

Era de-abia ora nouă când doamna Amandon urcă pe furiş scara de la Calul de aur, fără s-o vadă nimeni. Ajunse sus, deschise uşa de la cameră şi intră. Pe şemineu ardea o lumânare. Doamna Amandon se întoarse spre pat. Maiorul se culcase, însă trăsese perdelele.

Ea îi spuse: „Un minut, iubitule, vin acum“.

Şi se dezbrăcă cu o repeziciune febrilă, aruncându-şi botinele pe jos şi corsetul pe fotoliu. Apoi, rochia neagră şi fustele căzură roată în jurul ei, astfel că, în cămaşa ei de mătase roşie, semăna cu o floare care tocmai şi-a desfăcut petalele.

Pentru că maiorul nu scosese o vorbă, îl întrebă: „Ai adormit, cocoşel?“.

El nu răspunse, iar ea pufni în râs murmurând: „Na, că doarme, asta-i bună!“.

Îşi păstrase ciorapii, nişte ciorapi ajuraţi, de mătase neagră şi, fugind în pat, se strecură iute în aşternuturi, cuprinzând cu braţele şi sărutând lacom, ca să-l trezească degrabă, cadavrul îngheţat al călătorului!

Preţ de o clipă, rămase nemişcată, prea năucită ca să-nţeleagă

ce se întâmplă. Dar răceala trupului neînsufleţit strecură într-al ei o groază cumplită şi iraţională, mai înainte ca mintea să apuce să cugete.

Sări din pat, tremurând din cap până-n picioare; apoi, alergând la şemineu, se întoarse cu lumânarea şi privi! Şi văzu un chip fioros pe care nu-l cunoştea, vânăt, umflat, cu ochii închişi şi cu gura schimonosită îngrozitor.

Scoase un ţipăt, un ţipăt ascuţit şi fără sfârşit, cum scot femeile înspăimântate, şi, scăpând din mână lumânarea, deschise uşa şi o luă la fugă, goală, pe coridor, continuând să ţipe ca din gură de şarpe.

Un comis-voiajor în branşa şosete, care ocupa camera nr. 4, ieşi de îndată şi o prinse în braţe.

O întrebă, speriat: „Ce s-a-ntâmplat, drăguţă?“.

Ea bâigui, disperată: „A fo… a f… a fost omorât un om… î… în… camera mea…“

Apărură şi alţi călători. Însuşi patronul veni în fugă.

Deodată, maiorul îşi făcu apariţia în capătul coridorului.

De cum îl zări, femeia i se aruncă de gât ţipând: „Salvează-mă, salvează-mă, Gontran… La noi în cameră a fost omorât un om“.

Explicaţiile au fost anevoioase. Cu toate acestea, domnul Trouveau spuse adevărul şi ceru ca don'şoarei Clarisse, de care răspundea cu capul, să i se dea drumul imediat. Dar comis-voiajorul, care se apucase să cerceteze cadavrul, susţinea că e vorba de o crimă şi îi convinse şi pe ceilalţi călători că don'şoara Clarisse şi amantul ei nu trebuie lăsaţi să plece.

Cei doi au fost deci nevoiţi să aştepte sosirea comisarului de poliţie, care le dădu drumul, dar nu-şi ţinu gura.

Luna următoare, domnul prim-preşedinte Amandon era promovat şi mutat din localitate.

Traducere de Adelina Vladislav

Povestirea „Camera 11“ („*La Chambre 11*“) a apărut prima oară în numărul 1848, din 9 decembrie 1884, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în volumul *Toine* din 1886.

[1] Aluzie la epidemia care a lovit Franţa în 1884, pe fondul celei de-a cincea pandemii de

holeră (1883-1896).

Necunoscuta

Ne povesteam aventurile amoroase şi fiecare găsea câte una stranie: câte o întâlnire surprinzătoare şi nostimă în tren, la hotel, în străinătate sau pe plajă. Plajele, după spusele lui Roger des Annettes, sunt foarte prielnice amorului.

I se ceru părerea şi lui Gontran, care până atunci tăcuse:

— Tot în Paris e cel mai bine, zise el. Femeia este ca un bibelou: o preţuim mai mult când o întâlnim în locuri în care nu ne-am fi aşteptat să o găsim. Dar femei cu adevărat rare întâlneşti numai în Paris.

Tăcu un moment, apoi continuă:

— Ah! Frumos mai e! Ieşiţi într-o dimineaţă de primăvară pe străzile noastre. Duduiţele care se plimbă cu paşi mărunţi pe lângă zidurile clădirilor sunt ca nişte boboci gata să se desfacă. O, ce privelişte, mai mare dragul! Pe marginea trotuarelor se simte parfumul violetelor; al violetelor din cărucioarele împinse alene de florărese.

Oraşul este vesel, iar bărbaţii se uită după femei. Mamă-mamă, cât de ispititor arată în toaletele lor primăvăratice şi uşoare, prin care li se vede pielea! Hoinăreşti cu simţurile treze, adulmeci aerul şi pândeşti. Minunate sunt dimineţile astea!

O vezi venind de departe, o desluşeşti şi o recunoşti de la o sută de paşi pe cea care îţi va plăcea şi de aproape. O ghiceşti după floarea de la pălărie, după mişcarea capului, după mers. Cum se apropie, te gândeşti: „Atenţie, ea e!“ şi te îndrepţi spre ea, devorând-o din priviri.

O fi o fetişcană plecată la cumpărături, o cuconiţă care vine de la biserică sau care merge la amantul ei? Ce contează? Are pieptul rotund pe sub bluza străvezie. – Ah, dacă ai putea pune degetul;

degetul sau buzele! – Priveşte sfioasă sau îndrăzneaţă, e brună sau blondă? Are vreo importanţă? Atingerea acelei trecătoare te face să simţi un fior pe şira spinării. Ah, şi cum îi mai duci dorul până seara celei pe care ai întâlnit-o astfel! Da, am păstrat amintirea a vreo douăzeci de făpturi văzute o dată sau de zece ori în felul ăsta şi de care m-aş fi îndrăgostit nebuneşte dacă le-aş fi cunoscut mai îndeaproape.

Dar nu ştiu cum se face că, pe cele pe care le-ai iubi la nebunie, nu ajungi să le cunoşti niciodată. Aţi băgat de seamă? E tare curios! Zăreşti, din când în când, femei a căror simplă vedere stârneşte în tine dorinţe pustiitoare. Dar pe acelea doar le zăreşti şi atât. Eu, unul, când mă gândesc la toate fiinţele adorabile pe lângă care am trecut pe străzile Parisului, simt că înnebunesc de ciudă, de-mi vine să-mi pun ştreangul de gât. Unde or fi? Cine or fi? Unde or fi dispărut? Cum să mai dai de urma lor? O vorbă veche spune că omul trece adesea pe lângă fericire; eu sunt sigur că am trecut de mai multe ori pe lângă cea care m-ar fi prins ca pe un guguştiuc cu nada trupului ei fraged.

Roger des Annettes, care ascultase zâmbind, răspunse:

*

— Ştiu la fel de bine ca tine lucrurile astea. Să vezi ce mi s-a întâmplat mie. Acum vreo cinci ani, am întâlnit pentru prima dată, pe podul Concorde, o tânără înaltă, bine făcută, care mi-a lăsat o impresie… o impresie… uimitoare. Era brunetă, o brunetă trupeşă, cu un păr lucios care-i năpădea fruntea şi sprâncene îmbinate, care-şi întindeau arcul de la o tâmplă la cealaltă. O umbră de mustăcioară ce se zărea deasupra buzelor te făcea să visezi… să visezi… cum visezi la nişte codri dragi când priveşti un buchet pe o masă. Avea o talie arcuită, un piept proeminent şi sfidător, care parcă încerca să te ispitească. Ochii păreau două pete de cerneală pe nişte smalţ alb. Nu erau ochi, ci nişte găuri negre, sfredelite adânc sub fruntea ei şi prin care vedeai

înăuntrul acelei femei, prin care intrai în ea. Ah, ce privire ciudată, opacă şi goală, lipsită de gânduri şi atât de frumoasă!

Mi-am imaginat că e evreică. M-am luat după ea. Mulţi bărbaţi întorceau capetele. Ea mergea legănat, într-o manieră nu tocmai graţioasă, dar tulburătoare. A luat o trăsură în Place de la Concorde. Iar eu am rămas mofluz lângă Obelisc, am rămas străfulgerat de cea mai puternică emoţie izvorâtă din dorinţă care m-a copleşit vreodată.

M-am gândit la ea pe puţin trei săptămâni, apoi am uitat-o.

Am revăzut-o după şase luni, pe Rue de la Paix; şi am simţit, zărind-o, o tresărire a inimii, ca atunci când regăseşti o amantă pe care ai iubit-o nebuneşte odinioară. M-am oprit ca să o văd mai bine apropiindu-se. Când a trecut pe lângă mine, mai-mai să mă atingă, m-am simţit ca în faţa gurii unui cuptor. Apoi, când s-a îndepărtat, mi-am simţit obrazul ca măturat de un vânt rece. Nu m-am mai luat după ea. Mi-era teamă să nu fac vreo prostie, mi-era teamă de mine însumi.

Mi se arăta adeseori în vis. Cunoşti obsesiile astea.

Un an de zile n-am mai dat de ea; apoi, într-o seară, la asfinţitul soarelui, prin luna mai, mergând în sus pe Champs-Élysées, am recunoscut-o de la spate.

Arcul de Triumf se contura în zarea învăpăiată. În văzduh plutea o pulbere de aur, un abur de lumină roşiatică, era una din acele seri încântătoare, de apoteoză a Parisului.

O urmăream mânat de o dorinţă nestăpânită de a-i vorbi, de a îngenunchea în faţa ei, de a-i spune emoţia care mă sugruma.

Am depăşit-o de două ori, doar ca să revin. De fiecare dată când am trecut pe lângă ea, m-a năpădit aceeaşi senzaţie de dogoare care mă cuprinsese pe Rue de la Paix.

Mi-a aruncat o privire. Apoi am văzut-o că intră într-o clădire de pe Rue de Presbourg. Am aşteptat-o două ore sub o uşă. Ea nu a ieşit. Atunci, m-am decis să-l interoghez pe portar. Părea să nu mă înţeleagă: „Trebuie să fie vorba de o vizită“, spuse el.

Şi am mai stat încă opt luni fără să o revăd.

Într-o dimineaţă de ianuarie, pe un ger siberian, mergeam pe

bulevardul Malesherbes, alergând ca să mă încălzesc, când, la un colţ de stradă, m-am ciocnit cu o femeie; izbitura a făcut-o să scape din mână un pacheţel.

Am dat să-mi cer scuze. Ea era!

Pe moment, am încremenit de emoţie; apoi, după ce i-am restituit pacheţelul, i-am spus dintr-o suflare: „Sunt dezolat şi încântat, doamnă, că v-am bruscat în felul acesta. De mai bine de doi ani vă cunosc, vă admir şi îmi doresc să vă fiu prezentat; şi nu reuşesc să aflu nici cine sunteţi, nici unde locuiţi. Iertaţi-mi vorbele, puneţi-le pe seama dorinţei mele pătimaşe de a mă număra printre cei care au dreptul să vă salute. Sper că un asemenea sentiment nu vă va jigni. Nu mă cunoaşteţi deloc. Sunt baronul Roger des Annettes. Cereţi informaţii despre persoana mea şi veţi afla că sunt un om onorabil. Acum, dacă vă veţi împotrivi solicitării mele, veţi face din mine un bărbat teribil de nefericit. Vă rog, fiţi bună şi spuneţi-mi cum anume aş putea să vă văd“.

Privindu-mă fix, cu ochii ei ciudaţi şi goi, mi-a răspuns, cu un zâmbet: „Daţi-mi adresa. Voi veni eu la dumneavoastră“.

Am rămas atât de stupefiat, încât probabil că şi-a dat seama. Dar nu-mi ia niciodată mult să-mi revin din asemenea surprize, aşa că m-am grăbit să-i dau o carte de vizită, pe care a strecurat-o în buzunar cu un gest iute, de femeie obişnuită să ascundă scrisorele.

Am bâiguit, redevenind curajos: „Când vă voi vedea?“.

Ea a ezitat, de parcă ar fi făcut un calcul complicat, încercând pesemne să-şi amintească, oră cu oră, programul pe care-l avea; apoi a murmurat: „Duminică dimineaţă, e bine?“.

„Cred că e foarte bine.“

Şi a plecat, după ce m-a măsurat, m-a judecat, m-a cântărit şi m-a analizat cu privirea ei grea şi nehotărâtă, lăsându-mi parcă pe piele un fel de lipici, ca şi cum m-ar fi împroşcat cu un lichid vâscos, din cele cu care caracatiţele întunecă apa şi îşi adorm prada.

Mi-am stors creierii până duminică, încercând să ghicesc ce

era această femeie şi să-mi fixez o regulă de conduită cu ea.

Oare trebuia s-o plătesc? Cum?

M-am hotărât să-i cumpăr o bijuterie, o bijuterie chiar frumuşică, pe care am pus-o, în cutiuţă, deasupra şemineului.

Apoi am aşteptat-o, după o noapte în care n-am prea închis ochii.

A ajuns la mine pe la ora zece, foarte calmă, foarte liniştită, şi mi-a întins mâna de parcă mă cunoştea bine. Am poftit-o să şadă, i-am dat jos pe rând pălăria, voalul, blana şi manşonul. Apoi am început, cu oarecare stânjeneală, să mă arăt ceva mai galant, căci nu aveam vreme de pierdut.

De altfel, nu s-a lăsat rugată, aşa că, până să apucăm să schimbăm zece vorbe, am şi început s-o dezbrac. A continuat singură munca asta anevoioasă pe care eu, unul, niciodată nu am fost în stare să o duc la bun sfârşit. Mă înţep în ace şi, în loc să desfac cordoanele, nu izbutesc decât să le înnod; răvăşesc totul, încurc totul, întârzii totul şi mă pierd cu firea.

Ah, dragul meu, ştii şi tu că nu există în viaţă momente mai delicioase decât acelea când – discret, de la o anumită distanţă, ca să nu stârneşti pudoarea de căprioară pe care o au toate – te uiţi la o femeie care-şi leapădă, rând pe rând, doar pentru tine, toate stofele foşnitoare ce-i cad roată la picioare.

Şi nimic nu e mai încântător decât mişcările cu care ea desprinde veşmintele delicate ce alunecă moi, ca lovite de moarte. Cât de superbă şi de emoţionantă e apariţia cărnii, a braţelor goale şi a pieptului după căderea bluzei, şi cât de tulburătoare este linia corpului, ghicită sub ultimul văl!

Dar iată că, deodată, observ un lucru surprinzător: o pată neagră, între umerii ei – căci era întoarsă cu spatele; o pată mare, în relief, foarte neagră. De altfel, îi făgăduisem că nu mă voi uita.

Ce putea fi? Nu aveam totuşi nici o îndoială, iar amintirea mustăţii vizibile, a sprâncenelor care îi uneau ochii, a părului bogat şi des, care îi cuprindea capul ca o cască ar fi trebuit să mă pregătească pentru această surpriză.

Cu toate astea, am rămas stupefiat şi, brusc, au început să mă

bântuie viziuni şi reminiscenţe ciudate. Mi se părea că văd o vrăjitoare din *O mie şi una de nopţi*, una dintre fiinţele acelea periculoase şi perfide care urmăresc să-i atragă pe oameni în abisuri necunoscute. M-am gândit la Solomon, care pus-o pe regina din Saba să treacă pe deasupra unei oglinzi, ca să fie sigur că nu are picioare de ţap[1].

Şi… când a venit vremea să-i cânt cântecul meu de dragoste, am descoperit că nu mai aveam glas, dragul meu, nici măcar un firicel. Pardon, aveam un glas de cântăreţ de-ai Papei, lucru de care ea mai întâi s-a minunat, apoi s-a supărat foarte tare, căci am auzit-o spunând, în timp ce se îmbrăca iute: „N-avea nici un rost să mă deranjezi".

Am rugat-o să accepte inelul pe care i-l cumpărasem, dar mi-a spus pe un ton atât de răspicat: „Drept cine mă iei, domnule?", încât am roşit până-n vârful urechilor, strivit sub atâtea umilinţe. Iar ea a plecat fără să mai scoată vreun cuvânt.

Asta mi-e toată aventura. Partea mai proastă e că acum sunt îndrăgostit de ea, şi îndrăgostit nebuneşte.

Nu mai pot vedea altă femeie fără să mă gândesc la ea. Toate celelalte îmi repugnă, mă dezgustă – asta dacă nu seamănă cu ea. Nu mai pot săruta vreun obraz fără ca alături să-mi apară obrazul ei şi fără să sufăr îngrozitor de dorinţa neastâmpărată care mă munceşte.

E parcă de faţă la toate rendez-vous-urile mele, la toate dezmierdările mele, pe care mi le strică şi mi le face insuportabile. E întotdeauna acolo, îmbrăcată sau goală, ca o adevărată iubită ce este; e mereu lângă cealaltă, în picioare sau culcată, o pot vedea, dar nu o pot atinge. Iar acum cred că era o femeie vrăjită, care purta între umeri un talisman misterios.

Cine este? Încă nu ştiu. Am mai întâlnit-o de două ori de-atunci. Am salutat-o, dar ea nici măcar nu mi-a răspuns, s-a prefăcut că nu mă cunoaşte. Cine este? O asiatică? O evreică din Orient? Da, o evreică! Îmi închipui că e evreică? Dar de ce? Asta e! De ce, nu ştiu!

Traducere de Lăcrămioara Bâcâilă

Povestirea „Necunoscuta“ („*L’Inconnue*“) a apărut prima oară în numărul 1897, din 27 ianuarie 1885, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă în volumul *Monsieur Parent*, publicat în 1885.

[1]. Conform unei legende răspândite în Evul Mediu şi care porneşte de la un episod relatat în *Coran* (sura XXVII, 44), ca să afle dacă regina din Saba are sau nu picioare de ţap (sau de măgar), aşa cum se zvonea, regele Solomon a poftit-o într-un palat pavat cu cristal. În secolul al XIX-lea, personajul reginei din Saba este prezent în romanul fantastic *Zâna firimiturilor* (*La Fée aux miettes*, 1832) al lui Charles Nodier, în *Călătoria în Orient* (*Voyage en Orient*, 1851) a lui Gérard de Nerval, în poemul în proză *Ispitirea sfântului Antonie* (*La Tentation de saint Antoine*, 1849-1874) al lui Gustave Flaubert, în nuvela *Balthasar* (1889), scrisă de Anatole France, şi dă titlul operei lui Charles Gounod *La Reine de Saba* (1862).

O scrisoare

În meseria noastră, primim adesea scrisori; nu există cronicar care să nu fi făcut cunoscută publicului vreo epistolă de la corespondenţii lui necunoscuţi.

Voi face şi eu la fel.

O, sunt fel de fel de scrisori! Unele te măgulesc, altele te lapidează. Ba eşti considerat singurul om mare, singurul om inteligent, singurul geniu şi singurul artist din presa contemporană, ba eşti doar un om de nimic, un mizerabil, bun, cel mult, de trimis la ocnă. Ca să ai parte de aceste laude sau de injurii, este de ajuns să împărtăşeşti sau să nu împărtăşeşti părerea unui cititor în chestiunea divorţului sau a impozitului proporţional[1]. Se întâmplă adeseori să primim în acelaşi timp, referitor la acelaşi subiect, felicitările cele mai călduroase şi criticile cele mai virulente; aşa că, la urma urmei, este foarte dificil să-ţi formezi o părere despre tine însuţi.

Unele scrisori au douăzeci de cuvinte, altele au zece pagini. Este suficient să citeşti zece rânduri ca să le înţelegi valoarea şi cuprinsul şi ca să le arunci la coş, cimitirul hârtiilor îngălbenite.

Din când în când, aceste epistole ne dau mult de gândit: este cazul uneia pe care conştiinţa mă obligă să o fac cunoscută publicului.

„Conştiinţă“ nu este, poate, cuvântul potrivit; oricum, corespondenta mea (căci o femeie îmi scrie) nu mă crede dotat cu o conştiinţă din cale-afară de severă. Ba chiar, arătând că mi se încredinţează astfel de misiuni, dau dovadă de o lipsă de simţ moral care, poate, mi se va reproşa.

M-am întrebat de asemenea, cu o anumită îngrijorare, de ce am fost ales tocmai eu din atâţia alţii, de ce am fost considerat cel

mai potrivit dintre toţi să îndeplinesc serviciul solicitat, cum de s-a putut crede că nu mă voi revolta?

M-am gândit apoi că stilul uşor al scrierilor mele ar fi putut avea o influenţă asupra judecăţii şovăielnice a unei femei, aşa că am pus totul pe seama literaturii.

Înainte însă de a reproduce aici nişte fragmente, toate fragmentele importante din scrisoarea primită, trebuie să-mi previn cititorii că nu-mi bat joc de dânşii, că am primit această scrisoare prin poştă, într-un plic timbrat pe care era trecut numele meu, şi că era semnată, da, semnată foarte citeţ.

Nu încerc să-i amuz sau să-i amăgesc pe naivi. Nu sunt decât interpretul, nu prea scrupulos, repet, al dorinţei unei femei.

Iată documentul cu pricina:

„Stimate domn,

Am stat mult în cumpănă înainte de a vă scrie: nu îndrăzneam să mă încred pe deplin în dumneavoastră. Totuşi simt că sunteţi bun, generos, dar ceea ce am a vă spune este atât de ciudat... În cele din urmă mi-am învins şi ultima teamă, trebuia să se întâmple şi asta. În faţa necazurilor tot mai mari, în faţa sărăciei lucii, timiditatea nu rezistă. Nenorocirea, ca şi primejdia, le dă curaj chiar şi celor mai slabi.

Nu cumva să vă închipuiţi, citind această scrisoare, că sunt cam nebună sau doar exaltată. Sunt întreagă la minte, vă asigur. În ceea ce priveşte firea mea, nu sunt visătoare, ci din contră, serioasă şi foarte prozaică, dacă pot spune astfel. Pentru a scăpa de necazuri nu văd decât o singură cale, pe care şi încerc s-o urmez. Nu e ceva firesc şi raţional?

Iată de altfel despre ce este vorba: deşi sunt săracă, sunt cinstită şi fac parte dintr-o familie cinstită. Sunt încă tânără (doar ce-am împlinit douăzeci şi doi de ani) şi, iată, vă spun deschis că aş dori să mă mărit, cât mai curând.

Nu că m-ar apăsa viaţa de fată nemăritată, nici vorbă de una ca asta. Să vă înfăţişez însă motivele mele; veţi vedea că nu degeaba vreau să renunţ la libertatea mea.

Familia mea este alcătuită din...“

Urmează amănunte foarte triste despre viaţa ei personală. Precizia lor mă împiedică să le reproduc, căci, dacă ar cădea sub ochii părinţilor corespondentei mele, le-ar permite acestora s-o recunoască. De altfel, tot ce spune ea este foarte dureros şi, probabil, foarte adevărat. Continui să citez.

„Dacă aş fi singură, nu m-aş plânge, aş găsi eu cum să-mi câştig pâinea, pentru că mă mulţumesc cu puţin, dar nu sunt singură, trebuie să mă gândesc şi la familia mea.“

. . . .

„Am cunoscut anul trecut o fată, o orfană fără nici o avere, care a reuşit să se mărite cu un milionar bătrân.

Nu aprob purtarea acelei fete. Avea nouăsprezece ani, era frumoasă şi, în plus, era iubită de un tânăr fermecător, un ziarist pe care cred că şi ea îl iubea.

O condamn şi o compătimesc deopotrivă; fără a fi forţată, şi-a sacrificat fericirea pentru bogăţie.

Eu, una, nu am însă ce fericire să sacrific (nu m-a iubit nimeni niciodată), aşa că m-aş bucura să întâlnesc un bărbat care să binevoiască a avea grijă de mine şi de familia mea, se-nţelege.

Nu-mi pasă dacă respectivul este bătrân şi urât; cer un singur lucru: să fie bogat. În schimbul banilor săi, îi voi dărui tinereţea şi fidelitatea mea şi, dacă se va dovedi cumsecade, poate chiar şi recunoştinţa mea.

M-am gândit că, întrucât dumneavoastră cunoaşteţi multă lume, probabil ştiţi şi mulţi celibatari. Dacă printre dânşii veţi găsi vreunul care nu ştie ce să facă cu averea lui şi care să nu fie duşman înverşunat al căsătoriei, vă rog să-i vorbiţi despre mine. Luându-mă de nevastă va face o faptă la fel de bună ca şi când ar da zestre unor fete sărmane sau ar înfiinţa aziluri pentru câini şi pisici.

Vă rog din suflet să mă ajutaţi, adică să mă recomandaţi tuturor holteilor pe care-i cunoaşteţi, iar celui care va fi destul de nebun sau destul de generos încât să vrea să mă ia de nevastă (căci mi-e atât de frică să nu rămân fată bătrână!) spuneţi-i să-i scrie domnişoarei…“

. . . .

Şi-a trecut numele întreg. Apoi mă roagă să nu fiu indiscret, ca nu cumva să afle părinţii ei.

Poftim!

Scrisoarea nu era însoţită de nici o fotografie.

E scrisă pe hârtie obişnuită. Scrisul este foarte fin, foarte citeţ, foarte sigur, foarte drept, foarte frumos, un scris de învăţătoare şi de femeie hotărâtă.

După ce am primit această neobişnuită propunere, cum spun oamenii de afaceri, m-am gândit mai întâi: „Sigur, este destul de amuzantă pentru o farsă!“. Căci se prea poate să fie doar o farsă. Dar cine o fi autorul? Un prieten, sau poate un duşman curios să afle ce comision aş lua din averea logodnicului – afară de cazul în care m-aş gândi să cer samsarlâc din capitalul fetei?

Se va fi gândit că voi răspunde de îndată; e bine oricând să ai în buzunar astfel de documente. Este adevărat că acest prieten ori duşman necunoscut al meu mă crede lipsit de delicateţe. Dar se ştie că, în principiu, ceilalţi ne socotesc întotdeauna mai răi sau mai buni decât suntem. Dumnealui mă consideră mai rău – atâta tot.

Dar pesemne că mă consideră şi foarte prost. Cu această reflecţie în minte, m-au cuprins îndoielile!!! Aşadar îşi închipuia că voi cădea cu ochii închişi într-o capcană atât de grosolană. Spera, poate, că îi voi cere să ne întâlnim? Dar, atunci, de ce nu folosise formula obişnuită, care întotdeauna e cea mai bună: „Dragă domnule, sunteţi cel mai mare scriitor din acest secol. Nu am cuvinte ca să-mi exprim admiraţia fără margini pe care o port geniului dumneavoastră. Îmi doresc din tot sufletul să vă întâlnesc, să vă ating mâinile, să vă privesc în ochi! Aţi fi de acord? Am douăzeci de ani, sunt frumoasă! Răspundeţi post-restant la oficiul Madeleine.

L.N.“

Oricât ai fi de tare, nu rezişti la astfel de lucruri, dar poţi ezita în faţa unei formule noi, ciudate şi suspecte, ca aceea folosită în această situaţie.

S-ar putea deci ca scrisoarea misterioasă să vină de la o femeie. Dar de ce îmi scrie mie? Eu nu sunt agenţie matrimonială, nu cunosc mai mulţi holtei decât alţii; nici nu cred că am reputaţia de a sări în ajutorul fecioarelor disperate!

Atunci... Da... Atunci... Poate că necunoscuta care mi-a scris a dat cuvântului „să mă mărit“ un sens mult mai larg decât cel ce i se atribuie în general în lumea burgheză. Într-adevăr, asta ar explica totul. Ei, drăcie! iată o misiune nu prea onorabilă! Mijlocitorii de soiul ăsta au o denumire aparte! Este foarte neplăcut să te gândeşti că asta e părerea cititorilor despre cronicarii care-i interesează!

O fată sau o femeie se găseşte într-o situaţie delicată, îşi caută un soţ sau un amant şi nu ştie cui să se adreseze; dintr-odată, îi vine o idee: „A! Ia să-i scriu eu cronicarului meu preferat! El mă va ajuta; cunoaşte, fără doar şi poate, multă lume“. Şi adaugă în gând: „În fond, oamenii de felul ăsta nu-s deloc scrupuloşi“.

Aşteptaţi-vă deci, dragi confraţi, să primiţi curând scrisori de genul:

„Dragă domnule, aş avea nevoie să iau legătura cu o moaşă discretă, care să nu ţină neapărat să aducă pe lume numai copii vii. M-am gândit că, printre numeroasele dumneavoastră cunoştinţe...“

Ei, nu, domnişoară! Dacă citesc printre rândurile scrisorii dumitale, nu pot primi această misiune, iar mijloacele mele personale nu-mi permit să-ţi ajut direct familia.

Dar s-ar putea de asemenea ca biata fată să fie sinceră! Împinsă de sărăcie, neştiind ce să mai facă, pierzându-şi capul, negăsind pe nimeni care să o poată ajuta, s-o fi gândit: „Gazetarul ăsta este, poate, un om cumsecade care va înţelege situaţia mea şi-mi va întinde o mână?“.

Femeile au un suflet atât de complicat, o gândire atât de imprevizibilă, metode atât de incredibile, porniri atât de spontane! Rădăcinile combinaţiilor lor sunt uneori atât de adânci, iar maşinaţiunile lor sunt câteodată atât de simple, încât ne derutează prin naivitatea lor. Desigur, este posibil, foarte posibil

ca, citind vreunul din articolele în care i-am părut a avea un suflet mare, fata să-şi fi spus: „Iată-l pe salvatorul meu!“.

La această ipoteză m-am şi oprit. Nu este cea mai verosimilă, dar este cea mai generoasă.

Am încercat deci să o ajut pe originala mea corespondentă şi am pus următoarea întrebare tuturor becherilor din anturajul meu.

„Dumneata n-ai vrea să te însori? Cunosc o tânără care ţi-ar putea fi pe plac.“

Şi toţi au răspuns: „Câtă zestre are?“.

M-am adresat atunci celor mai bătrâni, celor mai sluţi, celor diformi. Cu toţii luau imediat un aer suficient şi murmurau surâzând: „E bogată?“.

Atunci mi-a venit o idee,

...Speranţa de pe urmă şi cel din urmă gând...[2],

cum ar fi spus Victor Hugo; ideea de a adresa un apel public celibatarilor.

Nu voi dezvălui numele tinerei, nimic nu o poate trăda; rămân deci absolut discret şi îi voi transmite, fără să le deschid, scrisorile cu propuneri care vor veni pentru ea.

Ia să vedem, domnilor, care dintre dumneavoastră are un suflet cu adevărat generos? Nu contează dacă este cocoşat, strâmb sau octogenar!

Nu pot încheia mai bine decât citând chiar fraza corespondentei mele... „În schimbul banilor săi, îi voi dărui tinereţea şi fidelitatea mea şi, dacă se va dovedi cumsecade, poate chiar şi recunoştinţa mea. ...Luându-mă de nevastă va face o faptă la fel de bună ca şi când ar da zestre unor fete sărmane sau ar înfiinţa aziluri pentru câini şi pisici...“

Haideţi, domnilor, curaj!

Traducere de Diana Costea

Textul „O scrisoare“ (*Une lettre*) a apărut în numărul 2034, din 12 iunie 1885, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclus prima oară în volum în ediţia îngrijită de Albert-Marie Schmidt (Maupassant, *Contes et Nouvelles*, Albin Michel, 1964-1967, 2 vol.).

1. Aluzie la dezbaterile care animau presa şi opinia publică franceză în epocă. În

legătură cu legislaţia privitoare la divorţ, v. povestirea „Descoperire“, nota 1.

2. Metaforă prin care, în poemul „*L'Expiation*“ (partea a II-a, v. 34), Victor Hugo evocă garda imperială, ultima speranţă a lui Napoleon în bătălia de la Waterloo (*Les Châtiments*, cartea a V-a, 13).

Salvarea

I

Tânăra marchiză de Rennedon intră valvârtej şi, înainte de a scoate o vorbă, începu să râdă, să râdă cu lacrimi, cum făcuse şi în urmă cu o lună, când îi povestise prietenei sale că îl înşelase pe marchiz din răzbunare, doar din răzbunare, şi numai o dată, pentru că era prea prost şi prea gelos[1].

Tânăra baroană de Grangerie aruncase pe canapea cartea pe care o citea şi, cuprinsă deja de râs, se uita curioasă la Annette.

În cele din urmă, o întrebă:

— Acum ce-ai mai făcut?

— O!... draga mea... draga mea... E prea de tot... prea de tot... închipuieşte-ţi... Sunt salvată!... salvată!... salvată!

— Cum salvată?

— Uite-aşa, am scăpat!

— Nu-nţeleg!

— Am scăpat de soţul meu, dragă, sunt salvată! Sunt liberă! liberă! liberă!

— Cum liberă? În ce privinţă?

— În ce privinţă! În privinţa divorţului! Da, a divorţului! Am câştigat divorţul[2]!

— Ai divorţat?

— Nu, nu încă, prostuţo! Nu divorţezi în trei ceasuri! Dar am dovezi... dovezi... dovezi că mă înşală... l-am prins asupra faptului... închipuieşte-ţi!... l-am prins cu mâţa-n sac... Al meu e!...

— Ah! povesteşte-mi!... Deci te înşela?

— Da… adică nu… da şi nu… Nu ştiu… Mă rog, am dovezi, asta contează.

— Cum ai făcut?

— Cum am făcut?… Să vezi! O! am fost şireată, foarte şireată. De trei luni devenise insuportabil, absolut insuportabil, brutal, nesimţit, tiranic, mă rog, mizerabil. Mi-am zis: „Situaţia asta nu mai poate dura… Trebuie să obţin divorţul! Dar cum?“. Nu era uşor. Am încercat să-l fac să mă bată. N-a vrut. Mă sâcâia cât era ziua de lungă, mă obliga să ies când nu aveam chef, să rămân acasă când voiam să iau masa în oraş; îmi făcea viaţa insuportabilă de la un capăt la celălalt al săptămânii, dar nu mă bătea.

Atunci, am încercat să aflu dacă are o amantă. Da, avea, dar îşi lua mii de măsuri de precauţie pentru a merge la ea. Era imposibil să-i prind împreună. Atunci ghici ce-am făcut!

— Nu-mi dau seama.

— O! N-o să ghiceşti niciodată! L-am rugat pe fratele meu să-mi facă rost de o fotografie a respectivei.

— A amantei soţului tău?

— Da. Asta l-a costat 15 ludovici pe Jacques, preţul unei seri, de la şapte la miezul nopţii, inclusiv cina, adică trei ludovici pe oră. Dar a obţinut fotografia.

— Am impresia că ar fi putut s-o obţină cu mai puţin, folosindu-se de un şiretlic oarecare şi fără… fără… fără să fie nevoit să se încurce şi cu originalul.

— O, e frumuşică! Situaţia nu-i displăcea lui Jacques. În plus, aveam nevoie de detalii despre ea, de detalii fizice despre talia ei, despre pieptul ei, despre tenul ei, mă rog, despre multe altele.

— Nu înţeleg.

— Stai să vezi. După ce am aflat tot ce voiam să aflu, m-am dus la… cum să-i zic… la un om de afaceri… ştii… din cei care fac afaceri de tot felul… de orice natură… agenţi de… de… de publicitate şi de complicitate… oameni din aceia… mă rog, înţelegi tu.

— Da, oarecum. Şi ce i-ai spus?

— I-am spus, în timp ce îi arătam fotografia Clarissei (Clarisse o cheamă): „Domnule, am nevoie de o cameristă care să arate aşa. Vreau să fie frumuşică, elegantă, isteaţă, curată. O voi plăti cu cât va fi nevoie. Dacă o să mă coste zece mii de franci, asta e! Nu voi avea nevoie de ea mai mult de trei luni“.

Dumnealui părea foarte uimit. M-a întrebat: „Doriţi o cameristă ireproşabilă?“.

Am roşit şi am spus bâlbâindu-mă: „Sigur, să fie cinstită“.

El a continuat: „...Şi... ca moravuri...?“. N-am îndrăznit să răspund. Am făcut doar un semn din cap că nu; apoi, dintr-odată, am înţeles că avea o bănuială îngrozitoare şi am exclamat, pierzându-mă cu firea: „O! domnule, este pentru soţul meu... care mă înşală... care mă înşală în oraş... şi vreau... Vreau să mă înşele acasă... înţelegeţi... Ca să-l prind asupra faptului...“

Atunci el a început să râdă. Şi am înţeles din privirea lui că i-am recâştigat respectul. Mă considera chiar foarte şireată. Pariez că, în momentul acela, ar fi vrut să-mi strângă mâna.

Mi-a zis aşa: „Într-o săptămână vă voi face rost de persoana care vă trebuie. Dacă va fi nevoie, o vom schimba. Vă garantez succesul. Mă veţi plăti numai după reuşită. Deci în această fotografie este amanta soţului dumneavoastră?“.

„Da, domnule.“

„O persoană frumoasă, nu atât de subţirică pe cât pare. Şi ce parfum foloseşte?“

Nu înţelegeam; am repetat: „Cum adică, ce parfum?“.

El a zâmbit: „Da, doamnă, parfumul este esenţial pentru a seduce un bărbat; căci îi trezeşte amintiri inconştiente care îl împing la acţiune; parfumul pricinuieşte confuzii obscure în mintea lui, îl tulbură şi îl moaie, amintindu-i de plăceri[3]. Ar trebui să încercaţi să aflaţi şi ce obişnuieşte soţul dumneavoastră să mănânce când ia masa cu această doamnă. Aţi putea să-i serviţi aceleaşi feluri de mâncare în seara în care îl veţi prinde asupra faptului. O! al nostru e, doamnă, al nostru!“.

Am plecat de-acolo încântată. Dădusem peste un bărbat cu adevărat inteligent.

II

După trei zile, apare la uşa mea o fată înaltă, brunetă, foarte frumoasă şi, probabil, foarte experimentată, căci părea modestă şi îndrăzneaţă deopotrivă. S-a purtat foarte cuviincios cu mine. Pentru că nu prea ştiam ce hram poartă, îi spuneam „domnişoară“, dar ea mi-a zis: „O! Doamna îmi poate spune Rose, pur şi simplu“. Am început să discutăm.

„Ia spune, Rose, ştii de ce eşti aici?“

„Bănuiesc, doamnă.“

„Foarte bine, fetiţo… şi asta nu te… deranjează prea tare?“

„O, doamnă, e-al optulea divorţ la care lucrez; sunt obişnuită.“

„Perfect. Îţi trebuie mult timp ca să reuşeşti?“

„O, doamnă, depinde întru totul de temperamentul domnului. După ce voi rămâne cinci minute singură cu dumnealui, vă voi putea răspunde cu exactitate.“

„Ai să-l vezi îndată, draga mea. Dar te previn că nu e chipeş.“

„N-are a face, doamnă. Am mai despărţit eu bărbaţi urâţi. În schimb, aş vrea să ştiu dacă doamna s-a interesat în privinţa parfumului.“

„Da, dragă Rose, verbină.“

„Minunat, doamnă, îmi place mult mirosul de verbină! Doamna îmi poate spune şi dacă amanta domnului poartă lenjerie de mătase?“

„Nu, draga mea, ci de batist cu dantelă.“

„O! înseamnă că are bun-gust. Lenjeria de mătase începe să devină comună.“

„Foarte adevărat ce spui!“

„Atunci, doamnă, voi trece la treabă.“

Într-adevăr, a trecut de îndată la treabă, ca şi cum n-ar fi făcut nimic altceva toată viaţa.

O oră mai târziu, soţul meu se întorcea acasă. Rose nici măcar nu l-a privit, dar s-a uitat el la ea. După cinci minute, tânăra, care-şi dăduse deja din plin cu verbină, a ieşit din încăpere.

El m-a întrebat imediat: „Cine e fata?“.

„Păi… noua mea cameristă.“

„Unde ai găsit-o?“

„Mi-a trimis-o baroana de Grangerie, cu cele mai bune recomandări.“

„A! Este destul de frumuşică.“

„Crezi?“

„Sigur… pentru o cameristă.“

Eram încântată. Simţeam că a muşcat deja momeala.

Chiar în seara aceea, Rose mi-a spus:

„Acum vă pot promite, doamnă, că nu va dura mai mult de două săptămâni. Domnul este o pradă uşoară“.

„A! Ai încercat deja?“

„Nu, doamnă; dar e limpede. Îi vine deja să mă sărute când trece pe lângă mine.“

„Nu ţi-a spus nimic?“

„Nu, doamnă; m-a întrebat doar cum mă cheamă… Ca să-mi audă glasul…“

„Foarte bine, draga mea. Dă-i bătaie!“

„Doamna să stea fără grijă. Nu voi opune rezistenţă decât atât cât va fi nevoie ca să nu-şi piardă interesul.“

După o săptămână, soţul meu aproape că nu mai ieşea în oraş. Îl vedeam cum umblă toată după-amiaza prin casă; şi, lucru şi mai semnificativ, nu mă mai împiedica să ies. Iar eu eram plecată toată ziua… ca să… ca să-l las liber.

A opta zi, în timp ce mă dezbrăca, Rose mi-a spus timidă:

„S-a rezolvat, doamnă, azi-dimineaţă“.

Am fost puţin surprinsă, puţin emoţionată chiar, nu de faptul în sine, ci de modul în care mi-l spusese. Am bâiguit:

„Şi… şi… totul s-a petrecut bine?“.

„O! foarte bine, doamnă. Insista deja de trei zile, dar nu voiam să avansez prea repede. Doamna să mă prevină când anume doreşte să se producă flagrantul delict.“

„Da, draga mea. Uite… să zicem, joi…“

„Prea bine, doamnă, joi. Nu-i voi mai ceda domnului până

atunci, ca să-l ţin în încordare.“

„Eşti sigură că n-ai să ratezi?“

„O, da, doamnă, foarte sigură. Am să-l înfierbânt pe domnul clasa-ntâi, aşa încât să-l stârnesc chiar la ora pe care doamna mi-o va indica.“

„Să zicem la ora cinci, dragă Rose.“

„Prea bine, doamnă, la cinci; şi unde anume?“

„Păi… în camera mea.“

„Am înţeles, în camera doamnei.“

Deci, draga mea, înţelegi ce am făcut apoi. Mai întâi m-am dus după mama şi tata, iar apoi după unchiul d'Orvelin, preşedintele tribunalului, apoi după domnul Raplet, judecătorul, prietenul soţului meu. Nu i-am prevenit în legătură cu ce urma să le arăt. I-am pus pe toţi să meargă în vârful degetelor până la uşa camerei mele. Am aşteptat să se facă ora cinci, cinci fix… O! cum îmi bătea inima. Îl pusesem şi pe portar să urce, ca să mai am un martor! Şi apoi… şi apoi, în momentul în care pendula a început să bată, tranc!, am deschis larg uşa… Ha! Ha! Ha! Era în plin… în plin, draga mea… Şi ce mutră!… să-i fi văzut mutra! S-a mai şi întors… dobitocul! Ah! Ce caraghios era! Râdeam, râdeam de nu mai puteam. Şi tata, care s-a supărat, care voia să-l bată. Şi portarul, un bun servitor, care îl ajuta să se îmbrace la loc… în faţa noastră… în faţa noastră… Îi încheia bretelele… totul era aşa de caraghios!… Iar Rose, perfectă!… absolut perfectă… Plângea… Plângea foarte bine. O comoară de fată… Ţine minte, dacă ai vreodată nevoie!

Şi iată-mă!… Am venit într-un suflet să-ţi povestesc… Într-un suflet. Sunt liberă. Trăiască divorţul!

Şi începu să danseze în mijlocul salonului, în timp ce tânăra baroană, gânditoare şi contrariată, murmura:

— De ce nu m-ai invitat să văd şi eu?

Traducere de Elena Andreescu

Povestirea „Salvarea“ („*Sauvée*“) a fost publicată prima oară în numărul 2226, din 22 decembrie 1885, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost reluată în volumul *La Petite Roque*, apărut în 1886.

1. Maupassant rezumă în aceste rânduri povestirea *La Confidence* („Confidenţa“), pe care o publicase în urmă cu patru luni, în numărul 2102, din 20 august 1885, al cotidianului „Gil Blas“.

2. În legătură cu legislaţia privitoare la divorţ, recent promulgată, v. povestirea „Descoperire“, nota 1.

3. În legătură cu importanţa parfumurilor în erotica maupassantiană, v. sceneta „La marginea patului“, nota 1.

Uşa

Ah! exclamă Karl Massouligny, iată o problemă dificilă, cea a soţilor îngăduitori. Am cunoscut destui şi de tot felul; dar nu mi-aş putea face o părere despre vreunul din ei. Am încercat de multe ori să-mi dau seama dacă sunt într-adevăr orbi, deştepţi sau slabi. Există, cred, din toate cele trei categorii.

Să trecem repede peste categoria celor orbi. De altfel, ăştia nu sunt îngăduitori, de vreme ce nu ştiu, ci doar nişte prostănaci care nu văd dincolo de lungul nasului. Pe de altă parte, e ciudată şi interesantă uşurinţa cu care bărbaţii, toţi bărbaţii, şi chiar femeile, toate femeile, se lasă înşelaţi. Cădem pradă celor mai prăpădite şiretlicuri ale celor din jurul nostru – copii, prieteni, slugi, furnizori. Omenirea e credulă; iar când vine vorba să bănuim, să ghicim şi să dejucăm vicleniile celorlalţi, nu ne slujim nici măcar de a zecea parte din iscusinţa pe care o dovedim când vrem, la rândul nostru, să înşelăm pe cineva.

Soţii deştepţi sunt de trei feluri. Cei care au un interes ca soţia lor să aibă un amant sau mai mulţi, un interes legat de bani, de o ambiţie sau de altceva. Aceştia cer numai salvarea, de bine, de rău, a aparenţelor şi se mulţumesc cu atâta.

Cei care se înfurie. Ăştia ar fi un subiect numai bun pentru un roman.

În sfârşit, soţii slabi! cei cărora le e teamă de scandal.

Există apoi soţii neputincioşi, sau mai degrabă obosiţi, care evită patul conjugal pentru că se tem de ataxie sau de apoplexie şi care se resemnează să vadă un prieten expunându-se la aceste pericole.

Eu, unul, am cunoscut un soţ de un soi destul de rar, care a preîntâmpinat o astfel de neplăcere într-un fel iscusit şi ciudat.

Întâlnisem la Paris un cuplu elegant, monden, foarte în vogă. Doamna era tumultuoasă, înaltă, zveltă, cu un anturaj considerabil şi se spunea despre ea că ar fi avut aventuri. Mi-a plăcut datorită minţii sale şi cred că şi eu i-am plăcut ei. I-am făcut curte, o curte de încercare, la care a răspuns cu provocări evidente. Am început să schimbăm priviri tandre, atingeri ale mâinilor, tot felul de mici cochetării care precedă atacul final.

Totuşi, şovăiam. Cred că, la urma urmelor, legăturile mondene, chiar şi cele foarte scurte, nu merită nici osteneala pe care ne-o dăm, nici toate neplăcerile pe care le pot crea. Comparam dar în minte plăcerile la care puteam năzui şi neplăcerile de care mă puteam teme, când mi s-a părut că soţul ei mă suspectează şi mă supraveghează.

Într-o seară, la un bal, pe când îi spuneam dulcegării tinerei doamne, într-un mic salon de lângă cele mari, unde se dansa, zăresc deodată într-o oglindă un chip care ne urmărea. El era. Privirile ni s-au întâlnit, apoi l-am văzut, tot în oglindă, cum întoarce capul şi pleacă.

Atunci am murmurat:

— Soţul dumitale ne spionează.

S-a arătat uluită.

— Soţul meu!

— Da, ne-a pândit de mai multe ori.

— Nu se poate! Eşti sigur?

— Foarte sigur.

— Ciudat! De obicei se poartă cum nu se poate mai amabil cu prietenii mei.

— Se poate să fi ghicit că te iubesc?

— Ei, da! De altfel, nu eşti primul care îmi face curte. Orice femeie mai marcantă atrage o turmă de suspinători.

— Da. Dar eu te iubesc cu adevărat.

— Admiţând că e adevărat, există vreun soţ care să ghicească vreodată aşa ceva?

— Atunci, nu e gelos.

— Nu… nu..

A rămas pe gânduri câteva clipe, apoi a urmat:

— Nu... Nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată gelos.

— Nu te-a... nu te-a supravegheat niciodată?

— Nu... Cum ţi-am spus, e foarte amabil cu prietenii mei.

Din ziua aceea, i-am făcut curte mai des. Nu că femeia mi-ar fi plăcut mai mult, dar mă ispitea probabila gelozie a soţului ei.

Pe ea o judecam cu răceală şi luciditate. Avea un anume farmec monden, izvorât dintr-o fire vioaie, veselă, amabilă şi superficială, dar nu o putere de seducţie reală şi profundă. Era, cum v-am mai spus, o femeie tumultuoasă, exuberantă, de o eleganţă puţin ţipătoare. Cum să vă spun? Era... era... un decor... nu un interior.

Iată că într-o zi, după ce luasem masa la ea acasă, în clipa în care mă retrăgeam, soţul ei îmi spune:

— Dragă amice (mă considera amic de la o vreme), în curând vom pleca la ţară. Soţiei mele şi mie ne face plăcere să-i primim la noi pe cei la care ţinem. Acceptă deci să vii să petreci o lună la noi. Ar fi foarte frumos din partea dumitale.

Deşi stupefiat, am acceptat.

Aşadar, o lună mai târziu ajungeam la proprietatea lor de la Vertcresson, din Touraine.

Mă aşteptau la gară, la cinci kilometri de castel. Erau trei, ea, soţul şi un domn necunoscut, contele de Morterade, căruia i-am fost prezentat. Contele s-a arătat din cale-afară de bucuros să mă cunoască; şi, în timp ce mergeam la trap pe un drum încântător şi îngust, cu garduri vii de-o parte şi de alta, au început să-mi treacă prin cap cele mai ciudate idei. Mă gândeam: „Ce-o mai însemna şi asta? Iată un soţ care bănuieşte că eu şi soţia lui nu suntem simpli prieteni, şi care mă invită la el, mă primeşte ca pe un apropiat şi parcă-mi spune: «Hai, dragul meu, curaj, calea e liberă».

Apoi îmi este prezentat un domn foarte bine, deja instalat în casă şi... şi care poate că încearcă să scape de acolo şi pare la fel de mulţumit de sosirea mea ca soţul însuşi.

O fi vreun fost amant care vrea să se retragă? S-ar putea. Şi atunci? S-or fi înţeles ei doi, în mod tacit, printr-unul dintre acele

mici pacte infame, atât de obişnuite în societate? Şi mi se propune, tot tacit, să intru în această asociere, preluând ştafeta. Sunt primit cu braţele deschise. Mi se deschid toate uşile şi toate inimile.

Iar ea? o enigmă. Nu se poate să nu-şi dea seama de nimic. Şi totuşi?... totuşi?... Poftim... nu pricep nimic!"

Cina a fost foarte veselă şi călduroasă. Ridicându-se de la masă, soţul şi prietenul său începură să joace cărţi, în timp ce eu am ieşit pe peronul castelului, să contemplu luna plină în compania doamnei. Pentru că părea că natura o emoţionează, mi-am închipuit că momentul fericirii mele e aproape. În acea seară mi s-a părut cu adevărat fermecătoare. Peisajul de ţară o făcuse mai sentimentală, sau mai degrabă mai mieroasă. Silueta ei înaltă şi subţire era încântătoare pe peronul de piatră, lângă vaza cea mare care adăpostea o plantă. Îmi venea să o duc sub copaci şi să mă arunc în genunchi spunându-i vorbe de iubire.

L-am auzit pe soţul ei strigând:

— Louise?

— Da, iubitule.

— Ai uitat de ceai.

— Îndată, iubitule.

Ne-am întors, iar Louise ne-a servit ceaiul. Cei doi bărbaţi îşi terminaseră jocul de cărţi şi se vedea că le e somn. A trebuit să mergem la culcare. Am adormit foarte târziu şi am dormit foarte prost.

A doua zi am hotărât să facem o excursie după-amiază şi am plecat să vizităm nişte ruine oarecare, în trăsura descoperită. Louise şi cu mine stăteam pe locurile din fund, iar ei în faţa noastră, cu spatele la vizitiu.

Vorbeam cu însufleţire, prieteneşte, deschis. Eu sunt orfan şi mă simţeam atât de bine cu ei, încât mi se părea că tocmai mi-am regăsit familia.

Deodată, cum ea îşi întinsese piciorul între picioarele soţului său, el a murmurat cu un aer dojenitor:

— Louise, te rog, nu mai purta pantofii vechi. N-ai nici un

motiv să te îngrijeşti mai mult la Paris decât la ţară.

M-am uitat în jos. Purta într-adevăr nişte botine cam scâlciate şi am observat şi că ciorapul ei făcea creţuri.

Ea a roşit şi şi-a retras piciorul sub rochie. El privea în depărtare cu un aer detaşat şi indiferent.

Apoi soţul mi-a oferit un trabuc pe care l-am acceptat. Câteva zile de-a rândul, ne-a urmărit peste tot, aşa că mi-a fost cu neputinţă să rămân singur cu ea măcar două minute. Lucru de altfel foarte plăcut pentru mine.

Într-o dimineaţă, poftindu-mă el la o plimbare pe jos înainte de prânz, am ajuns să vorbim despre căsătorie. Am spus câteva vorbe despre singurătate şi alte câteva despre viaţa în doi, înfrumuseţată de tandreţea unei femei. M-a întrerupt brusc:

— Dragul meu, nu vorbi despre ce nu cunoşti. O femeie care nu mai are interes să te iubească nici nu o va face multă vreme. Toate cochetăriile prin care ajung să ne pară încântătoare când încă nu ne aparţin cu totul încetează din clipa în care le avem. Şi, de altfel… femeile cinstite… adică cele cu care ne însurăm… nu sunt… sunt lipsite de… mă rog, nu-şi cunosc prea bine meseria de femei. Mda… Ştiu ce spun.

N-a zis mai multe şi nu mi-am putut da seama clar ce gândeşte.

La două zile după această discuţie, m-a chemat la el în cameră, foarte devreme, ca să-mi arate o colecţie de gravuri.

M-am aşezat într-un fotoliu, în faţa uşii celei mari care despărţea apartamentul lui de al soţiei şi, în spatele acelei uşi, auzeam paşi, mişcare şi nu-mi prea stătea gândul la gravuri când exclamam: „O! Minunat! Superb! Superb!“.

Deodată, spune:

— O, dar am alături o piesă minunată. Stai să ţi-o aduc.

S-a repezit spre uşă, ale cărei canaturi s-au deschis larg, ca pentru un efect de teatru.

Într-o odaie mare şi răvăşită, printre fuste, gulere şi bluze împrăştiate pe jos, o fiinţă uscăţivă, cu părul vâlvoi, care avea de la brâu în jos o fustă veche de mătase boţită, lipită de crupa ei slabă, îşi pieptăna în faţa unei oglinzi părul blond, scurt şi rar.

Braţele ei formau două unghiuri ascuţite; iar când s-a întors, speriată, am văzut pe sub cămaşa de pânză ordinară un cimitir de coaste pe care-l ascundea în public un piept fals, din vată.

Soţul ei scoase un strigăt foarte natural, se întoarse închizând uşile şi, cu un aer dezolat, spuse:

— O! Doamne! Ce prost sunt! Vai! Chiar că sunt un nerod! Ce gafă! Soţia mea nu mi-o va ierta niciodată!

Mie îmi venea deja să-i mulţumesc.

Am plecat după trei zile; la despărţire, le-am strâns călduros mâinile celor doi bărbaţi şi i-am sărutat mâna femeii, care şi-a luat rămas-bun de la mine cu răceală.

. . . .

Karl Massouligny tăcu.

Cineva întrebă:

— Dar ce era cu amicul?

— Nu ştiu… Totuşi… totuşi, părea mâhnit să mă vadă plecând atât de repede…

Traducere de Cristina Constantin

Povestirea „Uşa“ („*La Porte*“) a apărut prima oară în numărul 2723, din 3 mai 1887, al cotidianului „Gil Blas“ şi a fost inclusă, un an mai târziu, în ediţia a doua, adăugită, a volumului *Clair de lune*.

Baroana

— Ai putea găsi pe-acolo nişte bibelouri interesante, îmi spuse prietenul meu Boisrené, vino cu mine.

Mă duse aşadar la primul cat al unei case frumoase, pe o stradă mare din Paris. Ne întâmpină un bărbat bine, cu maniere desăvârşite, care ne plimbă dintr-o încăpere în alta arătându-ne fel de fel de obiecte rare, cărora le spunea preţul cu nonşalanţă. Sumele mari, de zece, douăzeci, treizeci, cincizeci de mii de franci, ieşeau din gura lui cu atâta şarm şi uşurinţă, încât nu ne puteam îndoi că milioane întregi stăteau încuiate în casa de bani a acestui negustor high-life.

Auzisem despre el de mult timp. Foarte dibaci, foarte flexibil, foarte inteligent, slujea drept mijlocitor pentru tot soiul de tranzacţii. Aflat în legătură cu toţi amatorii cei mai bogaţi din Paris, şi chiar din Europa şi din America, ştiindu-le gusturile, preferinţele de moment, îi înştiinţa printr-o vorbă sau, dacă locuiau într-un oraş îndepărtat, printr-o depeşă, de îndată ce afla un obiect de vânzare ce ar fi putut să le placă.

Bărbaţi din înalta societate apelaseră la el în momente de strâmtorare, fie pentru a face rost de bani de jocuri, fie pentru a plăti o datorie, fie pentru a vinde un tablou, o bijuterie de familie, o tapiserie, ba chiar un cal sau o proprietate, în zilele de criză acută.

Se spunea că nu refuza niciodată să facă un serviciu dacă întrezărea vreun câştig.

Boisrené părea intim cu acest negustor ciudat. Făcuseră pesemne multe afaceri împreună. Eu mă uitam la individ cu mult interes.

Era înalt, subţire, chel, foarte elegant. Vocea lui blândă,

mieroasă avea un farmec aparte, un farmec ispititor care dădea lucrurilor o valoare specială. Când ţinea un bibelou între degete, îl sucea, îl învârtea, îl privea cu atâta îndemânare, mlădiere, eleganţă şi simpatie, încât obiectul părea de îndată înfrumuseţat, transformat de atingerea şi de privirea lui. Şi imediat îl socoteai mult mai scump decât fusese până să treacă din vitrină în mâinile sale.

— Şi Cristul acela frumos, spuse Boisrené, Cristul renascentist pe care mi l-ai arătat anul trecut?

Negustorul zâmbi şi răspunse :

— E vândut, şi într-un mod tare curios. Curată poveste pariziană. Vrei să ţi-o spun?

— Sigur că da.

— O cunoşti pe baroana Samoris?

— Şi da, şi nu. Am văzut-o o dată, dar ştiu ce-nvârte!

— Chiar ştii?

— Da.

— Vrei să îmi spui şi mie, ca să văd dacă nu cumva te înşeli?

— Cu multă plăcere. Doamna Samoris este o femeie de lume care are o fiică, deşi nimeni nu i-a cunoscut vreodată soţul. În orice caz, dacă nu a avut soţ, în schimb ţine amanţi, cu discreţie, căci este acceptată în anumite cercuri tolerante sau în care lumea închide ochii.

Se duce la biserică, se împărtăşeşte cu reculegere, astfel încât să nu treacă neobservată, şi nu se compromite niciodată. Speră că fiica ei se va mărita bine. Corect?

— Da, dar voi aduce o completare la informaţiile dumitale: este o femeie întreţinută care se face respectată de amanţii ei mai mult decât dacă nu s-ar culca cu ei. E un merit rar întâlnit; căci, în acest fel, obţii de la un bărbat tot ce vrei. Fără să bănuiască nimic, cel pe care ea l-a ales îi face curte vreme îndelungată, o doreşte cu teamă, stăruie cu pudoare, o obţine cu mirare şi o posedă cu consideraţie. El nici nu-şi dă seama că o plăteşte, cu atât de mult tact procedează ea, păstrând în relaţia lor atâta reţinere, atâta demnitate şi decenţă, încât, ieşind din patul ei, bărbatul cu care a

fost ar pălmui pe oricine ar pune la îndoială virtutea metresei sale. Şi asta cu deplină bună-credinţă.

I-am făcut acestei femei, în mai multe rânduri, câteva servicii. Iar ea nu are secrete faţă de mine.

Astfel, în primele zile ale lui ianuarie, m-a căutat ca să ia cu împrumut treizeci de mii de franci. Nu i-am dat nimic, bineînţeles; dar, pentru că voiam s-o îndatorez, am rugat-o să-mi expună în detaliu situaţia, ca să văd ce aş putea face pentru dânsa.

Mi-a înfăţişat lucrurile cu atâtea ocolişuri, încât cred că nu mi-ar fi povestit mai delicat nici prima împărtăşanie a fetiţei sale. Am înţeles în cele din urmă că vremurile erau grele şi că rămăsese fără un ban.

Criza comercială, neliniştile politice pe care guvernul actual pare că le întreţine după bunul plac, zvonurile de război, strâmtorarea generală făcuseră banii nesiguri[1], chiar şi în mâinile amorezilor. Şi apoi, nu putea, ca femeie cinstită ce era, să se dăruiască primului venit.

Îi trebuia un bărbat din lumea bună, din lumea cea mai bună, care să-i consolideze reputaţia, satisfăcându-i în acelaşi timp nevoile de zi cu zi. Un petrecăreţ, chiar putred de bogat, ar fi compromis-o pe veci şi ar fi făcut îndoielnic mariajul fiicei ei. Nu mai putea visa la agenţiile galante, la intermediarii dezonoranţi care ar fi putut, pentru o vreme, s-o scoată din încurcătură.

Dar trebuia să facă faţă cheltuielilor casei, să continue să primească lume oricând, pentru a nu pierde speranţa de a găsi, printre musafiri, pe prietenul discret şi distins pe care îl aştepta, pe care să-l aleagă.

I-am explicat că cei treizeci de mii de franci ai mei aveau slabe şanse să-mi fie restituiţi, căci, odată ce ar fi terminat banii, ar fi trebuit să obţină din ei, dintr-o lovitură, pe puţin şaizeci de mii din care să-mi înapoieze jumătate.

Părea dezolată ascultându-mă. Şi nu mai ştiam ce să inventez, când o idee, o idee de-a dreptul genială, mi-a venit în minte.

Tocmai cumpărasem acel Crist din fildeş pe care ţi l-am arătat,

o lucrare admirabilă, cea mai frumoasă pe care am văzut-o vreodată în stilul renascentist.

„Scumpă prietenă, o să-ţi trimit acasă această piesă. Născoceşte dumneata o poveste ingenioasă, emoţionantă, poetică, după cum pofteşti, care să explice de ce vrei să te descotoroseşti de ea. Bineînţeles, e o amintire de familie, moştenită de la tatăl dumitale.

Eu îţi voi trimite şi-ţi voi şi aduce amatori. Restul te priveşte. O să te anunţ despre situaţia lor, printr-o vorbă, cu o zi înainte. Cristul ăsta valorează cincizeci de mii de franci; dar o să ţi-l las la treizeci de mii. Diferenţa îţi va rămâne dumitale.“

Ea a chibzuit câteva clipe cu un aer profund şi a răspuns: „Da, probabil este o idee bună. Îţi foarte mulţumesc“.

A doua zi, aranjasem să i se ducă acasă Cristul şi chiar în seara aceea i-l trimiteam pe baronul de Saint-Hospital.

Timp de trei luni i-am tot trimis clienţi, dintre oamenii cu care fac afaceri, care mai de care mai bun şi mai serios. Dar nu mai primeam de la ea nici o veste.

Într-o zi, fiind vizitat de un străin care vorbea tare prost franceza, m-am hotărât să i-l prezint eu însumi cucoanei, ca să verific.

Un valet îmbrăcat în negru din cap până-n picioare ne-a primit şi ne-a condus într-un salon elegant, sobru, mobilat cu gust, unde am aşteptat câteva minute. Apăru şi doamna, fermecătoare, îmi întinse mâna, ne pofti să luăm loc şi, după ce află motivul vizitei mele, sună din clopoţel.

Valetul apăru din nou.

„Vezi, spuse ea, dacă domnişoara Isabelle ne permite să intrăm în capela sa.“

Fata veni chiar ea cu răspunsul. Avea cincisprezece ani, o înfăţişare modestă şi cuminte, toată prospeţimea tinereţii.

Voia să ne arate chiar ea capela.

Am intrat într-un soi de budoar pios în care, dinaintea Cristului, a Cristului meu culcat pe un pat de catifea neagră, ardea o lampă de argint. Aranjamentul era fermecător şi foarte

ingenios.

Copila îşi făcu semnul crucii, apoi ne spuse: „Priviţi, domnilor. Nu e frumos?“.

Am luat obiectul, l-am examinat şi l-am declarat remarcabil. Străinul îl cercetă şi el, dar cele două femei păreau să-l intereseze mai mult decât Cristul.

În casă mirosea frumos, a tămâie, a flori şi a parfumuri. Te simţeai bine. Era într-adevăr o locuinţă confortabilă, care te îmbia să rămâi.

După ce ne-am întors în salon, am abordat, cu reţinere şi delicateţe, chestiunea preţului. Doamna Samoris ceru, plecând privirea, cincizeci de mii de franci.

Apoi adăugă: „Dacă doriţi să-l revedeţi, domnule, să ştiţi că eu nu prea ies înainte de ora trei; şi mă găsiţi aici în fiecare zi“.

Pe stradă, străinul îmi ceru detalii despre baroană, care i se păruse o femeie încântătoare. Dar n-am mai auzit vorbindu-se nici despre el, nici despre ea.

Mai trecură trei luni.

Într-o dimineaţă, acum vreo două săptămâni, doamna Samoris sosi la mine la ora prânzului şi, punându-mi un portofel în mâini, îmi spuse: „Dragul meu, eşti un înger. Poftim cincizeci de mii de franci, Cristul ţi-l cumpăr eu şi îţi plătesc cu douăzeci de mii de franci mai mult decât preţul stabilit, cu condiţia să-mi trimiţi mereu… mereu clienţi… căci Cristul meu e… încă de vânzare…“

Traducere de Mădălina Bîrcă

Povestirea „Baroana“ („*La Baronne*“) a fost publicată prima oară în numărul 2737, din 17 mai 1887, al cotidianului „Gil Blas“ şi inclusă în volumul *Le Rosier de Mme Husson*, apărut în 1888.

1. Franţa trece în această perioadă printr-o gravă criză economică, declanşată de răsunătorul faliment din 1882 al băncii lyoneze Union Générale, şi printr-o criză politică, alimentată de poziţiile revanşarde ale generalului Boulanger, ministru de război între 7 ianuarie 1886 şi 17 mai 1887.

Văduvioarele

Cei cinci prieteni terminau de cinat, cinci oameni de lume, maturi, bogaţi, trei însuraţi, doi rămaşi burlaci. Se adunau aşa în fiecare lună, în amintirea tinereţii lor, şi, după ce luau cina, stăteau la taifas până la două noaptea. Cum rămăseseră prieteni intimi şi se preţuiau unii pe alţii, petreceau astfel probabil cele mai frumoase seri din viaţa lor. Vorbeau despre toate cele, despre orice îi preocupă şi îi amuză pe parizieni; ca în majoritatea saloanelor, conversaţia lor era un fel de reluare vorbită a lecturii ziarelor de dimineaţă.

Unul dintre cei mai voioşi era Joseph de Bardon, un celibatar care trăia viaţa pariziană într-un mod deplin şi cât se poate de fantezist. Nu era destrăbălat sau depravat, ci doar curios, vesel şi încă tânăr, căci abia mergea pe patruzeci de ani. Bărbat de lume în sensul cel mai larg şi mai generos al cuvântului, foarte spiritual, dar lipsit de profunzime, care ştia multe fără a fi un adevărat erudit, ager şi deschis la minte, dar neinteresat de subtilităţi serioase, ştia să scoată din tot ce observa, din tot ce i se întâmpla, din tot ce vedea, întâlnea sau descoperea istorioare deopotrivă comice şi filozofice şi remarci pline de umor prin care îşi câştigase în oraş o reputaţie de om inteligent.

Joseph de Bardon era oratorul cinei. Avea întotdeauna pregătită câte o poveste pe care ceilalţi o aşteptau şi pe care el se apuca s-o depene fără să se lase rugat.

Cu ţigara în gură şi coatele pe masă, cu un pahar de şampanie pe jumătate plin în faţa farfuriei, toropit printre rotocoalele de fum de tutun parfumat de cafeaua caldă, părea pe deplin la el acasă, întocmai cum unii se simt la ei acasă în anumite locuri şi în anumite momente, ca o femeie bisericoasă într-o capelă, ca un

peştişor auriu în acvariul lui.

De Bardon zise între două fumuri:

— Acum câtva timp mi s-a întâmplat ceva tare ciudat.

Toţi îi cerură aproape într-un glas:

— Povesteşte!

— Cu dragă inimă. Ştiţi că eu mă plimb mult prin Paris, asemenea colecţionarilor de bibelouri care scormonesc vitrinele. Pândesc spectacolele, oamenii, tot ce trece şi tot ce se petrece.

Aşadar, pe la jumătatea lui septembrie, când vremea era foarte frumoasă, am ieşit într-o după-amiază fără să ştiu unde mă duc. Orice bărbat are totdeauna o dorinţă nedesluşită de a-i face o vizită unei femei drăguţe. Alege mai multe din galeria proprie, le compară în gând, cântăreşte interesul pe care i-l trezesc, farmecele fiecăreia şi în cele din urmă se hotărăşte, potrivit cu atracţia zilei. Dar când soarele străluceşte şi afară e cald, nu prea-ţi mai arde de vizite.

Soarele strălucea, afară era cald; am aprins o ţigară şi am luat-o pe bulevardul exterior. Apoi, tot hoinărind, mi-a venit ideea să merg până la cimitirul Montmartre şi să intru.

Îmi plac mult cimitirele, îmi dau o senzaţie de odihnă şi melancolie, de care am nevoie. Şi apoi, am în cimitir şi prieteni buni, dintre cei pe care nu îi voi mai revedea; aşa că mă mai duc pe-acolo din când în când.

Mai ales că în cimitirul Montmartre am o poveste de suflet, o iubită care m-a cucerit şi m-a emoţionat pe vremuri, o femeie plină de farmec, a cărei amintire mă umple de durere şi de regrete… de regrete de tot felul… Aşa că merg la mormântul ei să visez… Pentru ea, s-a isprăvit.

Şi apoi, îmi plac cimitirele şi pentru că sunt ca nişte oraşe monstruoase, cu un număr enorm de locuitori. Închipuiţi-vă că în spaţiul acela mic se înghesuie morţi din toate generaţiile de parizieni, care locuiesc acolo pentru totdeauna, bieţi troglodiţi închişi definitiv în cavourile lor, în gropile lor acoperite de o lespede sau cu o cruce la căpătâi, pe când cei vii ocupă atâta spaţiu şi fac atâta zgomot, ca nişte neghiobi.

Mai mult, în cimitire sunt monumente aproape la fel de interesante ca în muzee. Mărturisesc că mormântul lui Cavaignac[1] m-a trimis cu gândul, fără să-ncerc să îl compar, la capodopera lui Jean Goujon: corpul lui Louis de Brézé, culcat în capela subterană a catedralei din Rouen[2]; tot ce numim artă modernă şi realistă de-acolo vine, domnilor. Mortul acela, Louis de Brézé, este mai adevărat, mai înspăimântător, mai lipsit de viaţă, mai schimonosit de agonie decât toate cadavrele torturate de pe mormintele din zilele noastre.

Dar în cimitirul Montmartre se mai poate admira monumentul lui Baudin, plin de măreţie; al lui Gautier, al lui Murger[3], pe care am văzut deunăzi doar o biată coroană răzleaţă de imortele galbene, adusă de nu ştiu cine… poate de vreo ultimă grizetă, astăzi bătrână, portărească pe undeva prin apropiere. Este o frumoasă statuetă de Millet, lăsată însă în paragină. Cântă tinereţea, sărmane Murger!

Iată-mă deci intrat în cimitirul Montmartre şi cuprins numaidecât de tristeţe, de o tristeţe care nu făcea prea mult rău, de altfel, o tristeţe care te face să gândeşti când eşti bine, sănătos: „Locul ăsta mă cam înfioară, dar mai e până să-mi vină şi mie rândul…“

Senzaţia de toamnă, de umezeală caldă care prevesteşte moartea frunzelor şi soarele pălit, obosit, fără vlagă, sporeau, dându-i o notă de poezie, impresia de singurătate şi de sfârşit definitiv care învăluia locul acela mirosind a moarte.

Mergeam cu paşi mărunţi pe aleile cu morminte, unde vecinii nu se vizitează, nu se mai culcă împreună şi nu răsfoiesc ziare. Am început să citesc epitafurile. Este unul din cele mai amuzante lucruri din lume. Nici Labiche, nici Meilhac[4] nu m-au făcut să râd vreodată cum reuşeşte comicul prozei funerare. Ah, cărţile lui Paul de Kock[5] sunt nimic în materie de umor, pe lângă plăcile de marmură şi crucile pe care rudele morţilor şi-au revărsat regretele, rugile întru fericirea celui dus pe lumea cealaltă şi speranţa lor de-a i se alătura – ce glumă!

Dar cel mai mult îmi place în cimitirul Montmartre partea

părăsită, singuratică, plină de tise înalte şi de chiparoşi, cartier vechi al morţilor de demult, menit să ajungă în curând un cartier nou, din care se vor tăia copacii verzi, hrăniţi de trupuri omeneşti, pentru a face loc altor răposaţi, aliniaţi frumos sub lespezi de marmură.

După ce am hoinărit destul cât să-mi împrospătez gândurile, am înţeles că o să mă apuce plictiseala şi că trebuie să ajung până în locul în care prietena mea îşi doarme somnul de veci, ca să-i aduc omagiul fidel al amintirii mele. Am simţit o strângere de inimă când m-am apropiat de mormântul ei. Biata de ea, era atât de drăguţă, atât de iubitoare, atât de albă, atât de fragedă… şi acum… dacă ai da piatra la o parte…

Aplecat peste grilajul de fier, i-am spus în şoaptă durerea mea, pe care probabil că nu a auzit-o; dădeam să plec, când văd o femeie în negru, în doliu mare, care îngenunchează pe mormântul de alături. Prin voalul de crep se zărea un chip de femeie blondă, al cărei păr strâns la spate părea luminat de razele unei aurore sub întunericul pălăriei. N-am mai plecat.

Cu siguranţă era profund îndurerată. Îşi îngropase faţa în mâini şi, cum stătea aşa, ţeapănă, într-o meditaţie ca de statuie, adâncită în regrete, prefirând cu ochii închişi amintiri chinuitoare, părea ea însăşi o moartă care se gândea la un mort. Mi-am dat brusc seama că va izbucni în plâns, mi-am dat seama după o mişcare uşoară a spatelui, ca o adiere de vânt într-o salcie. Începu să plângă încetişor, apoi tot mai tare, cu tresăriri ale gâtului şi umerilor. Deodată îşi descoperi ochii înlăcrimaţi, încântători. Aruncă în jur o privire ca de nebună, de parcă s-ar fi trezit dintr-un coşmar. Observă că o privesc, păru stânjenită şi îşi ascunse faţa în palme. Zguduită de sughiţuri, îşi plecă uşor capul spre marmură. Îşi lipi fruntea de monument, iar voalul ei se revărsă în jur cernind colţurile albe ale mormântului iubit, ca un nou doliu. Scoase un geamăt, apoi se prăbuşi cu obrazul pe dală şi rămase nemişcată, fără cunoştinţă.

M-am repezit spre ea, am bătut-o pe mâini, i-am suflat peste pleoape, în timp ce citeam epitaful simplu: „Aici odihneşte Louis-

Théodore Carrel, căpitan de infanterie marină, ucis de inamic în Tonkin[6]. Rugaţi-vă pentru el“.

Moartea survenise în urmă cu câteva luni. Mişcat până la lacrimi, am început să mă ocup de ea cu şi mai mult sârg şi am izbutit să o ajut să-şi revină. Păream foarte emoţionat – nu arăt rău deloc, n-am nici patruzeci de ani. Am înţeles din prima ei privire că va fi politicoasă şi recunoscătoare. Şi a fost, cu alte lacrimi, şi mi-a istorisit povestea ei, pe bucăţi, printre suspine – moartea ofiţerului căzut în Tonkin, la un an de la căsătorie, după ce se însurase cu ea din dragoste, căci, orfană de mamă şi de tată, avusese zestre exact cât îi trebuia.

Am alinat-o, am încurajat-o, am ajutat-o să se ridice. Apoi i-am zis: „Nu rămâneţi aici, veniţi“.

A murmurat: „Nu sunt în stare să merg“.

„Vă sprijin eu.“

„Vă mulţumesc, sunteţi cumsecade. Aţi venit aici tot ca să plângeţi un mort?“

„Da.“

„O moartă?“

„Da, doamnă.“

„Soţia dumneavoastră?“

„O prietenă.“

„Poţi iubi o prietenă la fel de mult ca pe o soţie, pasiunea nu are legi.“

„Aşa e, doamnă.“

Şi iată-ne plecaţi împreună, ea sprijinindu-se de mine, eu aproape cărând-o pe aleile cimitirului. Am ieşit şi am auzit-o murmurând cu glas stins: „Cred că o să mi se facă rău“.

„Vreţi să intrăm undeva, să luaţi ceva?“

„Da, vă rog.“

Am zărit un restaurant, din cele în care prietenii morţilor merg să petreacă după ce au scăpat de corvadă. Am intrat. I-am dat să bea o ceaşcă de ceai fierbinte, care a mai înviorat-o. Un surâs vag îi înflori pe buze. Şi începu să-mi povestească despre ea. Era atât de trist, atât de trist să fii singură pe lume, singură-

singurică la tine acasă, zi şi noapte, să nu mai ai pe nimeni căruia să-i dăruieşti afecţiune, încredere, intimitate.

Părea sinceră. Vorbele ei sunau frumos. M-am înduioşat. Era foarte tânără, avea ca la vreo douăzeci de ani. I-am făcut complimente, pe care le-a primit bine. Apoi, cum timpul trecea, i-am propus să o conduc până la ea acasă cu trăsura. A încuviinţat şi, în birjă, am stat unul lângă altul, umăr lângă umăr, trupurile noastre îşi amestecau căldura prin haine, ceea ce e lucrul cel mai tulburător de pe lume.

Când trăsura se opri în faţa casei ei, a murmurat: „Nu sunt în stare să urc scările, căci locuiesc la etajul patru. Aţi fost atât de bun cu mine, aţi putea să mă conduceţi până sus?“.

M-am grăbit să accept. A urcat încet, respirând cu greu. Apoi, în faţa uşii, a adăugat: „Intraţi câteva minute, să pot să vă mulţumesc“.

Şi am intrat, ce naiba!

Apartamentul ei era modest, chiar un pic sărăcăcios, dar simplu şi bine aranjat.

După ce ne-am aşezat unul lângă altul pe o canapeluţă, a început iarăşi să-mi vorbească despre singurătatea ei.

Şi-a sunat servitoarea, ca să-mi ofere ceva de băut. Servitoarea n-a apărut. Am fost încântat la gândul că servitoarea venea doar dimineaţa, fiind, de fapt, o menajeră.

Îşi scosese pălăria. Era chiar drăguţă cu ochii aceia albaştri fixaţi asupra mea, atât de bine fixaţi şi atât de albaştri, încât, încercat de o ispită grozavă, am cedat. Am cuprins-o în braţe şi, pe pleoapele care se închiseră brusc, am început să presar sărutări... sărutări... sărutări fără număr.

Ea se zbătea, mă împingea şi repeta: „Termină... termină... termină odată“.

Ce înţeles dădea ea acestui cuvânt? În asemenea cazuri, „a termina“ are cel puţin două. Ca s-o fac să tacă am trecut de la ochi la gură, dând cuvântului „a termina“ sensul pe care-l preferam. Ea n-a mai opus rezistenţă şi, când ne-am privit din nou, după această ofensă adusă memoriei căpitanului ucis în Tonkin, aerul

ei galeş, domolit şi resemnat mi-a spulberat orice nelinişte.

M-am arătat atunci galant, atent şi recunoscător. Şi, după ce am mai stat de vorbă încă vreo oră, am întrebat-o:

„Unde mănânci?“.

„Într-un mic restaurant din apropiere.“

„Singură?“

„Bineînţeles.“

„Ai vrea să iei cina cu mine?“

„Unde?“

„Într-un restaurant bun de pe bulevard.“

S-a codit puţin. Am insistat şi a cedat găsindu-şi singură argumentul: „Mi-e atât de urât... atât de urât...“ Apoi a adăugat: „Trebuie să-mi pun o rochie mai puţin mohorâtă“.

Şi a intrat în dormitor.

Când a ieşit, era îmbrăcată în semi-doliu, fermecătoare, delicată şi suplă, într-o toaletă gri foarte simplă. Avea, evident, o ţinută de cimitir şi una de oraş.

Cina a fost foarte cordială. I-am dat să bea şampanie, s-a aprins, s-a însufleţit şi m-am întors la ea, cu ea.

Legătura noastră înfiripată pe morminte a ţinut vreo trei săptămâni. Dar orice lucru ajunge să te plictisească, mai ales femeile. Am părăsit-o sub pretextul unei călătorii indispensabile. La plecare am fost foarte generos, fapt pentru care mi-a mulţumit mult. M-a pus să făgăduiesc, să jur că mă voi întoarce la ea, căci părea într-adevăr că s-a cam ataşat de mine.

Am căutat alte amoruri şi a trecut aşa aproape o lună fără ca gândul de a-mi revedea tânăra amantă funerară să fie atât de puternic încât să-i cedez. Cu toate astea, nu am uitat-o... Amintirea ei mă obseda ca un mister, ca o problemă de psihologie, ca una din acele întrebări inexplicabile al cărei răspuns nu-ţi dă pace.

Nu ştiu de ce, într-o zi, mi-am imaginat că o s-o întâlnesc în cimitirul Montmartre, aşa că m-am dus acolo.

M-am plimbat mult timp fără să întâlnesc pe altcineva în afara vizitatorilor obişnuiţi ai locului, a celor care încă nu au rupt toate

relaţiile cu morţii lor. De pe lespedea sub care zăcea căpitanul ucis în Tonkin lipseau bocitoarea, florile, coroanele.

Dar, ajuns întâmplător în alt cartier al acelei mari necropole, zăresc venind spre mine din capătul unei alei înguste, străjuite de cruci, un cuplu în doliu mare, bărbat şi femeie. Stupoare! Când s-au apropiat, am recunoscut-o. Ea era!

M-a văzut, a roşit, iar când, în trecere, am atins-o, mi-a făcut un semn, un semn discret cu ochiul, care voia să spună: „Fă-te că nu mă cunoşti!“, dar care părea să zică şi: „Mai vino pe la mine, dragul meu“.

Bărbatul de lângă ea arăta bine, era distins, elegant, ofiţer al Legiunii de onoare, şi avea vreo cincizeci de ani.

O sprijinea exact cum o sprijinisem şi eu când ieşiserăm din cimitir.

Am plecat uluit, întrebându-mă cum se numea ceea ce văzusem, cărei specii îi aparţinea acea pescuitoare funerară. Era o simplă prostituată care mergea să culeagă de pe morminte bărbaţi trişti, bântuiţi de câte o femeie, fie soţie, fie amantă, şi tulburaţi încă de amintirea dezmierdărilor dispărute? O fi singura? Or mai fi ca ea? E o profesie? Or exista femei care fac cimitirul la fel cum altele fac trotuarul? Văduvioarele! Sau numai ea avusese ideea admirabilă şi profund filozofică de a exploata regretele amoroase care se deşteaptă în locurile de îngropăciune?

Tare aş fi vrut să ştiu a cui văduvă era în ziua aceea…

Traducere de Alexandra Stătescu

Povestirea „Văduvioarele“ („*Les Tombales*“) a apărut prima oară în numărul 4070, din 9 ianuarie 1891, al cotidianului „Gil Blas“ şi tot în 1891 a fost inclusă în ediţia a doua, adăugită, a volumului *La Maison Tellier*.

1. Este vorba de Godefroy Cavaignac (1800-1845), ziarist republican francez; monumentul său funerar include o statuie culcată, din bronz, operă a sculptorilor François Rude şi Ernest Christophe. Alături de el sunt înmormântaţi fratele său mai tânăr, Eugène Cavaignac (1802-1857), general şi republican moderat, şeful *de facto* al statului francez între 24 iunie şi 20 decembrie 1848, şi tatăl său, Jean-Baptiste Cavaignac (1762-1829), deputat şi om politic.

2. Executat, probabil, pe baza desenelor sculptorului şi arhitectului francez renascentist Jean Goujon (1510?-1566?), mormântul lui Louis de Brézé (1463-1531), mare seneşal şi guvernator al Normandiei, cuprinde două statui ale acestuia – una îl reprezintă

călare, în armură, cealaltă, culcat, în chip de cadavru acoperit doar de un linţoliu.

3. Statuia de bronz, culcată, de pe mormântul deputatului Jean-Baptiste Baudin (1811-1851), căzut pe baricade a doua zi după lovitura de stat a lui Louis-Napoléon Bonaparte, este opera sculptorului Aimé Millet (1819-1891), care s-a inspirat din monumentul funerar făcut de Rude lui G. Cavaignac; tot Millet este creatorul modelului original, din bronz, al alegoriei Tinereţii care împodobeşte mormântul scriitorului Henri Murger (1822-1861), autor, printre altele, al volumului de nuvele *Scene din viaţa de tinereţe* (*Scènes de la vie de jeunesse*, 1851); statuia de marmură de pe mormântul lui Théophile Gautier este opera sculptorului Cyprien Godebski (1835-1909) şi o reprezintă pe muza Caliope.

4. Eugène Labiche (1815-1888), dramaturg, autor sau coautor a 176 de piese, în majoritate comedii şi vodeviluri cu mare succes la public. Henri Meilhac (1830-1897), dramaturg şi libretist, de asemenea autor sau coautor de comedii şi vodeviluri.

5. V. „Vorbe de iubire“, nota 5.

6. Tonkinul corespunde părţii de nord a Vietnamului actual. După anexarea, în 1862, a Cochinchinei, francezii, atraşi mai cu seamă de zăcămintele de huilă din Tonkin, fac eforturi pentru a-şi întinde stăpânirea şi asupra acestei regiuni. Tonkinul devine protectorat francez în 1883, pe fondul războiului franco-chinez (1881-1885).

Apendice

Arta despărţirii

Augusta Academie Franceză a numit de curând pe comisarii care vor încununa operele de geniu, şi pe altele, apărute în anul 1880.

Am căutat zadarnic, în lista lucrărilor propuse spre cercetare, pe aceea care ar putea, la ora actuală, să aducă omenirii cele mai mari servicii.

Găsim, de pildă, printre titlurile enumerate, *cel mai elocvent fragment de istorie a Franţei* (cât va fi folosind istoriei elocinţa?).

Apoi, o lucrare franceză pătrunsă de măreţie morală. – Nu vom insista.

Iar printre alte recompense înţelept motivate, „un premiu decernat celei mai bune traduceri în versuri a unei opere eline, latine sau străine“, apoi „două premii în bani, de trei mii şi de cinci mii de franci, menite a încuraja literatura elevată“.

Drept să spun, mie literatura asta elevată nu-mi spune nimic; cred că, îndeobşte, onorabilii cetăţeni care se îndeletnicesc cu acest exerciţiu academic sunt incapabili să producă literatură bună, sau literatură pur şi simplu.

Mai mult decât atât, sunt încredintat că, pentru Domniile-Lor membrii nemuritoarei adunări, Balzac sau Flaubert n-au făcut niciodată literatură elevată.

Aşa că eu, unul, propun să adăugăm la lista şi-aşa lungă a împărţitorilor de recompense cinstite câţiva membri care să examineze din punct de vedere pur practic şi să încununeze,

procopsindu-l pe autor cu cei cinci mii de franci sus-menţionaţi, cel mai bun tratat despre „Arta despărţirii“[1].

Nu era oare de ajuns un singur premiu ca sprijin pentru nişte genuri ce lasă urme atât de puţine, ca literatura elevată şi traducerile în versuri? Şi nu s-ar cădea oare ca, dimpotrivă, să urmărim neabătut o descoperire mai de folos omenirii decât nimicirea filoxerei, şi anume suprimarea vitriolului[2]?

Căci la acest rezultat ar ajunge fără doar şi poate acela care ne-ar oferi o serie de mijloace simple şi la îndemâna tuturor de a părăsi în mod decent, cuviincios, politicos, fără scandal, fără scene, fără violenţă, o femeie care te adoră şi de care te-ai săturat până-n gât.

Vitriolul devine un pericol public.

E drept că, mai ieri, aflam că un mitocan de rând şi-a desfigurat metresa; în ajun însă, o femeie geloasă se răzbuna pe o tânără rivală; cu o zi mai înainte, altă femeie îi ardea ochii ibovnicului infidel; iar mâine probabil că seria sinistră va reîncepe.

Nimeni nu se poate socoti la adăpost, căci nimeni nu este scutit de aventuri amoroase; şi, cum socotesc că nimeni dintre noi nu este de partea lanţurilor veşnice, temutul lichid ne poate lăsa, ca mâine, fără ochi, fără nas şi fără piepţi la cămaşă.

Vitriolul este sabia lui Damocles atârnată deasupra infidelităţii.

Totuşi, nici un om cu scaun la cap nu poate rămâne credincios până la moarte (vorbesc în numele celibatarilor) uneia şi aceleiaşi femei, când mai sunt atâtea altele pline de farmec.

Adeseori, femeile (cele care merită osteneala) sunt îngrozitor de fidele sau, mai bine zis (şi să-mi fie iertată vorba), se ţin de un bărbat mai rău ca scaiul. Dar nu le sunt fidele soţilor lor – nu, nicidecum! –, ci câte unui bărbat de care nu sunt legate decât printr-un simplu moft! Lămurească cine-o putea o ciudăţenie ca asta.

Oricine a trăit poveşti de amor, oricine a trecut prin şirul fatal al perioadelor pe care le cunoaşte orice aventură galantă a rămas

doborât când a dat să desfacă acel nod gordian care se numeşte „legătură"; şi, neizbutind să despartă, să descurce cu îndemânare toate firele, a făcut ca Alexandru – hârşti! De-aici, un şir de catastrofe care se termină uneori la fel: cu *vitriol*!

***

Să facem istoricul banal şi simplu al tuturor drăgălăşeniilor mondene. Psihologia acestora este mereu aceeaşi.

Inima femeii se deosebeşte întru totul de a bărbatului. Noi, bărbaţii, adevăraţi iubitori de frumuseţe, adorăm femeia; iar când alegem vremelnic o femeie, aducem un omagiu întregului neam femeiesc. Oare un beţiv sau un amator de băuturi bea veşnic dintr-un singur fel de vin? Lui îi place vinul, nu un vin anume; cel de Bordeaux, pentru că e de Bordeaux, iar cel de Bourgogne, pentru că e de Bourgogne. Noi adorăm femeile brunete pentru că sunt brunete, şi pe blonde pentru că sunt blonde; pe una, pentru că are ochi sfredelitori, care-ţi ajung la inimă, pe alta, pentru că are un glas care-ţi strecoară dulci fiori în suflet; pe una, pentru buzele ei roşii, pe alta, pentru mijlocelul ei arcuit; şi, pentru că nu putem culege toate aceste flori deodată, natura ne-a dat *nebunia din dragoste*, moftul care ne face să le dorim rând pe rând, sporind astfel valoarea fiecăreia la ceasul smintelii.

Or, la bărbat, sminteala nu ţine mult; este perioada de aşteptare. Dorinţa împlinită preface dragostea în recunoştinţă politicoasă. Indignaţi-vă, idealiştilor!

Unii străbat drumul de la o pasiune la alta într-o săptămână, alţii într-o lună, alţii în şase, alţii într-un an. Chestie de timp, de încetineală a inimii şi de tabieturi.

***

Dar femeia? Aaa! Femeia urmează o cale diametral opusă. Aici e primejdia.

În momentul în care îşi începe asediul, iar toate dorinţele lui trezite îl fac să creadă că iubeşte pătimaş, amorezul este plin de patos, stăruitor, convingător. Făgăduieşte orice, se declară pregătit să facă jertfe supraomeneşti. Despre partea ei, femeia, neliniştită, tulburată, încântată că se ocupă cineva de dânsa, dar defel înamorată, se gândeşte: „Bietul băiat, mă iubeşte totuşi grozav"; şi se lasă înduioşată de acest amor, din bunătate şi din vanitate. Dar are şi temeri, nu vrea să meargă prea departe, aşa că spune că totul e un moft, un moft care nu va ţine mult. Un moft e ceva foarte nostim şi care-ţi lasă în inimă o amintire plăcută, deloc amară. E pagina volantă a vieţii.

Moft, nemoft, bărbatului puţin îi pasă, câtă vreme rezultatul va fi acelaşi. Iar rezultatul pe care-l urmăreşte el este acelaşi.

Aşa că iese biruitor. Asediatorul pune stăpânire pe cetate. Doar că, odată stăpân, îşi dă seama treptat că noua cucerire, pe care o socotise fără seamăn, nu se deosebeşte cu nimic de cele de până la ea. Învinsa însă începe să ţină la învingătorul ei – deocamdată, ce-i drept, nu foarte tare, ci cam aşa cum un cămătar poate ţine la petrecăreţul căruia doar ce i-a împrumutat cinci sute de ludovici. A avansat nişte fonduri şi doreşte să-şi scoată cheltuiala. – Cum? vă veţi întreba. – Păi şi-a riscat reputaţia, tihna, rânduiala vieţii. Şi apoi, orice femeie ia întotdeauna în serios faimosul „capital" de care vorbeşte dl Dumas[3]. Desigur, îi schimbă înţelesul, socotind, de pildă, inepuizabil acest capital pe care dl Dumas îl crede pierdut atât de iute.

Atunci începe robia.

El, pe zi ce trece, se uită tot mai mult la celelalte femei; pe zi ce trece, simte cum îi încolţesc în inimă dorinţe noi, fiorii unor pasiuni încă nenăscute. Pe zi ce trece, înţelege mai bine că sufletul nu e nicicând pe deplin mulţumit, că frumuseţea are nenumărate chipuri, că farmecul vieţii stă în schimbare şi în felurime.

Ea însă, pe zi ce trece, se leagă mai tare, ca o plantă care creşte

într-un pământ nou. Sărutările ei sunt rădăcini ce se înfig tot mai adânc. Iubeşte! S-a dăruit cu totul, s-a zidit singură în iubirea ei. Existenţa ei nu mai are alt orizont, mintea ei nu mai are altă năzuinţă, întreaga ei fiinţă nu mai are altă nevoie decât să fie iubită!

El începe să simtă lanţul, sclavia fără voie. Începe să audă litania vorbelor duioase, copilăreşti şi caraghioase: „Puiuţ, bobocel, pisoiaş, iubişor!“ – persecuţia prin drăgălăşenie[4]. Spusese că nu-i decât un moft! Ei, să te ţii, moft!

El vrea să se despartă, încearcă marea cu degetul. Dar pas' de te desparte de o femeie care te adoră, care se arată chinuitor de grijulie, strivitor de prevenitoare şi a cărei singură preocupare este aceea de a-ţi face pe plac. Să te desparţi? Vezi să nu! Lanţul e zdravăn; nu-l poţi rupe cu una, cu două, îl târăşti după tine. Cum afecţiunea femeii creşte din zi în zi, iar a bărbatului scade întruna, cei doi ajung ca nişte muzicanţi care cântă împreună, dar dintre care unul iuţeşte ritmul, iar celălalt îl încetineşte.

E o vorbă care spune aşa: „Femeia ţi-e ca umbra; dacă te ţii după ea, fuge de tine; dacă fugi de ea, se ţine după tine“. Aceste cuvinte poartă într-însele un adevăr veşnic. Cu instinctul pe care-l deşteaptă în ea amorul, femeia ghiceşte că vrei s-o părăseşti, şi atunci se agaţă de tine cu îndârjire.

În fiecare zi, aceleaşi întrebări cicălitoare, trântite pe nepusă masă şi la care e cu neputinţă să răspunzi:

„Mă mai iubeşti?“.

„Sigur că da.“

„Spune-mi că mă iubeşti, am nevoie să aud!“

„Dacă-ţi zic!“

„Aşa-i că mă mai iubeşti un pic, răule?“

„Da.“

„Precis nu mă înşeli?“

„Nu.“

„Nu, ce?“

„Nu te înşel.“

„Jură-te!“

Şi el, fireşte, se jură! Ce naiba să facă? Iar în acest moment psihologic, până şi femeile cele mai inteligente repetă aceleaşi şi aceleaşi întrebări, pe cât de stângace, pe-atât de inutile.

Nodul gordian rămâne de nedescâlcit.

Apar întotdeauna doar două soluţii:

Fie, din scenă în scenă, se ajunge la bătălia cea de pe urmă, adică la bătaie în toată regula: cu scatoalce josnice, cu lovituri care-l dezonorează pe bărbat; căci acela care a ridicat mâna asupra unei femei, pentru orice motiv şi în orice împrejurare, este un mişel, un mojic şi o brută;

Fie el se face nevăzut, dispare fără urmă. Dar atunci ea îl caută cu înverşunare, furioasă la culme, iar când, găsindu-l, vede că o iubeşte pe alta cu înflăcărarea oricărui amor proaspăt, se pune la pândă după un colţ, cu sticluţa de vitriol în mână...

***

Iată de ce, în loc de tratate de morală care nu folosesc nimănui şi de traduceri în versuri din Horaţiu, ar fi infinit mai practic să ni se ofere un manual elementar de artă a despărţirii. Dacă este adevărat (aşa cum cred şi eu) că ghiftuiala şi amorul sunt cele mai plăcute îndeletniciri pe care ni le-a dăruit natura, nu văd ce l-ar împiedica pe un filozof subtil să ne ofere tratatul pe care-l cer, la fel cum ne-au fost prezentate atâtea culegeri de meniuri savante şi de reţete de tot felul, întru deplina mulţumire a papilelor noastre gustative.

Fac apel la toţi aceia pentru care amorul este cea mai dulce ocupaţiune a vieţii. Căci despărţirea este problema cea mai de temut şi, pentru un bărbat galant, cea mai de nedezlegat.

Deocamdată întrezăresc o singură soluţie, pe care o înfăţişez cu toată sfiala, căci s-ar putea să nu fie la îndemâna oricui.

Când ţi s-a acrit de o femeie, ei bine... o păstrezi. „Păi da, o să-mi spuneţi, o păstrezi; şi cu următoarea ce mai faci?“ – Domnule dragă, le păstrezi pe toate!

Traducere de Laurenţiu Zoicaş

Cronica „Arta despărţirii" („*L'Art de rompre*") a apărut prima oară în numărul 506, din 31 ianuarie 1881, al cotidianului „Le Gaulois".

1. Maupassant avea să reia această idee în 1884, în schiţa „Sfaturi deşarte".

2. Maupassant, care evocase deja – în povestirea *Les Conseils d'une grand'mère* („Sfaturile unei bunici"), apărută în numărul 366, din 13 septembrie 1880, al cotidianului „Le Gaulois" – vitriolul ca mijloc de pedepsire a infidelităţii în amor, o va mai face în câteva din cronicile sale: *Pensées libres* („Cugetări libere" – „Le Gaulois", nr. 823, din 14 decembrie 1881), *Chronique* („Cronică" – „Le Gaulois", nr. 634, din 14 aprilie 1884) şi *Le sentiment et la justice* („Sentimentul şi dreptatea" – „Le Figaro", nr. 343, din 8 decembrie 1884), precum şi în textul „Sfaturi deşarte".

3. „Micul capital" (*le petit capital*) este o metaforă glumeaţă prin care franceza denumeşte uneori virginitatea unei fete. Popularizarea acestei sintagme se datorează unei scrisori pe care Alexandre Dumas-fiul o adresează, la 8 octombrie 1875, redactorului-şef al cotidianului „L'Opinion nationale", în legătură cu cazul Marambart.

Dumas începe cu rezumatul faptelor: „Drama este completă: seducţie – greşeală – răzbunare. Pe scurt, Jeanne Marambart l-a iubit pe dl Henri Robert, care i-a spus că o iubeşte. Dl Henri Robert a lăsat-o însărcinată, iar dl Marambart [tatăl tinerei], negăsind nici o protecţie din partea legii împotriva unei asemenea fapte, după ce l-a întrebat pe dl Henri Robert dacă vrea să o ia în căsătorie pe Jeanne şi să recunoască copilul, la răspunsul negativ şi impertinent al dlui Henri Robert, i-a aplicat acestuia o lovitură de cuţit din care i se va trage, probabil, moartea".

În continuare, Dumas ia apărarea tatălui ultragiat şi face următorul raţionament: „Trebuie ca legea să protejeze o proprietate şi un capital? – Da. – Este onoarea unei fete o proprietate, este virginitatea ei un capital? – Da. – Şi încă o proprietate de o asemenea însemnătate, un capital de o asemenea valoare, încât, atunci când această proprietate a fost înstrăinată sau furată, atunci când acest capital a fost risipit şi nimicit, nu există nimic, absolut nimic în întregul univers, care să le poată înlocui. În ziua în care fata noastră şi-a pierdut această proprietate şi acest capital, indiferent ce proprietate materială şi ce capital bănesc i-am da, nu o mai putem oferi nimănui; e o valoare care nu mai are curs nici în lumea morală, nici în cea socială".

Curtea cu juri avea să-l achite pe dl Marambart.

Sub titlul „Afacerea Marambart" („*L'Affaire Marambart*"), textul scrisorii figurează în seria a III-a a *Antractelor* (*Entr'actes*) lui Dumas (Paris, Calmann Lévy, 1879, pp. 317-339).

4. În legătură cu această temă, v. schiţa „Vorbe de iubire", nota 2.

Postfaţă

Cu o sută de ani înainte ca John Gray să publice bestsellerul internaţional *Bărbaţii sunt de pe Marte, femeile sunt de pe Venus*[1], personajul Paul din povestirea „Buşteanul" spunea: „[...] Bărbatul şi femeia sunt mereu deosebiţi ca suflet şi ca minte; ei rămân doi beligeranţi; fac parte din specii diferite; [...] nu sunt niciodată egali". Maupassant ajunsese la această concluzie după ce găsise la Schopenhauer – argumentul autorităţii poate ţine locul atâtor altora! – suficiente justificări ale misoginiei şi sexismului pe care le alimenta cu generozitate mentalitatea sfârşitului de secol XIX.

Cum povestirile, schiţele şi scenetele din antologia de faţă au fost ordonate după data apariţiei lor în periodice[2], constatăm că Maupassant preia de timpuriu ideile exprimate de Schopenhauer în *Eseul despre femei* şi în *Metafizica amorului*[3]: femeile sunt mărginite, şirete, mincinoase şi superficiale. Misoginia lui Maupassant era însă, din păcate sau din fericire, comparabilă cu aceea a celor patru „supravieţuitori" din „Zăvorul", care se strângeau laolaltă la cinele Burlăciei şi care, „dispreţuind cu atâta tărie femeile, nu se mai gândeau decât la ele, nu trăiau decât pentru ele şi numai către ele îşi îndreptau toate strădaniile, toate năzuinţele". Aşa se face că foarte multe dintre povestirile lui Maupassant se articulează într-o amplă, perspicace şi amuzantă fenomenologie a relaţiilor – cel mai adesea, conflictuale – dintre cele două sexe.

Suntem deprinşi să credem că, de obicei, conflictele se nasc dintr-o lipsă de comunicare sau din minciună ori făţărnicie. În mod paradoxal la prima vedere, pentru personajele lui Maupassant sursa conflictului şi a suferinţei este tocmai excesul de comunicare şi de sinceritate. Cea mai bună dovadă în acest sens o constituie povestirea „Descoperire", care tratează tema *avantajelor* lipsei de comunicare dintre sexe. Câtă vreme Sidoine nu înţelesese ce spune soţia lui englezoaică, iar vorbele acesteia fuseseră un simplu zgomot de fond, uşor de ignorat, totul fusese minunat; după ce însă între ei bariera lingvistică dispare, bărbatul pierde liniştea pe care i-o asigura surzenia selectivă şi trebuie să suporte vacarmul propriei limbi, vorbite însă de „un papagal pe care o învăţătoare englezoaică bătrână l-a învăţat franceza".

Henri Sidoine este însă un caz, să spunem, fericit. Căci mai rău este atunci când cuvintele femeii răzbat până la urechile hipersensibile ale bărbatului, strecurându-i acestuia în minte forme sau conţinuturi lingvistice care lui îi displac. Ceea ce femeia consideră „vorbe de iubire" constituie pentru bărbat o tortură – „persecuţia prin drăgălăşenie"; alteori, o mărturisire care unei femei i se pare anodină poate avea repercusiuni devastatoare asupra relaţiei dintre ea şi bărbatul iubit, ca în nefericita şi

paradoxala situaţie din „Răzbunătorul“.

„Răzbunătorul“ îmbină trei teme: una pe care Maupassant o va relua în romanul *Bel-Ami* (partea a II-a, capitolul 2), a solidarităţii pe care o simte cel de-al doilea soţ faţă de primul soţ, decedat, înşelat de nevasta lui infidelă; şi două pe care scriitorul le abordase deja în cronica *„À propos du divorce“* („Apropo de divorţ“), apărută în numărul 1018, din 27 iunie 1882, al cotidianului „Le Gaulois“: a geloziei retroactive şi a paradoxalului dispreţ pe care amantul biruitor îl are faţă de femeia care, înşelându-şi soţul, i-a cedat. Căci iată ce spune Maupassant în respectiva cronică: „Există, în *Monsieur de Camors*4, o replică pe care unii au socotit-o odioasă, iar alţii, superbă. Este vorba de faimosul «Mai întrebi?», prin care amantul îi răspunde amantei când, după ce sucombă, aceasta îi spune: «Acum mă dispreţuieşti, nu-i aşa?». Dacă dlui Feuillet i-ar fi păsat vreun pic de veridicitate, n-ar fi scris acel «Mai întrebi?» pe care nici un bărbat nu-l va rosti vreodată. Expresia este falsă; dar le-a rămas multor cititori în minte, deoarece simţământul este corect; căci prima impresie a amantului care tocmai a triumfat este un soi de dispreţ nedesluşit faţă de femeia care i-a cedat“.

Raţionamentul este reluat în „Revanşa“, când dl de Garelle îşi somează fosta soţie să-i spună cu cine l-a înşelat; când ea îi răspunde că l-a înşelat cu actualul soţ, dl de Garelle – care este, probabil, la curent cu cronicile din „Gil Blas“ şi din „Le Gaulois“ – îi replică: „Asta n-o cred. — Şi de ce, mă rog?… — Pentru că nu te-ar mai fi luat de nevastă“. După care fostul soţ îi propune fostei soţii să-i devină amantă.

Episodul, care în prima parte ne duce cu gândul la „Piciorușul Aglăiţei“ (cea cu „picior foarte uşor / şi o botină din cea mai fină“), se înscrie la Maupassant în ceea ce s-ar numi subtema reinventării amorului sau a găsirii de metode prin care flacăra muribundă a dragostei să poată fi reînviată. Subiectul este tratat în povestiri ca „Sera“, în care un soţ trecut de prima tinereţe îşi regăseşte libidoul după ce asistă involuntar la rendez-vous-ul galant al slujnicuţei („Dacă ai şti ce… ce… ce mi-au văzut ochii…“, îi spune el soţiei, care va fi beneficiara directă a spectacolului erotic surprins), sau ca „La marginea patului“, unde o soţie îşi recucereşte soţul printr-un striptease savant, care îmbină stimulii vizuali cu cei olfactivi şi la capătul căruia soţul acceptă să plătească pentru a se putea culca din nou cu ea.

Există, cum este şi firesc, mult teatru în strategiile şi metodele prin care femeia îl subjugă pe bărbat – căci, chiar şi atunci când crede că porneşte la vânătoare de femei, bărbatul este, de fapt, cel vânat, ca în povestirea cu tentă magică „Necunoscuta“, sau ca în episodul „văduvioarei“ care nu aşteaptă decât să se lase consolată de câte un bărbat sensibil şi cu dare de mână… În materie de teatru, se cuvine să amintim inspirata mizanscenă graţie căreia baroana Samoris izbuteşte să-şi vândă la infinit Cristul de fildeş, sau decorul în care îşi primeşte clienţii „Amicul Patience“ şi în legătură cu care naratorul spune: „Am rămas subjugat, încântat, în faţa acestei scurte şi fermecătoare apariţii care făcuse să izvorască în mine un întreg univers poetic. Abia dacă se arătaseră în lumina care trebuia, încadrate de frunze, în fundul parcului aceluia secret şi încântător“. Şi tot teatru este şi dubla viaţă a doamnei Amandon, alias domnişoara Clarisse, locatara camerei 11 de la Calul de aur, sau dramoleta pe care tânăra marchiză

de Rennedon i-o însceneazǎ soţului de care dorea scape.

Căderea măştilor este întotdeauna aducătoare de dezastru. O ilustrează cel puţin trei dintre povestirile adunate aici. Prima este, în ordine cronologică, „Comoara“, povestea unui biet văduv care-şi dă seama că răposata lui soţie îl înşelase aproape de-a lungul întregii lor căsnicii şi că ceea ce părea tinichea, zorzoane, recuzită ieftină erau de fapt bijuterii autentice, primite în schimbul comerţului cu propriul trup. A doua este „Rose“, povestea iscusitei, atentei şi discretei cameriste (fosta stăpână o consideră „o comoară, o perlă, un fenomen“) care se dovedeşte a fi, în realitate, un bărbat – şi încă un ocnaş evadat! Cea de-a treia, „Uşa“, dezvoltă tema demascării – ca din întâmplare, soţul îi dezvăluie virtualului amant al soţiei că aceasta poartă perucă şi piept de vată – ca ilustrare a unei adevărate „fiziologii a soţilor îngăduitori“, pe care Maupassant o face în preambul. Şi nu putem să nu cităm, ca parte a acestei fiziologii care, deşi succintă, aminteşte de Balzac, autorul unei *Fiziologii a căsniciei* (1829) şi al unei *Patologii a vieţii sociale* (1839), povestirea „Înţelepciune“, ce abordează tema femeii primejdioase prin prea marele ei apetit sexual.

Numitorul comun al celor treizeci de proze „poznaşe“ din acest volum este aşadar intimitatea dintre bărbat şi femeie – licită sau vinovată, căutată sau întâmplătoare, estetizată sau grotescă. Maupassant nu lasă nimic deoparte: analizează mecanismul seducţiei, ritualurile „cinegetice“ pe care le săvârşesc protagoniştii, fiziologia amorului şi, în ultimă instanţă, eliberarea, sub o formă sau alta, de sub stăpânirea lui.

Contraponderea acestei unităţi tematice este marea diversitate de forme a textelor lui Maupassant. Povestirilor la persoana I („Înţelepciune“) sau a III-a („Milionul“, „Deşteptarea“, „Comoara“...), simple („Idilă“, „Crima lu' moş Boniface“...) sau telescopate prin tehnica încadrării („Necunoscuta“, „Rose“, „Camera 11“...), li se alătură texte epistolare („Vorbe de iubire“, „Dezmierdările“...) sau scenete („La marginea patului“, „Revanşa“) şi chiar un text autoreferenţial („O scrisoare“), veriga ce leagă între ele ficţiunile literare şi cronicile de felul celei din Apendice. Pe de altă parte, prozele scurte ale lui Maupassant sunt, atât din punctul de vedere al formei, cât şi din acela al tematicii, laboratorul de experienţe în care scriitorul îşi face mâna pentru alte texte, mai ample – am arătat în note filiaţiile dintre povestiri, precum şi pe cele dintre povestiri şi un roman ca *Bel-Ami*.

Scrierile lui Maupassant se constituie prin urmare într-un tratat sui-generis de teorie şi practică a intimităţii, partea teoretică fiind asumată de proze ca „Sărutul“, care reuneşte sfaturile unei femei mai în vârstă către nepoata ei neglijată de soţ, sau „Sfaturi deşarte“, în care un bărbat cu experienţă încearcă să-i deschidă ochii unuia tânăr. Comparând aceste două texte, constatăm că ele se opun unul celuilalt, aşa cum speranţa se opune deznădejdii: mătuşa Colette îşi învaţă nepoata să-şi aleagă cu grijă momentele şi are motive să fie optimistă; în schimb, corespondentul tânărului care nu ştie cum să se descotorosească de mai vârstnica lui amantă îşi încheie rândurile transmiţându-i o strângere de mână, „cum se face la poarta cimitirului cu oamenii pe care nu-i putem nici uşura, nici consola“.

Cum experienţa femeii şi cea a bărbatului sunt diferite între ele, la fel de diferite le

sunt şi aşteptările şi, în ultimă instanţă, realităţile. Flaubert, maestrul şi protectorul lui Maupassant, descrisese în *Doamna Bovary* tot răul care poate decurge din aceea că unul şi acelaşi eveniment – căsătoria – înseamnă, pentru Charles Bovary, o încheiere, atingerea unui ideal, în vreme ce pentru soţia lui, Emma, acesta este abia începutul. Căci Emma Bovary este o romantică incurabilă, care aşteaptă de la viaţă, dacă nu mai mult, măcar altceva. La Maupassant, bovarici sunt bărbaţii. Gontran, care joacă în „Necunoscuta" un simplu rol de catalizator, evocă plăcerea căutării, a visării, a fantasmării: „Eu, unul, când mă gândesc la toate fiinţele adorabile pe lângă care am trecut pe străzile Parisului, simt că înnebunesc de ciudă, de-mi vine să-mi pun ştreangul de gât. Unde or fi? Cine or fi? Unde or fi dispărut? Cum să mai dai de urma lor? O vorbă veche spune că omul trece adesea pe lângă fericire; eu sunt sigur că am trecut de mai multe ori pe lângă cea care m-ar fi prins ca pe un guguştiuc cu nada trupului ei fraged". Simţind apăsarea singurătăţii, Paul, protagonistul din „Buşteanul", se gândeşte să se însoare urmând exemplul prietenului său, la fel cum, în romanul lui Benjamin Constant, Adolphe căuta să se îndrăgostească prin imitaţie[5]. Iar sinteza o face cinicul Henry de Garelle, din „Revanşa": „Mi se rupe inima când mă gândesc la bărbaţii care nu cunosc sau care nu mai cunosc farmecul nespus al aşteptării! Adevărata femeie pe care o iubesc eu este Necunoscuta, Nesperata, Dorita, femeia care mi s-a strecurat în suflet fără ca ochii mei s-o fi văzut şi în care se îngemănează toate perfecţiunile visate".

Maupassant le recunoaşte însă şi femeilor dreptul la visare şi la speranţă. „Deşteptarea" explorează cu perspicacitate şi empatie fantasmele erotice feminine. Scriitorul descrie şi interpretează visul erotic al doamnei Vasseur la fel cum ar fi făcut-o contemporanul lui, Freud: „În vis suntem cu totul altfel decât în realitate. Ea se simţea plină de dragoste pentru el, de o dragoste liniştită şi adâncă, fericită să-l atingă pe frunte şi să-l aibă lângă ea. El o lua puţin câte puţin în braţe, o săruta pe obraji şi pe ochi, ea nu căuta să i se împotrivească, buzele lor se întâlniră, iar ea i se dărui cu totul. Avu parte (viaţa reală nu oferă asemenea extaze), avu parte de o clipă de fericire intensă şi supraomenească, ideală şi carnală, înnebunitoare şi de neuitat. Se trezi fremătândă, zdruncinată şi, simţindu-se obsedată, posedată definitiv de el, nu reuşi să mai adoarmă". Şi, chiar şi când nu mai este nici o speranţă, femeilor nu le este refuzat dreptul de a fi romantice, ca în scena din „Şiretlicul", în care doamna Lelièvre sărută cu patimă buzele, ochii şi fruntea amantului ei mort, ca un ecou al scenei finale din *Roşu şi negru* de Stendhal, în care Mathilde de La Mole sărută capul retezat al lui Julien Sorel.

O lectură care ar ţine seama mai mult de intertext, o lectură mai puţin tributară etichetelor literare şi prejudecăţilor l-ar reabilita pe Maupassant cel din tinereţe, autor de versuri romantice şi admirator al lui Hugo, şi ar putea demonstra că aparenta misoginie, sexismul afişat în scrierile lui încearcă de fapt să compenseze o sensibilitate imposibil de reprimat. Căci, dacă-i descrie pe oameni, fie bărbaţi, fie femei, fără nici un fel de menajamente, Maupassant o face întotdeauna cu simpatie şi compasiune.

La 14 aprilie 1894, adică la mai puţin de un an după moartea lui Maupassant, Tolstoi scria, în prefaţa la operele traduse în rusă ale autorului francez: „Greu de găsit un scriitor care să fi crezut mai sincer decât el că tot binele şi sensul însuşi al vieţii purced

din femeie, din iubire, şi care să fi descris cu atâta pasiune şi din atâtea unghiuri femeia şi dragostea ei; în acelaşi timp, greu de găsit un scriitor care să fi arătat cu mai mare limpezime şi precizie toate aspectele îngrozitoare ale fenomenului pe care el îl socotea lucrul cel mai înalt şi mai aducător de fericire în viaţă. [...] Voia să preamărească iubirea, dar, cu cât o cunoştea mai bine, cu atât o blestema mai tare. O blestema pentru toate nenorocirile şi suferinţele pe care le aduce cu sine, pentru dezamăgirile şi, mai cu seamă, pentru falsul şi minciuna pe care le conţine şi care, cu cât eşti mai încrezător în ea, cu atât te fac să suferi mai cumplit“6.

În 1897, în Parcul Monceau era inaugurat monumentul ridicat lui de Societatea Oamenilor de Litere. Operă a arhitectului Louis Bernier şi a sculptorului Raoul Verlet, monumentul este alcătuit dintr-o stelă ce susţine bustul scriitorului şi la piciorul căreia este reprezentată o tânără privind în gol; să fie oare „Visătoarea“ lui Olivier Bertin, protagonistul romanului *Tare ca moartea*? o cititoare a operelor lui Maupassant însuşi?

1. *Men Are from Mars, Women Are from Venus*, New York, HarperCollins Publishers, 1992.
2. Deşi scrisă cu un an înaintea primei povestiri reţinute pentru acest volum, „Arta despărţirii“ a fost plasată în Apendice, pentru că nu este o ficţiune, ci o cronică.
3. V. povestirea „Zăvorul“, nota 2.
4. *Dl de Camors*, roman (1867) al scriitorului Octave Feuillet (1821-1890); Maupassant citează inexact pasajul de la care porneşte (partea I, cap. I), dar această inexactitate nu afectează argumentaţia în ansamblul ei.
5. *Adolphe* (1816), cap. II: „Priveliştea unei asemenea fericiri mă făcu să regret că încă nu avusesem parte de aşa ceva; nu avusesem până atunci nici o legătură care să-mi măgulească amorul-propriu; un viitor nou părea că mi se dezvăluie; o nevoie nouă se făcea simţită în adâncul inimii mele. [...] Simţămintele omeneşti sunt tulburi, amestecate, alcătuite dintr-o sumedenie de impresii felurite, care scapă observaţiei; iar cuvintele, mereu prea grosolane şi prea generale, le denumesc uneori, dar nu le definesc niciodată“.
6. L.N. Tolstoi, *Sobranie socinenii* (*Opere alese*, 22 de volume), Moscova, Hudojestvennaia literatura, 1983, vol. 15, pp. 242-243.

Tabel cronologic

1850 – 5 august. Se naşte, probabil la Fécamp, în Normandia, Henri-René-Albert-*Guy* de Maupassant; tatăl lui, Gustave de Maupassant (1821-1900), obţinuse pe cale judecătorească dreptul de a purta particula nobiliară; mama, născută Laure Le Poitevin (1821-1903), aparţinea unei familii burgheze. Fratele mai mare al mamei este un bun prieten al lui Gustave Flaubert.

– 18 august. Moare Honoré de Balzac.

1851 – 2 decembrie. Are loc lovitura de stat a lui Louis-Napoléon Bonaparte, care devine principe-preşedinte şi, ulterior (în noiembrie 1852), împărat sub numele de Napoleon al III-lea.

1856 – 19 mai. Se naşte fratele lui Guy, Hervé.

1860 – În urma separării lor *de facto*, dl Maupassant rămâne la Paris, unde lucra, iar dna Maupassant se retrage, cu copiii, la casa lor de la Étretat, unde Guy îşi va petrece toate vacanţele şi unde va reveni cu plăcere ori de câte ori va avea ocazia.

1868 – Guy este elev la liceul din Rouen. Îi poartă de grijă (în calitate de „corespondent“) un alt apropiat al lui Flaubert, profesorul de literatură şi poetul Louis Bouilhet (1822-1869), a cărui dispariţie în plină putere va lăsa un gol în viaţa tânărului Maupassant.

1869 – După ce-şi ia bacalaureatul în Litere, Maupassant se înscrie la Facultatea de Drept din Paris.

1870 – 19 iulie. Izbucneşte războiul franco-prusac. Maupassant este mobilizat în cadrul serviciului de intendenţă, la Rouen. Războiul va constitui una din sursele de inspiraţie ale nuvelelor şi povestirilor lui.

– 4 septembrie. Pe fondul dezastrului militar de la Sedan, la Paris este proclamată Republica.

1871 – septembrie. Maupassant îşi găseşte un înlocuitor şi părăseşte armata.

1872 – martie. Datorită relaţiilor tatălui său, Maupassant este primit ca funcţionar supranumerar la Ministerul Marinei şi Coloniilor; în octombrie, se înscrie în anul al II-lea la Drept.

1873 – Flaubert începe să-i călăuzească paşii în literatură.

1876 – Contractează un sifilis care îl va chinui toată viaţa şi de la care i se va trage moartea prematură; *Treponema pallidum*, agentul patogen al sifilisului, va fi identificat abia în 1905.

1877 – Încep să apară în Franţa traduceri din opera filozofului german Schopenhauer

(1788-1860). Maupassant va cita uneori pasaje din traducerea lui Jean Bourdeau, apărută în 1880.

– 12 mai. Într-o scrisoare către Turgheniev, pe care-l cunoscuse în casa lui Flaubert, Maupassant îşi exprimă admiraţia entuziastă faţă de romanul *Desţelenire* (*Nov'*), apărut în acelaşi an şi tradus imediat în franceză.

1878 – decembrie. Maupassant demisionează din Ministerul Marinei şi se angajează, cu sprijinul lui Flaubert, în Ministerul Instrucţiunii Publice.

1880 – 25 aprilie. Apare volumul de poezii *Des vers* (*Versuri*), bine primit de critică.

– 8 mai. Moare Gustave Flaubert. Într-un articol pe această temă apărut la 10 mai în „Le Gaulois", jurnalistul Pierre Giffard îl consideră pe Maupassant „moştenitorul literar imediat al marelui maestru".

– 31 mai. Maupassant începe să colaboreze cu povestiri şi cronici la „Le Gaulois". Până în 1889, când pune capăt acestei colaborări, va publica în paginile acestui cotidian cu puţin peste două sute de texte.

1881 – mai. Apare volumul *La Maison Tellier* (*Casa Tellier*), care reuneşte opt nuvele şi povestiri.

– iulie-august. Maupassant întreprinde o călătorie în Algeria.

– 29 octombrie. Începe să colaboreze la cotidianul „Gil Blas", în paginile căruia va publica, până în 1891, peste 230 de cronici şi povestiri.

1882 – ianuarie. Falimentul băncii Union Générale din Lyon declanşează în Franţa o criză economică de mari proporţii.

– 5 mai. Apare *Mademoiselle Fifi* (*Domnişoara Fifi*), volum ce reuneşte şapte nuvele şi povestiri, între care „Buşteanul" şi „Vorbe de iubire".

– Maupassant părăseşte Ministerul Instrucţiunii Publice, dedicându-se exclusiv scrisului.

1883 – aprilie. Apar primul roman al lui Maupassant, *Une vie* (*O viaţă*), şi o ediţie adăugită a volumului *Mademoiselle Fifi*, în care se regăsesc şi povestirile „Şiretlicul", „Înlocuitorul" şi „Deşteptarea".

– iunie. Tonkinul devine protectorat francez.

– iunie. Apare volumul *Contes de la bécasse* (*Povestirile becaţei*), care cuprinde 17 texte.

– Maupassant îşi construieşte la Étretat o casă cu etaj, căreia îi dă numele de „La Guillette" („casa lui Guy").

– 3 septembrie. Moare Ivan Turgheniev (n. 1818); Maupassant îi consacră, în „Le Gaulois" şi „Gil Blas", două articole în care îşi exprimă din nou admiraţia pentru opera marelui scriitor rus.

– 25 noiembrie. Apare volumul *Clair de lune* (*Clar de lună*), cuprinzând 12 povestiri, printre care şi „Comoara".

1884 – 28 aprilie. Apare volumul *Miss Harriet*, care cuprinde 12 proze scurte, printre care povestirea „Idilă".

– Franţa este afectată de o epidemie de holeră.

– 19 iulie. Apare volumul *Les Sœurs Rondoli* (*Surorile Rondoli*), o culegere de 15 nuvele şi povestiri, între care „Zăvorul" şi „Înţelepciune".

– 27 iulie. Prin promulgarea legii Naquet, în Codul Civil francez este reintrodus divorţul.

– noiembrie. Apare *Yvette*, o culegere de opt povestiri.

1885 – martie. Apare volumul *Contes du jour et de la nuit* (*Povestiri de zi şi de noapte*), o culegere de 21 de proze, între care „Crima lu' moş Boniface" şi „Rose".

– aprilie-mai. Maupassant călătoreşte în Italia.

– 11 mai. Apare romanul *Bel-Ami.*

– 22 mai. Moare Victor Hugo.

– decembrie. Apare volumul *Monsieur Parent* (*Domnul Parent*), care reuneşte 17 nuvele şi povestiri, între care „Necunoscuta", „Descoperire" şi „La marginea patului".

– Mare amator de sporturi nautice, Maupassant cumpără un sloop pe care-l botează „Bel-Ami".

1886 – 16 ianuarie. Apare volumul de povestiri *Toine* – 18 texte, printre care „Amicul Patience" şi „Camera 11".

– 10 mai. Apare volumul *La Petite Roque*, însumând zece nuvele şi povestiri, între care „Salvarea".

– august. Maupassant face o călătorie în Anglia.

1887 – ianuarie. Apare al treilea roman al scriitorului, *Mont-Oriol.*

– 14 februarie. Maupassant se numără printre semnatarii „Protestului artiştilor" faţă de construirea Turnului Eiffel. Început la 28 ianuarie 1887, turnul va fi gata la sfârşitul lunii martie 1889 şi va constitui punctul de atracţie al Expoziţiei Universale.

– 17 mai. Apare volumul de nuvele şi povestiri *Le Horla* (13 titluri).

– octombrie 1887 – ianuarie 1888. Maupassant călătoreşte în Africa de Nord.

1888 – ianuarie. Apare romanul *Pierre et Jean* (*Pierre şi Jean*), precedat de faimosul studiu „Le Roman" („Romanul"), expunând concepţia despre tipul de proză omonim a realistului Maupassant.

– sfârşit de ianuarie. Maupassant cumpără un yawl pe care-l botează „Bel-Ami II".

– mai. Apare ediţia a doua a volumului *Clair de lune*, sporită cu cinci povestiri, printre care „Uşa".

– 10 octombrie. Apare volumul *Le Rosier de Mme Husson* (*Alesul doamnei Husson*); printre cele 14 texte care-l alcătuiesc se numără povestirea „Baroana" şi sceneta „Revanşa".

1889 – 23 februarie. Apare culegerea de 11 povestiri *La Main gauche* (*Cu mâna stângă*).

– mai. Apare romanul *Fort comme la mort* (*Tare ca moartea*).

– 13 noiembrie. Moare Hervé, fratele scriitorului, în urma complicaţiilor neurologice ale sifilisului de care suferea.

– 23 decembrie. Maupassant pune capăt colaborării cu ziarul „Le Gaulois".

1890 – aprilie. Apare volumul de povestiri *L'Inutile Beauté* (*Frumuseţea inutilă*), care cuprinde 11 titluri.

– 16 iunie. Apare ultimul roman al lui Maupassant, *Notre cœur* (*Inima noastră*).

1891 – Apare o a doua ediţie a volumului *La Maison Tellier*, care cuprinde, pe lângă cele opt titluri iniţiale, povestirea „Văduvioarele".

– Starea sănătăţii lui Maupassant se înrăutăţeşte.

– decembrie. Maupassant se află la Cannes. Ultimele rânduri scrise de el datează de la sfârşitul acestei luni şi sunt adresate prietenului său Henri Cazalis: „[…] Mă paşte moartea şi sunt nebun. Mintea îmi bate câmpii. Adio, prietene, n-ai să mă mai vezi“.

1892 – 1-2 ianuarie. Scriitorul încearcă să se sinucidă tăindu-şi gâtul.

– 7 ianuarie. Este internat în clinica de la Passy a medicului alienist Émile Blanche, unde îşi va petrece ultimele 18 luni de viaţă.

1893 – 6 iulie. Maupassant moare, după o perioadă de crize epileptiforme. Este înmormântat la 9 iulie în cimitirul Montparnasse, în prezenţa a numeroşi prieteni şi admiratori.

1897 – 24 octombrie. Are loc, în parcul Monceau din Paris, inaugurarea monumentului ridicat lui Maupassant de Societatea Oamenilor de Litere.